

KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA ŁĘCKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

W ramach projektu „Przygotowanie dokumentów strategicznych dla Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego województwa warmińsko-mazurskiego”
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 - 2013
("Konkurs dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych",
ogłoszony przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).

zamawiający (beneficent)

Miasto Ełk

Ul. Marsz. J. Piłsudskiego 4, 19-300 Ełk
Tel. 87 73 26 200, fax: 87 73 26 230, www.elk.pl

partnerzy

Gmina Ełk, ul. Armii Krajowej 3, 19-300 Ełk; www.elk.gmina.pl

Gmina Kalinowo, ul. Mazurska 11. 19-314 Kalinowo; www.kalinowo.pl

Gmina Prostki, ul. 1 Maja 44b, 19-335 Prostki; www.prostki.pl

Gmina Stare Juchy, plac 500-lecia 4, 19-330 Stare Juchy; www.stare-juchy.pl

Powiat Ełcki, ul. Marsz. J. Piłsudskiego 4, 19-300 Ełk; www.powiat.elk.pl

wykonawca

BUDPLAN Sp. z o.o.

04 – 390 Warszawa
ul. gen. Ludwika Kickiego 26B/10
tel. 22 870 42 62, fax: 22 870 42 62
e-mail: budplan@vp.pl

zespół autorski

mgr inż. Anna Bereś

mgr inż. arch. Anna Olbromska – Matusiak

mgr Natalia Pawlik

mgr inż. Monika Szczypiorska

mgr Ilona Izdebska-Jóźwik

mgr inż. Michał Babicki

inż. Monika Nasiłowska

mgr Ewelina Skirzyńska

inż. Łukasz Pladzyk

mgr inż. arch. kraj. Magdalena Smoczyńska

mgr inż. Izabela Szymańska

inż. Zuzanna Górecka

mgr inż. Izabela Kowalska

mgr inż. Małgorzata Kopka

mgr inż. Tomasz Jedynak

inż. Anna Januszko

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

UWARUNKOWANIA

I.	Cel i podstawy formalno-prawne opracowania	7
II.	Zakres i metody opracowania koncepcji	8
III.	Delimitacja Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego	9
IV.	Wytyczne wynikające z dokumentów wyższego rzędu, w tym zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych	9
V.	Wytyczne wynikające z dokumentów lokalnych	25
VI.	Struktura przestrzenna Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego	28
1.	Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie terenu, stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony	28
2.	Obszary zdegradowane	34
VII.	Warunki i jakość życia mieszkańców	39
VIII.	Systemy komunikacji i infrastruktury technicznej	44
1.	Układ komunikacyjny	44
2.	Transport zbiorowy	47
3.	Systemy infrastruktury technicznej	51
IX.	Stan funkcjonowania środowiska przyrodniczego	61
1.	Uwarunkowania fizyczno – geograficzne	61
2.	Wartości przyrodnicze i ich ochrona	70
X.	Naturalne i antropogeniczne zagrożenie wynikające ze stanu funkcjonowania środowiska	83
XI.	Turystyka i rekreacja	86
XII.	Stan dziedzictwa kulturowego	94
1.	Rys historyczny	94
2.	Charakterystyka wybranych zabytków	94

XIII.	Stan planistyczny i charakterystyka aktualnych polityk przestrzennych.....	102
1.	Obowiązujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz ich aktualność	102
2.	Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	105
XIV.	Stan prawny gruntów	107
XV.	Potrzeby i możliwości rozwoju	110

K I E R U N K I

XVI.	Wizja i kierunki rozwoju przestrzennego EOF	123
XVII.	Osadnictwo i ład przestrzenny	125
XVIII.	Rozwój społeczno-gospodarczy.....	128
XIX.	Kierunki rozwoju systemów komunikacji	135
XX.	Rozwój sieci infrastruktury technicznej	142
XXI.	Zasady ochrony przyrody i środowiska przyrodniczego	147
XXII.	Rozwój turystyki, sportu i rekreacji	163
XXIII.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego	167
XXIV.	Założenia i wytyczne do zmiany studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	170
XXV.	Ustalenia i zalecenia dla przygotowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz zasady ich wdrażania	171
XXVI.	Określenie sposobu realizacji koncepcji i jej zarządzania.....	172
XXVII.	Opis organizacji monitoringu i ewaluacji realizacji koncepcji zagospodarowania przestrzennego.....	173
XXVIII.	Opis przeprowadzonych konsultacji społecznych.....	177

KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA EŁCKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

U W A R U N K O W A N I A

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

I. Cel i podstawy formalno-prawne opracowania

Nowa polityka rozwoju regionalnego Polski zwraca szczególną uwagę na rozwój obszarów funkcjonalnych oraz rozwój miast jako ośrodków wzrostu. Kierunek ten wymaga wyznaczenia powiązanych ze sobą terytorialnie obszarów, które wykazują powiązania wewnętrzne, czyli obszarów funkcjonalnych.

Miasto Ełk pełni ważną funkcję w strukturze województwa warmińsko-mazurskiego, stanowiąc jeden z subregionalnych ośrodków. Ze względu na silne związki obszaru miasta, wiejskiej gminy pierścieniowej oraz gmin sąsiednich, obszar powiazań został określony jako Ełcki Obszar Funkcjonalny (EOF).

EOF zamyka się w granicach powiatu ełckiego, a w jego skład wchodzi: miasto Ełk, gmina Ełk, gmina Kalinowo, gmina Prostki, gmina Stare Juchy.

Istotnym zagadnieniem w ramach obszaru funkcjonalnego jest jego integracja wewnętrzna oparta na współdziałaniu oraz harmonijnym rozwoju poszczególnych jednostek składowych. Celem niniejszego opracowania jest skoordynowanie polityki przestrzennej obszaru funkcjonalnego.

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego realizowana jest w ramach projektu *Przygotowanie dokumentów strategicznych dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego województwa warmińsko-mazurskiego*, który współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 (*Konkurs dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych*, zorganizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).

Podstawą formalno-prawną jest ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 (j.t. Dz.U.2012.647 ze zm.), gdzie ustawodawca przywołuje pojęcie obszaru funkcjonalnego (Rozdział 4a ww. ustawy). Biorąc pod uwagę zasięg oraz funkcje, jakie ma pełnić EOF, należy go zaliczyć do obszaru funkcjonalnego o znaczeniu regionalnym, czyli o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej województwa (art. 49a. ww. ustawy). Ze względu na czas przystąpienia do niniejszego opracowania (2. poł. 2014 r.) nie funkcjonują jeszcze żadne akty wykonawcze dotyczące problematyki obszarów funkcjonalnych.¹

Podstawowym celem opracowania jest stworzenie zintegrowanego dokumentu planistycznego, tworzącego spójną wizję zagospodarowania przestrzennego terenu EOF. Zintegrowane podejście do problemu zmierza w kierunku wskazania optymalnego rozmieszczenia poszczególnych funkcji, zapewniając zrównoważony rozwój i koordynację polityki przestrzennej. Koncepcja jest przestrzennym wyrazem ustaleń Zintegrowanej strategii rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2025 i ma na celu przełożenie wytyczonych zamierzeń i celów na realne działania w przestrzeni. Jednocześnie jest dokumentem wskazującym na kierunki działań i przedsięwzięć, jakie należy podjąć w celu stworzenia spójnej wewnętrznie jednostki funkcjonalnej.

¹ Zapisy dotyczące obszarów funkcjonalnych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. wchodzi w życie z dniem 25 września 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 379).

II. Zakres i metody opracowania koncepcji

Całość dokumentu przedstawia w sposób zintegrowany aktualny stan zagospodarowania przestrzennego oraz wizje jego rozwoju. Dokument składa się z części tekstowej oraz z części graficznej, ilustrującej założenia koncepcji zagospodarowania przestrzennego.

W części tekstowej zostały poruszone następujące zagadnienia:

- diagnoza uwarunkowań, w zakresie: zagospodarowania terenu i stanu ładu przestrzennego, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, dziedzictwa kulturowego, sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zagadnień przyrodniczych,
- wizja i kierunki rozwoju przestrzennego EOF w perspektywie 20 lat, w zakresie: osadnictwa i ładu przestrzennego, sytuacji społeczno-gospodarczej, ochrony środowiska naturalnego, ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, rewitalizacji obszarów zdegradowanych, rozwoju systemów infrastruktury komunikacyjnej i technicznej,
- zalecenia do aktualizacji studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz przygotowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i zasad ich wdrażania,
- określenie sposobu realizacji koncepcji i jej zarządzania,
- opis organizacji monitoringu i ewaluacji realizacji ustaleń,
- opis przeprowadzonych konsultacji społecznych.

W części graficznej zostały przedstawione obecne i planowane kierunki rozwoju przestrzennego. Ustalenia zawarto na następujących planszach tematycznych sporządzonych w skali 1:80 000:

1. Osadnictwo i ład przestrzenny
2. Rozwój społeczno-gospodarczy
3. Infrastruktura komunikacyjna
4. Infrastruktura techniczna
5. Środowisko przyrodnicze, w tym 5a – Ukształtowanie terenu
6. Turystyka, sport i rekreacja
7. Dziedzictwo kulturowe
8. Obszary problemowe wraz z kierunkami rewitalizacji

Zakres terytorialny opracowania obejmuje Ełcki Obszar Funkcjonalny wyznaczony na podstawie odrębnego opracowania delimitującego obszar funkcjonalny. Obszar ten zawiera się w granicach administracyjnych powiatu ełckiego.

Analizę uwarunkowań oraz koncepcję zagospodarowania przestrzennego wykonano na podstawie analizy materiałów wyjściowych – dokumentów planistycznych, strategicznych i opracowań problemowych sporządzonych na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i lokalnym. Zakres analizy obejmuje zintegrowane podejście obejmujące diagnozę stanu istniejącego oraz wytyczone kierunki rozwoju, wynikające z aktualnych opracowań planistycznych. Istotnym elementem w przygotowaniu koncepcji była inwentaryzacja terenowa oraz spotkania robocze z przedstawicielami samorządów lokalnych poszczególnych jednostek wchodzących w skład EOF.

Całość, dzięki kompleksowemu spojrzeniu, pozwala na ujednoczenie podejścia do zagadnień planistycznych, a także ułatwia wyciągnięcie spójnych wewnętrznie wniosków i wytyczenie kierunków rozwoju dla obszaru zawartego w granicach EOF.

Przyjęta metoda określania kierunków jest zgeneralizowana. Ma to na celu uwypuklenie najważniejszych problemów i kierunków rozwoju, które w sposób bardziej szczegółowy powinny być realizowane na dalszych etapach programowania rozwoju.

III. Delimitacja Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego

Delimitacja terenu EOF została przeprowadzona przez firmę EU-Consult Sp. z o. o. w 2013 r. w opracowaniu „Diagnoza i delimitacja Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego w ramach projektu *Przygotowanie dokumentów strategicznych dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego województwa warmińsko-mazurskiego*”. Delimitacji dokonano według autorskiej metodologii polegającej na przeprowadzeniu szeregu analiz dla poszczególnych jednostek terytorialnych. Przy wyznaczaniu granic EOF wzięto pod uwagę zagadnienia społeczno-demograficzne, ekonomiczne, środowiska naturalnego, turystyki oraz infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Obecny stan prawny nie określa jasno, w jaki sposób należy delimitować granice obszarów funkcjonalnych. Należy jednak zaznaczyć, iż delimitacja EOF zgodna jest z art. 49c. ust.1 pkt 1) i 2) ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.²

Przeprowadzone analizy i badania wykazały powiązania pomiędzy poszczególnymi gminami, co doprowadziło do włączenia ich do obszaru funkcjonalnego. Podczas delimitacji udało się wyszczególnić wyraźne centrum obszaru funkcjonalnego – Ełk. Pozostały teren został podzielony na trzy różne rejony, zależnie od siły powiązań – do pierwszego została zakwalifikowana gmina Ełk, do drugiego gmina Stare Juchy, a do trzeciego gminy Prostki i Kalinowo.

IV. Wytyczne wynikające z dokumentów wyższego rzędu, w tym zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Programy krajowe

Umowa partnerstwa 2014-2020

Umowa partnerstwa (UP) jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Głównymi celami Umowy partnerstwa są:

- zwiększenie konkurencyjności gospodarki,
- poprawa spójności społecznej i terytorialnej kraju,
- poprawa efektywności administracji publicznej,

² art. 49c ust. 1 pkt 1) i pkt 2) – „Obszary funkcjonalne określa się z zapewnieniem: ciągłości i zwartości wyznaczonego obszaru – polegającej na wyznaczeniu obszaru zamkniętego wspólną granicą; dostępności danych wskaźnikowych umożliwiających wyznaczenie łącznego obszaru, którego zasięg przestrzenny umożliwi rozwiązanie istniejących lub przewidywanych problemów oraz rozwój nowych funkcji tych obszarów.” Zapisy dotyczące Obszarów Funkcjonalnych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. wchodzą w życie z dniem 25.09.2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 379).

- a także cele szczegółowe i kierunki działań, które określone zostały na podstawie analizy barier i potencjałów, dokonanej zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim.

Biorąc pod uwagę wskazane wyżej cele rozwojowe kraju, środki Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w ramach UP koncentrują się na poniższych priorytetach finansowych:

- otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom,
- spójność społeczna i aktywność zawodowa,
- infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu i zatrudnienia,
- środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami.

Cel tematyczny 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji poprzez podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- ulepszanie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w sektorze nauki i przedsiębiorstw,
- rozwój kadry sektora B+R,
- umiędzynarodowienie polskiej nauki, w tym powstawanie międzynarodowych agend badawczych w Polsce,
- transfer wiedzy i innowacji do gospodarki.

Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych poprzez zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowych,
- wzmocnienie zastosowania TIK w usługach publicznych,
- zwiększenie zastosowania TIK w przedsiębiorstwach,
- wzrost korzystania z TIK, w tym w grupach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.

Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) poprzez wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- wzrost skali działalności przedsiębiorstw,
- wzrost produktywności przedsiębiorstw,
- dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe.

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach poprzez zmniejszenie emisyjności gospodarki - realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki,
- zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych,
- obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich.

Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem poprzez poprawę zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- zmniejszenie wrażliwości obszarów i sektorów wrażliwych na zmiany klimatu,
- rozwój systemów zarządzania zagrożeniami.

Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów,
- zmniejszenie presji na środowisko naturalne.

Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej poprzez poprawę jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego, zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym oraz zwiększenie stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego - realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- zwiększenie dostępności transportowej kraju w układzie europejskim,
- zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności transportowej,
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego,
- rozwój alternatywnych form transportu,
- usprawnienie infrastruktury przesyłowej i dystrybucyjnej energii elektrycznej i gazu ziemnego (w tym budowa i rozbudowa terminala LNG),
- poprawa zdolności do magazynowania energii elektrycznej i gazu ziemnego.

Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników poprzez bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- poprawa szans na zatrudnienie osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo,
- poprawa warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia poprzez rozwój endogenicznych potencjałów,
- poprawa adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i pracodawców, w szczególności przedsiębiorstw sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw,
- poprawa zdrowia zasobów pracy.

Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją poprzez wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych oraz włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane - realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- aktywna integracja społeczna (w tym indywidualizacja oraz kompleksowość wsparcia),
- integracja usług różnych służb publicznych, w szczególności publicznych służb zatrudnienia i ośrodków pomocy społecznej, a także organizacji obywatelskich na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa,
- wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych,
- poprawa jakości i dostępu do niedrogich usług publicznych,
- wzrost udziału wsparcia w formie usług niestacjonarnych (deinstytucjonalizacja usług publicznych),
- kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów,
- poprawa szans rozwojowych i zwiększanie spójności społecznej na obszarach peryferyjnych.

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez lepsze kompetencje kadr gospodarki – realizowany jest poprzez następujące priorytety:

- poprawa jakości kształcenia,
- zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy,
- lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach.

Cel tematyczny 11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez poprawę warunków administracyjnoprawnych dla rozwoju gospodarki, w tym przede wszystkim rozwoju przedsiębiorczości.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju definiuje wizję Polski w 2030 r. jako *kraj o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanego, sprawnie zarządzanego i bezpiecznego*. Stan ten ma być rezultatem procesów gospodarczych, społecznych, przestrzennych oraz cywilizacyjnych. Cechą kraju ma być spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna – silne regiony, których rozwój oparty będzie na endogenicznym potencjale i przewagach konkurencyjnych, które kreować mają ogólnokrajowe impulsy rozwojowe, przyczyniając się do osiągnięcia celów ogólnych polityki regionalnej i przestrzennej.

Wizja Polski w 2030 r. opiera się na pięciu pożądanym cechach przestrzeni: konkurencyjności i innowacyjności, spójności wewnętrznej, bogactwie i różnorodności biologicznej, bezpieczeństwie oraz ładzie przestrzennym.

Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030 jest *efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie*.

Określono również następujące cele szczegółowe:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ład przestrzennego.

Zasady uwzględniania wymiaru miejskiego polityki spójności UE, w tym realizacji

Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020 jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Oznacza to odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju poszczególnych terytoriów (różniej wielkości).

Zgodnie z zapisami dokumentów krajowych strategicznym celem wsparcia obszarów miejskich jest *wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia ich mieszkańców.*

Na podstawie tak zdefiniowanego celu strategicznego w Założeniach Krajowej Polityki Miejskiej wyznaczone zostały konkretne cele, dedykowane obszarom miejskim. Do celów tych należą:

- poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia,
- wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu,
- odbudowa zdolności miast do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich,
- przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji,
- poprawa efektywności zarządzania rozwojem w funkcjonalnych obszarach miejskich (szczególnie największych miast).

Nowe narzędzie wspierające rozwój terytorialny, jakim są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, zaproponowane przez Komisję Europejską ma z założenia przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności, poprzez:

- sprzyjanie rozwojowi współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych największych polskich miast, przede wszystkim tam gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i kompletności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa;
- realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- zwiększanie udziału miast i ich obszarów funkcjonalnych w zarządzaniu programami operacyjnymi.

Wsparcie w ramach ZIT skoncentrowane będzie na niżej określonych kierunkach interwencji:

- rozwój zrównoważony, sprawny transport łączący miasto i jego obszar funkcjonalny,
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskich obszaru funkcjonalnego,
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta,
- wspieranie efektywności energetycznej.

Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej

Opracowanie Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN) wynika z potrzeby przestawienia gospodarki na gospodarkę niskoemisyjną. Takie podejście ma głębokie uzasadnienie merytoryczne, z jednej strony odpowiada na wyzwania związane ze zmianą klimatu, z drugiej zaś pozwala na stworzenie, w dłuższej perspektywie, optymalnego modelu nowoczesnej materiało- i energooszczędnej gospodarki zorientowanej na innowacyjność i zdolną do konkurencji na europejskim i globalnym rynku.

Działaniem takim objęta będzie cała gospodarka przy zaangażowaniu wszystkich jej sektorów. Jednym z wymiernych efektów tej transformacji będzie osiągnięcie efektu redukcyjnego emisji gazów cieplarnianych i innych substancji, które powiązane będzie z racjonalnym wydatkowaniem środków.

Istotą Programu jest zapewnienie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju) płynących z działań zmniejszających emisje, osiąganych m.in. poprzez wzrost innowacyjności i wdrożenie nowych technologii, zmniejszenie energochłonności, utworzenie nowych miejsc pracy, a w konsekwencji sprzyjających wzrostowi konkurencyjności gospodarki w horyzoncie czasowym do 2050 r.

Cel główny: Rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju.

Cele szczegółowe:

- rozwój niskoemisyjnych źródeł energii,
- poprawa efektywności energetycznej,
- poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych,
- zapobieganie powstawaniu oraz poprawa efektywności gospodarowania odpadami,
- promocja nowych wzorców konsumpcji.

Zakłada się, że osiągnięcie celu głównego i celów szczegółowych NPRGN przyniesie korzystne zmiany w gospodarce krajowej. Kluczowe kierunki tych zmian dotyczyć będą m.in.:

- zmiany struktury wytwarzania energii m.in. dzięki większemu wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii i zastosowaniu energii jądrowej,
- przyspieszenia modernizacji sektora energetycznego oraz innych sektorów przemysłowych, zwłaszcza pod kątem infrastruktury,
- poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach gospodarki,
- usprawnienia systemu instrumentów prawnych oraz finansowych wspomagających zmianę modelu gospodarki na niskoemisyjny,
- zmiany struktury użytkowania energii w obszarze konsumpcji i produkcji dóbr,
- zwiększenia wsparcia działalności innowacyjnej,
- wzmocnienia roli prac badawczo – rozwojowych dzięki stworzeniu systemu prawnego i finansowego, wspierającego transfer najnowocześniejszych rozwiązań technicznych i organizacyjnych oraz wiedzy z ośrodków naukowych do przedsiębiorstw,
- zmiany stanu świadomości i zachowań społeczeństwa w zakresie wykorzystania zasobów, poprzez zapewnienie wysokiej jakości edukacji ekologicznej i stworzenie systemu kształcenia w tym zakresie, umożliwiającego potwierdzanie zdobycia nowych umiejętności.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym w szczególności obszarów miejskich i wiejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Dokument ten określa także sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju.

Polityka regionalna określona w KSRR przyczyni się do budowy tożsamości regionalnej i podnoszenia konkurencyjności wszystkich regionów, koncentrując swoją uwagę na rozwijaniu mechanizmów wzmacniających rozprzestrzenianie impulsów rozwojowych na obszarze całego kraju, a także promując równy dostęp

do usług publicznych postrzegany jako czynnik decydujący o możliwościach pełnego uczestniczenia wszystkich mieszkańców w rozwoju regionów. KSRR uwzględnia także działania zwiększające spójność terytorialną, w skali krajowej i regionalnej, z wykorzystaniem budowy powiązań funkcjonalnych między ośrodkami wojewódzkimi a ich otoczeniem regionalnym, aktywnym przeciwdziałaniem marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów oraz ograniczaniem dysproporcji rozwojowych między poszczególnymi województwami.

Wizja rozwoju regionalnego: *W 2020 roku polskie regiony mają stanowić lepsze miejsce do życia dzięki zwiększeniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse rozwojowe we wszystkich regionach oraz realizacji aspiracji i możliwości zamieszkujących je jednostek i wspólnot lokalnych.*

Celem strategicznym polityki regionalnej - będącym jednym z kluczowych elementów osiągnięcia celów rozwoju kraju - jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Jego realizacja wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych.

Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Programy regionalne

Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego do roku 2025

Dokument Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 powstała w wyniku aktualizacji Strategii z 2005 r. Cel główny Strategii brzmi: *Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy*, przy czym:

- spójność ekonomiczna oznacza wzrost gospodarczy umożliwiający osiągnięcie i utrzymanie przez województwo udziału własnego w produkcie krajowym brutto na poziomie co najmniej 3%,
- spójność przestrzenna to włączenie się województwa (formalne i jakościowe) do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych,
- spójność społeczna rozumiana jest jako tworzenie miejsc pracy i wzrost przedsiębiorczości.

Cele strategiczne wynikają z przyjętych trzech priorytetów i uwzględniają fakt występowania zależności między nimi. Dlatego sformułowano 4 cele strategiczne, realizowane przez przyporządkowane im cele operacyjne.

CEL STRATEGICZNY 1. Wzrost konkurencyjności gospodarki.

- wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji,
- wzrost innowacyjności firm,
- wzrost liczby miejsc pracy.

CEL STRATEGICZNY 2. Wzrost aktywności gospodarczej.

- rozwój kapitału społecznego,
- wzrost dostępności i jakości usług publicznych.

CEL STRATEGICZNY 3. Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych.

- doskonalenie administracji,
- intensyfikacja współpracy międzyregionalnej.

CEL STRATEGICZNY 4. Nowoczesna infrastruktura rozwoju.

- zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności,
- dostosowana do potrzeb sieć nośników energii,
- poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) odzwierciedlają potencjały i problemy rozwojowe w układzie terytorialnym, które będą przedmiotem zainteresowania Strategii. OSI dotyczą zarówno obszarów o szczególnym potencjale rozwojowym, jak i tych, które wymagają troski ze względu na występujące zapóźnienia. W toku prac nad Strategią wyróżniono 9 takich obszarów:

1. Tygrys warmińsko-mazurski (*miasto Ełk, gmina Ełk, gmina Kalinowo, gmina Prostki, gmina Stare Juchy*),
2. Aglomeracja Olsztyna,
3. Ośrodki subregionalne (*miasto Ełk, gmina Ełk*),
4. Nowoczesna wieś (*miasto Ełk, gmina Ełk, gmina Kalinowo, gmina Prostki, gmina Stare Juchy*),
5. Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej (*gmina Kalinowo, gmina Prostki, gmina Stare Juchy*),
6. Obszary o słabym dostępie do usług publicznych (*gmina Prostki, gmina Stare Juchy*),
7. Obszary przygraniczne,
8. Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji (*miasto Ełk*),
9. Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej (*miasto Ełk, gmina Ełk, gmina Kalinowo, gmina Prostki, gmina Stare Juchy*).

OSI – Tygrys warmińsko-mazurski.

Oczekiwane efekty interwencji: dynamizacja procesów gospodarczych, rozwój współpracy sieciowej – w tym w zakresie innowacyjności, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej, wzrost jakości życia, wzrost kooperacji krajowej i międzynarodowej.

OSI – Ośrodki subregionalne.

Oczekiwane efekty interwencji: wzrost funkcji subregionalnych Elbląga i Ełku (gospodarczych, społecznych, w tym edukacyjnych, kulturowych i medycznych), wzrost konkurencyjności gospodarczej w kraju i za granicą, podniesienie poziomu kapitału społecznego, wzrost różnorodności i dopasowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, intensyfikacja współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej, wykształcenie wyrazistych funkcji społeczno-gospodarczych obu miast.

OSI – Nowoczesna wieś.

Oczekiwane efekty interwencji: wzrost specjalizacji w zakresie produkcji żywności wysokiej jakości bazującej na regionalnych zasobach przyrodniczych, wspierającej poziom dochodów mieszkańców regionu, wzrost współpracy biznesowej, a także aktywności promocyjnej i targowej, wzrost przedsiębiorczości.

OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej.

Oczekiwane efekty interwencji: podniesienie poziomu kapitału społecznego, rozwój organizacji pozarządowych, aktywizacji społecznej i działań w zakresie ekonomii społecznej, wzrost atrakcyjności turystycznej i efektywna promocja produktów turystycznych, lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych dla aktywizacji społeczno-gospodarczej.

OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych.

Oczekiwane efekty interwencji: wzrost dostępu do usług publicznych, aktywizacja społeczna, poprawa połączeń komunikacyjnych z lokalnymi ośrodkami wzrostu, wzrost przedsiębiorczości.

OSI – Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji.

Oczekiwane efekty interwencji: wzrost kapitału społecznego, podniesienie jakości edukacji, wzrost przedsiębiorczości, rewitalizacja miast, wzrost jakości życia, wzrost współpracy międzygminnej, poprawa połączeń komunikacyjnych z otoczeniem (rynkę pracy), podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej terenu.

OSI – Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej.

Oczekiwane efekty interwencji: poprawa dostępności komunikacyjnej, wzrost współpracy, wzrost przedsiębiorczości, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej.

Analiza rozmieszczenia funkcji turystycznej w województwie warmińsko-mazurskim

Badania rozmieszczenia funkcji turystycznej w województwie warmińsko-mazurskim przeprowadzono przy zastosowaniu metody porównawczej przy zastosowaniu waloryzacji punktowej. Do badań przyjęto 9 wskaźników: intensywność ruchu turystycznego, średnią długość pobytu, gęstość ruchu turystycznego, nasycenie bazą noclegową, wykorzystanie miejsc noclegowych, walory przyrodnicze, nasycenie obiektami zabytkowymi i atrakcyjność fizjonomiczną krajobrazu.

Za każdy wskaźnik powyżej średniej województwa przyznawano jeden punkt. Przyjęto, że przedział punktów od 9 do 6 określa wysoki stopień rozwoju funkcji turystycznej, od 5 do 3 – średni, a od 2 do 0 niski.

Tabela 1. Stopień rozwoju funkcji turystycznej

L.p.	NAZWA OBSZARU	RUCH TURYSTYCZNY			BAZA NOCLEGOWA			WALORY TURYSTYCZNE			SUMA PUNKTÓW
		Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego	Wskaźnik średniej długości pobytu	Wskaźnik gęstości ruchu turystycznego	Wskaźnik nasycenia bazą noclegową	Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej	Wskaźnik wykorzystania bazy noclegowej	Wskaźnik nasycenia obiektami zabytkowymi	Wskaźnik atrakcyjności fizjonomicznej krajobrazu	Wskaźnik – walory przyrodnicze	
1.	Ełk	0	0	1	1	0	0	0	0	1	3
2.	Kalinowo	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
3.	Prostki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Stare Juchy	1	1	0	0	1	1	0	0	1	5

Najbardziej rozwinięta pod względem funkcji turystycznej jest gmina Stare Juchy (28 miejsce w województwie), kolejna jest gmina Ełk (45 miejsce w województwie), gmina Kalinowo (80 miejsce w województwie) i gmina Prostki (99 miejsce w województwie).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego

Nadrzędnym celem (misją), do którego należy dążyć jest:

Ukształtowanie rozwoju przestrzennego województwa tak, by było to atrakcyjne, przyjazne i wyjątkowe miejsce zamieszkania, wypoczynku oraz rozwoju społeczno-gospodarczego w kraju i Europie.

Cele generalne:

1. Kształtowanie struktur przestrzennych województwa zapewniających spójność regionu i likwidację dysproporcji rozwoju społeczno-gospodarczego, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju.
2. Ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.
3. Podnoszenie bezpieczeństwa państwa.

Na obszarze województwa wydzielono sześć stref polityki przestrzennej:

1. Bartoszycko – kętrzyńską (część południowa województwa),
2. Olsztyńska (część środkowa),
3. Elbląska (część zachodnia),
4. Ełcka (część wschodnia),
5. Działdowska (część południowo – zachodnia),
6. Szczycieńska (część południowa).

Najostrzej zarysowują się problemy występujące w północnej i wschodniej części województwa zdominowanej w przeszłości przez rolnictwo państwowe, czyli w strefach Bartoszycko-kętrzyńskiej i Ełckiej.

Ełcka strefa polityki przestrzennej. Polityka przestrzenna na terenie strefy powinna zmierzać do rozwiązywania problemów, które dotyczą całego jej obszaru. Główną funkcją gospodarczą na obszarze strefy powinno być rolnictwo, a szerzej ujmując gospodarka żywnościowa z dynamicznie rozwijającym się przetwórstwem rolno-spożywczym. Równorzędnie powinna rozwijać się turystyka, przedsiębiorczość, przemysł o czystych technologiach oraz funkcja uzdrowiskowa. Zasadnicze kierunki działań w zakresie polityki przestrzennej, to rozwój przedsiębiorczości związanej z funkcjonowaniem przejść granicznych oraz realizacja programów restrukturyzacyjnych rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.

- rolnictwo – na terenach o mniejszej wrażliwości na antropopresję preferowane są formy intensywne (duże gospodarstwa farmerskie), a na pozostałym obszarze oparte o ekologiczne zasady gospodarowania, rozwój upraw ogrodniczych i sadownictwa,
- turystyka – uporządkowanie istniejącego zainwestowania przez wyposażenie w wysokiej jakości urządzenia infrastruktury technicznej oraz podwyższenie standardu obiektów. Nowe zainwestowanie powinno być głównie całoroczne i realizowane w oparciu o istniejące jednostki osadnicze na terenach w pełni wyposażonych w urządzenia infrastruktury technicznej,
- budowa kanału – szlaku turystyki wodnej łączącego Wielkie Jezioro Mazurskie z jeziorami ełckimi i Kanałem Augustowskim pozwoli na aktywizację obszaru i strefy w zakresie funkcji turystycznej i usług,
- agroturystyka na terenach o wysokich walorach krajobrazowych w istniejących i nowych gospodarstwach rolnych,
- rozwój małych i średnich zakładów produkcyjnych na terenach wiejskich i w małych miastach ze szczególnym uwzględnieniem obszarów po byłych państwowych gospodarstwach rolnych oraz w strefach aktywizacji w rejonie systemów transportowych i w Specjalnych Strefach Ekonomicznych w Ełku i Gołdapi. Rozwój przedsiębiorczości wymagać będzie rozbudowy i wzmocnienia instytucji

UWARUNKOWANIA

wspierających ten rozwój, które powinny być koncentrowane w miejskich i wiejskich wielofunkcyjnych ośrodkach obsługi gmin,

- niezbędne są działania w kierunku rozbudowy i modernizacji układu komunikacyjnego oraz infrastruktury technicznej, warunkujących rozwój gospodarczy,
- obszar strefy wymaga budowy gazociągów magistralnych wysokiego ciśnienia oraz budowy sieci podstawowej wysokiego ciśnienia,
- głównym ośrodkiem obsługi strefy jest regionalny ośrodek równoważenia rozwoju – miasto Ełk, który jako regionalny ośrodek równoważenia rozwoju, pełnić będzie ważną rolę w aktywizowaniu wschodnich obszarów województwa. Ośrodek rozwoju wielofunkcyjnego, dysponujący potencjałem gospodarczym i usługowym o znaczeniu regionalnym w zakresie: edukacji, w tym szkolnictwa wyższego, ochrony zdrowia, kultury, sportu, handlu, infrastruktury wspomagającej rozwój przedsiębiorczości, w tym jednostek innowacyjności i transferu nowych technologii, parku technologicznego.

Obszary rozwojowe Elbląski, Mrągowo – Giżycki, Ełcki. Ocena możliwości rozwoju. Analiza wybranych obszarów o dużym potencjalne rozwoju i konkurencyjności w województwie warmińsko-mazurskim

Dokument ocenia potencjalne możliwości rozwoju w obszarach rozwojowych (Elbląskim, Mrągowo-Giżyckim i Ełckim):

- potencjał gospodarczy (oceniało: wielkość ośrodka gospodarczego, wielkość ośrodka przemysłowego, duże i średnie zakłady produkcyjne, otoczenie biznesu, potencjał badawczo-rozwojowy) - najlepszą ocenę uzyskało miasto Elbląg (36 pkt), drugim co do wielkości ośrodkiem gospodarczym obszaru jest Ełk (28 pkt),
- potencjał ludnościowy (oceniało: skala ośrodka osadniczego, struktura demograficzna, procesy demograficzne) - najwyższy potencjał demograficzny uzyskało miasto Ełk,
- rynek pracy (oceniało: skala zatrudnienia, skala bezrobocia, poziom wykształcenia) - najwyżej ocenione zostało miasto Elbląg, nieco gorzej Ełk,
- drogowe korytarze transportowe (oceniało: rangę drogi, punkty węzłowe, stan, klasa, możliwość podwyższenia klasy dróg) - największe możliwości rozwojowe posiada obszar Elbląski, w tym miasto Elbląg. Następne gminy uzyskały dwukrotnie gorszą ocenę - są to miasto i gmina Braniewo i gmina Płoskini. Zbliżone możliwości posiadają miasto i gmina Ełk,
- kolejowe korytarze transportowe (oceniało: rangę połączenia, dworce i stacje, punkty przeładunkowe, dostępność do magistrali kolejowej, kategoria techniczna, stan, elektryfikacja) - największe możliwości rozwojowe znajdują się w rejonie miasta i gminy Ełk z uwagi na wysoką rangę i ilość korytarzy kolejowych oraz dobrą do nich dostępność i stan funkcjonowania,
- uwarunkowania infrastrukturalne (oceniało: warunki funkcjonowania urządzeń infrastrukturalnych na poziomie ponadlokalnym) - w ocenie zbiorczej najlepsze warunki występują w Elblągu, dobre warunki w Ełku,
- skala oferty (oceniało: ilość ofert, powierzchnie oferowanych terenów, wagę ofert) - w łącznej ocenie skali oferty obszar elbląski uzyskał 105 pkt, obszar ełcki 51 pkt,
- przygotowanie terenów (oceniało: podstawę planistyczną, własność terenów, uzbrojenie terenów, ograniczenia ekologiczne) - najlepiej przygotowane tereny inwestycyjne wykazały gminy na obszarze mrągowo-giżyckim, nieco gorzej na obszarze ełckim.

Studium różnicowania regionalnego zabudowy wiejskiej

Dokument „Studium różnicowania regionalnego zabudowy wiejskiej regionu warmińsko-mazurskiego” przyjęty został przez Zarząd Województwa w 2009 r. Celem opracowania jest szczegółowe rozpoznanie zasobów ruralistycznych regionu w kontekście postępującej degradacji typowych dla obszaru elementów zagospodarowania.

Krajobraz kulturowy na terenie Warmii i Mazur jest bardzo charakterystyczny w skali kraju, ma to związek z warunkami przyrodniczymi obszaru, jednak głównym czynnikiem jego ukształtowania były zmiany geopolityczne, jakie zachodziły na przestrzeni wieków. Powojenne zmiany granic w Europie sprawiły, iż region ten znalazł się w granicach Polski. Nastąpiło więc zderzenie kultury ludności zamieszkującej Warmię i Mazury (przesiedlonej po 1945 r.) z kulturą ludności napływowej, pochodzącej z różnych części Drugiej Rzeczypospolitej. Wynikiem tego zdarzenia jest tradycja budowlana i stan zachowania wielu obiektów.

Studium wyodrębniło kilka regionów charakterystycznych pod względem indywidualnych cech architektonicznych zabudowy. Teren EOF znajduje się w rejonie Mazur Wschodnich, widać tu też wpływy osadnictwa Ariańskiego. Dominują tu układy ruralistyczne w formie ulicówek, często nadjeziornych (szeregówka nadbrzeżna), jako budulec wykorzystywano głównie czerwoną cegłę. Najbardziej charakterystycznym budynkiem mieszkalnym regionu jest murowany dom zbudowany na rzucie prostokąta o proporcjach długości do szerokości 5:3, nietynkowany, parterowy, z dachem dwuspadowym, symetrycznym o kącie nachylenia połaci dachowych ok. 45°, krytym czerwoną dachówką ceramiczną. Budynki sytuowano frontem do drogi. Na terenie Mazur Wschodnich, z uwagi na bliskość Kurpiów, wznoszono również domy drewniane w konstrukcji zrębowej, z krótkimi podcieniami.

Wyszczególnione różnicowanie krajobrazu kulturowego regionu, a także odmienność od typowego charakteru zabudowy zlokalizowanej w innych częściach kraju, wskazują potrzebę ochrony elementów tradycyjnego rozplanowania wsi i lokalizowanej w nich zabudowy. Przenoszenie wzorców zabudowy z innych regionów powoduje dysonans i zaburza ład przestrzenny. W tym celu dokument wskazuje działania mające na celu ochronę krajobrazu kulturowego Warmii i Mazur m.in. poprzez projektowanie rozwoju przestrzennego wsi w oparciu o zasadę kontynuacji rozwoju istniejących układów ruralistycznych i ustalanie w planach miejscowych parametrów zabudowy odpowiadających budowlom tradycyjnym. W celu określenia takich budowli należy przygotować katalog regionalnych projektów architektonicznych, który zawierać będzie projekty współczesne, nawiązujące do charakterystycznych form architektonicznych regionu.

Koncentracja przemysłu w województwie warmińsko-mazurskim

Działalność przemysłowa jest bardzo ważnym elementem działalności gospodarczej w województwie warmińsko-mazurskim. W przemyśle, w roku 2005, zatrudnionych było 30,5% ogółu pracujących (bez zakładów małych) w województwie warmińsko-mazurskim. Największa liczba średnich i dużych zakładów występuje w środkowo-zachodniej części województwa. Najstabsze obszary pod tym względem występują wzdłuż północnej granicy województwa oraz wzdłuż granicy południowej. Obszary o najwyższej liczbie średnich i dużych podmiotów gospodarczych (powyżej 50) wyraźnie nawiązują do głównych szlaków transportowych województwa (strategiczne znaczenie ma droga nr 16 oraz droga nr 7). Drugim czynnikiem wpływającym pozytywnie na koncentrację średnich i dużych przedsiębiorstw są ośrodki miejskie. Im większy ośrodek, tym większa liczba zakładów występujących na jego terenie lub w jego bliskim sąsiedztwie.

Do słabych obszarów województwa pod względem liczby zakładów przetwórstwa przemysłowego należą m.in. gminy w pobliżu wschodniej granicy województwa – za wyjątkiem gminy Elk, która pozostaje w strefie oddziaływania gospodarczego miasta Elk. Słabo rozwinięte przetwórstwo przemysłowe we

wschodniej części województwa należy wiązać m.in. z warunkami naturalnymi – tereny te z uwagi na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe nastawione są na rozwój turystyki.

Ocena zasobów energii geotermalnej i możliwości jej wykorzystania

w województwie warmińsko-mazurskim

W południowo-wschodniej części województwa, gdzie podłoże krystaliczne zalega płytko (tzw. antekliza mazursko-suwańska) – zwykle płycej niż 1 km, brak jest wód geotermalnych. W rejonie Ełku najcieplejsze wody mają temperaturę około 17°C i zalegają na głębokości 0,8 km. Za wody geotermalne w Polsce uznaje się wody o temperaturze powyżej 20°C.

Programy powiatowe

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych do 2015 roku

Prace nad strategią pomocy społecznej rozpoczęto od zidentyfikowania głównych problemów powiatu ełckiego w ujęciu pomocy społecznej, po czym na tej podstawie określono 5 głównych celów strategii, które uznano za priorytetowe dla sfery pomocy społecznej, tj:

- Cel nr 1. Przeciwdziałanie kryzysowi rodziny,
- Cel nr 2. Przeciwdziałanie marginalizacji grup społecznych,
- Cel nr 3. Przeciwdziałanie długotrwałemu i strukturalnemu bezrobociu,
- Cel nr 4. Poprawa bezpieczeństwa socjalnego,
- Cel nr 5. Współpraca jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi.

Powiatowy program ochrony środowiska powiatu ełckiego

Cel strategiczny powiatu ełckiego w zakresie ochrony środowiska:

Ochrona zasobów, poprawa jakości środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców.

- ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych: skuteczna ochrona środowiska przyrodniczego, zachowanie wysokich walorów krajobrazowych, ochrona i racjonalne użytkowanie lasów, racjonalne gospodarowanie zasobami wody, ochrona powierzchni ziemi, ochrona kopalni, ochrona klimatu;
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego: poprawa jakości wód, poprawa jakości powietrza, poprawa klimatu akustycznego, ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym, doskonalenie gospodarki odpadami, ograniczenie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia, ograniczenie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku;
- edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w działaniach: wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu ełckiego do roku 2016

Dokument określa najważniejsze cele i zadania, które trzeba wykonać, aby poprawić warunki życia mieszkańców. Jego realizacja doprowadzi do przekształcenia powiatu ełckiego w miejsce przyjazne mieszkańcom, turystom i inwestorom, bezpieczne i gościnne z czystym środowiskiem naturalnym. Zapewnienie wysokiego poziomu życia społeczności lokalnej jest głównym założeniem strategii.

Wizja rozwoju powiatu ełckiego: „Powiat ełcki zielonym sercem Mazur”.

Strategia rozwoju ustala główne cele w odniesieniu do poszczególnych ładów, które zrealizowane mają być w oparciu o szereg celów strategicznych:

Ład ekologiczny – zachowanie i odnowienie zasobów środowiska naturalnego:

- zachowanie wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych,
- racjonalne gospodarcze wykorzystanie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.

Ład gospodarczy – rozwój gospodarczy zapewniający miejsca pracy:

- wykorzystanie potencjału gospodarki powiatu,
- wspieranie inicjowanie rozwoju powiatu.

Ład społeczny – podniesienie jakości życia mieszkańców:

- podniesienie poziomu wykształcenia i świadomości społeczeństwa,
- sprawny system zabezpieczenia ochrony zdrowia, bezpieczeństwa socjalnego i publicznego.

Ład przestrzenny – uzyskanie nowoczesnej infrastruktury przestrzennej i pełnej infrastruktury technicznej:

- poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu,
- poprawa estetyki powiatu,
- uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej powiatu.

Plan rozwoju lokalnego powiatu

Główne przyjęte cele są następujące:

Cel 1. Zachowanie i odnowienie zasobów środowiska naturalnego, w tym:

- zachowanie wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- edukacja ekologiczna społeczeństwa,
- racjonalne gospodarcze wykorzystanie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.

Cel 2. Rozwój gospodarczy zapewniający miejsca pracy, w tym:

- wykorzystanie potencjału gospodarki powiatu,
- wspieranie i inicjowanie rozwoju powiatu.

Cel 3. Podniesienie jakości życia mieszkańców:

- podniesienie poziomu wykształcenia i świadomości społeczeństwa,
- sprawny system zabezpieczenia ochrony zdrowia, bezpieczeństwa socjalnego i publicznego.

Cel 4. Uzyskanie nowoczesnej infrastruktury przestrzennej i pełnej infrastruktury technicznej:

- poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu,
- poprawa estetyki powiatu,
- uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej powiatu.

Cel 5. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie powiatu.

Powiatowy plan gospodarki odpadami

Model gospodarki odpadami ma być oparty o zasięg działalności Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna” wpisanego do Rejestru Związków Międzygminnych pod pozycją 259. W ramach zasięgu działalności Związku ma powstać Zakład Zagospodarowania Odpadów (ZZO). Najważniejszymi działaniami, jakie

mają zapewnić dobre funkcjonowanie przyjętego modelu gospodarki odpadami są wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów, którą można osiągnąć poprzez stworzenie gminnych punktów selektywnej zbiórki odpadów wraz z niezbędną infrastrukturą, likwidacja i rekultywacja istniejących składowisk w miejscowości Siedliska (gm. Ełk), miejscowości Wiśniowo Ełckie (gm. Prostki) i miejscowości Stare Juchy (gm. Stare Juchy) oraz likwidacja „dzikich wysypisk”, jak również podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Zintegrowana strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2025

Dokument zintegrowanej strategii rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014 – 2025 określa strategiczne kierunki rozwoju dla analizowanego obszaru.

Wyniki przeprowadzonej w strategii analizy SWOT wskazują, że podstawowymi atutami o znaczeniu strategicznym jest położenie geograficzne, potencjał środowiska przyrodniczego, rozwijająca się strefa ekonomiczna i dostępność terenów inwestycyjnych, korzystna struktura demograficzna, aktywność władz lokalnych, dość dobra jakość szkolnictwa. Do najistotniejszych słabości zaliczono niski poziom przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, wysokie bezrobocie, słabo rozbudowaną infrastrukturę turystyczną, niski poziom innowacyjności firm, społeczno-gospodarczą degradację relatywnie dużych obszarów, problem odprowadzania ścieków na terenach wiejskich, niską jakość infrastruktury drogowej na obszarach wiejskich, dość niskie budżety samorządów wiejskich.

Z kolei za strategiczne czynniki zewnętrzne, które odegrać mogą istotną rolę w rozwoju społeczno – gospodarczym EOF uznano planowane krajowe inwestycje infrastrukturalne (Via Baltica, Rail Baltica, przebudowa dróg krajowych o numerach 16 i 65, most energetyczny), wykorzystanie środków zewnętrznych w nowej perspektywie unijnej, promocja, współpraca z zagranicą, tworzenie powiązań partnerskich w różnych sferach i w celu rozwiązania problemów rozwojowych, rozwój technologii ICT (informacyjno-komunikacyjnych) oraz wzrost popytu na produkty spod znaku EKO (energia odnawialna, żywność ekologiczna, ekoturystyka). Z drugiej strony, do zagrożeń zaliczono ryzyko ograniczenia środków dotacyjnych, przesunięcie w czasie zaplanowanych inwestycji krajowych na obszarze EOF, silną konkurencję gospodarczą i turystyczną innych ośrodków, niestabilne i niejasne przepisy krajowe w wielu sferach, ryzyko zewnętrznych kryzysów.

Zidentyfikowano kluczowe problemy, które wskazały cztery główne obszary:

- dysproporcja rozwoju EOF, głównie pomiędzy ośrodkiem subregionalnym i gminami peryferyjnymi,
- niski poziom wykorzystania potencjału przyrodniczego, zarówno pod kątem turystyki, jak i gospodarki, w tym rolnictwa,
- ograniczone możliwości rozwoju biznesu na obszarze EOF,
- niski lub niewystarczający poziom współpracy w ramach EOF i w strukturach ponadlokalnych.

Największy potencjał do rozwoju nowoczesnej gospodarki na terenie EOF posiadają miasto i gmina Ełk, nieco mniejszy - gmina Prostki. Pod względem rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich największy potencjał posiadają gminy wiejskie, w tym dominujący - Kalinowo i Prostki. Pod względem rozwoju turystyki najsilniejsze potencjały znajdują się w gminie Stare Juchy. Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji znajdują się na terenie całego EOF. Z punktu widzenia regionu tylko miasto Ełk objęto takim obszarem interwencji ze względu na nasilenie zjawisk. Problem zagrożeń dla środowiska naturalnego wynikający z presji turystycznej, gospodarki odpadami, niezagospodarowanych brzegów jezior, braku sieci kanalizacyjnej na wielu obszarach wiejskich dotyczy całego EOF.

W dostępie do usług społecznych istnieje wyraźne zróżnicowanie w ramach EOF, gminy wiejskie mają dużo słabsze wskaźniki, w tym istotnie słabsze – gmina Stare Juchy. Pod względem dostępności komunikacyjnej gminy Kalinowo i Stare Juchy wyraźnie ustępują pozostałym obszarom w ramach EOF.

Wizja rozwoju EOF 2025:

EOF 2025 miejscem wysokiej jakości życia i dynamicznego rozwoju konkurencyjnej, przyjaznej środowisku gospodarki lokalnej opartej na synergii lokalnych potencjałów, strategicznym obszarem wzrostu Polski Północno-Wschodniej, rozpoznawalną w kraju i za granicą marką terytorialną.

Misja rozwoju EOF 2025:

Spółeczność EOF kierując się zasadami partnerskiej współpracy i solidarności społecznej wspiera aktywne obywatelstwo i ducha lokalnej wspólnoty, efektywnie wykorzystuje regionalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze do realizacji ambitnych projektów inwestycyjnych i przedsięwzięć społecznych, zachowując otwartość na otoczenie zewnętrzne (regionalne, krajowe i międzynarodowe).

Określona w strategii wizja EOF stanowi najbardziej ogólny cel rozwoju tego obszaru do 2025 roku, z którego wynikają wszystkie cele strategiczne i operacyjne. Formułując wizję przyjęto, że stanowi ona opis oczekiwanego w przyszłości stanu charakteryzującego faktyczny status tego terytorium i jego społeczności. Nakreślona wizja wyraża najbardziej pożądaną obraz EOF w perspektywie 10 lat, przyjmując jednocześnie optymistyczne założenie wystąpienia korzystnych uwarunkowań zewnętrznych. Natomiast misja określona dla EOF opisuje mandat tego obszaru do realizacji wizji jego rozwoju oraz ukazuje nadrzędne zasady, jakimi będą się kierować wszystkie gminy wchodzące w skład obszaru, podejmując działania na rzecz realizacji wizji.

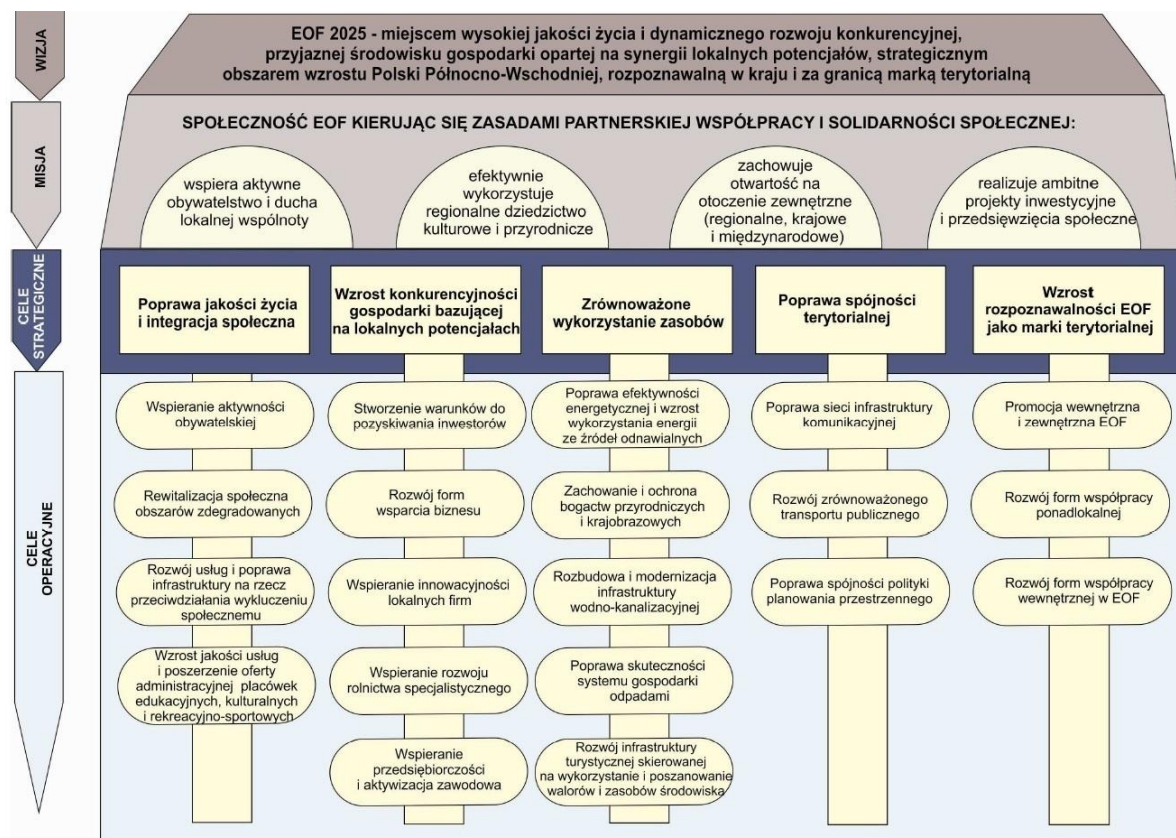
W strategii przygotowano wizualizację wizji, misji i poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych w postaci „domu strategicznego”.

W ramach Zintegrowanych Przedsięwzięć Terytorialnych strategia wskazuje następujące projekty:

- promocja gospodarcza/turystyczna MOF Ełk
- rewitalizacja społeczna i środowiskowa obszarów zdegradowanych EOF,
- uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przedsiębiorczości,
- program kompleksowej poprawy efektywności energetycznej i redukcji emisji CO₂ budynków użyteczności publicznej,
- rozwój sieci rozproszonych (zbiorczych i indywidualnych) oczyszczalni ścieków,
- powiatowa sieć ścieżek turystycznych (ścieżka Mazury Garbate, ścieżki łączące jeziora, ścieżki etnograficzne, kulturowe, kulinarne (w tym połączone z siecią sprzedaży lokalnych produktów), ścieżki historyczne.

UWARUNKOWANIA

Wykres 1. "Dom strategiczny" - cele strategiczne i operacyjne

V. Wytyczne wynikające z dokumentów lokalnych

Strategia zrównoważonego rozwoju Ełku do roku 2020

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Ełku do roku 2020, jest dokumentem, zawierającym perspektywiczną koncepcję określającą cele rozwoju miasta oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia.

Głównym celem strategii jest: „poprawa jakości życia mieszkańców Ełku”.

Na wypełnienie celu nadrzędnego składają się 4 cele strategiczne z zakresu ładu przestrzennego, społecznego, przestrzennego i środowiskowego.

Ład gospodarczy – wzrost gospodarczy miasta Ełk:

- wzrost zatrudnienia,
- poprawa i rozbudowa infrastruktury miejskiej,
- wspieranie innowacyjności oraz położenie nacisku na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw,
- promocja i ułatwienie dostępu do usług teleinformatycznych,
- pozyskiwanie i prawidłowe korzystanie ze środków UE,
- wzrost funkcji subregionalnej Ełku i jego obszaru funkcjonalnego,
- wykorzystanie potencjału turystycznego miasta Ełk,
- intensyfikacja współpracy międzynarodowej.

Ład społeczny – podniesienie poziomu aktywności społecznej:

- utrzymanie bogatej i wielokierunkowej oferty edukacyjnej na różnych etapach,
- dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy,
- włączenie nauki do badań i promocji miasta,
- zapewnienie systemu pomocy społecznej i opieki zdrowotnej na poziomie odpowiadającym potrzebom mieszkańców,
- usprawnienie procesów informowania i komunikowania się instytucji publicznych z mieszkańcami,
- wzrost dostępności mieszkań,
- wspieranie i rozwijanie inicjatyw mieszkańców,
- poprawa bezpieczeństwa w mieście,
- wspieranie rodzin,
- budowa partnerstw dwu- i trzysektorowych.

Ład przestrzenny – ochrona i efektywne kształtowanie przestrzeni miejskiej.

- rewitalizacja starej zabudowy,
- wzrost potencjału turystycznego miasta,
- zwiększenie ilości terenów zielonych,
- przemyślana zabudowa wolnych obszarów miejskich z uwzględnieniem istniejącej architektury,
- rozbudowa bazy sportowo – rekreacyjnej i jej modernizacja,
- poprawa układu komunikacyjnego miasta, usprawnienie organizacji ruchu,
- likwidacja barier utrudniających poruszanie się niepełnosprawnym.

Ład środowiskowy – podniesienie walorów przyrodniczych miasta i poprawa warunków życia lokalnego społeczeństwa.

- kompleksowy system gospodarki odpadami, ograniczenie wytwarzania odpadów komunalnych,
- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców,
- eliminowanie zanieczyszczeń powietrza i nadmiernego hałasu,
- działania związane z usuwaniem wyrobów i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest.

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Stare Juchy do 2020 roku

Przedstawione opracowanie ukazuje długofalowe orientacje (kierunki, tendencje rozwojowe) tj. misję, szansę i zagrożenia oraz wyznacza cele rozwoju gminy Stare Juchy do roku 2020.

Powyższa strategia określa wizję zrównoważonego rozwoju gminy: *„Atrakcyjna turystycznie gmina Stare Juchy wizytówką Warmii i Mazur, miejsce gdzie chce się mieszkać i nie chce się wyjeżdżać”*

Cel główny strategii gminy Stare Juchy brzmi: *„Gmina Stare Juchy rozwijająca się w sposób zrównoważony i spójny z regionem Warmii i Mazur.”* Aby zrealizować wyżej postawiony cel, sformułowano cele strategiczne, odnoszące się do poszczególnych ładów:

Ład gospodarczy – gmina atrakcyjna turystycznie

- rozwój turystyki na terenie gminy,
- zrównoważony rozwój rolnictwa i leśnictwa na terenie gminy,
- aktywizacja działalności gospodarczej na terenie gminy.

Ład społeczny – społeczeństwo obywatelskie

- aktywizacja społeczności lokalnych na terenie gminy,
- wysoki poziom usług społecznych na terenie gminy.

Ład przestrzenny – gmina o pełnej infrastrukturze technicznej

- kompleksowa rozbudowa infrastruktury technicznej,
- wprowadzenie ładu w przestrzeni.

Ład środowiskowy – gmina przyjazna środowisku

- racjonalne gospodarowanie środowiskiem, przeciwdziałanie degradacji środowiska,
- rozwój infrastruktury gminnej w zakresie ochrony środowiska,
- edukacja ekologiczna.

Plan rozwoju lokalnego Gminy Prostki na lata 2005-2015

Program Rozwoju Lokalnego Gminy Prostki to program operacyjny realizowany w latach 2005 – 2015. Wskazuje on konkretne zadania na lata 2005 - 2007, oraz planowane działania na lata 2008 – 2015.

Za główne cele rozwoju gminy przyjęto:

- zachowanie i odnowienie zasobów środowiska naturalnego – zrównoważony program ochrony środowiska,
- rozwój gospodarczy – zapewnienie miejsc pracy,
- poprawa jakości i kultury życia,
- uzyskanie nowoczesnej struktury przestrzennej gminy i sprawnego układu obsługi komunikacji i technicznej.

Plan rozwoju lokalnego gminy Kalinowo na lata 2004 – 2013

Plan rozwoju lokalnego wyodrębnia i precyzuje zadania na lata 2004 – 2013.

Wizja rozwoju gminy łączy siedem pożądaných cech: identyfikację mieszkańców z regionem, dobrze funkcjonujące szkolnictwo, rozwinięty rynek pracy, rozwiniętą sieć komunikacyjną i infrastrukturę techniczną, czyste środowisko naturalne, harmonijne układy przestrzenne i przestrzenie publiczne oraz kształtowanie polityki gminy przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju. Aspekty te zostały ujęte w jeden cel nadrzędny:

„Podniesienie poziomu życia mieszkańców gminy do standardów europejskich, a jednocześnie zachowanie zdrowego, naturalnego środowiska przyrodniczego i kulturowego, sprzyjającego życiu i pracy mieszkańców oraz rozwojowi turystyki i produkcji zdrowej żywności.”

Plan rozwoju lokalnego wymienia zadania mające na celu poprawę sytuacji gminy:

- zmiana w sposobie użytkowania terenu - kształtowanie ładu przestrzennego, przy zachowaniu walorów przyrodniczych,
- poprawa warunków i jakości życia mieszkańców,
- poprawa stanu środowiska naturalnego,
- poprawa stanu środowiska kulturowego,
- rozwój systemu komunikacji i infrastruktury.

VI. Struktura przestrzenna Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego

Ełcki Obszar Funkcjonalny położony jest we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Tworzy go pięć gmin powiatu ełckiego – miasto Ełk, będące rdzeniem obszaru funkcjonalnego, oraz 4 gminy wiejskie okalające miasto: Ełk, Kalinowo, Prostki i Stare Juchy. Łączna powierzchnia EOF to 1 112 km², zamieszkuje ją 86 tys. mieszkańców.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru EOF jest zróżnicowana, co związane jest z uwarunkowaniami przyrodniczymi oraz antropogenicznymi (układ komunikacyjny z wykształconym układem osadniczym). Krajobraz tworzą wyżynne i pagórkowate tereny moreny czołowej, które urozmaiczone są licznymi jeziorami, ciekami wodnymi, zwartymi kompleksami leśnymi, a także podmokłymi zagajnikami i mokradłami.

Wysoka jeziorność, największa w gminie Stare Juchy i w mieście Ełk, wraz z urozmaiceniem terenu i obszarami leśnymi, tworzą atrakcyjne warunki dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej i turystycznego wykorzystania regionu. Dostępność komunikacyjna obszaru opiera się o główne szlaki komunikacji kołowej:

- drogi krajowe nr 16 (relacji wschód-zachód) i 65 (relacji północ-południe), nieobejmujące jednak wszystkich gmin wchodzących w skład obszaru,
- drogi wojewódzkie nr 654, 661, 667 oraz szereg dróg lokalnych – powiatowych i gminnych.

Istotną kwestią w zakresie powiązań komunikacyjnych, która jednak straciła w ostatnich latach na znaczeniu, są połączenia kolejowe. Przez EOF przebiegają 4 linie kolejowe:

- nr 38 relacji Białystok–Ełk–Korsze,
- nr 219 relacji Olsztyn–Szczytno–Pisz–Ełk,
- nr 41 relacji Ełk–Gołdap (nieeksploatowana),
- nr 223 relacji Czerwonka–Mrągowo–Mikołajki–Ełk (nieeksploatowana).

Ponadto zlokalizowana jest tu kolej wąskotorowa biegnąca z Ełku do Turowa w gminie Kalinowo, z odgałęzieniem do Zawad-Tworek.

1. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie terenu, stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

Miasto Ełk

Ełk, stanowiący centrum obszaru funkcjonalnego, to wyraźny biegun w kontekście potencjału rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu. Ełk funkcjonuje jako centralny obszar miejski w skali podregionu ełckiego, wyodrębnionego z województwa warmińsko-mazurskiego, obok podregionu olsztyńskiego i elbląskiego. O ponadlokalnym charakterze miasta świadczy m.in. lokalizacja delegatur urzędów regionalnych (Wojewoda, Marszałek, PIP, NFZ i in.). To prawie 60-tysięczne miasto oddziałuje głównie na gminę wiejską Ełk, jej wpływy wśród dalszych gmin najbardziej widoczne są w gminie Stare Juchy.

Miasto położone jest centralnie w Ełckim Obszarze Funkcjonalnym, na skrzyżowaniu głównych szlaków komunikacyjnych, po wschodniej stronie Jeziora Ełckiego, nad rzeką Ełk. Prawa miejskie nadano mu w 1445 r. Granice administracyjne miasta Ełk ustalono na przełomie lat 60. i 70. Skorygowano je nieznacznie na przełomie XX i XXI w. o niewielkie obszary położone przy północnej obwodnicy miasta oraz na południu w rejonie nowego szpitala miejskiego. W 2008 r. miasto wystąpiło z inicjatywą dalszego poszerzenia tere-

nów miejskich, co spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem mieszkańców gminy wiejskiej Ełk, w związku z czym granica administracyjna pozostała w niezmienionym kształcie.

Tereny zurbanizowane Ełku stanowią zwarty obszar z wyraźnie wyodrębnionymi rejonami o odmiennych funkcjach. Część śródmiejską, o funkcji mieszkalno-usługowej, tworzy zabytkowy układ urbanistyczny, w ramach którego zlokalizowany jest również zespół dawnych koszar wojskowych. Wielorodzinne osiedla mieszkaniowe koncentrują się za strefą śródmiejską, na północy (Północ I, Północ II, Konieczki) i na południu (Kochanowskiego, Bogdanowicza, Jeziorna), w niedalekim sąsiedztwie Jeziora Ełckiego. Zespoły zabudowy jednorodzinnej zlokalizowane są na styku z osiedlami wielorodzinnymi, na obrzeżach miasta (Szyba, Baranki, Pod Lasem, Grunwaldzkie).

Usługi zlokalizowane są głównie na terenie śródmieścia oraz przy obwodnicy miejskiej. W Ełku handel wielkopowierzchniowy nie jest rozwinięty. Obecnie funkcjonuje jeden market budowlany i jeden market spożywczy. W ostatnich latach zbudowano niewielkie centrum handlowe na działce byłego szpitala miejskiego, adaptując przy tym budynek szpitalny. Niedawno została otwarta galeria handlowa „Brama Mazur” zlokalizowana na terenach powojennych w niedalekim sąsiedztwie dworca kolejowego. Polityka przestrzenna miasta przewiduje kolejne lokalizacje wielkopowierzchniowych obiektów handlowych – przy os. Jeziorna po południowej stronie drogi krajowej nr 65 i przy os. Konieczki przy północnej obwodnicy miasta.

Tereny produkcyjne, magazynowe i składowe koncentrują się we wschodniej części miasta, po obu stronach obwodnicy w ciągu dróg krajowych nr 16 i 65.

Tereny zieleni i rekreacji położone są głównie nad Jeziorem Ełckim. Wzdłuż jego brzegów wytyczono promenadę uzupełnioną usługami. Przewiduje się kompleksowe urządzenie plaży miejskiej. W tym rejonie zlokalizowane są ruiny zamku krzyżackiego, które stanowią atrakcyjną lokalizację pod inwestycje z zakresu hotelarstwa i gastronomii. Tereny zieleni zostały częściowo urządzone wzdłuż rzeki Ełk – na wysokości placu Św. Jana Pawła II i Parku Sopera. Obiekty i urządzenia sportowe zlokalizowano na terenie osiedli wielorodzinnych. Funkcje rekreacyjne pełnią ogrody działkowe położone w północnej części miasta w sąsiedztwie torów kolejowych. W Ełku funkcjonują 2 cmentarze – przy ul. Cmentarnej i Towarowej. W budowie jest trzeci cmentarz w Gminie Ełk – Bartoszech.

Od kilku lat miasto posiada obwodnicę, która odciążała śródmieście od uciążliwego ruchu tranzytowego. Jej przebieg pozwala na obsłużenie istniejących i planowanych terenów produkcyjnych bez potrzeby kierowania ruchu przez centrum miasta i tereny osiedli mieszkaniowych. Miasto w swej zasadniczej części, położonej po wschodniej stronie Jeziora Ełckiego, podzielone jest linią kolejową, co utrudnia integrację przestrzenną obu części. Ze względu na rozległość jeziora również osiedla Grunwaldzkie, Jeziorna i Szyba są odseparowane od śródmieścia. W zakresie powiązań komunikacyjnych zdecydowanie brakuje połączenia drogowego pomiędzy ul. Zamkową a drogą krajową nr 16 na wysokości jeziora Sunowo.

Ełk posiada ograniczone możliwości rozwoju przestrzennego – istniejąca zabudowa jest dość zwarta, a niezagospodarowane obszary stanowią niewielką powierzchnię miasta. Zabudowa mieszkaniowa i usługowa może się rozwijać na południu w rejonie szpitala miejskiego i osiedla Baranki, a także na północnych skrajach miasta (osiedle Konieczki). Zabudowa związana z działalnością gospodarczą dysponuje znacznymi rezerwami terenu we wschodniej części miasta. Generalnie bardzo dużym zasobem są tereny zdegradowane – powojenne i przemysłowe, których położenie i istniejące uzbrojenie stanowi znaczny atut. Ponowne wykorzystanie terenów już nieużytkowanych, z jednoczesnym niedopuszczeniem nadmiernego rozlewania się miasta jest najlepszym z możliwych działań w zakresie rozwoju zrównoważonego, który pojawia się w politykach przestrzennych każdej z jednostek samorządu terytorialnego.

Stan techniczny zabudowy w mieście jest bardzo różnorodny. Dość liczne w Ełku obiekty zabytkowe są sukcesywnie remontowane i odnawiane, zabudowa z okresu PRL-u przechodzi stopniowo termomodernizację, choć odnawiane przy okazji elewacje nie zawsze tworzą ład przestrzenny. Obiekty powstałe w ciągu ostatniego ćwierćwiecza z reguły pozostają w dobrym stanie technicznym. Nowe inwestycje na terenach powojkowych i w obrębie ruin zamku powinny podnieść atrakcyjność lokalnej przestrzeni.

Na terenie miasta pozytywnie należy ocenić stan ładu przestrzennego w zakresie zieleni przyulicznej i terenów zieleni urządzonej wraz z urządzeniami małej architektury (m.in. Park Solidarności, ul. Wojska Polskiego). Uzupełnień wymagają bulwary nad Jeziorem Ełckim i dalszy bieg rzeki Ełk w celu wytworzenia powiązania os. Zatorze z parkiem Sopera i dalej z plażą miejską. Zieleni urządzonej i miejsc do plażowania brakuje na os. Jeziorna i na Barankach. W północnych osiedlach mieszkaniowych również zauważalny jest deficyt terenów zieleni urządzonej. Częściowo może być to spowodowane brakiem możliwości terenowych dla urządzenia nowych terenów rekreacji, wówczas należałoby zapewnić dogodnie powiązania z innymi terenami zieleni urządzonej na obszarze miasta.

Jednym z najcenniejszych elementów ełckiego krajobrazu jest panorama od strony jeziora. Sylweta miasta widziana z ulicy Zamkowej czy z zachodniego brzegu akwenu nie zmieniała się znacznie od lat – ze zwartej i dość niskiej zabudowy śródmiejskiej uzupełnionej zielenią wyłaniają się dwie dominanty – wieża kościoła pw. Najświętszego Serca Jezusowego i Wieża Ciśnień, zdecydowanie niższa niż obiekt sakralny. W sylwecie nieznacznie wybijają się kilka modernistycznych punktowców, degradując historyczną fizjonomię. Uporządkowania wymagają zaplecza budynków zlokalizowanych przy ul. Wojska Polskiego, które widoczne są w panoramie miasta widzianej od strony jeziora. Panorama miasta podlegać powinna ochronie.

Gmina Ełk

Gmina wiejska Ełk otacza miasto pierścieniem o szerokości 10-15 km. Jej powierzchnia to niemal 380 km². Takie położenie warunkuje promienisty układ komunikacyjny, którego środek wyznaczony przez drogi krajowe 16 i 65 oraz drogi wojewódzkie nr 665 i 667 zlokalizowany jest na terenie miasta. Powiązania komunikacyjne pomiędzy głównymi szlakami uzupełniają drogi lokalne. Przez wschodnią część gminy przebiega szlak Ełckiej Kolei Wąskotorowej, biegnący z Ełku do Turowa, położonego w gminie Kalinowo.

Strukturę przestrzenną gminy tworzą rozległe tereny rolne (ponad połowa obszaru), zwarte kompleksy leśne (ok. 25% powierzchni gminy), a także 40 jezior, z czego największe to Selmęt Wielki, Druglin, Lipińskie, Sunowo, Woszczelskie, Przytułskie, Szarek. Tereny gminy położone są ponadto nad linią brzegową jezior zlokalizowanych w innych gminach: Łaśmiady, Ełckie, Sawinda Wielka, Krzywe.

Na sieć osadniczą gminy składa się 56 sołectw. W gminie nie wykształciło się wyraźne centrum, funkcje administracyjne zlokalizowane są na terenie miasta. W strukturze osadniczej największymi miejscowościami są Straduny i Nowa Wieś Ełcka, położone na trasie drogi krajowej nr 65. Straduny to osada mająca swe początki w XV w., położona nad rzeką Ełk i nad Jeziorem Straduńskim. Zlokalizowany jest tu zabytkowy Kościół Matki Bożej Królowej Polski z XVIII w. oraz stary młyn wodny nad spiętrzeniem ulokowanym nad rzeką Ełk. Nowa Wieś Ełcka położona jest po przeciwnej stronie miasta, na skrzyżowaniu dróg nr 65 i 667. Jest to osada dużo młodsza, choć sporo większa, również położona nad rzeką Ełk. Obu miejscowościom brakuje jasno określonej i dobrze urządzonej przestrzeni centralnej.

Pozostałe większe miejscowości to osady zlokalizowane w zachodniej części gminy: Bajtkowo (położone przy drodze wojewódzkiej nr 667), Różyńsk (zlokalizowany przy linii kolejowej do Orzysza) i Woszczele (przy drodze wojewódzkiej nr 656). Pozostałe miejscowości to regularnie rozłożone niewielkie osady wiejskie, do części z nich dojazd jest utrudniony ze względu na wąskie drogi.

Na tym obszarze bardzo wyraźne są wpływy Ełku, gmina posiada zdecydowany charakter podmiejski – mieszka tu najwięcej ludności (ponad 11 tys.) spośród gmin wiejskich EOF. Znaczna ich część codziennie dojeżdża do pracy do miasta. Zauważalny jest ruch inwestycyjny w zakresie nowych osiedli jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej, zwłaszcza w pobliżu granic administracyjnych miasta. Poza funkcjami mieszkalnymi, tereny gminy pełnią istotną rolę rekreacyjną.

Na terenie gminy nie występują pojedyncze gospodarstwa w rozproszeniu. Zabudowa mieszkaniowa koncentruje się w miejscowościach. Największy ruch inwestycyjny w zakresie budownictwa mieszkaniowego widoczny jest w najbliższych lokalizacjach miasta – w miejscowościach Barany, Ełk Osada, Chruściele, Maleczewo, Nowa Wieś Ełcka, Mrozy Wielkie, Szeligi-Buczki, Siedliska, Konieczki, Chrzanowo i Bartosze. Na terenie gminy Ełk dawniej funkcjonowało wiele PGR-ów. Pozostałością po nich są zespoły zabudowy wielorodzinnej, często substandardowej, wymagającej pilnej renowacji i rewitalizacji społecznej.

Zabudowa letniskowa i rekreacyjna koncentruje się nad jeziorami, przede wszystkim w Szeligach-Buczach, Sordachach, Sajzach, Suczkach, Lepakach i Malinówce. Gmina urządziła kilka plaż wiejskich – m.in. w Szeligach-Buczach i Lepakach, choć zapotrzebowanie wydaje się dużo większe. We wsiach, poza plażami, brakuje terenów zieleni urządzonej.

Na terenie gminy Ełk nie funkcjonuje żaden większy teren usługowy lub przemysłowo-składowy.

Gmina Kalinowo

Kalinowo to gmina o charakterze rolniczym, położona we wschodniej części powiatu ełckiego, na pograniczu z Podlasiem. Jej powierzchnia to ok. 285 km², mieszka tu ponad 7 tys. osób.

Lokalizacja pomiędzy trzema ośrodkami powiatowymi – Ełkiem, Augustowem i Oleckiem, wpłynęła na dogodny układ komunikacyjny. Lokalny układ drogowy jest czytelny i wystarczający, pozostaje w dość dobrym stanie technicznym. Niekiedy szerokości dróg i ich nawierzchnia wymagają nakładów inwestycyjnych. Przez gminę przebiega szlak drogi krajowej nr 16, będący równoleżnikowym kręgosłupem Warmii i Mazur, a także droga wojewódzka nr 661, biegnąca do drogi wojewódzkiej nr 665 łącząca Olecko i Suwałki. Przez gminę Kalinowo przebiega ostatni fragment Ełckiej Kolei Wąskotorowej (na trasie Sypitki–Kalinowo–Turowo). Ruch turystyczny prowadzony jest z Ełku jedynie do pierwszej stacji położonej na terenie gminy – Sypitek.

W gminie dominuje rolnictwo – użytki rolne stanowią niemal 70% jej powierzchni. Zlokalizowanych jest tu ponadto kilka większych kompleksów leśnych. Jeziora pojawiają się w południowej części gminy, największe z nich to Stackie, Białe, Przepiórka, Skomętno. Gmina graniczy również z dwoma większymi jeziorami zlokalizowanymi u sąsiadów – Selmęt Wielki w gminie Ełk i Jezioro Rajgrodzkie w gminie Rajgród. Jeziora Selmęt i Stackie łączy malownicza rzeka Lega.

Sieć osadniczą tworzy 41 sołectw, z których większość pojawiła się na mapach już w XVI w. Największymi ośrodkami są dwie miejscowości: Kalinowo, założone niegdyś przez osadników z Mazowsza, będące wsią gminną i centrum administracyjno-usługowym, z zabytkowym kościołem pw. Wniebowzięcia NMP z 1924 r., oraz Pisanica, wieś wspomagająca Kalinowo w obsłudze miejscowej ludności, z funkcjonującą od lat 50. cegielnią. Pozostałe miejscowości to dość równomiernie rozmieszczone osady o funkcji rolniczej, brakuje w nich często usług podstawowych i terenów zieleni urządzonej. Na południu, w sąsiedztwie jezior wsie nabierają charakteru turystyczno-rekreacyjnego, głównie Laski Wielkie, Łoje, Makosieje, Sypitki, położone nad Selmętem Wielkim, oraz Stacze, Romoty, Jędrzejki, Lisewo, Skrzyпки, zlokalizowane nad jeziorami Stackim i Przepiórka.

Zabudowa mieszkaniowa zlokalizowana jest w zwartych miejscowościach. Poza Kalinowem i miejscowościami położonymi nad jeziorami, nie widać intensywnych działań inwestycyjnych w zakresie mieszkalnictwa. Działalność usługowa koncentruje się w największych miejscowościach, w rejonie jezior pojawiają się nowe inwestycje w zakresie hotelarstwa i turystyki. Produkcja, poza wspomnianą cegielnią, nie rozwinęła się na terenie gminy. Sytuację tę ma zmienić budowa trasy Via Baltica wraz z węzłem w Kalinowie, gdzie gmina planuje przygotować nowe tereny inwestycyjne.

Funkcje rekreacyjne w postaci plaż wiejskich zlokalizowane są nad Selmętą i nad Jeziorem Białym w sąsiedztwie byłego PGR-u w Skrzypkach. Powstał tam pomost, plaża i wieża widokowa, dla terenu przygotowano plan miejscowy. W pobliżu stoją nieużytkowane wielorodzinne budynki mieszkalne z lat 50., które powinny być zaadaptowane do nowej funkcji.

W Pisanicy planowana jest budowa lokalnego lotniska trawiastego z perspektywiczną możliwością rozbudowy.

Gmina Prostki

Południowy rejon EOF stanowi gmina Prostki o powierzchni ok. 230 km² i z 7,5 tys. mieszkańców. Przez centralną część gminy przebiega droga krajowa nr 65 łącząca Grajewo i Ełk. Przez północno-zachodni skraj gminy wiedzie droga wojewódzka nr 667. Pozostały układ drogowy tworzą drogi lokalne, często wąskie i o złym stanie technicznym. Przez miejscowość gminną, równoległe do drogi krajowej, przebiega szlak kolejowy z Ełku do Białegostoku, na którym prowadzony jest ruch pasażerski. Owe główne trasy komunikacyjne wytyczone zostały wzdłuż rzeki Ełk. We wschodniej części obszaru zlokalizowana jest odnoga Ełckiej Kolei Wąskotorowej, biegnąca z Brodowa przez Wiśniowo Ełckie wzdłuż drogi powiatowej do Zawad-Tworek, linia ta nie jest aktualnie eksploatowana.

Jest to gmina rolnicza. W krajobrazie gminy dominują grunty orne, które stanowią ok. 65% powierzchni obszaru, znaczną część zajmują zwarte kompleksy leśne. Gmina Prostki charakteryzuje się najmniejszą jeziornością – dwa jeziora zlokalizowane są przy zachodniej granicy (Skroczkie i Borowe), wewnątrz obszaru położone są jeziora Dybowskie i Długochwały, natomiast od wschodu gmina położona jest nad jeziorami zlokalizowanymi w sąsiednich gminach – Stackim i Rajgrodzkim.

Na terenie gminy wydzielono 42 sołectwa. W odróżnieniu do pozostałych gmin wiejskich EOF w Prostkach struktura osadnicza jest dość rozdrobniona. Gospodarstwa rolne rozwijały się dosyć równomiernie, wzdłuż dróg lokalnych tworząc osady i kolonie, częściowo jednak w rozproszeniu.

Miejscowość gminna – Prostki, zlokalizowana jest w centrum gminy przy głównym szlaku komunikacyjnym. Osada powstała w XV w. i stanowiła niewielką miejscowość graniczną, o czym przypomina słupek graniczny położony niedaleko wsi Bogusze, postawiony w 1545 r. (punkt styku granic Korony Polskiej, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Prus). Wraz z wytyczeniem linii kolejowej (1866 r.), a następnie w okresie międzywojennym dzięki inicjatywie niemieckich władz, miejscowość przeżywała rozkwit. Lokalizowano tu nowe zespoły zabudowy, obiekty infrastruktury technicznej, liczne usługi, w tym działalność kulturalną. Z tego okresu zachowała się brukowana droga stanowiąca oś miejscowości. W związku z powojennymi zmianami geopolitycznymi Prostki straciły na znaczeniu. Niemniej jednak wciąż stanowią największy ośrodek gminny, skupiający funkcje administracyjne, usługowe i komunikacyjne.

W gminie jeszcze dwie miejscowości pełnią ważniejsze funkcje w zakresie obsługi ludności – Różyńsk Wielki na zachodzie i Wiśniowo Ełckie na wschodzie.

Największy ruch budowlany w zakresie mieszkalnictwa jednorodzinnego widoczny jest w miejscowości gminnej, w pozostałych miejscowościach nowe budynki mieszkalne to niewielka część zabudowań. Tak

jak w pozostałych gminach wiejskich, na terenie gminy Prostki zlokalizowane są pozostałości po dawnych PGR-ach z zachowaną zabudową wielorodzinną. Jedno z większych osiedli położone jest w Wiśniowie Łęckim. Zabudowa letniskowa i rekreacyjna to pojedyncze obiekty zlokalizowane w miejscowościach nadjeziornych (m.in. Krzywe i Guty Różyńskie), gdzie urządzono niewielkie plaże wiejskie. Na terenie gminy brakuje terenów zieleni urządzonej.

Zabudowa usługowa koncentruje się w miejscowości gminnej (m.in. dwa markety spożywcze), działalność produkcyjna również rozwinęła się w Prostkach, przede wszystkim w sąsiedztwie linii kolejowej. W lasach położonych po wschodniej stronie Prostek w latach 50. XX w. założono zakłady chemiczne, kamufaż fabryki wiązał się z celami obronnymi kraju. W latach 70. w zakładach produkowano maski przeciwgazowe. W wyniku transformacji przedsiębiorstwo zostało zlikwidowane, pozostałe do dziś zagospodarowanie terenu tworzy osobliwy krajobraz, który może być wykorzystany pod kątem inwestycyjnym.

Gmina Stare Juchy

Gmina położona w północno – zachodniej części EOF jest najbardziej malowniczą gminą obszaru. Przesądzają o tym liczne jeziora, lasy i zróżnicowane ukształtowanie terenu. Jednocześnie jest to najmniejsza gmina pod względem ludności (niecałe 4 tys. mieszkańców), jej powierzchnia to niemal 200 km². Główne funkcje na tym obszarze to turystyka i rolnictwo.

Pomimo, iż gmina położona jest na szlaku czynnej linii kolejowej prowadzącej do Łęku, jej dostępność komunikacyjną należy ocenić najslabiej spośród wszystkich gmin obszaru. Związane jest to z faktem, iż przez gminę przebiega niewielki odcinek drogi wojewódzkiej nr 656 (obejmujący jedynie miejscowość Grabnik), a pozostałą sieć drogową tworzą drogi lokalne, często o niewystarczających parametrach technicznych.

Na strukturę przestrzenną składają się grunty orne o powierzchni niemal 60% obszaru gminy, lasy stanowiące prawie 20% obszaru, a także 28 jezior o łącznej powierzchni bliskiej 13% powierzchni gminy. Największe akweny wodne to Jezioro Łaśmiady (największe na terenie EOF), Szóstak, Ułówki, Jędzelewo, Sawinda Wielka. Południowo – zachodni skraj gminy położony jest nad jeziorem Orzysz (gmina Orzysz).

Jednostkę samorządową tworzy 25 sołectw. Wyraźne centrum gminy stanowią Stare Juchy, miejscowość położona centralnie, na przesmyku pomiędzy jeziorami Rekąty, Jędzelewo i Ułówki, nad rzeką Gawlik. Osadę założono w XV w., jednak wcześniej było to miejsce kultu religijnego (świadczy o tym głąz narzutowy stanowiący dawny ołtarz ofiarny Jaćwingów). Stare Juchy koncentrują funkcje usługowe, administracyjne i komunikacyjne w gminie. Zlokalizowany jest tu trójkątny plac, wokół którego rozlokowano najważniejsze obiekty, m.in. siedemnastowieczny kościół pw. Trójcy Przenajświętszej. Pozostała sieć osadnicza to miejscowości o dość zwartej zabudowie, założone przeważnie na brzegach jezior. Do największych z nich należą Grabnik i Skomack Wielki.

Tereny mieszkalnictwa koncentrują się w zwartych obszarach miejscowości. Wsie położone nad jeziorami mają przeważnie wydłużony układ osadniczy, ciągnący się wzdłuż linii brzegowej. W gminie widoczne jest zainteresowanie nowymi inwestycjami w zakresie zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej. Nowe budynki powstają w Starych Juchach i innych miejscowościach o turystycznym charakterze. Wykorzystuje się tu ponadto stare zagrody, adaptując je na cele mieszkalne, letniskowe bądź turystyczne (m.in. Siedlisko Morena i Lawendowo w miejscowości Jeziorowskie, w oddaleniu od zwartej zabudowy wsi). Funkcję letniskową posiadają głównie wsie północne: Orzechowo, Szczecinowo, Zawady Łęckie, Gorłótko, Łaśmiady, Sikory Juskie.

Usługi koncentrują się w miejscowości gminnej, przy czym obecność obiektów noclegowych nad jeziorami w pozostałej części gminy uzupełnia ofertę usługową. Działalność produkcyjna nie rozwinęła się

znacząco na terenach gminy Stare Juchy. Różny stan zachowania prezentują tereny dawnych PGR-ów. Największe osiedla powstały w Starych Juchach, Rogaliku, Grabniku i Skomacku Wielkim.

Na obszarze gminy wyraźnie zauważalna jest dbałość o jakość przestrzeni publicznej, począwszy od placu w Starych Juchach, przez sieć plaż wiejskich, plenerowe siłownie, urządzony punkt widokowy na wieży, po przystanki komunikacji publicznej. Doskonałym przykładem ładu przestrzennego z zachowanymi tradycyjnymi elementami krajobrazu kulturowego jest wieś Gorło – zachowano ponemiecką brukową drogę, kable energetyczne montowane są na drewnianych słupach, a stare siedliska remontowane. Działania zmierzające do uporządkowania zagospodarowania tej miejscowości są wynikiem starań jej nowych mieszkańców, w tym także mieszkających tu jedynie okresowo.

PODSUMOWANIE

Charakter zagospodarowania terenów EOF zmienia się wraz z oddalaniem się od centrum Łku. Miasto to wielofunkcyjny ośrodek o zasięgu regionalnym, o zachodzących (choć nie na wielką skalę) procesach suburbanizacji. Rozwój przestrzenny miasta na tereny wiejskie częściowo wynika z niewielkiego zasobu nowych gruntów inwestycyjnych w mieście, rozwój ten wzmacnia ponadto fakt, iż to Łk stanowi najbardziej atrakcyjną lokalizację pod względem zatrudnienia, oferty usługowej i rekreacyjnej. Zatem gmina wiejska Łk pełni rolę przedmieść, natomiast pozostałe gminy to typowe ośrodki rolnicze z uzupełniającą funkcją turystyczną, która z uwagi na zasoby przyrody dominuje w Starych Juchach.

Stan techniczny zabudowy jest zróżnicowany. Zdecydowanie najtrudniejsza sytuacja ma miejsce w oddalonych, typowo rolniczych wsiach. Część budynków jest nieremontowana, znikają nawet całe osady (Romejki). Funkcja rekreacyjna poszczególnych miejscowości polepsza nieco sytuację. Wobec zakazu lokalizacji nowej zabudowy w pasie 100 m od jezior, wynikającego z położenia znacznej części terenu w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Łckiego, szansą na osiedlenie się nad akwenem wodnym jest remont i adaptacja starych siedlisk. Służy to zachowaniu tradycyjnych form wiejskiej zabudowy zlokalizowanej na tym terenie. Dotyczy to wszystkich gmin wiejskich położonych na terenie EOF.

W mieście Łk 47% terenów pokrytych jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W pozostałych gminach obowiązujące plany miejscowe pokrywają niewielki, kilkuprocentowy obszar. W świetle obserwowanego rozwoju przestrzennego w zakresie budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego, sytuacja ta może prowadzić do niekontrolowanego rozlewu terenów zainwestowanych bez uporządkowanej sytuacji komunikacyjnej i infrastrukturalnej (zwłaszcza w zakresie gospodarki ściekowej). Taki spontaniczny rozwój w perspektywie czasu utrudnić może efektywne administrowanie terenami.

2. Obszary zdegradowane

Na terenie EOF zlokalizowanych jest kilka obszarów zdegradowanych, charakteryzujących się m.in. wykluczeniem społecznym, trudną dostępnością oraz złym stanem technicznym zabudowy. Zjawiska degradacji istniejących struktur przestrzennych, występujące na terenie powiatu są typowe dla obszarów wiejskich i charakterystyczne dla obszarów wiejskich.

W mieście Łk wyliczyć można kilka rodzajów obszarów zdegradowanych. Działania naprawcze dotyczące obszarów zdegradowanych określa Program Rewitalizacji Łku do roku 2016 r. (aktualizacja 2012 r.). W programie wyznaczono 7 obszarów priorytetowych dla działań rewitalizacyjnych:

Obszar atrakcyjny turystycznie i sportowo – rekreacyjnie

Tereny wokół Jeziora Ełckiego, wraz z mostem i ruinami zamku krzyżackiego, promenadą i plażą miejską, a także brzegami rzeki Ełk, są wizytówką miasta. Obszar ten stanowi najbardziej atrakcyjną przestrzeń publiczną, służącą rekreacji i wypoczynkowi, korzystaniu z usług gastronomii. Odpowiednie zagospodarowanie tego obszaru wraz z kompleksową rewaloryzacją elementów zabytkowych wpłynąć ma na wizerunek promocyjny miasta i ożywić konkurencyjność regionu.

Obszar powojсковy

Charakterystycznym terenem w obrębie miasta są zamknięte kilkanaście lat temu jednostki wojskowe, położone w dwóch lokalizacjach: w śródmieściu – przy ul. Kościuszki obok dworca kolejowego oraz w północnej części miasta przy ul. Bora Komorowskiego i ul. Kolonia. Oba kompleksy stanowią zespół magazynowych i pokoszarowych budynków wraz z infrastrukturą drogową i techniczną, większość obiektów pozostaje jednak w bardzo złym stanie technicznym. Śródmiejska część zabudowy posiada wysokie walory zabytkowe i stanowi potencjał rozwoju nowych inwestycji w centrum miasta. W części zespołu otwarto centrum handlowe, w którego skład wchodzić będą zrewaloryzowane budynki zabytkowe. W innych odnowionych obiektach lokalizację znalazł oddział zamiejscowy Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie: Wydział Studiów Technicznych i Społecznych w Ełku. Zespół powojсковy wymaga kompleksowej rewitalizacji, uzupełnienia układu drogowego i adaptacji istniejącej zabudowy do nowych funkcji w kierunku mieszkalno-usługowym wraz z zielenią urządzoną i miejscami rekreacji.

Głównym celem działań rewitalizacyjnych ma być harmonijny i wielostronny rozwój obszaru, odbudowa i adaptacja istniejących obiektów do nowych funkcji. Działania przy ul. Bora Komorowskiego powinny mieć na celu przygotowanie nowych, atrakcyjnych terenów aktywności gospodarczej.

Obszar zabudowy starej

W Ełku zlokalizowanych jest kilka zespołów zabytkowej zabudowy mieszkalnej z lat 20. i 30. XX w. – os. Zatorze, os. Szyba, przy ul. Kochanowskiego, 11 Listopada. Często osiedla te są oddalone bądź odizolowane barierami komunikacyjnymi (Zatorze, Szyba), co wzmacnia degradację obszaru. Większość obiektów wymaga remontów – wymiany instalacji technicznych, elewacji, stolarki czy pokrycia dachu. Istotne jest przy tym zachowanie zabytkowych elementów poszczególnych obiektów, jak i charakteru rozplanowania.

Obszar śródmieścia

Śródmieście tworzy historyczny układ urbanistyczny o wielofunkcyjnej zabudowie. Kwartały zabudowy tworzą zabytkowe budynki mieszkalno-usługowe pochodzące z końca XIX w. i początku XX w., uzupełnione zabudową powojenną. Na tym obszarze koncentruje się wiele najważniejszych obiektów usługowych, w tym administracyjnych. Brakuje tam jednak zieleni urządzonej, często nieuporządkowana jest sytuacja parkingowa wewnątrz kwartałów. Kwestię problemową stanowi głównie stan techniczny zabudowy historycznej, zagrożenie patologiami społecznymi wśród mieszkańców, hałas komunikacyjny i zanieczyszczenie powietrza związane z ogrzewaniem węglowym. Działania rewitalizacyjne mają dążyć do wykreowania prestiżowej przestrzeni wysokiej jakości, będącej dobrym miejscem do życia dla mieszkańców wraz z centrum usługowym.

Obszar zabudowy wielorodzinnej „blokowiska”

Na terenie Ełku w latach 70. i 80. powstało wiele zespołów bloków mieszkalnych budowanych w technologii wielkiej płyty – osiedla Północ I, Północ II, Konieczki, Bogdanowicza, Kochanowskiego, Jeziora. Osiedla te, uzupełnione usługami podstawowymi, tworzą środowisko mieszkaniowe dla dużej części ełczan. Głównym problemem na terenie blokowisk jest zły stan techniczny zabudowy (konieczność termomodernizacji, wymiany instalacji wewnętrznych), a także brak infrastruktury społecznej integrującej mieszkańców, a więc obiektów kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych.

Obszar zielony (parki i cmentarze)

W Ełku jest stosunkowo mało terenów zieleni urządzonej. Rekompensuje ten stan obecność jezior i lasów w okolicy. Niemniej jednak istniejące tereny parków, zieleńców i cmentarzy wymagają kompleksowej rewitalizacji w celu zachowania ich zabytkowego i estetycznego charakteru. Istotną kwestią ma być również wykształcenie spójnego systemu zieleni miejskiej, który łączyłby najcenniejsze obszary zieleni powiązaniaми pieszymi i rowerowymi.

Obszar przemysłowy

Tereny przemysłowe w Ełku to tereny nieistniejących już zakładów („Lenpol”, „POM”, „Zamrażalnia”, tartak, baza GS), zlokalizowane w przemysłowej części miasta. Obszary wymagają zdecydowanych działań w zakresie przygotowania ich pod nowe inwestycje – oczyszczenie terenu ze zdegradowanej zabudowy, poprawa układu komunikacyjnego i uzbrojenia. Rewitalizacja tego terenu przyczyni się do dostosowania warunków infrastrukturalnych dla zapewnienia pełnej i atrakcyjniejszej oferty dla przedsiębiorstw, a także przyczyni się do zahamowania procesu stopniowej degradacji obszarów przemysłowych i ponownego wykorzystania zdegradowanych terenów.

Byłe PGR-y

Na terenach wiejskich EOF zasadniczym problemem są tereny zlikwidowanych w latach 90. XX w. PGR-ów. Takie obszary, zwykle bardzo zdegradowane, zlokalizowane są we wszystkich gminach. Degradacja fizyczna polega na niszczeniu istniejących wielorodzinnych budynków mieszkalnych (zarówno nielicznych przedwojennych, jak i tych powojennych, budowanych w technologii prefabrykowanej) i budynków gospodarczych. Degradacja społeczna objawia się przede wszystkim bezrobociem, a co za tym idzie rozwojem biedy i patologii społecznych. Byłe PGR-y stanowią istotny element krajobrazu gmin wiejskich EOF, tylko nieliczne gospodarstwa prowadzą wciąż działalność rolniczą. Niektóre zespoły zabudowy wielorodzinnej zostały poddane termomodernizacji, budynki zostały wyremontowane i ich efekt estetyczny uległ znacznej poprawie. Nie wiąże się to jednak z poprawą sytuacji społecznej i materialnej mieszkańców. Niewielka część z PGR-ów lokalizowana była w dawnych folwarkach i założeniach dworsko-parkowych. Takie obszary wymagają dodatkowego zwrócenia uwagi na zachowanie bądź przywrócenie elementów zabytkowych. Obszary popegeerowskie wymagają kompleksowych działań, których zasadniczym elementem musi być aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców.

W poszczególnych gminach problem degradacji obszarów byłych PGR-ów dotyczy przede wszystkim:

- w gminie Stare Juchy – miejscowości Skomack Wielki, Grabnik, Ostrów, Rogale, Rogalik (o którym Paweł Ziemilski nakręcił nagradzany film krótkometrażowy),
- w gminie Kalinowo – Borzomy, Wierzbowo, Krzyżewo, Piętki, Milewo, Kalinowo, Ryczywół,
- w gminie Prostki – Bobry, Borki, Dybówko, Glinki, Katarzynowo, Wiśniowo Ełckie, Zawady-Tworki,

UWARUNKOWANIA

- w gminie Ełk – Straduny, Lega, Chełchy, Regielnica, Nowa Wieś Ełcka, Ruska Wieś.

Widocznie lepsza sytuacja ma miejsce w przypadku, gdy mieszkańcy posiadają nieruchomości na własność – zauważalna jest większa dbałość o teren, dochody ze sprzedaży gruntów mają przełożenie na poczynione inwestycje polepszające stan techniczny budynków i elementy zagospodarowania terenu. Dawne gospodarstwa rolne wraz z zabudową wykorzystywane mogą być na cele turystyczne (letniskowe bądź agroturystyczne).

Obszary wiejskie

Rewitalizacji wymagają ponadto wybrane miejscowości na terenach wiejskich EOF. Największe wsie, w tym miejscowości gminne, spełniają najważniejsze funkcje gospodarcze, społeczne, administracyjne, usługowe i kulturalne. Poprawa funkcjonalności, estetyki, powiązań komunikacyjnych podnieść ma atrakcyjność przestrzeni, wzmocnić rolę centrów wsi jako miejsc spotkań i rekreacji mieszkańców – wzrost kapitału społecznego będzie miał bezpośrednie przełożenie na bardziej sprawne działanie gminy, również pod względem aktywności zawodowej jej mieszkańców.

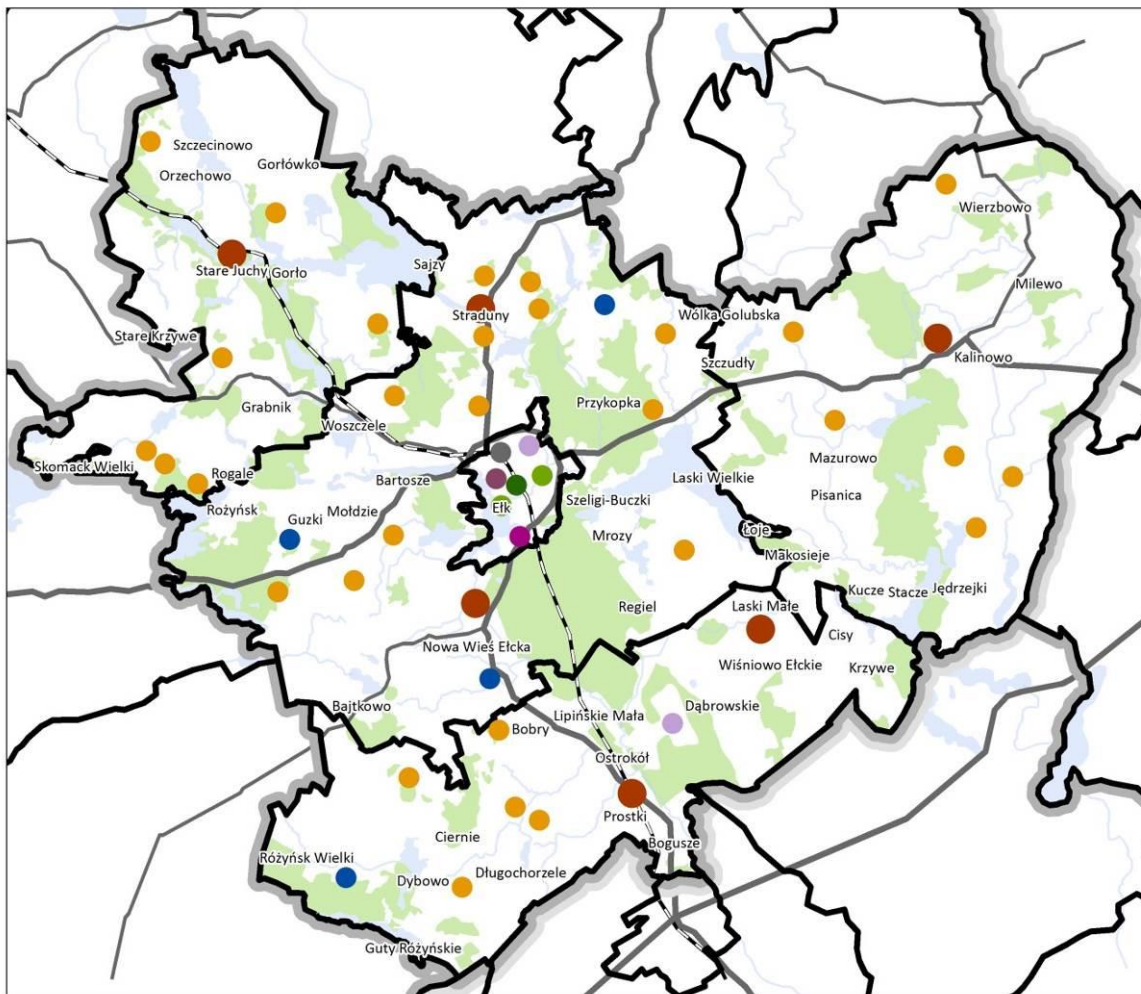
Szczególne uwarunkowania historyczne występują w miejscowości Prostki, której intensywny rozwój nastąpił w związku z budową linii kolejowej. Lokalizacja miejscowości bezpośrednio przy punkcie granicznym trzech państw dodatkowo wzmocniła jej rozwój – w okresie międzywojennym funkcjonował tu teatr, trzy kina, drogowe i kolejowe przejście graniczne. Pozostałości czasów świetności osady są widoczne do dziś, zespoły zabudowy wymagają jednak remontów i modernizacji. Pozostałe miejscowości na terenach wiejskich wymagające szczególnej uwagi to:

- Stare Juchy (przy zadowalającej sytuacji ogólnej konieczne jest czytelne powiązanie centrum miejscowości ze stacją kolejową),
- Kalinowo (zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym w związku z realizacją drogi Via Baltica i przeniesienie tranzytu na obwodnicę),
- Straduny (wykreowanie centrum miejscowości, rewitalizacja zabytkowego młyna),
- Nowa Wieś Ełcka (wykreowanie centrum miejscowości),
- Wiśniowo Ełckie.

Bardzo duży teren obecnie nieużytkowany stanowi pozostałość po zakładach chemicznych w gminie Prostki. Po okresie działalności fabryki pozostał układ drogowy, ruiny budynków, w tym wielu magazynów. Teren ten może zostać wykorzystany na potrzeby przygotowania oferty usługowej z zakresu turystyki alternatywnej.

W ramach obszarów zdegradowanych należy również rozpatrywać tereny funkcjonujących kopalni odkrywkowych pozyskujących surowce kruszywa. W krajobrazie EOF dominują naturalne pejzaże jezior, lasów i pól, uzupełnione dość zwartymi zespołami zabudowy. Przekształcenia terenu związane z eksploatacją kruszywa istotnie degradują ten krajobraz. Największe kopalnie zlokalizowane są w Różyńsku Wielkim w gminie Prostki oraz w Ruskiej Wsi, Zdunkach i Płocicznie w gminie wiejskiej Ełk. Ważne jest przywrócenie równowagi w krajobrazie po zakończonej eksploatacji w poszczególnych kopalniach poprzez stosowny program rekultywacji.

Schemat 1. Obszary zdegradowane

obszary zdegradowane

	przestrzenie publiczne większych wsi		"blokowiska"		obszary powojenne
	obszar śródmieścia w Ełku		atrakcyjne obszary zieleni		dawne PGR-y
	tereny zabudowy starej		obszary przemysłowe		kopalnie odkrywkowe

PODSUMOWANIE

W kontekście rozwoju zrównoważonego, którym kierują się wszystkie gminy EOF, a także bogate zasoby przyrodnicze, przesądzające o atrakcyjności regionu, za pozytywne działanie należy wyróżnić starania mające na celu ponowne wykorzystanie uprzednio zainwestowanych, lecz nieużytkowanych już terenów. Dzieje się tak w Ełku – na terenach powojennych czy na terenie dawnego szpitala miejskiego, a także na terenach wiejskich, gdzie zabytkowe zagrody mazurskie stają się nowym domem bądź obiektem hotelowym. Na terenie powiatu takiej regeneracji wymaga jeszcze wiele obszarów i obiektów – m.in. były PGR-y, zabytkowa zabudowa mieszkalna (Szyba, Prostki, zagrody na terenach wiejskich), ełcki zamek krzyżacki, tereny pofabryczne w lesie na wschód od Prostek.

VII. Warunki i jakość życia mieszkańców

Procesy demograficzne

Na terenie Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego z końcem 2013 r. zamieszkiwało 89 477 osób (dane GUS). W ciągu 10 lat liczba ludności wzrosła o niespełna 6% (84 423 osób w 2003 r.). Najwięcej ludności skupia się w ośrodku miejskim: 59 790, gminy wiejskie charakteryzuje zdecydowanie mniejszy potencjał ludności: gmina Ełk – 11 147 mieszkańców, gmina Kalinowo – 7 064, gmina Prostki – 7 519, natomiast gminę Stare Juchy zamieszkuje jedynie 3 957 osób (2013 r., dane GUS). Największy wzrost liczby mieszkańców zaobserwować można w mieście i gminie Ełk, jedynie w gminie Stare Juchy w ostatnich latach ubywa mieszkańców. Na 100 mężczyzn zamieszkujących na terenie EOF przypadają 104 kobiety, przy czym w mieście współczynnik ten wynosi 108.

Wskaźnik gęstości zaludnienia na terenie EOF jest dość wysoki – wynosi 80 os./km², przy czym podyktowane jest to głównie wysokim wskaźnikiem dla samego miasta 2 834 os./km² przy średniej krajowej dla miast 1 791 os./km². Wskazywać to może na zwartość miasta i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Obszary wiejskie EOF charakteryzują się zdecydowanie niższą gęstością zaludnienia 20-30 os./km², przy średniej dla kraju dla terenów wiejskich na poziomie 56 os./km².

Dynamika liczby ludności oparta była na dodatnim przyroście naturalnym w mieście i gminie Ełk oraz w Prostkach i Kalinowie. Wskaźnik wzrostu korygował ujemny przyrost naturalny w gminie Stare Juchy. Wskaźnik na poziomie 2‰, odnotowany przez GUS w 2012 r., był wyższy niż powiecie olsztyńskim i elbląskim (dwóch największych miastach województwa). Niemniej jednak zgodnie z tendencją krajową, wskaźnik ten w ostatnich latach zmniejszał się.

Tabela 2. Zestawienie liczby ludności

Jednostka Samorządu Terytorialnego	powierzchnia km ²	liczba ludności i jej dynamika
EOF (powiat ełcki)	1 112	89 477 ↑
m. Ełk	21	59 790 ↑
gmina Ełk	380	11 147 ↑
gmina Kalinowo	285	7 064 –
gmina Prostki	230	7 519 ↓
gmina Stare Juchy	200	3 957 ↓

(↑ oznacza wzrost ludności w ostatnich 4 latach, ↓ oznacza spadek, – oznacza utrzymywanie się liczby ludności na stałym poziomie)

Na liczbę ludności wpływają ponadto migracje. Wskaźniki w tym zakresie dla kraju i województwa są ujemne (w 2012 r. odpowiednio -6617, -2587), jednak dla terenu EOF saldo migracji pozostaje dodatnie (w 2012 r. +198). Zdecydowane jest zróżnicowanie przestrzenne migracji – obszarami, na które napływają nowi mieszkańcy są miasto i gmina Ełk, obszarami, z których ludność się wyprowadza są pozostałe gminy EOF. Jest to stała tendencja.

Zgodnie z wynikami badań (Raport z badania ilościowego [CATI], będącego częścią procesu przeprowadzania diagnozy i delimitacji EOF, Eu-Consult Sp. z o.o., Ełk 2013), 85% respondentów nie ma zamiaru

zmieniać miejsca zamieszkania w ciągu najbliższych 3 lat. Wśród 15% myślących o przeprowadzce niemal połowa zamierza przenieść się do Ełku, a jedna czwarta chce wyemigrować za granicę, najczęściej do Niemiec bądź do Wielkiej Brytanii. Najczęściej o zmianie miejsca zamieszkania myślą mieszkańcy gminy Prostki (co czwarty ankietowany), najmniejsze skłonności do emigracji przejawiają naturalnie mieszkańcy Ełku i gminy wiejskiej Ełk. Ruch migracyjny najczęściej dotyczy młodych wykształconych ludzi, którzy szukają poprawy swojej sytuacji ekonomicznej. Odptyw takiej ludności negatywnie wpływa na lokalną sytuację społeczno-gospodarczą.

Struktura wiekowa ludności na terenie EOF jest dość korzystna. W 2012 r., zgodnie z danymi GUS, ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,4%, co na tle danych krajowych i regionalnych wypada pozytywnie. Ludzie młodzi oraz ludność w wieku produkcyjnym stanowią potencjał rozwoju gospodarczego i społecznego, ci drudzy stanowili na terenie EOF 65,3% społeczeństwa. Udział ten zbliżony jest do wartości na poziomie kraju i regionu. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 14,3% społeczności EOF, przy czym wartość ta, zgodnie z ogólnokrajowym trendem, wciąż wzrasta.

Dość dobra struktura wiekowa społeczeństwa EOF ma przełożenie na pozytywne wskaźniki obciążenia demograficznego. Dane dla powiatu są zdecydowanie korzystniejsze niż średnie dane dla całego kraju – wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 21,9 osób, dane dla kraju to 27,9 osób. Najbardziej korzystna sytuacja występuje w mieście i gminie Ełk, najmniej korzystna w gminie Stare Juchy. Pozytywna sytuacja w zakresie obciążenia demograficznego z pewnością korygowana będzie przez ogólnokrajowy trend starzenia się społeczeństwa.

Sytuacja demograficzna jest dość dobra – społeczeństwo jest relatywnie młode, z roku na rok przybywa mieszkańców na terenie EOF. Trend wzrostowy nie jest jednak znaczny i wkrótce sytuacja może się odwrócić, zgodnie z tendencją ogólnokrajową. Problemem jest wyludnianie się obszarów wiejskich oraz emigracja młodych i wykształconych mieszkańców do większych miast lub za granicę w poszukiwaniu pracy.

Sytuacja społeczno – ekonomiczna

Sytuacja na rynku pracy w powiecie ełckim nie jest zadowalająca. Odnotowany przez GUS w 2012 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wyniósł (14,7%), jest wyższy zarówno od wskaźników dla województwa (12%), jak i dla kraju (8,7%). Tak wysokie bezrobocie od lat utrzymuje się na podobnym poziomie w tej części kraju. Najkorzystniejsza sytuacja jest w Ełku (13,3%), dużo gorzej rynek pracy wygląda w gminach wiejskich. Naturalnie najwięcej miejsc pracy jest w Ełku (1,21 osób przyjeżdżających do pracy przypadające na 1 osobę wyjeżdżającą, 2006 r.). Mieszkańcy gmin wiejskich głównie dojeżdżają do miejsc pracy położonych w Ełku lub innych pobliskich miastach.

Aktywność zawodowa i potencjał przedsiębiorczości skupiają się w mieście i gminie Ełk. Średni wskaźnik podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności dla EOF w 2012 r. wyniósł 729. To niższa wartość niż średnie dla województwa i dla kraju. Na wskaźnik ten składają się dość wysokie wartości dla miasta i gminy Ełk, a także dużo niższe dla pozostałych gmin wiejskich. Na strukturę wielkości przedsiębiorstw składają się głównie niewielkie firmy, mało jest dużych podmiotów gospodarczych, zatrudniających powyżej 250 osób. Odczucia mieszkańców względem dostępności miejsc pracy w miejscu zamieszkania są dość niskie – w przytoczonym wyżej badaniu ilościowym ocenili ten aspekt na 2,14 w 5-stopniowej skali. W strukturze źródeł utrzymania ludności dominuje praca najemna poza rolnictwem (27,2%), na własny rachunek pracuje 2,8% mieszkańców, co stanowi dużo niższą wartość niż wskaźniki dla województwa (3,3%) i dla kraju (4%) – świadczyć to może o niskiej przedsiębiorczości społeczeństwa EOF.

Struktura branżowa funkcjonujących podmiotów gospodarczych na terenie EOF wskazuje na dominację handlu (24,6%) i budownictwa (12,8%), (dane GUS, 2014 r.). Dość dobrze rozwinięta jest ponadto działalność transportowa i magazynowa (7,5% firm), jednak istotna w tym punkcie jest wysoka konkurencja sąsiednich miast, m.in. Łomża, Suwałki. W zakresie usług gastronomicznych i bazy noclegowej EOF zdecydowanie ustępuje głównym konkurentom – powiaty suwalski, augustowski, piski i giżycki.

Zgodnie z analizami wykonanymi na etapie delimitacji EOF oraz przy strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, obszary gospodarczej specjalizacji EOF stanowią: ekonomia wody (głównie turystyka, wszystkie gminy), branża metalowa, tworzyw sztucznych, elektrotechniczna (miasto Ełk), żywność wysokiej jakości (wszystkie gminy), a także drewno i meblarstwo (przetwórstwo, dostarczanie surowców, produktów i półproduktów, głównie miasto Ełk).

Najwięcej miejsc pracy na terenie EOF zapewnia rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo (3381 zatrudnionych w 2012 r.), handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie, gastronomia i komunikacja dały w 2012 r. pracę 3397 osobom, w pozostałych usługach zatrudnienie znalazło 5323 osób. Rynek pracy wymusza pewną mobilność przestrzenną osób aktywnych zawodowo – do pracy w Ełku z obszarów wiejskich i innych miast dojeżdża ok. 6,4% osób w nim zatrudnionych. Natomiast mieszkańcy Ełku dojeżdżający do pracy poza swoje miejsce zamieszkania, kierują się głównie do Grajewo.

Aktywność obywatelska natomiast kształtuje się na poziomie zbliżonym do poziomu kraju i regionu. Najwięcej organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców przypada w gminach Ełk i Stare Juchy. Organizacje działają w sektorach – ekonomicznym, politycznym, sportowym, turystyczno-rekreacyjnym, edukacyjnym, religijnym, kulturalnym, dobroczynnym.

Poziom życia mieszkańców, mierzony przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem brutto w relacji do średniej krajowej wypada na terenie EOF dość blado – niespełna 80% w roku 2012. Wartość ta jest również niższa od średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego. Niższy poziom płac koreluje z podwyższeniem wskaźników gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Najtrudniejsza sytuacja panuje w gminach Prostki i Stare Juchy (ok. 22% mieszkańców).

Dochody poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego kształtują się na podobnym poziomie, co inne gminy regionu – średnia dla EOF to 3176,82 zł (GUS, 2012 r.). Wyjątkiem jest gmina Stare Juchy, która osiągnęła w 2012 dochód w przeliczeniu na mieszkańca w wysokości niemal 5 tys. zł.

Działalność rolnicza i leśnictwo

W ramach EOF to miasto Ełk skupia potencjał ludnościowy i aktywność społeczno-gospodarczą powiatu, jednak obszary wiejskie stanowią znaczną jego część i wpływają na sposób zagospodarowania i funkcjonowanie. Można zaobserwować znaczne dysproporcje w jakości życia mieszkańców Ełku a okolicznych wsi, przede wszystkim pod kątem infrastruktury transportowej, energetycznej, dostępu do usług publicznych.

Rolnictwo pozostaje jednym z głównych dziedzin gospodarki EOF. Zatrudnienie w sektorze rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa sięga 18% (dane GUS, 2012 r.), użytki rolne stanowią ponad 60% powierzchni obszaru. Największe powierzchnie gruntów pod zasiewy zlokalizowane są w Kalinowie, Prostkach i gminie Ełk. Klimat oraz warunki glebowe w regionie wpłynęły na ukształtowanie się produkcji rolniczej ukierunkowanej głównie na zboża (65% struktury zasiewów), uprawia się także m.in. ziemniaki, buraki cukrowe, warzywa strączkowe. Wyróżnia się także wysoką w skali regionu produkcją roślin przemysłowych – rzepaku i rzepiku. Na terenie gmin dominują dwa kompleksy przydatności rolniczej: pszenny dobry (gleby IIIa i IIIb) i pszenny wadliwy (gleby IVa i IVb).

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla powiatu łęckiego, określany przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach wynosi 63,7 i jest nieco niższy niż wskaźnik dla regionu (66).

W 2012 r. w powiecie funkcjonowało 3295 gospodarstw rolnych, z czego tylko 76,6% prowadziło działalność rolniczą. Około jedna trzecia z nich stanowiła gospodarstwa o małej powierzchni (do 1 ha), z czego jedynie jedna trzecia była aktywna. Niemal wszystkie większe gospodarstwa czynnie prowadzą działalność rolniczą. Skup i przetwórstwo produktów rolnych prowadzą m.in. Zakłady Mięsne „Mazury” w Łęku oraz Chłodnia D’aucy w Łęku (warzywa i owoce). Ważnym rynkiem zbytu są ponadto zakłady mleczarskie „Mlekoop” w Grajewie.

Istotnym kierunkiem specjalizacji rolniczej jest produkcja żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej. Działalność ta opiera się na rozwoju rolnictwa lokalnego, tradycyjnym przetwórstwie, opartym na lokalnych zasobach i krótkich łańcuchach sprzedaży. Produkcja zwierzęca ukierunkowana jest przede wszystkim na żywca wołowy, drób i mleko.

22% powierzchni EOF stanowią lasy, z czego niemal 90% to lasy Skarbu Państwa. Stanowi to potencjał rozwoju w zakresie gospodarczego wykorzystania lasu i produkcji surowca. Wg danych GUS w 2012 r. pozyskano 1387 m³ grubizny, co w przeliczeniu na powierzchnię gruntów leśnych, daje istotną wartość w skali regionu.

Atrakcyjność inwestycyjna

Atrakcyjność inwestycyjną EOF kształtuje wiele czynników, przede wszystkim dostępność transportowa, kapitał ludzki, przygotowana infrastruktura czy walory krajobrazowe.

Generalnie atrakcyjność inwestycyjna terenu EOF w skali kraju jest oceniana dość nisko, zwłaszcza w zakresie działalności produkcyjnej i wykorzystującej zaawansowane technologie. Jednakże atrakcyjność ta wypada lepiej w porównaniu do sąsiednich obszarów województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego, gdzie panuje silna konkurencja ośrodków regionalnych i subregionalnych.

Na aktywność gospodarczą wpływa przede wszystkim lokalizacja łęckiej Podstrefy Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSSE), zatrudniającej w marcu 2014 r. niemal 2000 osób w 33 firmach. Jest to obszar w pełni uzbrojony, z obowiązującym planem miejscowym, o łącznej powierzchni 127 ha. Strefa zlokalizowana jest w przemysłowej części miasta, bezpośrednio przy obwodnicy i linii kolejowej. W tym rejonie funkcjonuje ponadto Park Naukowo-Technologiczny w Łęku, kompleks również oferuje tereny inwestycyjne, w tym m. in.: centrum logistyczno-usługowe, inkubator technologii, inkubator przedsiębiorczości, centrum badawczo-rozwojowo-edukacyjne z laboratorium.

SSSE w Podstrefie Łęku dysponuje jeszcze 46 ha wolnych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Gminy Łęka, Kalinowo i Prostki wyznaczyły w swoich dokumentach planistycznych tereny inwestycyjne. Nie wszystkie grunty inwestycyjne są jednak uzbrojone w drogi i infrastrukturę techniczną.

Obszar strefy ekonomicznej jest zdecydowanie najbardziej atrakcyjną lokalizacją w skali powiatu dla inwestycji w zakresie produkcji, magazynowania, badań i rozwoju. Istotną rolę w zakresie poprawy atrakcyjności inwestycyjnej strefy pełni Park Naukowo-Technologiczny. Od początku działalności (2012 r.) oferuje zaawansowane technologicznie produkty i usługi, wspiera przedsiębiorstwa na wszystkich etapach rozwoju udzielając pomocy m.in. w zakresie doradztwa i stymulacji poprzez inkubowanie.

Inne czynniki mają wpływ na lokalizację inwestycji z zakresu turystyki, sportu i rekreacji czy kultury. Obiekty usługowe tego typu naturalnie koncentrują się w Łęku. Niemniej jednak gminy wiejskie, ze względu

na charakter krajobrazu mogą być równie atrakcyjne dla lokalizacji nowych hoteli, ośrodków SPA, obiektów gastronomicznych, terenów sportu i rekreacji. Zdecydowanie najbardziej atrakcyjna pod tym względem jest gmina Stare Juchy – ze względu na dużą jeziorność, kompleksy leśne, zróżnicowanie powierzchni terenu, starą zabudowę. Równie atrakcyjne mogą być tereny położone nad jeziorami w pozostałych gminach.

Gminy wiejskie mogą być ponadto atrakcyjnym miejscem dla inwestycji w zakresie rolnictwa. Atut może stanowić relatywnie duża powierzchnia gospodarstw w stosunku do struktury obszarowej gospodarstw na terenie kraju, potencjalnym zasobem jest również zainwestowanie byłych PGR-ów. Potencjalne kierunki rozwoju rolnictwa to działalność wysokotowarowa, uprawa roślin przemysłowych czy rolnictwo ekologiczne.

Dostęp do usług publicznych

Oświata

Wychowanie przedszkolne prowadzone jest przez 14 placówek, z czego 11 zlokalizowanych jest w mieście. W ostatnich latach, zgodnie z tendencjami w kraju, w przedszkolach EOF wzrosła liczba oddziałów przedszkolnych i samych przedszkolaków. Wskaźnik dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiecie w 2012 r. wyniósł 62,7% i był niższy niż średnia dla kraju o niemal 10%. Najniższy odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli pozostaje w gminie Prostki i Stare Juchy (niecałe 40%).

Nauczanie w szkołach podstawowych prowadzone jest 27 placówkach o łącznej liczbie uczniów 5 272 (2012 r.). Do 7 szkół i 1 ośrodka szkolno-wychowawczego, zlokalizowanych w mieście, uczęszczało ponad 66% wszystkich uczniów, w gminach wiejskich liczba placówek jest następująca: Ełk – 6 szkół, Kalinowo – 5, Prostki – 4, Stare Juchy – 2.

Nauczanie na poziomie gimnazjalnym prowadzone jest w 18 placówkach, z czego w mieście funkcjonują 4 placówki publiczne, 1 placówka niepubliczna i 1 ośrodek szkolno-wychowawczy (z 68% uczniów). Łącznie do gimnazjów w 2012 r. uczęszczało 3022 uczniów. W gminach wiejskich 4 gimnazja funkcjonują w gminie Ełk, 2 w gminie Kalinowo, 2 w gminie Prostki i 1 w gminie Stare Juchy.

Współczynnik skolaryzacji brutto (relacja liczby uczących się do liczby ludności w wieku szkolnym na danym poziomie) dla całego powiatu wynosi 93,05% dla szkolnictwa podstawowego i 95,6% dla gimnazjum, jest niższy niż średnie dla województwa i dla kraju – odpowiednio 97,4% i 99,5% oraz 99,2% i 99,7%.

Na terenie EOF funkcjonuje 21 placówek oświatowych na poziomie ponadgimnazjalnym: 4 licea ogólnokształcące, 7 techników, 2 szkoły artystyczne, 3 zasadnicze szkoły zawodowe, technikum uzupełniające dla dorosłych i szkoła przysposabiająca do pracy zawodowej.

Szkolnictwo wyższe w Ełku oferują trzy zamiejscowe ośrodki dydaktyczne następujących uczelni: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (Wydział Studiów Technicznych i Społecznych w Ełku, nauczanie na kierunkach administracja, geodezja i kartografia), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku (filia w Ełku, nauczanie na kierunkach zarządzanie, filologia, informatyka, budownictwo), Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (Wydział Gospodarki Turystycznej w Ełku, kształcenie na kierunkach turystyka i hotelarstwo, dietetyka i planowanie żywienia, transport i logistyka, ratownictwo i sporty wodne). Edukację na poziomie akademickim oferuje ponadto Wyższe Seminarium Duchowne w Ełku.

Miasto nie jest istotnym ośrodkiem akademickim. Oferta edukacyjna zaspokaja potrzeby lokalne. Na terenie EOF na 10 tys. mieszkańców przypada 51 absolwentów lokalnych uczelni, w porównaniu z Olsztynem, największym ośrodkiem uniwersyteckim w województwie (649), wskaźnik ten jest bardzo niski.

Ochrona zdrowia

W Ełku zlokalizowane są dwa szpitale: miejski szpital „Pro-Medica” oraz 108 Szpital Wojskowy. Obie placówki dysponują łącznie 420 łózkami, co w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców daje wskaźnik 47 łóżek szpitalnych, wartość zbliżoną do średniej krajowej i wojewódzkiej.

Mniejszą dostępnością charakteryzują się placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (w 2012 r. 5 placówek na 10 tys. ludności), jest to wartość niższa niż w największych miastach województwa. Wskaźnik ten zdecydowanie zaniża niekorzystna sytuacja w gminach Ełk, Stare Juchy i Prostki (3 placówki na 10 tys. ludności). Naturalnie największa koncentracja punktów medycznych lokalizuje się w Ełku (37 na 48 w całym powiecie), w gminach wiejskich zlokalizowane są pojedyncze placówki, w gminie Stare Juchy tylko 1.

Na terenie EOF nie funkcjonuje żaden ośrodek służący opieką nad osobami starszymi. W gminie Kalinowo zlokalizowany jest Dom Pomocy Społecznej, który pełni stałą opiekę nad osobami przewlekle psychicznie chorymi. Ośrodek o podobnym profilu znajduje się również w Nowej Wsi Ełckiej.

Jakość opieki zdrowotnej na terenie powiatu została słabo oceniona przez mieszkańców biorących udział w badaniu.

Kultura

Na terenie powiatu funkcjonuje sześć ośrodków kultury: Ełckie Centrum Kultury, Muzeum Historyczne w Ełku, Centrum Kultury i Sportu Gminy Ełk z siedzibą w Stradunach, a także Gminne Ośrodki Kultury w gminach Kalinowo, Stare Juchy i Prostki oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Ełku. Działalność kulturalną w Ełku wspiera nowy amfiteatr. Muzeum Historyczne administruje działalność Ełckiej Kolei Wąskotorowej.

W Ełku funkcjonują obecnie dwa kina, zlokalizowane w Ełckim Centrum Kultury oraz w niedawno otwartej galerii handlowej – „Brama Mazur”.

Niestety, zgodnie z wynikami badań przytoczonych powyżej, jedynie niespełna 30% mieszkańców EOF korzysta z usług związanych z kulturą. Ponad 80% tej grupy wybiera ofertę kulturalną w Ełku, część z mieszkańców wyjeżdża w tym celu do większych ośrodków – Olsztyna, Białegostoku lub Warszawy.

Generalnie dostęp do usług publicznych w najpełniejszym wymiarze zapewniony jest na terenie miasta. Gmina Ełk ze względu na bliskość obszaru miejskiego korzysta głównie z oferty usługowej tam zlokalizowanej. Gminy wiejskie położone peryferyjnie mają niewystarczający poziom dostępności do usług podstawowych, co pogarsza jeszcze fakt braku skomunikowania wybranych terenów EOF z Ełkiem.

VIII. Systemy komunikacji i infrastruktury technicznej

1. Układ komunikacyjny

Ważnym wewnętrznym i zewnętrznym czynnikiem rozwoju obszaru funkcjonalnego jest jego dostępność komunikacyjna oraz stan infrastruktury transportowej. Na dostępność komunikacyjną EOF wpływ ma infrastruktura drogowa i kolejowa oraz pośrednio transport lotniczy.

Podstawowa sieć drogowa na terenie EOF ma typowy układ promienisty, gdzie punktem ciężenia jest miasto Ełk, z okalającą go obwodnicą od strony północnej i wschodniej. Układ ten wpływa na sieć drogową w poszczególnych gminach, jednocześnie naturalnie kreując miejsce o największej dostępności komunikacyjnej.

Wybudowana obwodnica nie posiada obejścia wschodniego, co wynika z fizjografii terenu (Jezioro Łęckie). Aktualną alternatywą dla obejścia wschodniego stanowi droga powiatowa nr 1925N łącząca drogi krajowe nr 16 (Rękusy) i nr 65 (Nowa Wieś Łęcka).

Największe znaczenie w układzie drogowym mają drogi krajowe i wojewódzkie:

- droga krajowa nr 16 (Dolna Grupa k. Grudziądz – granica z Litwą), przebiegająca w układzie równoleżnikowym przez EOF, na terenie Łęku w śladzie północnej obwodnicy miasta,
- droga krajowa nr 65 (Gołdap–Bobrowniki), przebiegająca w układzie południkowym przez EOF, na terenie Łęku w śladzie wschodniej obwodnicy miasta,
- droga wojewódzka nr 656 (Staświny –Łęka), przebiegająca w układzie równoleżnikowym na terenie zachodnim EOF,
- droga wojewódzka 667 (Nowa Wieś Łęcka–Biała Piska), w części południowo-wschodniej EOF,
- droga wojewódzka 661 (Cimochoy–Kalinowo), w części wschodniej EOF.

Całkowita długość dróg krajowych na opracowanym obszarze wynosi ok. 85 km, a dróg wojewódzkich ok. 35 km.

Drogi powiatowe stanowią uzupełnienie głównej sieci drogowej zapewniając powiązania ponadlokalne z mniejszymi jednostkami osadniczymi. Łączna długość dróg powiatowych na terenie EOF wynosi ok. 360 km.

- 1678 N: dr. kraj. nr 58 (Biała Piska) – Dmusy – Rożyńsk Wlk. – Taczyki – Marchewki
- 1680 N: dr. kraj. 58 – Skarżyn – Sokoty Jeziorno – Marchewki – Prostki
- 1714 N: Wydminy – Węzówka – Stare Juchy
- 1740 N: dr. nr 1738 N – Jurkowo Węgorzewskie – Lipowo – Gawliki Wlk. – Stare Juchy
- 1822 N: Sulejki – Krzywe – Rydzewo – dr. kraj. nr 65
- 1842 N: Romejki – Kijewo
- 1844 N: Stare Juchy – Gorłówko – Połom
- 1846 N: Stare Juchy – Zawady Łęckie – Gorłówko
- 1848 N: Kałtki – Olszewo – dr. nr 1714 N
- 1852 N: Zelki – Skomack Wlk. – Rożyńsk – Bartosze – dr. kraj. nr 16
- 1854 N: Skomack Wlk. – dr. woj. nr 656
- 1856 N: Czerwonka – dr. nr 1859 N
- 1857 N: dr. woj. nr 655 – Orłowo – Wronki – Połom – Straduny (dr. kraj. nr 65)
- 1858 N: dr. nr 1859 N – Królowa Wola
- 1859 N: dr. woj. nr 655 (Pietrasze) – Stare Juchy – Bałamutowo – Woszczele
- 1860 N: Bałamutowo – Malinówka – dr. nr 1857 N
- 1862 N: Płociczno – Przykopyka
- 1864 N: dr. woj. nr 667 – Monety – Zdedy – Mostoły – Łęka (w tym ul. Zamkowa)
- 1865 N: Skomack Wlk. – Ogródek – Klusy (dr. kraj. nr 16)
- 1866 N: Czyprki – Rożyńsk Wlk.
- 1872 N: Łęka – Wiśniowo Łęckie – Kopijki – Rajgród
- 1874 N: Prostki – Długosze – Kopijki
- 1876 N: Długosze – Dąbrowskie – Wiśniowo Łęckie
- 1878 N: Sędki – Sypitki – Stacze – Borzymy – dr. nr 1884 N
- 1884 N: dr. kraj. nr 16 (Sędki) – Pisanica – Borzymy – gr. woj. (Pomiany)
- 1886 N: Milewo – Turowo – gr. woj. (Chomontowo)
- 1905 N: Gąski – Płociczno – Oracze

UWARUNKOWANIA

- 1907 N: dr. 1838 N (Kijewo) – Chełchy – dr. kraj. nr 16
- 1909 N: Wieliczki – Kleszczewo – Wysokie – dr. kraj. nr 16
- 1913 N: Wojnasy – Cimochoy – Dorsze – Kalinowo
- 1915 N: droga przez wieś Gorło
- 1917 N: Grabnik – Rożyńsk – dr. kraj. nr 16
- 1919 N: Ruska Wieś – Mostoły – Suczki – Bajtkowo
- 1921 N: dr. woj. nr 667 (Rakowo Małe) – Rożyńsk Wielki – Guty Rożyńskie – Wojtele
- 1923 N: dr. woj. nr 667 (Rakowo Małe) – Taczki
- 1925 N: Rękusy – Nowa Wieś Łęcka
- 1927 N: Laśmiady – Bałamutowo
- 1929 N: Sikory Juskie – dr. nr 1860 N
- 1931 N: Golubie – Golubka (dr. kraj. nr 16)
- 1933 N: Wysokie (dr. kraj. nr 16) – Pisanica – Sypitki – Wiśniowo Łęckie – dr. nr 1872 N
- 1935 N: Laski Małe – Krzywe – dr. nr 1872 N
- 1937 N: Romoty – Jędrzejki – Lisewo
- 1939 N: Krzyżewo (dr. kraj. nr 16) – Borzymy – Lisewo
- 1941 N: gr. woj. (Jankielówka) – Zocie – Milewo
- 1942 N: Zelki – Stare Krzywe – Stare Juchy
- 1943 N: dr. nr 1886 N – Prawdziska – dr. kraj. nr 16
- 1945 N: Dorsze – Marcinowo – Kalinowo
- 1949 N: Stare Krzywe – Płowce

Lokalne drogi gminne stanowią uzupełnienie dróg wyższych kategorii i zapewniają powiązania terenów zurbanizowanych na terenie EOF. Ich łączna długość to ok. 540 km. Niewystarczające wydaje się skomunikowanie zachodniej części Łęku, położonej po drugiej stronie Jeziora Łęckiego względem części śródmiejskiej. Aktualnie os. Grunwaldzkie powiązane jest z miastem jedynie ul. Zamkową.

W większości stan dróg jest zróżnicowany i zależy od możliwości finansowych poszczególnych gmin. Generalnie w najlepszym stanie technicznym pozostają drogi zlokalizowane na terenie miasta. Na terenach wiejskich stan infrastruktury drogowej jest niedostateczny i w znacznym zakresie wymaga interwencji.

W zakresie obciążenia ruchem badania są prowadzone dla sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Dane za rok 2010 wskazują, iż największe obciążenie ruchem przypada na obwodnicę Łęku, po śladzie której poprowadzone są drogi krajowe nr 16 i nr 65. Dodatkowo na wysoki wskaźnik ruchu wpływa miejski ruch lokalny związany z dobrze rozwiniętym układem komunikacyjnym we wschodniej części miasta, zarówno w zakresie powiązań wewnętrznych jak i zewnętrznych. Wraz z oddalaniem się od centrum obszaru funkcjonalnego ruch wyraźnie spada. Wyraźnie też można zauważyć ciężenie w kierunku południowo-zachodnim oraz samo miasto jako miejsce docelowe podróży.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łęk wskazuje potrzebę budowy obejść drogowych w ciągu drogi krajowej nr 65 miejscowościach Straduny, Oracze i Nowa Wieś Łęcka. Podobna konieczność zachodzi w miejscowościach Prostki i Kalinowo.

Jedną z najważniejszych inwestycji dotyczących Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego jest planowany przebieg drogi ekspresowej S61 Via Baltica, stanowiący część I paneuropejskiego korytarza transportowego (Warszawa-Helsinki). Inwestycja jest istotna ze względu na planowaną lokalizację trzech węzłów drogowych na obszarze EOF. Proponowane warianty przebiegu trasy wynikają głównie z uwarunkowań środowiskowych. W przypadku rozwoju społeczno-gospodarczego istotną sprawą jest optymalna lokalizacja węzłów drogowych względem istniejącej sieci osadniczej i komunikacyjnej. Węzły drogowe stanowiąc będą czynnikiem

warunkujący przyspieszony rozwój otaczających je terenów. Niewłaściwa lokalizacja węzłów na sieci drogowej może doprowadzić do rozpraszania układów osadniczych i potrzeby nadmiernej rozbudowy układu komunikacyjnego i infrastrukturalnego. Na terenie EOF w ciągu trasy Via Baltica planowane są 3 węzły: Nowa Wieś Ełcka, Ełk Wschód, Kalinowo. Proponowane lokalizacje węzłów drogowych są właściwie, wpisują się w układ komunikacyjny oraz strukturę zagospodarowania EOF.

Kolejną poważną inwestycją jest przebudowa drogi krajowej nr 16 na odcinku Mrągowo – Ełk. Przebudowa do klasy GP (główny ruch przyspieszony) będzie wiązała się z ograniczeniem dostępności drogi w istniejącym śladzie drogi oraz budową obejść drogowych mniejszych miejscowości. Aktualnie sporządzono cztery warianty przebiegu drogi, z czego optymalnym przebiegiem na terenie EOF są warianty 1, 2 i 4a.

Analizowane natężenie ruchu na istniejących drogach wojewódzkich nie jest na tyle intensywne, by generowało potrzebę budowy nowych odcinków w nowym śladzie lub obejść drogowych miejscowości.

W najbliższej perspektywie finansowej nie planuje się inwestycji na terenie powiatu ełckiego, a żadna z dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie powiatu nie jest ujęta w ramach regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.

Sieć dróg powiatowych w porównaniu do dróg wojewódzkich i krajowych jest rozległa. Ich stan jest różnicowany, a działania inwestycyjne są prowadzone interwencyjnie.

PODSUMOWANIE

Istniejąca sieć drogowa wymaga uzupełnienia i poprawy jakości infrastruktury w ramach istniejącego układu drogowego. Najważniejszą inwestycją wpływającą na układ komunikacyjny będzie realizacja trasy Via Baltica i przebudowa drogi krajowej nr 16. Generować to może konieczność budowy nowych połączeń w celu skomunikowania terenów zurbanizowanych z węzłami zlokalizowanymi na trasie. Uzupełnień wymaga ponadto obsługa komunikacyjna terenów zurbanizowanych zlokalizowanych po zachodniej stronie Jeziora Ełckiego.

2. Transport zbiorowy

Transport drogowy

Teren trzech gmin – miasto Ełk, gmina Ełk i gmina Stare Juchy, obsługiwany jest przez Miejski Zakład Komunikacji. Dodatkowo usługi samochodowego transportu zbiorowego oferują lokalne oddziały PKS Suwałki, PKS Podlasie, PKS Łomża oraz prywatne firmy przewozowe na trasie Grajewo–Ełk, Ełk–Nowa Wieś Ełcka–Bajtkowo oraz Stare Juchy–Ełk. Niestety znaczna część obszarów wiejskich jest obsługiwana przez linie autobusowe jedynie na głównych trasach. Powoduje to nierównomierną dostępność do transportu publicznego, w szczególności w gminie Kalinowo, co spowodowane jest m.in. brakiem alternatywnych form transportu (transport szynowy). Niedostateczna obsługa terenów peryferyjnych związana jest również z małą liczbą połączeń, które realizowane są głównie w okresach szczytu przewozowego. Ma to wpływ na brak rozwoju indywidualnego ruchu turystycznego, korzystającego z komunikacji publicznej.

W zakresie połączeń regionalnych prywatne firmy przewozowe oferują bezpośrednie połączenia z głównymi miastami Polski i regionu, realizowane głównie z Ełku.

Transport kolejowy

Układ sieci kolejowej na terenie EOF w porównaniu do innych obszarów województwa warmińsko-mazurskiego oraz tzw. ściany wschodniej jest dobrze rozwinięty. Na układ ten składają się linie:

- **linia 38** Białystok–Bartoszyce: linia jednotorowa zelektryfikowana na odcinku od granicy województwa do stacji Ełk Zachód, o dobrym stanie technicznym – w szczególności w jej południowym odcinku Ełk–Prostki, co wyrażone jest w maksymalnej dopuszczalnej prędkości (120 km/h–160 km/h w 2012 r.); aktualnie prowadzony jest ruch pasażerski: 5 par pociągów na odcinku Ełk–Białystok, 4 pary pociągów na odcinku Ełk–Olsztyn oraz dodatkowo 1 para pociągów na odcinku Ełk–Korsze, a także ruch towarowy;
- **linia 41** Gołdap–Olecko: linia jednotorowa nieelektryfikowana, o pogarszającym się stanie technicznym (80 km/h–120 km/h w 2012 r.), zaprzestano przewozów pasażerskich ze względu małą liczbę pasażerów, realizowany jest jednak ruch towarowy;
- **linia 219** Olsztyn–Ełk–Gdańsk: linia jednotorowa nieelektryfikowana, o pogarszającym się stanie technicznym (40 km/h–80 km/h w 2012 r.), aktualnie prowadzony jest ruch pasażerski (2 pary pociągów na odcinku Ełk–Szczytno oraz w sezonie letnim dodatkowa para pociągów na trasie Ełk–Pisz), realizowany jest ruch towarowy;
- **linia 223** Czerwonka–Biskupiec Reszelski–Mrągowo–Mikołajki–Orzysz–Ełk: linia jednotorowa nieelektryfikowana o złym stanie technicznym, nie jest prowadzony ruch pasażerski.

Aktualny stan infrastruktury kolejowej nie jest wystarczający, co przekłada się na dopuszczalną prędkość pociągów pasażerskich i towarowych. Sytuacja ta doprowadza do wygaszania popytu na pasażerskie przewozy. Ma to szczególne znaczenie w ruchu turystycznym bazującym na turystyce kwalifikowanej wielodniowej, gdzie punkt startu jest innym punktem niż końcowy. Doprowadza również do spadku konkurencyjności przewozów towarowych, co skutkuje zwiększeniem ciężkiego transportu samochodowego i w konsekwencji szybszą degradacją układu drogowego, zmniejszeniem bezpieczeństwa oraz wzrostem emisji zanieczyszczeń.

Główny dworzec pasażerski zlokalizowany jest centralnie w Ełku, zapewniając dogodny komunikowanie z terenami miasta. Oprócz głównej stacji położonej w mieście, na terenie EOF zlokalizowane są:

- stacja Prostki: optymalnie zlokalizowana w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- stacja Stare Juchy: optymalnie zlokalizowana w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Woszczele: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Ełk Zachód: niewłaściwie zlokalizowany w stosunku do głównych arterii komunikacyjnych w mieście (brak możliwości dogodnej przesiadki),
- przystanek Bartosze: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Skomack Wielki: niewłaściwie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych (teren przystanku znajduje się ok. 500 m na zachód od najbliższych terenów zainwestowanych),
- przystanek Rogale: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Ełk Szyba Zachód: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości osiedla oraz terenów zainwestowanych,

UWARUNKOWANIA

- przystanek Ełk Szyba Wschód: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości osiedla oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Nowa Wieś Ełcka: niewłaściwie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych (teren przystanku zlokalizowany jest ok. 500 m od głównej osi terenów zabudowanych),
- przystanek Bajtkowo: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Lipińskie Małe: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych,
- przystanek Chełchy: optymalnie zlokalizowany w stosunku do wielkości miejscowości oraz terenów zainwestowanych.

Brakuje natomiast następujących przystanków kolejowych:

- bliźniaczego przystanku kolejowego do przystanku Ełk Zachód na linii kolejowej 219, na której prowadzony jest ruch pasażerski,
- przystanku na linii 41 w północno-wschodniej części miasta Ełk (ul. Bora-Komorowskiego/ul. Witosa),
- przystanku na linii 219 na wysokości miejscowości Czerwonka.

Na terenie miasta zlokalizowane są obiekty dostosowane do obsługi ruchu towarowego: Ełk Towarowy i Ełk Towarowy II, z czego funkcjonującą stacją jest Ełk Towarowy. Dodatkowo tereny przemysłowe zlokalizowane na terenie miasta powiązane są z siecią kolejową poprzez system bocznic kolejowych.

Na terenie EOF zlokalizowana jest Ełcka Kolejka Wąskotorowa, która stanowi ciekawą atrakcję turystyczną. Obecnie kolejka administrowana jest przez Muzeum Historyczne w Ełku. Jej trasa biegnie na odcinku Ełk Wąskotorowy–Turowo (37,8 km) z odgałęzieniem na odcinku Laski Małe–Zawady-Tworki (9,7 km). Kolej jest aktualnie wykorzystywana do celów turystyczno-rekreacyjnych na odcinku Ełk Wąskotorowy–Sypitki. Na pozostałych odcinkach linia jest nieużytkowana, a jej ślad nie jest wyraźnie czytelny w terenie.

Podczas analiz dotyczących możliwości rozwoju w zakresie komunikacji założono, że węzeł kolejowy Ełk może pełnić funkcję zintegrowanego, intermodalnego węzła transportowego. W związku z powyższym planuje się:

- za przebieg trasy Rail Baltica (E75, TEN-T) uznano część linii 38 oraz linii 41; inwestycja ma być wykonana w ramach etapu Białystok–Ełk–Suwałki wraz z budową Lokalnego Centrum Sterowania Ełk; zakres prac zakłada budowę/modernizację linii kolejowej wraz z całkowitą przebudową infrastruktury towarzyszącej; dzięki planowanej inwestycji Ełk oraz pośrednio EOF zyskałyby możliwość szybkich połączeń kolejowych w ruchu pasażerskim i towarowym z resztą kraju i Europy;
- linia nr 38 została włączona do projektu sieci TEN-T, w ramach którego zakłada się modernizację odcinków linii kolejowych na trasie Toruń–Iława–Olsztyn–Korsze–Ełk. Przedmiotowa modernizacja wiąże się propozycją elektryfikacji odcinka Ełk-Korsze;
- w związku z planowaną budową nowego lotniska regionalnego w Szymanach (k. Szczytna) zakłada się skomunikowanie Ełku poprzez modernizację linii kolejowej nr 219 na odcinku Szczytno–Pisz–Ełk.

Aktualnie nie planuje się inwestycji związanych z modernizacją linii 223, stanowiącej główny kręgosłup transportowy terenu Pojezierza Mazurskiego, mający istotny wpływ na powiązanie obszarów o dużym potencjale turystycznym.

Transport wodny

Na terenie EOF nie funkcjonują żadne szlaki żeglugi śródlądowej. Planuje się natomiast powiązanie Wielkich Jezior Mazurskich z Kanałem Augustowskim poprzez realizację drogi wodnej na odcinku Giżycko–Orzysz–Ełk–Rajgród–Augustów. Inwestycja ta ma mieć charakter turystyczno-rekreacyjny.

Transport lotniczy

Na terenie EOF nie funkcjonuje żadne lotnisko lokalne. Również na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz sąsiadującego województwa podlaskiego nie ma lotnisk regionalnych, realizujących połączenia krajowe czy międzynarodowe. Najbliższe połączenia lotnicze w ruchu krajowym i międzynarodowym realizowane są przez następujące lotniska:

- Lotnisko im. Fryderyka Chopina w Warszawie, odległość ok. 240 km;
- Lotnisko Modlin k. Warszawy, odległość ok. 230 km;
- Lotnisko im. Lecha Wałęsy w Gdańsku, odległość ok. 310 km;
- Lotnisko Kowno na Litwie (strefa Schengen), odległość 200 km.

Niestety brak dogodnych połączeń komunikacyjnych realizowanych przez transport zbiorowy zmniejsza dostępność wymienionych portów lotniczych.

Plany samorządowe zakładają budowę lotniska lokalnego w Pisanicy (gmina Kalinowo), nakierowanego na obsługę podregionu ełckiego. Ma być to lotnisko obsługujące ruch turystyczny i biznesowy. Wstępna koncepcja zakłada formułę partnerstwa publiczno-prywatnego.

Obecnie samorząd województwa warmińsko-mazurskiego prowadzi budowę nowego lotniska regionalnego w Szymanach k. Szczytna. Zgodnie z prognozami we wstępnym etapie działalności będzie obsługiwało ok. 57 tys. pasażerów rocznie. Planowane połączenie kolejowe z budowanym portem lotniczym pozwoli na wykorzystanie potencjału realizowanej inwestycji oraz wpłynie pozytywnie na rozwój EOF.

Transport multimodalny

Transport multimodalny (kombinowany) polega na łączeniu różnych form transportu w celu osiągnięcia zamierzonego celu podróży. Jest niezwykle efektywnym i ekonomicznym działaniem w momencie potrzeby obsługi komunikacyjnej dużych obszarów. By mógł zadziałać, potrzebna jest budowa niezbędnej infrastruktury technicznej – inwestycje twarde, przejawiające się miejscami do parkowania dla samochodów osobowych i rowerów przy punktach węzłowych, a w zakresie działań miękkich na integracji taryfowej przewoźników operujących na danym obszarze. Wdrożenie tego typu rozwiązań zwiększyłoby dostępność komunikacyjną terenów oraz poprawiło efektywność ekonomiczną istniejących powiązań komunikacyjnych poprzez zwiększenie natężenia ruchu.

Na terenie EOF nie funkcjonują żadne zintegrowane systemy działań wspierających tę formę komunikacji. Zunifikowana taryfa biletowa w ramach usług przewozu autobusowego na terenie miasta i gminy Ełk oraz Stare Juchy nie jest powiązana z taryfą kolejową.

PODSUMOWANIE

Obszary wiejskie EOF nie posiadają wystarczającej obsługi komunikacyjnej w zakresie transportu zbiorowego. Relatywnie najkorzystniejsza sytuacja ma miejsce w miejscowościach gminnych, zwłaszcza w Prostkach i Kalinowie, z racji położenia na szlakach dróg krajowych. Powiązania komunikacyjne wsi Stare

Juchy realizowane są przez autobusy miejskie i transport szynowy. Natomiast znaczna część miejscowości położonych z dala od głównych szlaków komunikacyjnych polegać może jedynie na transporcie indywidualnym.

Istotną kwestią jest pogarszający się stan techniczny infrastruktury kolejowej. Zmienić to może realizacja trasy Rail Baltica, która prowadzona będzie na odcinkach linii kolejowych przebiegających przez powiat ełcki. Zauważalna jest ponadto potrzeba rozbudowy systemu transportu multimodalnego, zwłaszcza w zakresie dojazdów codziennych, dla bardziej efektywnego wykorzystania lokalnych sieci komunikacyjnych.

Na dostępność komunikacyjną regionu wpłynie ponadto realizacja lokalnego lotniska w Pisanicy oraz regionalnego lotniska w Szymanach. Ich znaczenie nie będzie jednak tak istotne, jak realizacja trasy Via Baltica, która z pewnością poprawi powiązania realizowane przez transport samochodowy.

3. Systemy infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie w wodę

System wodociągowy w powiecie ełckim tworzy sieć przewodów o łącznej długości 641,9 km (stan na koniec 2012 r.). Woda zasilająca sieć wodociągową pobierana jest z 33 ujęć. Ogółem na terenie EOF znajduje się 91 studni wód podziemnych (dane RZGW w Warszawie).

Największym dostawcą wody w regionie, a także odbiorcą ścieków, jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Ełku. Zaopatruje ono miasto oraz gminę wiejską Ełk, a także część gminy Prostki. Pozostałe gminy zaopatrywane są w wodę z ujęć gminnych i indywidualnych studni kopanych i wierconych. Stopień zwodociągowania poszczególnych gmin przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Charakterystyka sieci wodociągowej w powiecie Ełckim, stan na koniec 2013 r.³

Gmina	liczba osób korzystających z sieci	długość sieci wodociągowej [km]	korzystający z wodociągu w % ogółu ludności
Miasto Ełk	58973	89,1	98,9
Gmina Ełk	8253	197,8*	75,0*
Kalinowo	4678	124,6	77
Prostki	5466	152,7	62,1
Stare Juchy	2723	85,4	68,8

* dane z Urzędy Gminy Ełk

Ogółem z sieci wodociągowej korzystało 80 093 osób z powiatu ełckiego, natomiast woda dostarczona gospodarstwom domowym kształtowała się na poziomie 2 716,8 dam³.

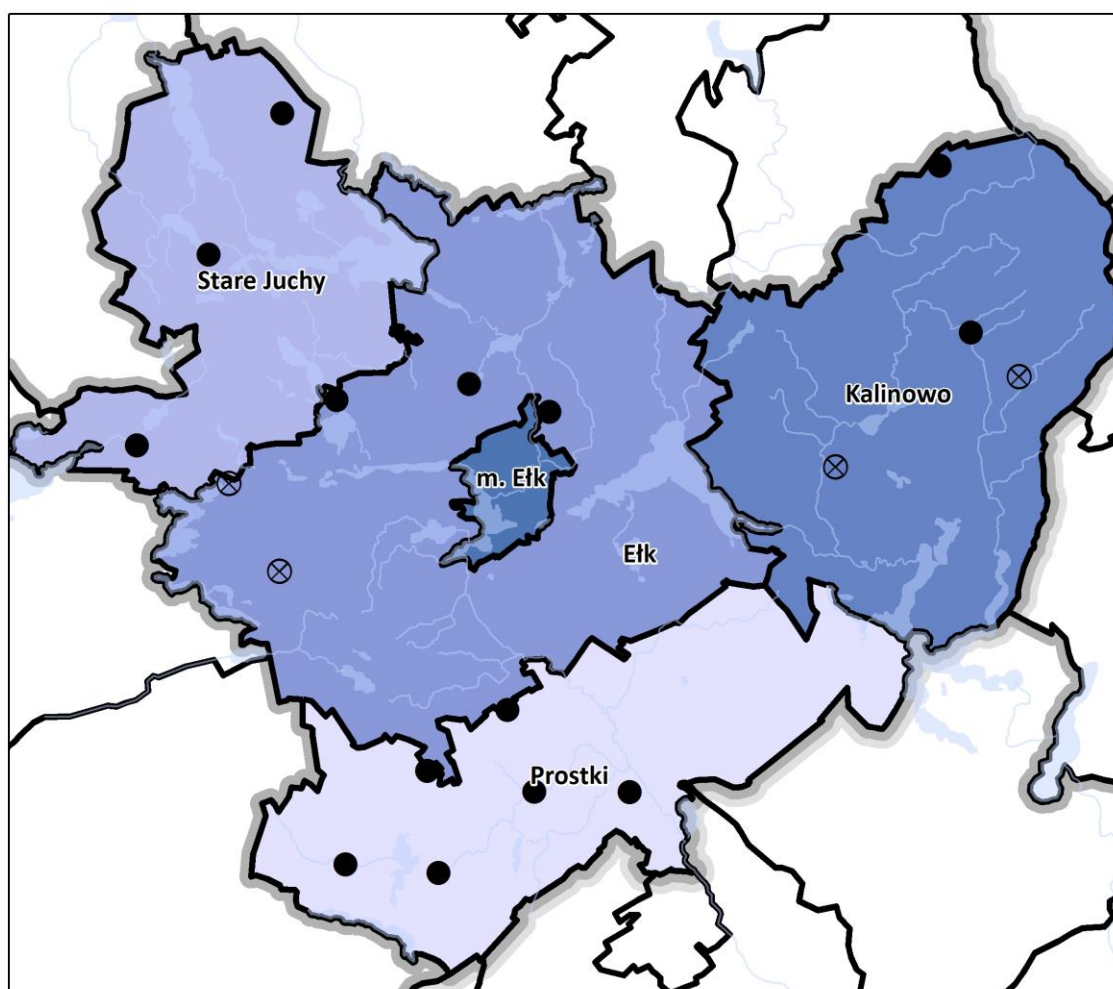
Zużycie wody w EOF na koniec 2012 r. wyniosło 4 111,8 dam³ i spadło o 1,65 % względem roku 2008. W porównaniu do sąsiednich powiatów zużycie wody w EOF jest najwyższe. Może to świadczyć o tym, że

³ W związku z dostępnością danych uwzględniono tylko stan na koniec 2012 roku. W latach 2013 – 2014 zrealizowano szereg inwestycji w sieć wodno-kanalizacyjną. Warto podkreślić, iż w gminie Prostki zakończono duże inwestycje sieciowe w roku 2013 podłączając ok. 10% mieszkańców gminy.

obszar ten jest najlepiej rozwinięty gospodarczo. Zużycie wody na potrzeby przemysłu w okresie 2008-2012 wzrosło o 61 dam³.

Dla ujęcia wody podziemnej zasilającego miasto, zlokalizowanego w Przykopcze w gminie Ełk, Rozporządzeniem Nr 21/2013 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 9 grudnia 2013 r. została ustanowiona strefa ochronna ujęcia, składająca się z terenu ochrony bezpośredniej i terenu ochrony pośredniej.

Schemat 2. Stopień zwodociągowania oraz lokalizacja ujęć wody

stopień zwodociągowania (w %)

62,1 68,8 75,0 77,0 98,9

● istniejące ujęcie wody

⊗ ujęcie wody planowane do wyłączenia

Wydajność istniejących ujęć jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Woda jest dobrej jakości. Występują jednak przekroczenia normatywnej zawartości żelaza i manganu (gmina Kalinowo, Prostki). W niektórych miejscowościach występują ponadto okresowe deficyty wody w studniach kopanych (Laski Małe).

W gminach należących do EOF prowadzone są liczne działania inwestycyjne mające na celu poprawę stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej. W ostatnich latach dokonano rozbudowy sieci wodociągowej we wszystkich gminach wiejskich. Najważniejsze inwestycje to:

- modernizacja stacji uzdatniania wody w Starych Juchach oraz budowa wodociągu dla miejscowości Jeziorowskie. Przedsięwzięcie to zostało zrealizowane w 2012 roku w ramach jednego z etapów projektu p.n.: „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-ściekowej w regionie Wielkich Jezior Mazurskich – Masterplan dla Wielkich Jezior Mazurskich – Gmina Stare Juchy”. Inwestycja poprawiła jakość dostarczanej wody, pozwoliła na pełną automatyzację procesów technologicznych. Modernizacja stacji uzdatniania pozwoli na zapewnienie ciągłości dostaw wody odpowiedniej jakości mieszkańcom, jest to szczególnie istotne ze względu na wcześniej występujące awarie i przerwy w dostawach wody,
- budowa sieci wodociągowej w gminie Prostki w 2012 r., w ramach projektu p.n. „Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracji Prostki” wybudowano ponad 10 km sieci wodociągowej w miejscowościach: Lipińskie Małe, Ostrykół, Prostki, Bogusze.
- w latach 2009 - 2013 Miasto Ełk realizowało duży projekt pn. „Poprawa gospodarki wodno-ściekowej aglomeracji Ełk”, który obejmował m. in. budowę magistrali drugostronnego zasilania miasta w wodę, budowę wodociągu na osiedlach: Leśnym i Grunwaldzkim oraz przebudowę magistrali wodociągowej w ul. Suwalskiej.

System kanalizacji

Łączna długość sieci kanalizacyjnej w powiecie ełckim to 198,9 km. Ścieki odprowadzane są do 11 biologicznych oczyszczalni ścieków, z czego 7 to obiekty z podwyższonym usuwaniem biogenów. Ich łączna przepustowość to 27 796 m³/dobę. Z sieci kanalizacyjnej korzysta 73,1% ogółu mieszkańców (średnia dla województwa wynosi 67,6%). Występują znaczne dysproporcje wobec stopnia skanalizowania miasta i na wsi. Odsetek ten wynosi 94,9% w mieście, a na terenach wiejskich 29,2%. W 2012 r. odprowadzono 2 903 dam³ ścieków. Stopień skanalizowania powiatu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej

GMINA	liczba osób korzystających z sieci	długość sieci kanalizacyjnej [km]	korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności
Miasto Ełk	56602	82,5	94,9
Gmina Ełk	3223	66,33*	33*
Kalinowo	2103	18,1	27,10
Prostki	2041	28,8	29,7
Stare Juchy	1296	14,6	32,7

*dane z Urzędu Gminy Ełk

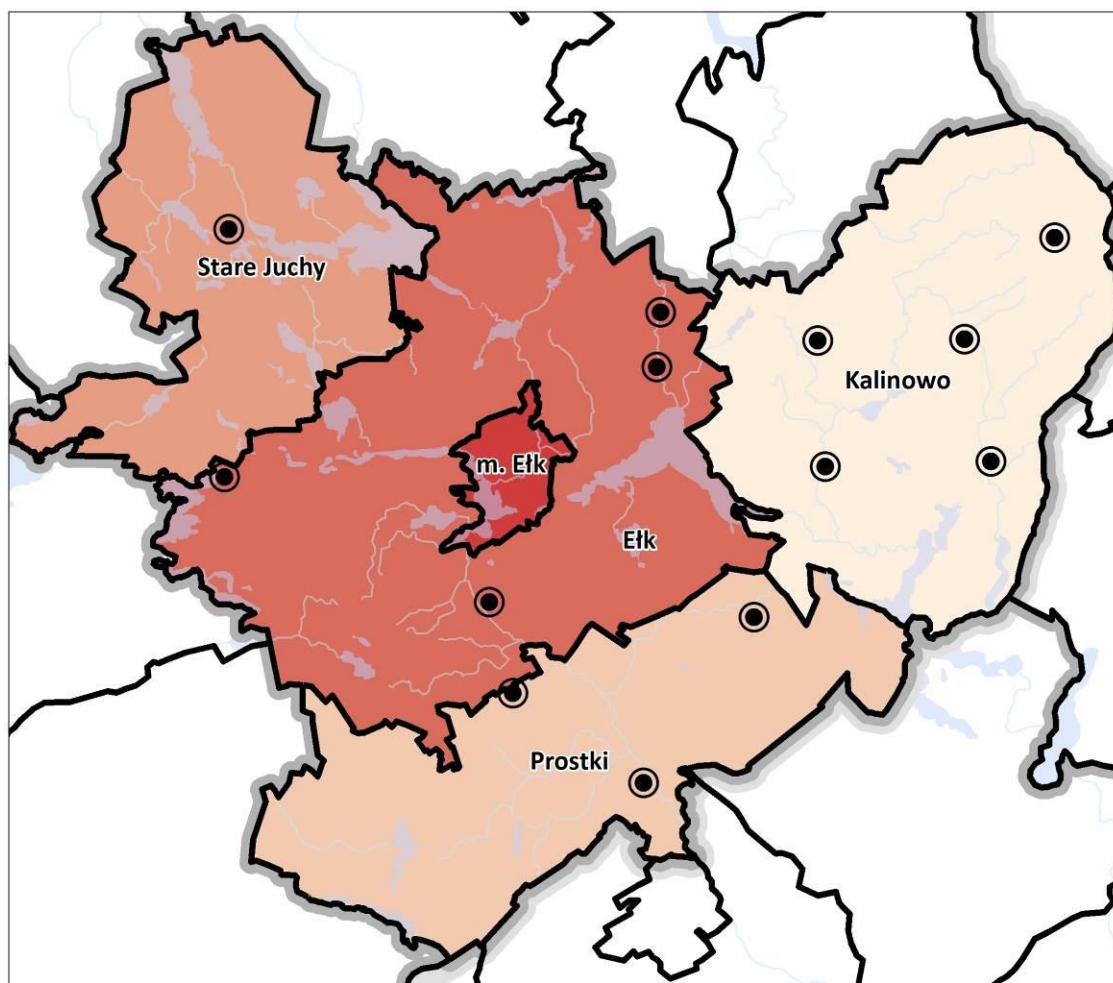
W obszarach rozproszonej zabudowy na terenach wiejskich, wobec braku kanalizacji oraz ekonomicznego uzasadnienia jej budowy, stosowane są zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. Szczególnie zauważalny jest wzrost liczby indywidualnych oczyszczalni ścieków: z 23 obiektów w 2008 r. do 206 na koniec 2012 r.

Powiat ełcki zajmuje 3 miejsce pod względem liczby przydomowych oczyszczalni ścieków w podregionie ełckim, oraz 9 miejsce wśród wszystkich powiatów województwa warmińsko-mazurskiego.

W granicach powiatu łęckiego zostały wyznaczone trzy aglomeracje:

- aglomeracja Stare Juchy, przyjęta Uchwałą Nr XVII/326/12 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 maja 2012 r.,
- aglomeracja Prostki, przyjęta Uchwałą Nr XXVII/539/13 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 maja 2013 r.,
- aglomeracja Ełk, przyjęta Uchwałą Nr XXXVII/759/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 maja 2014 r.

Schemat 3. Stopień skanalizowania oraz lokalizacja oczyszczalni ścieków

korzystający z wodociągu w % ogółu ludności

Agglomeracja Stare Juchy obejmuje swym zasięgiem miejscowości: Stare Juchy, Liski i Jeziorowskie. Ścieki z aglomeracji poprzez system kanalizacyjny odprowadzane są do oczyszczalni ścieków o przepustowości średnio 2x200 m³/d. Oczyszczalnia ścieków znajduje się w miejscowości Stare Juchy przy ul. Długiej. Średniodobowa ilość ścieków powstających w aglomeracji wynosi ok. 170 m³/d, natomiast równoważna liczba mieszkańców to 2100.

Aglomeracja Prostki obejmuje swym zasięgiem miejscowości: Prostki, Bogusze, Ostryków, Lipińskie Małe. Ścieki z aglomeracji poprzez system kanalizacyjny odprowadzane są do oczyszczalni ścieków o przepustowości średnio 450 m³/d. Oczyszczalnia ścieków znajduje się w miejscowości Prostki przy ul. 1 Maja. Średniodobowa ilość ścieków powstających w aglomeracji wynosi ok. 200 m³/d, natomiast równoważna liczba mieszkańców to 3853. Obecnie przez sieć kanalizacyjną na obszarze aglomeracji Prostki obsługiwanych jest 2305 mieszkańców. Siecią kanalizacyjną objęte są wszystkie miejscowości znajdujące się w granicach aglomeracji. Do 2015r. planowane jest podłączenie do sieci kanalizacyjnej ok 90% mieszkańców aglomeracji.

Aglomeracja Ełk, o równoważnej liczbie mieszkańców 125 731, obejmuje swym zasięgiem miasto Ełk oraz miejscowości: Nowa Wieś Ełcka, Rożyńsk, Guzki, Lepaki Małe, Lepaki Wielkie, Bienie, Mołdzie, Judziki, Bartosze, Buniaki, Sajzy, Piaski, Straduny, Malinówka, Oracze, Wityny, Mrozy Wielkie oraz Regielnica. Ścieki z aglomeracji, poprzez system kanalizacyjny, odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Nowej Wsi Ełckiej. Średnia przepustowość oczyszczalni ścieków określana jest na ok. 130 000 m³/d, maksymalna – 15 600 m³/d. Średniodobowa ilość ścieków powstających w aglomeracji wynosi ok. 10 917 m³/d, w tym ścieki komunalne – 8 670 m³/d, ścieki przemysłowe – 2 247 m³/d.

W gminach należących do EOF prowadzone są inwestycje związane z rozwojem sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczaniem ścieków. Najważniejsze inwestycje w ostatnich latach to:

- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Starych Juchach; w 2012 r. w gminie Stare Juchy zakończyła się realizacja projektu p.n.: „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-ściekowej w regionie Wielkich Jezior Mazurskich – Masterplan dla Wielkich Jezior Mazurskich – Gmina Stare Juchy”, którego jednym z etapów była rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków; wybudowano dwa reaktory biologiczne o przepustowości 200 m³/d każdy, obecne przepływy są znacznie niższe i pozwalają na pracę jednego reaktora. W związku z tym istnieje jeszcze duża rezerwa przepustowości oczyszczalni, co umożliwi dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej w gminie Stare Juchy. Istniejący reaktor został zaadoptowany na zbiornik retencyjny.
- przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Prostkach, która została zakończona w 2013 r., inwestycja objęła budowę nowych reaktorów biologicznych wraz z budynkiem technicznym i urządzeniami towarzyszącymi,
- budowa oczyszczalni ścieków w Milewie w gminie Kalinowo. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane w ramach projektu „Budowa oczyszczalni ścieków w Milewie wraz z rozbudową sieci wodociągowych Milewo, Kalinowo”.
- w ramach projektu „Poprawa gospodarki wodno-ściekowej aglomeracji Ełk”, w latach 2009 - 2013 Miasto Ełk zrealizowało inwestycje, które obejmowały m. in.: przebudowę głównego kolektora sanitarnego miasta Ełk, przebudowę kolektorów sanitarnych wschodniej części miasta Ełk, przebudowę kolektora tranzytowego Ełk – Centrum, przebudowę głównego kolektora sanitarnego w ulicy Wojska Polskiego, przebudowę kanalizacji sanitarnej Ełk – Śródmieście, przebudowę głównej przepompowni ścieków przy ulicy Krótkiej, budowę sieci kanalizacyjnej w obrębach osiedli Leśne oraz Grunwaldzkie, budowa kanału deszczowego w obrębie osiedli Centrum i Północ I – ulica Wileńska – Dąbrowskiego – rzeka Ełk.

Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie EOF istnieją zróżnicowane źródła wytwarzania energii cieplnej. Głównym źródłem ciepła są 23 lokalne kotłownie opalane paliwem stałym – węglem kamiennym. Część obiektów wykorzystuje również olej opałowy oraz gaz propan-butan (głównie w przedsiębiorstwach). Do ogrzewania i zaopatrzenia

w ciepłą wodę użytkową wykorzystuje się również odnawialne źródła energii (biomasę i kolektory słoneczne). Na terenach wiejskich dominują indywidualne źródła ciepła wykorzystujące paliwo stałe. Większa część miasta zlokalizowana jest w zasięgu sieci ciepłowniczej.

Ogrzewaniem na terenie miasta zajmują się:

- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o. o. w Ełku, zlokalizowane na południe od centrum miasta; zasila sieć ciepłą w południowej części miasta wyłącznie na potrzeby komunalne; sieć obejmuje ok. 25 km kanałów ciepłych, w tym ok 7 km jest kanałami preizolowanymi,
- Spółdzielnia Mieszkaniowa „Świt”, z kotłownią zlokalizowaną przy ul. Gdańskiej; zasila część miasta na północ od ul. Mickiewicza; długość sieci ciepłowniczej to 15,2 km.

Ciepłownie połączone są magistralą Dn 250, zapewniającą ciągłość dostaw ciepła w ciągu roku na wypadek awarii jednej z nich.

Pozostałe kotłownie na terenie EOF:

- gmina Ełk: kotłownie Spółdzielni Mieszkaniowych w Chelchach, Stradunach, Nowej Wsi Ełckiej i Ruskiej Wsi oraz kotłownia DPS w Nowej Wsi Ełckiej,
- gmina Kalinowo: kotłownie Spółdzielni Mieszkaniowych w Kalinowie i Pisanicy,
- gmina Prostki: kotłownie Spółdzielni Mieszkaniowych w Prostkach i Wiśniowie Ełckim,
- gmina Stare Juchy: kotłownia Spółdzielni Mieszkaniowej w Staruch Juchach.

Zgodnie z danymi GUS długość sieci ciepłej na terenie powiatu ełckiego na koniec 2012 roku wynosiła 57,2 km i w stosunku do stanu na rok 2005 nastąpił wzrost o 22 km. EOF ma najdłuższą sieć ciepłą spośród powiatów ziemskich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Kubatura budynków ogrzewanych centralnie wzrosła z 4399 dam³ w 2005 roku do 6341 dam³ na koniec 2012 roku.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby odbiorców, jednak stan techniczny urządzeń nie spełnia norm technicznych i ekologicznych. Niska sprawność urządzeń, wysoki poziom emisji oraz wysokie koszty eksploatacji sprawiają, że stają się one nieekonomiczne. Zachodzi konieczność modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz termomodernizacji podłączonych do sieci obiektów. Stosowne prace w tym celu są prowadzone od kilku lat.

Na terenie gminy Prostki planowana jest budowa sieci ciepłowniczej. Inwestycja zakłada budowę kotłowni o powierzchni ok. 600 m² oraz urządzeń towarzyszących wraz z przyłączami do budynków. Planowana sieć ciepłownicza obejmie ulice: Ełcką, 15 Lipca, Kolejową, Świerkową, Dworcową, Rzemieślniczą, Krótką, 1 Maja, Lipową, Szkolną, Wąską i Sportową.

Elektroenergetyka

Główne źródło energii elektrycznej dla regionu północno-wschodniej Polski, w tym Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego, stanowi stacja elektroenergetyczna 220/110 kV Ełk, która znajduje się w miejscowości Nowa Wieś Ełcka. Stacja zasilana jest promieniowo linią elektroenergetyczną najwyższego napięcia 220 kV z elektrowni ciepłej w Ostrołęce, która należy do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Ze względu na jednostronne zasilanie stacji 220/110 kV Ełk, w przypadku wystąpienia awarii elektrowni bądź linii elektroenergetycznej, dostawa energii elektrycznej do stacji w Nowej Wsi Ełckiej zostanie wstrzymana, co zagraża bezpieczeństwu energetycznemu regionu. Ponadto istniejąca linia 220 kV zasilająca stację elektroenergetyczną 220/110 kV Ełk wymaga modernizacji, ponieważ pracuje od ponad 30 lat. Obec-

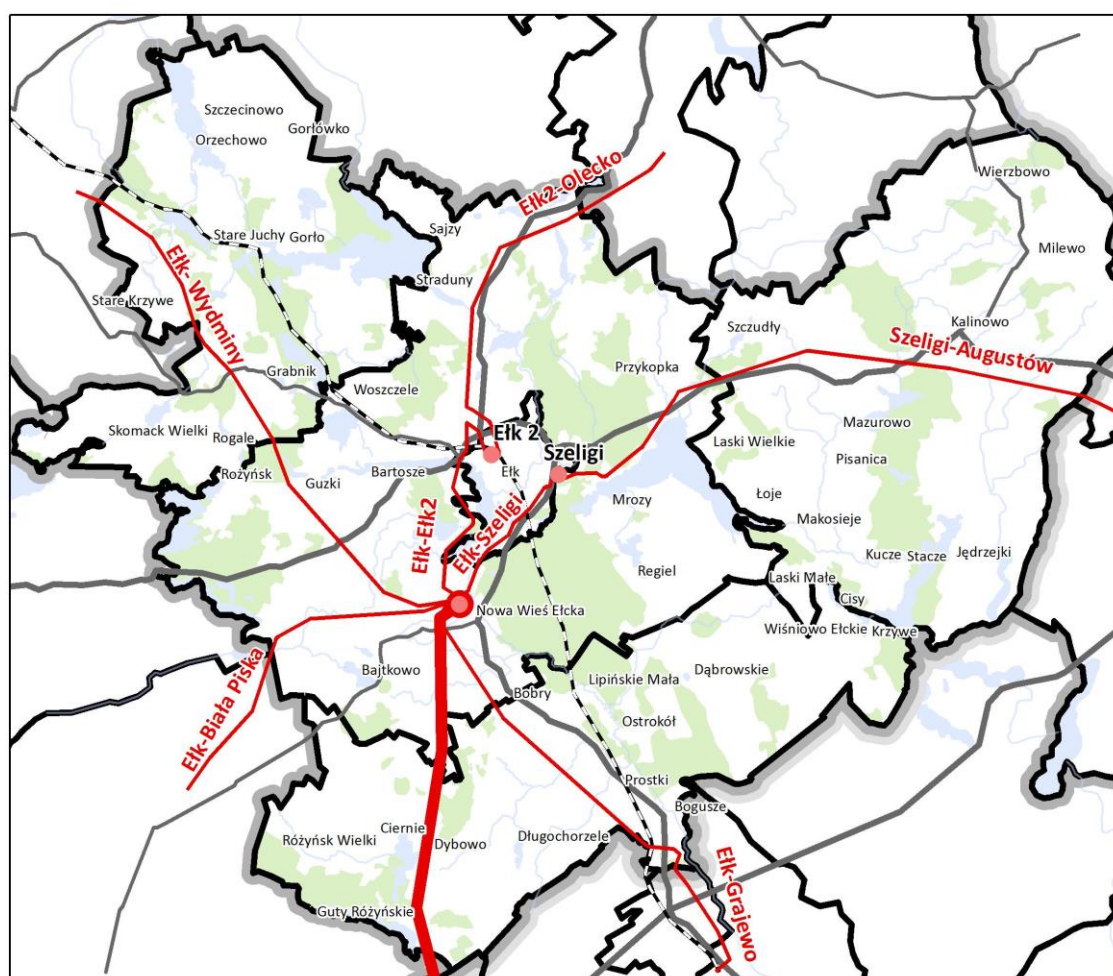
nie inwestycja ta jest utrudniona ze względu na brak możliwości jej wyłączenia na okres przeprowadzenia prac modernizacyjnych.

Ze stacji elektroenergetycznej w Nowej Wsi Ełckiej wyprowadzonych jest 5 linii wysokiego napięcia zasilających stacje 110 kV/SN:

- linia 110 kV relacji Ełk – Ełk II,
- linia 110 kV relacji Ełk – Wydminy,
- linia 110 kV relacji Ełk – Grajewo,
- linia 110 kV relacji Ełk – Biała Piska,
- linia 110 kV relacji Ełk – Szeligi.

Na terenie powiatu ełckiego znajdują się 3 główne punkty zasilania (GPZ) 110 kV/15 kV: Ełk, Szeligi oraz Ełk 2. Z GPZ Szeligi wyprowadzona jest linia wysokiego napięcia 110 kV zasilająca Rozdzielczy Punkt Zasilania (RPZ) Augustów I, natomiast z GPZ Ełk 2 wyprowadzona jest linia 110 kV do GPZ Olecko.

Schemat 4. Zaopatrzenie w energię elektryczną

napowietrzne linie elektroenergetyczne

stacje elektroenergetyczne

— linia najwyższych napięć 220 kV — linia wysokiego napięcia 110 kV ● 220/110 kV ● 110/15 kV

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Mieszkańcy EOF zaopatrywani są w energię elektryczną poprzez sieć niskiego napięcia, ze stacji transformatorowych SN/nN. Liczba odbiorców energii elektrycznej zwiększa się. Poniżej przedstawiono liczbę odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu w gospodarstwach domowych. Wraz ze wzrostem odbiorców energii elektrycznej, wzrasta też jej zużycie. Poniżej przedstawiono zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w EOF.

Tabela 4. Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu, GUS (10.06.2014 r.)

rok	2009	2010	2011	2012
jednostka	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
liczba odbiorców na terenie EOF	30 044	30 366	30 694	30 940

Tabela 5. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu, GUS (10.06.2014 r.)

rok	2009	2010	2011	2012
jednostka	[MWh]	[MWh]	[MWh]	[MWh]
zużycie na terenie EOF	57 813	59 457	58 845	58 971

Na terenie Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego realizowana jest obecnie inwestycja o znaczeniu międzynarodowym, polegająca na rozbudowie Krajowej Sieci Przesyłowej w zakresie połączenia Polska – Litwa. Jest to jeden ze strategicznych projektów unijnych. Transgraniczne połączenie między Polską a Litwą ma na celu wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz państw sąsiednich. W przyszłości powyższa inwestycja stanie się częścią Elektroenergetycznego Pierścienia Bałtyckiego. Realizacja inwestycji obejmie województwa: lubelskie, mazowieckie, kujawsko-pomorskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie. Na terenie EOF (w gminach Ełk i Prostki) budowana jest linia najwyższego napięcia 400 kV wraz ze stacją elektroenergetyczną.

Gazownictwo

Na terenie EOF sieć gazową posiada jedynie miasto Ełk. Ma ona długość 53,43 km. Według danych GUS na koniec 2012 r. zaopatrywanych było 42 858 odbiorców, co stanowi 71,8% mieszkańców miasta. Gaz dystrybuowany jest ze stacji redukcyjnej (propan- butan- powietrze) o parametrach 0,4 Mpa/2,0 kPa, która zlokalizowana jest we wschodniej części miasta, przy ul. Sportowej. Propan-butan dostarczany jest cysterami kolejowymi. Gaz wykorzystywany jest do celów socjalno-bytowych, do ogrzewania obiektów handlowo-usługowych, a także pokrywa niewielkie potrzeby technologiczne. Stan techniczny dla 85% sieci można określić jako dobry, a dla pozostałych 15% jako przeciętny.

Obecnie brakuje rezerw zasilania w gaz, a możliwości przesyłowe są ograniczone. Ograniczenia w dostawie i możliwości rozbudowy systemu zaopatrzenia w gaz stanowią problem ponadregionalny. Ważną inwestycją związaną z poprawą zaopatrzenia w gaz jest budowana stacja regazyfikacji w Ełku. Budowa ma zakończyć się w III kwartale 2014 roku. Instalacja zlokalizowana na terenie istniejącej mieszalni gazu będzie posiadać wydajność roczną 9 700 000 m³ (godzinową 2 000 m³). Podłączenie do istniejącej sieci gazowej pozwoli na zastąpienie obecnie używanego paliwa gazem wysokometanowym, który jest tańszy i bezpieczniejszy. Inwestycja zwiększy popyt na tego typu paliwo i przyczyni się do wzrostu liczby odbiorców gazu ziemnego. W dalszym ciągu paliwo dostarczane będzie do stacji w formie sprężonej. W przypadku budowy gazociągu wysokoprężnego w okolicach miasta należy podjąć działania mające na celu budowę na jego terenie stacji redukcyjnej gazu oraz realizację sieci gazowej.

Z sieci korzysta ponadto 0,4% mieszkańców gminy Kalinowo oraz kilka gospodarstw w gminie wiejskiej Ełk. Pozostali mieszkańcy EOF zaopatrują się w gaz ze źródeł indywidualnych (butle gazowe).

Energia odnawialna

Obszar EOF posiada predyspozycje do pozyskania energii ze źródeł odnawialnych. W gospodarce energetycznej gmin mogą być wykorzystywane źródła energii odnawialnej w zakresie energii wodnej, biomasy, energii słonecznej, energii wiatru. W powiecie ełckim funkcjonuje względnie dużo instalacji wykorzystujących energię odnawialną. W tabeli znajduje się ich zestawienie.

Tabela 6. Instalacje wykorzystujące energię odnawialną

małe elektrownie wodne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mała Elektrownia Wodna w Nowej Wsi Ełckiej – 2 generatory o mocy 40 kW ▪ Mała Elektrownia Wodna w Stradunach – 2 generatory o mocy 40 kW ▪ Mała Elektrownia Wodna w Sypitkach – moc 4x40 kW ▪ Mała Elektrownia Wodna NOWY MŁYŃ s.c. W. Kotarska, L. Kotarski – moc 60 kW
źródła na biogaz
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ełku – elektrociepłownia biogazowa (biogaz z osadów ściekowych) wytwarzająca energię elektryczną i ciepło na potrzeby własne: 4 kotły o mocy 295 kW, 2 agregaty prądotwórcze 120 kW i 1 agregat 190 kW; produkcja roczna około 1612 MWh energii elektrycznej i 9 170 GJ energii cieplnej
kolektory słoneczne i fotowoltaiczne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku – od 2010 r. ogrzewane energią słoneczną i geotermalną (20 kolektorów + 2 pompy ciepła o mocy 31 kW), produkcja energii na własne potrzeby (16 paneli ogniw fotowoltaicznych o łącznej mocy 3,2 kW, siłownia wiatrowa o mocy 10 kW) ▪ Instalacja solarna w Zakładzie Opieki Zdrowotnej „PRO-MEDICA” – 490 kolektorów słonecznych o łącznej powierzchni czynnej 892 m² i mocy układu 588 kW ▪ Park Wodny w Ełku – kolektory słoneczne o łącznej powierzchni 565 m², instalacja odzysku ciepła z wód popłucznych oraz ze ścieków, system wentylacyjny z odzyskiem ciepła, elektrownia fotowoltaiczna o mocy 50,16 kW ▪ Dom Pomocy Społecznej „Tęczowy Dom” – 90 szt. x 2 m² = 180 m² ▪ Zakład Opieki Zdrowotnej „Pro-Medica” – 490 szt. x 1,82 m² = 892 m² ▪ Szkoła Podstawowa nr 9 w Ełku – budynek sanitarno-szatniowy wyposażony w kolektory słoneczne do ogrzewania wody użytkowej ▪ Siedlisko Moren Jeziorowskie – 300m² paneli solarnych ▪ Bursy szkolne przy ul. Sikorskiego w Ełku
źródła na biomasę
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ogrzewanie budynku Zespołu Szkół Samorządowych w Ełku – kotłownia na biomasę (zrębki drzewne, pellet) – dwa kotły o mocy 250 kW każdy, system wentylacji z odzyskiem ciepła ▪ Dom Pomocy Społecznej w Ełku „Tęczowy Dom” – 2 szt. x 300 kW = 600 kW ▪ Zespół Szkół nr 1 w Ełku – 2 szt. x 300 kW = 600 kW ▪ Szkoła Podstawowa w Prostkach – 2x500 kW = 1000 kW ▪ Spółdzielnia Mieszkaniowa w Prostkach – 2 500 kW = 1000 kW ▪ Ogrzewanie budynku Zespołu Szkół Samorządowych w Starych Juchach – kotłownia na biomasę 2x256 kW ▪ Ogrzewanie 6 budynków spółdzielni mieszkaniowej w Starych Juchach – kotłownia na biomasę 2x256 kW ▪ Ogrzewanie budynku Urzędu Gminy – kocioł na biomasę 40 kW

inne

- Park Naukowo-Technologiczny w Ełku – instalacja wentylacji z ogrzewaniem powietrza i odzyskiem ciepła, wspomagana pompą ciepła z gruntowym wymiennikiem ciepła
- elektrownia wiatrowa w Kosinowie
- małe indywidualne instalacje OZE (kolektory słoneczne, pompy ciepła, kotły na biomasę) w gospodarstwach domowych, nie są one jednak zinwentaryzowane

Na terenie EOF nie ma warunków do wykorzystywania energii geotermalnej.

Gospodarka odpadami

Gminy EOF należą do Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna” z siedzibą w Ełku. Statutowym celem organizacji jest zapewnienie możliwości dalszego, wieloletniego unieszkodliwiania odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska oraz zgodny z przepisami krajowymi i unijnymi. Do prowadzenia działań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi powołane zostało Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami „Eko-MAZURY” Sp. z o. o.

Największą grupą odpadów powstających w powiecie są odpady komunalne z gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw (punkty handlowe, usługowe, zakłady rzemieślnicze, targowiska, szkoły itp.). Zgodnie z danymi GUS w 2012 r. powstało 18 059,1 t odpadów komunalnych, w tym 13 818,12 t stanowiły odpady z gospodarstw komunalnych.

Opady powstające w wyniku działalności gospodarczej pochodzą głównie z rolnictwa, przetwórstwa spożywczego, przetwórstwa drewna, z placów budowy, remontów, oczyszczalni ścieków itp. W 2012 r. powstało 46 500,0 ton tego typu odpadów. Powstające odpady w 88,4% zostały poddane odzyskowi. Gospodarka odpadami przemysłowymi w powiecie jest uregulowana i prowadzona właściwie.

Odpady komunalne z powiatu ełckiego trafiają do nowo wybudowanego nowoczesnego Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Siedliskach k. Ełku, które powstało w ramach projektu pn. „Budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów komunalnych wraz ze składowiskiem odpadów w Siedliskach k. Ełku”. Zadania inwestycyjne obejmowały poza budową zakładu także budowę kwatery składowej balastu wraz z systemem uszczelnienia i drenażu odcieków oraz segmentem podczyszczania odcieków i ścieków technologicznych. Szacuje się, że kwatery będzie funkcjonowała przez 30 lat, ze względu na swoją powierzchnię 5,1 ha oraz objętość 560 000 m³. Funkcjonowanie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów oparto na systemie technologii mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych polegającego na segregacji mechanicznej i manualnej w hali sortowni oraz intensywnej stabilizacji tlenowej odpadów biodegradowalnych w hali kompostowni. Zakład posiada przepustowość 42 000 t/rok i wyposażony jest w linię segregacji odpadów, halę intensywnej stabilizacji tlenowej, segment kruszenia i magazynowania odpadów budowlanych (przepustowość 7000 t/rok), segment demontażu odpadów wielkogabarytowych, elektrycznych i elektronicznych (przepustowość 500 t/rok) oraz segment do czasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych (przepustowość 750 t/rok).

Od grudnia 2011 roku odpady są w nim unieszkodliwiane w sposób całkowicie bezpieczny dla środowiska naturalnego. Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016 zakład posiada status Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) dla gmin należących do związku, pełniąc tym samym strategiczną rolę w gospodarce odpadami w województwie.

Na terenie EOF stale usuwane są wyroby zawierające azbest. Ich ilość obliczona jest na 6 308,57 t, z czego zdecydowana większość – 5 470,1 t, czyli 86,7%, znajduje się na budynkach należących do osób

fizycznych. Władze lokalne co roku wspomagają mieszkańców w usuwaniu szkodliwych odpadów poprzez dofinansowania usuwania, transportu składowania eternitu, ze środków własnych lub pozyskanych z WFOŚiGW w Olsztynie. Program usuwania azbestu zakłada demontaż wszystkich wyrobów azbestowych do 2032 r.

PODSUMOWANIE

Stan sieci wodno-kanalizacyjnej jest dość zadowalający, choć widać pilną potrzebę rozbudowy sieci odbioru ścieków bytowych z obszarów wiejskich. Pozwoli to chronić stan wód gruntowych oraz powierzchniowych, które stanowią znaczący walor środowiska na terenie EOF.

Zaopatrzenie w energię na terenie EOF jest dość zróżnicowane. W zakresie ciepłownictwa i paliw gazowych mieszkańcy Ełku mają zapewnioną stabilną i wydajną dostawę energii. Mieszkańcy obszarów wiejskich natomiast zaopatrywani są za pomocą źródeł indywidualnych. Widoczna jest potrzeba większego udziału wykorzystania źródeł energii pochodzących z instalacji bardziej przyjaznych środowisku.

Wykonanie transgranicznego połączenia energetycznego między Polską a Litwą jest inwestycją niezbędną do prawidłowego funkcjonowania zasilania w energię elektryczną odbiorców zarówno z EOF jak i północno-wschodniej części Polski. Do czasu realizacji inwestycji istnieje zagrożenie przerw w zasilaniu ze względu na stan techniczny istniejącej linii 220kV Ostrołęka – Ełk.

Na terenie EOF istnieje możliwość wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Realizacja inwestycji w tym zakresie przyczyni się to do redukcji zanieczyszczeń środowiska oraz realizacji Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej.

IX. Stan funkcjonowania środowiska przyrodniczego

1. Uwarunkowania fizyczno – geograficzne

Geologia i ukształtowanie terenu

Teren EOF, zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną wg. J. Kondrackiego, położony jest w makroregionie Pojezierza Mazurskie i prawie w całości zaliczany jest do mezoregionu Pojezierze Ełckie, którego południowa granica jest jednocześnie granicą pasa polskich pojezierzy. Ukształtowanie powierzchni jest silnie pagórkowate, największe wzniesienia przekraczają 200 m n.p.m. Wody z obszaru odprowadzane są w kierunku południowym do Biebrzy oraz Legi, przez rzekę Ełk i jej dopływy. Rzeka Ełk swoje źródło ma w jeziorze Olecko Wielkie, przepływa przez jeziora Selmęt i Rajgrodzkie, z którego jej odpływ przybiera nazwę Jęgrznia. Jeziorność na tym terenie jest stosunkowo duża, lecz jeziora rozmieszczone są nieregularnie, głównie w środkowej i północno-zachodniej części obszaru.

Na obszarze Pojezierza Ełckiego wyróżnić można:

- Wzgórza Dybowski-Wiśniowskie – w południowo-zachodniej części EOF, przecięte doliną rzeki Ełk o średnich wysokościach 130–150 m n.p.m.,
- Obniżenie Selmęckie – położone w centralnej części EOF, gdzie występuje duże skupienie jezior,
- Wyniesienie Bargłowski-Milewskie – położone we wschodniej części EOF, jest to wododziałowe wyniesienie zbudowane przeważnie z gliny morenowej,

- Pojezierze łaśmiadzkie – obejmuje bogate w jeziora północno-zachodnie obszary EOF, osią odpływu wód z mikroregionu jest górny bieg rzeki Ełk, przepływającej przez największe w tym mikroregionie jezioro łaśmiady.

Teren EOF leży w obrębie jednostki tektonicznej zwanej garbem mazurskim, w zasięgu prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej na terenie wyniesienia mazursko-suwańskiego. Na utworach prekambriu zalegają utwory jury środkowej i górnej w postaci iłów, iłolupków, piaskowców. Na całym obszarze występują wapień i margle kredy dolnej oraz utwory kredy górnej. W utworach czwartorzędu wyróżniono utwory plejstocenu i holocenu. Osady plejstoceniowe powstały w wyniku działalności lądolodu kilku zlodowaceń, największy wpływ miało zlodowacenie północnopolskie. Utwory powierzchniowe będące pozostałością tego zlodowacenia reprezentowane są przez osady moreny dennej i czołowej (gliny zwałowe, piaski, żwiry i głązy lodowcowe i żwiry zwałowe), osady fluwioglacjalne (piaski i żwiry zastoiskowe, mułki i ropy zastoiskowe) i osady eoliczne (piaski wydymowe). Powierzchnię w EOF pokrywają też utwory holoceniowe w postaci osadów aluwialnych i deluwialnych (piaski i żwiry rzeczne), osady eoliczne oraz osady organiczne (torfy i namuły).

Obszar powiatu ełckiego to urozmaicony hipsometrycznie teren, gdzie wysokości sięgają 205 m n.p.m. w formach takich jak kemy, moreny czołowe oraz ozy. Jest to obszar wyżyny lodowcowej, silnie urozmaicony formami marglistymi trzech faz stadiau głównego zlodowacenia północnopolskiego.

Na terenie EOF występują korzystne warunki fizjograficzne dla posadowienia budynków, ograniczenia występują w terenach o znacznych spadkach (głównie rynny jeziorne) i na gruntach organicznych – torfowiskach.

Złóża kopalin

Występowanie kopalin na terenie EOF wiąże się z budową geologiczną tego regionu. Obszar ten jest bogaty przede wszystkim w kruszywa naturalne (piaski i żwiry), w mniejszym stopniu także w surowce ilaste (ropy i mułki). Na omawianym terenie stwierdzono również występowanie złóż torfu, który ma być wykorzystywany do celów rolniczych. Kopaliny występujące na terenie EOF związane są z osadami czwartorzędowymi. Eksploatacja odbywa się metodą odkrywkową.

W gminie Ełk aktualnie w zasobie znajduje się 15 udokumentowanych złóż mieszanek żwirowo-piaskowych i 3 udokumentowane złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej (ropy i mułki). Z tego 9 jest obecnie zagospodarowanych, 2 są rozpoznane szczegółowo, 2 są rozpoznane wstępnie, zaś w przypadku 5 eksploatacja została zaniechana. W ostatnich latach 6 złóż zostało skreślonych z zasobu. W gminie Kalinowo obecnie wpisane do zasobu są udokumentowane: 2 złoża mieszanek żwirowo-piaskowych, 1 złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej i 1 złożo torfu. Z tego 1 złożo jest aktualnie zagospodarowane, 1 rozpoznane szczegółowo, 1 rozpoznane wstępnie, a w przypadku jednego eksploatacja została zaniechana. W gminie tej w ostatnich latach z zasobu skreślono 5 złóż. Gmina Prostki w swoich zasobach zawsze posiadała wyłącznie złoża kruszyw naturalnych. Na jej terenie obecnie stwierdzonych jest 7 udokumentowanych złóż mieszanek żwirowo-piaskowych, z czego 1 jest zagospodarowane, 4 rozpoznane szczegółowo, a 2 rozpoznane wstępnie. Skreślone z zasobu są 4 złoża. Gmina Stare Juchy jest najmniej zasobna w kopaliny – na jej terenie znajduje się tylko jedno udokumentowane złożo mieszanek żwirowo-piaskowych rozpoznane szczegółowo. Z zasobu skreślone zostały 2 złoża.

W przeciągu ostatnich kilkunastu lat eksploatacja wielu złóż występujących na terenie EOF została zakończona z powodu wyczerpania zasobu lub zaniechana ze względów ekonomicznych. Dane dotyczące lokalizacji oraz wydobywania złóż w granicach terenu objętego opracowaniem zostały zaczerpnięte z Pań-

stwowego Instytutu Geologicznego, Systemu Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych MIDAS, zgodnie ze stanem na 10 czerwca 2014 r.

Gleby

Wśród dominujących typów gleb wymienia się gleby brunatne właściwe oraz gleby brunatne wyługowane i kwaśne wykształcone na glinach. Ponadto występują także gleby bielcowe i płowe wykształcone na glinach odgórnie spiaszczonych. W obniżeniach terenu i dolinach rzecznych wykształciły się gleby organiczne: torfowe, mułowo-torfowe i torfowo-mułowe, które zajmują użytki zielone.

Przeważają gleby dobre, zasobne w próchnicę, III i IVa klasy bonitacyjnej. Dominują dwa kompleksy przydatności rolniczej: pszenny dobry (2), do którego zaliczane są gleby klasy IIIa i IIIb, oraz pszenny wadliwy (3), klasyfikowany jako gleby IVa i IVb klasy bonitacyjnej. Wśród użytków zielonych największy udział mają kompleksy użytków zielonych średnich (2z) oraz słabych i bardzo słabych (3z).

W latach 2007 – 2010 gleby powiatu podlegały badaniom przeprowadzonym przez Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze. Zgodnie z wynikami badań w EOF dominują gleby obojętne (37%) i lekko kwaśne (27%), duży jest również udział gleb o pH zasadowym (22%). Występuje tu stosunkowo niewiele gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych, co świadczy o obecności niewielkiej ilości antropogenicznych źródeł zakwaszania gleb, jak i mniej zaawansowanych procesach naturalnych prowadzących do zakwaszania. Potrzeba wapnowania jest zatem zbędna lub ograniczona.

Gleby charakteryzują się niską i bardzo niską zawartością fosforu (48% gleb) i potasu (43% gleb). Charakteryzują się natomiast największą zawartością magnezu w województwie (66%). Zawartość metali ciężkich (kadmu, miedzi, niklu, ołowiu i cynku) w glebach nie przekracza wartości dopuszczalnych i nie powoduje ich zanieczyszczenia.

Teren EOF charakteryzuje się stosunkowo korzystnymi warunkami do rozwoju rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego i upraw roślin energetycznych.

Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar powiatu łęckiego położony jest w dorzeczu Wisły. Główną oś hydrologiczną stanowi rzeka Łęka, która jest prawobrzeżnym dopływem Biebrzy. Sieć hydrologiczną terenu EOF uzupełniają rzeka Lega i Gawlik oraz liczne dopływy i kanały. Trzy główne rzeki regionu przepływają częściowo po terenie, a częściowo przez jeziora, tworząc układ połączonych hydrologicznie jezior. Jeziora pozostają również w łączności hydrologicznej dzięki innym dopływom.

Największym walorem przyrodniczym i krajobrazowym terenu EOF jest duża ilość jezior. Na terenie powiatu zlokalizowanych jest 88 jezior, o ogólnej powierzchni 8 064,5 ha (jeziorność ok. 7%), z czego 25 jezior o powierzchni powyżej 1 ha. Wśród największych jezior można wyróżnić: Łaśmiady, Selmęt Wielki, Białe, Borowe, Dybowskie, Jędzelewo, Lipińskie, Przepiórka, Przytułskie, Sawinda Wielka, Skomętno, Stackie, Ułówki, Woszczelskie, Druglin Wielki, Szóstak, Łęckie. Jeziora stanowią ważną ostoję dla zwierząt, w tym ptaków, objętych ochroną, a ich walory krajobrazowe są atrakcją dla turystów odwiedzających EOF. Dzięki ciekowi, które łączy jeziora, tworząc swoisty szlak mogą być one wykorzystywane jako szlaki turystyczne.

W 2012 r. Państwowym Monitorowaniem Środowiska prowadzonym przez WIOŚ w Olsztynie objęto dwie jednolite części wód powierzchniowych należących do powiatu łęckiego, są to: Jegrznia (in. Lega, od wypływu z jez. Olecko Małe do wpływu do jez. Selmęt Wielki, punkt monitoringowy Sędki) oraz Łęka (Łażnia Struga, do wypływu z jez. Litygajno, punkt monitoringowy Czerwony Dwór). Punkty zostały

wybrane z uwagi na lokalizację w obszarach chronionych. Stan wód w punktach pomiarowo-kontrolnych oceniono jako dobry.

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną, na Polskę został nałożony obowiązek osiągnięcia celów środowiskowych, które zostały sformułowane w art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW). Jednym z głównych celów jest osiągnięcie dobrego stanu jakości wszystkich wód do roku 2015. Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) zlokalizowane na terenie EOF w większości wykazują zły stan wód, z czego cztery są zagrożone nieosiągnięciem założonych celi środowiskowych. Stan wód JCWP, który obejmuje dużą część gminy Ełk oraz część gminy Stare Juchy i Prostki, został uznany za zły, a ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych, jako realne. Podano również dwa główne czynniki, które decydują o groźbie nieosiągnięcia założonych celów, są to: wpływ działalności antropogenicznej – zagospodarowanie zlewni oraz planowane inwestycje z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Zła jakość wód powierzchniowych powiatu ełckiego stanowi podstawę dla działań zmierzających do wykluczenia źródeł emisji zanieczyszczeń oraz zmniejszenia antropresji.

Monitoringiem objęto również wody jezior zlokalizowanych na terenie EOF. W 2010 r. WIOŚ w Olsztynie dokonał analizy jakości wód jezior w dwóch punktach: na Jeziorze Dybowskim oraz jeziorze Zdrężno. Oceniono, iż potencjał ekologiczny jezior objętych badaniami jest dobry, oceniono również stan chemiczny jeziora Zdrężno jako dobry. Dwa zbiorniki wód powierzchniowych powiatu ełckiego: jezioro Przytułskie (gmina Ełk) oraz jezioro Sawinda Wielka (gmina Stare Juchy) objęte są strefą ciszy. Oba zbiorniki są położone na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego. W zlewni Jeziora Przytułskiego dominują użytki rolne oraz tereny zabudowy wiejskiej, nie ma tu ośrodków wczasowych, pól biwakowych, a jedynie nieliczna zabudowa letniskowa. Jezioro nie jest bezpośrednim odbiornikiem ścieków. Natomiast w zlewni jeziora Sawinda Wielka dominują lasy. W pobliżu jeziora nie ma zabudowy wiejskiej ani dużych ośrodków wypoczynkowych. Zlokalizowana jest jedynie liczna zabudowa letniskowa. Nad jeziorem funkcjonuje ogólnodostępna plaża, w związku z czym wody jeziora są narażone na zanieczyszczenia ze źródeł punktowych. W ocenie dokonanej przez WIOŚ w Olsztynie w 2012 r. elementy biologiczne i fizykochemiczne JCWP Jeziora Przytułskiego wskazywały na II klasę jakości i dobry stan ekologiczny (taki wskaźnik uzyskało 27% wód jezior województwa). Natomiast JCWP jeziora Sawinda Wielka osiągnęły zły stan ekologiczny, jak 60% JCWP jezior województwa.

Zgodnie z Programem wodno-środowiskowym kraju 12 JCWP jeziornych jest zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych założonych w RDW. Przyczyną takiego stanu jest krótki czas przeznaczony na osiągnięcie celów, nawet przy całkowitej eliminacji presji, nie jest realna tak szybka poprawa jakości wód. W jeziorach zanieczyszczenia kumulują się głównie w osadach dennych, które w jeziorach eutroficznych są źródłem związków biogenych oddawanych do jezior przez wiele lat po zaprzestaniu dopływu zanieczyszczeń. Zła jakość wód w jeziorach stanowi istotne ograniczenie w użytkowaniu zlewni oraz sposobie jej zagospodarowania.

Stan wód powierzchniowych jest determinowany głównie przez działalność antropogeniczną. Na terenie EOF nie funkcjonują duże skupiska zakładów przemysłowych, które stwarzałyby zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, znajdują się jedynie pojedyncze zakłady. Zagrożenie może stanowić nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa, rozwój turystyki, która przejawia się również w formie „dzikich” pól biwakowych, skoncentrowanych wokół jezior. Zanieczyszczenia pochodzą również ze spływów powierzchniowych z pól użytkowanych rolniczo. Czynnikiem wywołującym zanieczyszczenie jest głównie nieprawidłowe stosowanie nawozów sztucznych i naturalnych, bez sporządzonego wcześniej planu nawożenia.

Rozpoznanie warunków hydrologicznych na terenie EOF można uznać za średnie. Najdokładniejsze i najnowsze są informacje dotyczące terenu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) obejmującego

UWARUNKOWANIA

południową część powiatu. Pod względem podziału hydrogeologicznego, powiat ełcki położony jest niemalże w całości w regionie suwalsko-podlaskim, jedynie niewielki południowy fragment położony jest w regionie podlaskim (podregion północnopodlaski oraz rejon Osowca). W regionie suwalsko-podlaskim wody podziemne znajdują się w utworach czwartorzędowych i kredowych. Poziomy wodonośne głównie w utworach czwartorzędowych. Wodonośność skał warunkuje zasobność obszaru w wody podziemne oraz możliwość jej wykorzystania. Na przeważającej części obszaru występują dwie lub trzy serie wodonośnych piasków i żwirów, niekiedy jednocześnie w trzech poziomach zalegania. W strefach jezior i w piaskach sandrowych pierwszy poziom użytkowy od powierzchni terenu związany jest ze strefą przypowierzchniową głębokości do 20 m. W obrębie wysoczyzn morenowych pierwszy poziom użytkowy występuje głębiej poniżej terenu: 30–70 m oraz 60–120 m. Poziomy wodonośne w utworach czwartorzędowych charakteryzują się brakiem ciągłości.

Pod względem zasobności w wody podziemne powiat ełcki wyróżnia się znaczną zasobnością. Wodonośność (potencjalna wydajność typowego otworu studziennego m^3/h) dochodzi miejscami do >120 . Przeciętnie wodonośność kształtuje się na poziomach: 70–120 m^3/h oraz 30–70 m^3/h . Najmniej zasobnymi obszarami w powiecie jest południowo-zachodni fragment gminy wiejskiej Ełk oraz północno-zachodni fragment gminy Prostki, gdzie wodonośność kształtują się na poziomie 10–30 m^3/h . Znaczna zasobność obszaru w wody podziemne dobrej jakości gwarantuje zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz rozwój gospodarki.

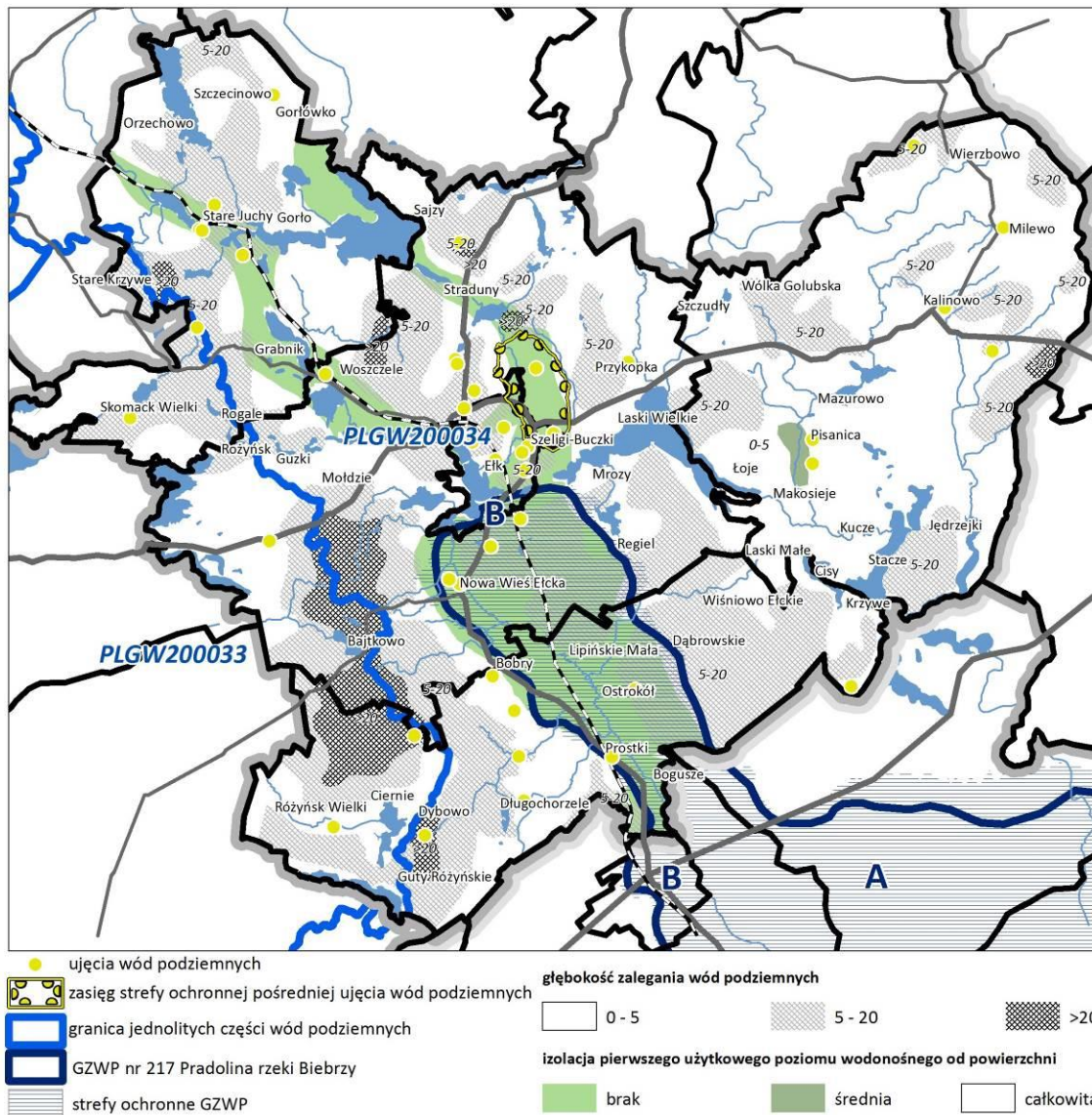
Ważnym elementem warunkującym możliwość rozwoju inwestycji na terenie powiatu jest obecność warstw utworów nieprzepuszczalnych w stropie warstw wodonośnych. Obecność nieprzepuszczalnych warstw utworów geologicznych stanowi warstwę izolującą, chroniącą wody podziemne przed wpływem antropogenizacji zlewni. Brak izolacji warstwy wodonośnej od powierzchni terenu to głównie obszar związany z doliną rzeki Ełk oraz jeziorami, z którymi pozostaje ona w łączności. Obszar, gdzie istnieje możliwość łatwego przedostawania się zanieczyszczeń w głąb profilu glebowego do wód podziemnych, powinien zostać wyłączony z intensywnego użytkowania.

Na terenie EOF są wydzielone dwie jednolite części wód podziemnych (JWCp) o kodach: PLGW 200034 oraz PLGW 200033. Stan ilościowy oraz jakościowy dla obu JCWp oceniono jako dobry, ponadto osiągnięcie dobrego stanu wód ilościowego oraz chemicznego uznano za niezagrożony.

Obszar GZWP nr 217 Pradolina rzeki Biebrzy został dokładnie zbadany w celu ochrony zasobów wód zbiornika. Przed zanieczyszczeniami antropogenicznymi wyznaczono proponowane strefy ochronne A i B. Podobszar A – obszar o przeważającym rolniczym bądź leśnym sposobie użytkowania terenu, z ustanowionymi na znacznych powierzchniach obszarami chronionego krajobrazu, z zabudową wsi oraz pojedynczymi ogniskami zanieczyszczeń, wyznaczony na terenie charakteryzującym się całkowitym brakiem izolacji warstwy zbiornikowej od wpływów z powierzchni terenu lub niewielką izolacją. Podobszar B – obszar obejmujący zabudowę miejską z licznymi potencjalnymi bądź stwierdzonymi ogniskami zanieczyszczeń, wyznaczony na terenach charakteryzujących się całkowitym brakiem izolacji warstwy zbiornikowej od wpływów z powierzchni terenu.

Na terenie GZWP obowiązuje szereg nakazów oraz zakazów chroniących jakość wód podziemnych wykorzystywanych do celów zaopatrywania ludności w wodę. Obecność stref ochronnych GZWP nr 217 Pradolina rzeki Biebrzy wyklucza możliwość lokalizacji pewnych inwestycji mogących stanowić zagrożenie dla wód podziemnych, np. składowisk odpadów komunalnych, niebezpiecznych, składowanie odpadów promieniotwórczych bądź stosowania komunalnych osadów ściekowych. Ponadto lokalizacja inwestycji bądź użytkowanie terenu wiązać się może z pewnymi ograniczeniami.

Schemat 5. Hydrogeologia

Na terenie powiatu łęckiego zlokalizowanych jest 91 studni wód podziemnych (dane RZGW w Warszawie). Wody podziemne są głównie użytkowane na potrzeby wodociągu miejskiego (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ełku), wodociągu zbiorowego (gmina Ełk, gmina Prostki, gmina Kalinowo, gmina Stare Juchy), systemu grzewczego (Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej), ponadto wody podziemne są wydobywane na potrzeby produkcji systemów technologicznych, do podlewania ogródków, murawy boisk, zieleni, na potrzeby czyszczenia, hodowli drobiu, hodowli krów oraz socjalno-bytowe szpitala.

W miejscowości Przykópka, skąd pobierane są wody na potrzeby wodociągu miejskiego (26 studni) została wyznaczona strefa pośredniej ochrony ujęcia wód podziemnych. Wyznaczenie strefy ochronnej dla ujęcia wód podziemnych skutkuje koniecznością przestrzegania zakazów ustanowionych dla strefy.

UWARUNKOWANIA

Zagrożenia dla jakości wód podziemnych stanowią:

- składowanie nawozów naturalnych bezpośrednio na gruncie,
- nadmierne i niewłaściwe stosowanie środków ochrony roślin (pozbywanie się resztek środków wylewając je bezpośrednio na grunt bądź do rowu),
- niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacji oraz mała efektywność istniejących systemów oczyszczania,
- brak monitoringu wód podziemnych w oczyszczalniach ścieków oraz zła jakość odprowadzanych do odbiornika wód po oczyszczeniu (oczyszczalnia w Prostkach – w 2002 r. wystąpiły przekroczenia BZT5, N-NH₃, Norg, Porg, zawiesiny w odprowadzanych ściekach),
- stosowanie indywidualnych rozwiązań oczyszczających ścieki: przydomowych oczyszczalni ścieków (brak kontroli nad powstającymi osadami oraz odciekami), zbiorników na nieczystości płynne (wykorzystanie nieszczelnych zbiorników na nieczystości);
- nieodpowiednio izolowane składowiska odpadów, bez monitoringu wód podziemnych (gmina Prostki – zrehabilitowane składowisko odpadów, zgromadzono 1 300 ton odpadów stałych i płynnych na niezabezpieczonym podłożu, zabrania się wykorzystania rolniczego w strefie ochronnej – 300 m),
- wylewiska – nieczynne wylewisko mierzwy w miejscowości Konieczki w gminie Ełk – wylewisko działało do 1997 r., nagromadzono ok. 180 000 t odpadów, w 2004 r. stwierdzono podwyższone zawartości amoniaku w wodach podziemnych,
- rozwój działalności gospodarczej: hodowle drobiu (zbiorniki gnojowicy, emisja amoniaku), hodowla bydła i trzody chlewnej (zbiorniki gnojowicy, rolnicze wykorzystanie gnojowicy), ściółkowy chów brojlerów (magazynowanie odpadowej tkanki zwierzęcej), produkcja przemysłowa.

Klimat

Klimat w na terenie EOF należy do najchłodniejszych w Polsce z uwagi na silny wpływ klimatu kontynentalnego. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,7°C. Średnia temperatura miesiąca najchłodniejszego (luty) wynosi -4,7°C, zaś średnia temperatura miesiąca najcieplejszego (lipiec) wynosi 17,2°C. Liczba dni gorących z temperaturą maksymalną równą lub wyższą niż 25°C wynosi od 21 do 22 dni. Średnia roczna wilgotność powietrza waha się od 81 do 83%. Średnia roczna ilość opadów atmosferycznych wynosi 555 mm, przy czym najwyższe miesięczne sumy opadów obserwuje się w lipcu i sierpniu, najniższe natomiast w styczniu i lutym. Na przeważającym obszarze dominują wiatry z kierunków południowo-wschodnich i południowo-zachodnich. W regionie ok. 40% dni w ciągu roku charakteryzuje się średnią prędkością wiatru do 2 m/s i ok. 45% dni z prędkością średnią na poziomie 2–4 m/s. Obszar północno-wschodniej Polski charakteryzuje się najmniej korzystnymi warunkami dla rolnictwa. Oznacza to, iż plony w tym rejonie są o około 15–20% gorsze od tych na południu kraju.

Chłodny klimat może mieć również wpływ na skrócenie sezonu turystycznego, szczególnie w przypadku atrakcji związanych z rekreacyjnym wykorzystaniem jezior. Za pozytywne zjawisko uważa się fakt, iż średnia ilość opadów jest niższa niż średnia krajowa (o ok. 10%) oraz 45% dni w ciągu roku charakteryzuje się występowaniem wiatru o prędkości 2-4 m/s. Wg skali Beauforta jest to stopień 2 („słaby wiatr”), określany jako dobry wiatr do żeglowania.

Monitoring jakości powietrza na terenie województwa warmińsko-mazurskiego prowadzony jest w trzech wydzielonych strefach, w których dokonuje się oceny jakości powietrza. Do stref tych należą: miasto Olsztyn, miasto Elbląg oraz strefa warmińsko-mazurska, do której zaliczany jest teren EOF. W strefie warmińsko-mazurskiej ocenę jakości powietrza przeprowadzono dla substancji: benzen, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, ozon, tlenek węgla, pył PM₁₀, pył PM_{2,5} oraz kadm, nikiel, ołów, arsen i benzo(a)piren

w pyłe zawieszonym PM10. Dominującym typem emisji jest emisja powierzchniowa tj. emisja komunalna niska. Dominacja tego typu emisji przyczyniła się do zanotowania przekroczeń pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu. Najwyższe stężenia notowane są w sezonie grzewczym w czasie niskich temperatur. Stężenie obu substancji jest wyższe niż w latach poprzednich. Na wszystkich stacjach pomiarowych zanotowano przekroczenia stężeń tych substancji. Z uwagi na niedużą liczbę zakładów przemysłowych na terenie powiatu, emisja zanieczyszczeń pyłowych pochodzi najprawdopodobniej ze spalania odpadów w domowych kotłach oraz spalanie węgla w starych źle wyregulowanych kotłach i piecach domowych. Natomiast zanieczyszczenie benzo(a)pirenem to głównie transport, spalanie tworzyw sztucznych, wykorzystywanie paliw złej jakości oraz odpadów.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie w ocenie rocznej powietrza województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 r., wykonał klasyfikację jakości powietrza w poszczególnych strefach według poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych.

Tabela 7. Klasyfikacja jakości powietrza

	symbol klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń										
	NO ₂ ⁴	SO ₂	CO	C ₆ H ₆	PM10	BaP	As	Cd	Ni	Pb	O ₃
ze względu na ochronę zdrowia ludzi	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	A
ze względu na ochronę roślin	A	A	-	-		-	-	-	-	-	A

gdzie:

- klasa A – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych;
- klasa C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne albo przekraczające poziomy docelowe.

Analiza danych z monitoringu powietrza za 2012 r. pozwala wnioskować, że jakość powietrza w strefie warmińsko-mazurskiej jest dobra. Zanieczyszczenia takie jak SO₂, NO₂, benzen, CO charakteryzują się niskimi wartościami stężeń w stosunku do wartości dopuszczalnych. Dodatkowo plasują się na stałym poziomie lub są niższe w stosunku do wcześniejszych pomiarów. Lokalnie mogą występować sytuacje niekorzystne dla zdrowia ludzi (w miejscach zwiększonej emisji spalin samochodowych i zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji). Zagrożeniem dla zdrowia ludzi może być rosnący poziom stężeń pyłów PM i benzo(a)pirenu.

Hałas

Klimat akustyczny w istotny sposób wpływa na warunki bytowania i zdrowie człowieka oraz warunki życia zwierząt. Hałas stanowi jedno z istotnych zanieczyszczeń środowiska, które w związku z ciągłym rozwojem komunikacji, postępującym uprzemysłowieniem i urbanizacją, stale wzrasta. Klimat akustyczny na terenie EOF warunkują takie czynniki jak natężenie ruchu samochodowego i kolejowego, jakość sieci drogowej, usługi turystyczne, stopień urbanizacji i występowanie zakładów przemysłowych. Ze względu na główne

⁴ dla roślin NO_x,

UWARUNKOWANIA

źródło powstawania hałasu na terenie EOF można wyróżnić: hałas komunikacyjny (pochodzący od środków transportu drogowego i kolejowego) oraz hałas przemysłowy (którego źródłem są urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych).

Na klimat akustyczny powiatu ełckiego mają wpływ drogi krajowe nr 16 i nr 65, droga wojewódzka nr 656, a także drogi powiatowe i gminne. Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ruchu, na terenie EOF utrzymuje się tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Przyczyną uciążliwości jest także zła jakość nawierzchni dróg. Dodatkowo ruch samochodowy jest źródłem wibracji odczuwalnych w budynkach w bezpośrednim sąsiedztwie drogi. W porze dziennej przeważa ruch samochodów osobowych, natomiast w porze nocnej udział samochodów ciężarowych.

W ostatnich latach na terenie powiatu ełckiego nie prowadzono pomiarów hałasu komunikacyjnego i przemysłowego. Ostatnią ocenę stanu akustycznego środowiska dla Ełku dokonano w 2011 r. (pomiarów poziomu dźwięku pochodzącego ze źródeł komunikacyjnych). Hałas mierzono w trzech punktach (poziom długookresowy dla ul. Armii Krajowej, poziomy krótkookresowe dla ul. Mickiewicza, ul. Wojska Polskiego), które są reprezentatywne dla jednorodnego odcinka drogi. Wyniki pomiarów przeprowadzonych na ulicach Ełku pokazały przekroczenia w zakresie hałasu pochodzenia komunikacyjnego dla pory dnia i nocy. Największe przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu stwierdzono w porze nocnej (o 11,7 dB) przy ul. Wojska Polskiego (przy dopuszczalnym poziomie 50 dB). Źródłem hałasu komunikacyjnego są również trasy kolejowe. Z uwagi na ich położenie na obrzeżach terenów zamieszkałych, nie stanowią one tak poważnego zagrożenia jak hałas samochodowy.

Hałas przemysłowy w granicach powiatu ełckiego nie stanowi poważnego zagrożenia z uwagi na jego punktowy charakter. Głównymi źródłami hałasu przemysłowego są urządzenia technologiczne i instalacje wyciągowe przemysłu drzewnego, urządzenia i instalacje chłodnicze nieposiadające zabezpieczeń akustycznych, wolnostojące maszyny i urządzenia, maszyny i urządzenia technologiczne pracujące w nieprzystosowanych pomieszczeniach, transport wewnątrzzakładowy, aparatura nagłaśniająca w obiektach rozrywkowych. Zakłady przemysłowe występujące na terenie EOF nie emitują hałasu o poziomie przekraczającym wartości dopuszczalne. Odczuwalnym problemem emisji hałasu przemysłowego jest zlokalizowanie części zakładów w bliskiej odległości od terenów zabudowanych. W 2011 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie przeprowadził pomiary hałasu w środowisku, emitowanego w porze dnia z zakładu „PREFABET EŁK” w Ełku przy ul. Sikorskiego 34. Wyniki badań wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu. Do hałasu przemysłowego zaliczyć można także hałas emitowany przez linie elektroenergetyczne.

PODSUMOWANIE

Na terenie EOF występują dobre warunki fizjograficzne dla lokalizacji zabudowy. Ograniczenia występują jednak w terenach o znacznych spadkach (głównie rynny jeziorne) i na gruntach organicznych. Ukształtowanie terenu oraz wysoka jeziorność stanowią malowniczy element krajobrazu, będący zachętą do turystycznego wykorzystania terenu. Możliwość rozwoju turystyki związana jest z obecnością licznych połączeń hydrologicznych jezior z rzekami, tworzących szlaki żeglowne.

Gleby na terenie powiatu są relatywnie dobrych klas bonitacyjnych, ich stan czystości pozostaje zadowalający. Teren EOF charakteryzuje się stosunkowo korzystnymi warunkami do rozwoju rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego i upraw roślin energetycznych.

Jakość wód powierzchniowych na terenie EOF nie jest zadowalająca. Zachodzi konieczność eliminacji istniejących źródeł emisji zanieczyszczeń, rewitalizacji cieków, jezior i kanałów oraz użytkowanie i zagospodarowanie zlewni z poszanowaniem jakości wód powierzchniowych. Jednakże duża zasobność

w wody podziemne o dobrej jakości daje możliwość rozwoju mieszkalnictwa, usług bądź produkcji. Należy przy tym zaznaczyć, iż brak ciągłości warstw izolujących zasoby wód podziemnych przed wpływem działalności człowieka, warunkuje określone użytkowanie i zagospodarowanie terenu z zachowaniem zasad ochrony wód podziemnych. Obecność stref ochronnych utworzonych dla GZWP nr 17 Pradolina rzeki Biebrzy wymaga określonego sposobu użytkowania oraz zagospodarowania obszaru oraz szczegółowych kontroli w tym zakresie.

Jakość powietrza określana jest jako dobra, sprzyja to rozwojowi funkcji turystycznej oraz mieszkaniowej. Aby utrzymać tendencję redukcji emisji zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, zwraca się uwagę na konieczność stosowania ekologicznych źródeł energetycznych w miejsce tradycyjnego surowca opałowego (drewno, węgiel).

2. Wartości przyrodnicze i ich ochrona

Szata roślinna

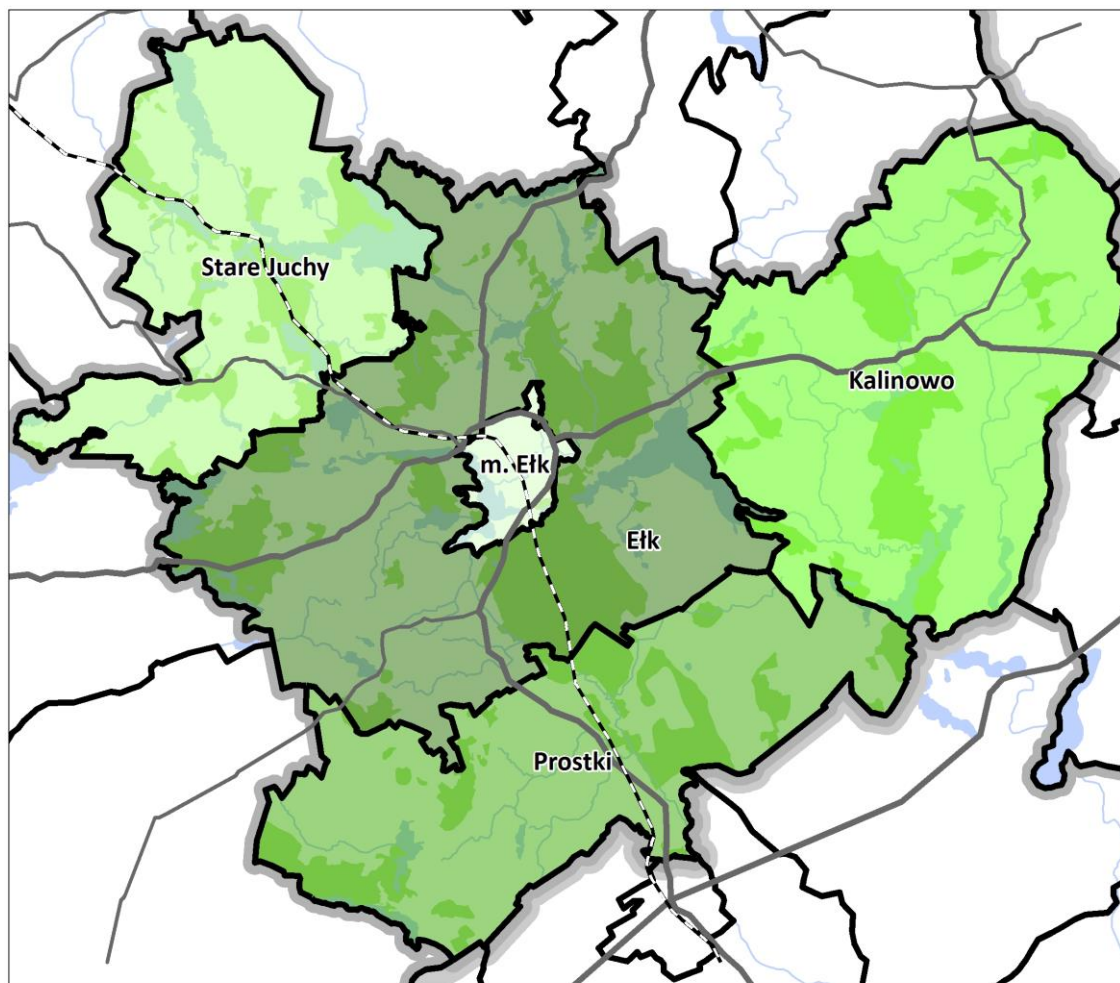
Urozmaicony krajobraz wiąże się z występowaniem zróżnicowanych siedlisk, a tym samym wysoką różnorodnością biologiczną. Teren EOF wyróżnia się przede wszystkim bogactwem gatunków flory wodno-błotnej i łąkowo-zaroślowej. Występuje tu wiele chronionych gatunków roślin związanych z torfowiskami i obszarami podmokłymi. Część torfowisk została objęta ochroną prawną, a wśród nich torfowisko pojezierne Zocie z roślinnością mszarno-mechowiskową, czy torfowisko Sikora. Wśród rzadkich i zagrożonych gatunków roślin wymienia się m.in.: podsadnik pęcherzykowaty, prątnik brandenburski, bagiennik żmijowaty, skorpcionowiec brunatny, torfowiec Warnstorfa, złotnik bagienny, złocieniec gwiazdkowaty, limprichtia pośrednia, lipiennik Loesela, turzyca strunowa, turzyca bagienna, kukułka krwista, rosiczka okrągłolistna, bagnica torfowa, krzyżownica gorzkowa.

Zbiornikom wodnym towarzyszą zbiorowiska roślinności wodnej i szuwarowej. Roślinność związana z brzegami jezior to przede wszystkim: oczerety, pałka szerokolistna, tatarak zwyczajny, sit, oraz najliczniej występująca trzcina pospolita. Niekiedy w płytkich partiach mulistych zatok występuje skrzyp błotny lub bagienny, natomiast w głębszych partiach jezior wyróżnia się m.in.: ramienice, osokę aloesową, rogatka sztywnego. W wodach jezior występują również rośliny o liściach pływających tj.: grązel żółty czy grzybień biały.

Zgodnie z danymi GUS z 2012 r. lesistość obszaru analizy kształtuje się na poziomie 22% i odbiega od średniej wojewódzkiej, która wynosi 30,9%. Powierzchnia lasów wynosi około 24 454 ha. Z czego lasy stanowiące własność Skarbu Państwa zajmują powierzchnię 21 260 ha (84% ogólnej powierzchni lasów), lasy gminne 60 ha, a lasy prywatne 3 134 ha. Największy wskaźnik lesistości wśród gmin wiejskich obszaru zanotowano w gminie Elk. Teren EOF prawie w całości przynależy administracyjnie do Nadleśnictwa Elk oraz częściowo do Nadleśnictw Olecko, Drygały i Giżycko. Wymienione nadleśnictwa podlegają Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku.

Schemat 6. Lesistość

lesistość (w %)

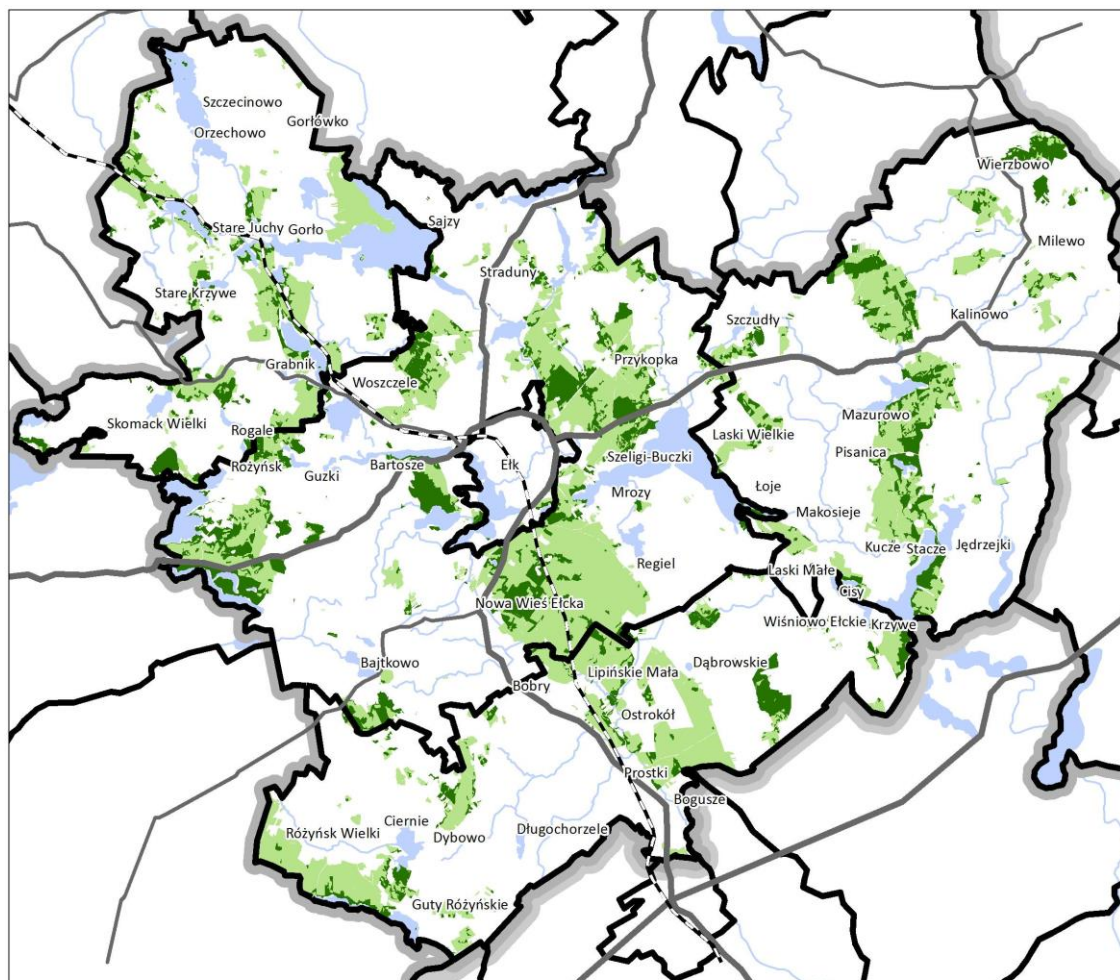
Tabela 8. Powierzchnia lasów oraz lesistość

Gminy	Nadleśnictwo	Powierzchnia lasów w ha	Lesistość w %
Miasto Ełk	Ełk	77,9	3,7
Gmina Ełk	Ełk	10072,5	26,6
Gmina Kalinowo	Ełk	5313,1	18,7
Gmina Prostki	Ełk i Drygały	5435,2	23,5
Gmina Stare Juchy	Ełk, Olecko i Giżycko	3555,8	18,0

Lasy terenu EOF to pozostałości dawnej Puszczy Jaćwieskiej. Jej fragmenty to na północy – Puszcza Borecka, a na wschodzie – Puszcza Augustowska i Lasy Ełckie. Obszar charakteryzuje się znacznym rozdrobieniem kompleksów leśnych oraz skomplikowanymi stosunkami własnościowymi. Dominującym typem siedliskowym jest bór mieszany świeży (BMśw), który zajmuje ok. 33% powierzchni leśnej, oraz las mieszany świeży (LMśw) (27% powierzchni leśnej). Znaczący jest również areal lasu świeżego (Lśw), stanowiący ok. 18% powierzchni leśnej. Przyjmując za kryterium odmienne warunki wilgotnościowe, na analizowanym obszarze dominują siedliska świeże (ponad 80% powierzchni leśnej), następnie bagienne i łęgowe (ok.

14,5%) oraz wilgotne (ok. 4 %). Gatunkiem posiadającym najszersze spektrum siedliskowe jest sosna i świerk. Siedliska lasu wilgotnego, olsu i olsu jesionowego opanowane są w przeważającej części przez olszę. W drzewostanach występują także domieszki gatunków liściastych: lipa, dąb, wierzba, brzoza, olcha. W podszytcie występują: leszczyna, kalina, jarzębina, dereń, trześnia, bez, głóg, maliny, jeżyny.

Schemat 7. Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych (HCVF)

las o szczególnych walorach przyrodniczych (HCVF)
wg danych Nadleśnictw

pozostałe zbiorowiska leśne o dominacji BMś i LMś

Przeważają drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem. Wśród uszkodzeń w kompleksach leśnych, największą powierzchnię zajmują wydzielienia uszkodzone przez czynniki klimatyczne. Najbardziej dotknięty uszkodzami jest obręb leśny Pisanica.

Gospodarka w lasach prowadzona jest według planu urzędzenia lasu, a w przypadku lasów prywatnych, gdzie 2/3 powierzchni nie posiada uproszczonego planu urzędzenia lasów, na podstawie decyzji wydanej przez Starostę Elckiego. Gospodarka leśna prowadzona jest na podstawie przepisów ustawy o lasach, według zasady powszechnej ochrony lasów, trwałości i zachowania ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych.

Położenie lasów w mazursko-podlaskiej krainie przyrodniczej oraz obecność na tych terenach jezior mających znaczenie turystyczne powoduje, iż duży odsetek powierzchni lasów spełnia funkcje rekreacyjne i turystyczne.

Lasy szczególnie chronione ze względu na pełnione funkcje lub stopień zagrożenia, ustanowione na mocy ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r., zajmują około 70% powierzchni leśnej terenu EOF. Wynika to w głównej mierze z położenia w mieście i jego sąsiedztwie. Zgodnie z danymi Nadleśnictwa Ełk, lasy ochronne wokół miast zajmują ok. 8 tys. ha, lasy wodochronne ok. 3 tys. ha, a glebochronne ok. 3,5 tys. ha, lasy stanowiące ujęcia wody pitnej ok. 200 ha oraz lasy stanowiące ostoję zwierzyny chronionej ok. 50 ha. We fragmentach EOF podlegających pozostałym Nadleśnictwom, udział lasów ochronnych wynosi około: 40 ha (Ndl. Giżycko), 125 ha (Ndl. Olecko), 220 ha (Ndl. Drygały).

Wśród lasów o szczególnych walorach przyrodniczych (HCVF) wyznaczanych z wykorzystaniem „Kryteriów wyznaczania lasów o szczególnych walorach przyrodniczych w Polsce”, największą powierzchnię zajmują lasy kategorii wodochronnej (HCVF 4.1), ok. 5 700 ha. Oprócz nich występują również fragmenty kompleksów leśnych, należące do innych kategorii ochronności. Lasy występujące na terenie EOF, pod względem ich bioróżnorodności, często są unikatowe w skali ogólnokrajowej, np.:

- obszary zagrożonych i ginących gatunków (HCVF 1.2) o powierzchni ok. 294 ha, położone w gminie Stare Juchy, Ełk i Kalinowo, obejmujące strefy ochrony ścisłej i częściowej bociana czarnego, bielika, cietrzewia;
- obszary skrajnie rzadkich i ginących ekosystemów, marginalnych z punktu widzenia gospodarki leśnej (HCVF 3.1) o powierzchni ok. 1166 ha, położone we wszystkich gminach obszaru analizy, obejmujące siedliska borów i lasów bagiennych oraz torfowisk wysokich;
- obszary rzadkich, ginących lub zagrożonych ekosystemów w skali europejskiej (HCVF 3.2), o powierzchni ok. 700 ha, położone w gminie Stare Juchy, Ełk, Prostki i Kalinowo;
- lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności (HCVF 6.1) o powierzchni ok. 157 ha, występujące we wszystkich analizowanych gminach i obejmujące głównie tereny cmentarzy, ale także ośrodki wypoczynkowe, domki letniskowe.

Wśród głównych zagrożeń dla kompleksów leśnych na terenie EOF wymienia się:

- rozwój regionu ukierunkowany na turystykę wodną i leśną, skutkujący większą penetracją lasów przez ludność, w szczególności w obrębie najbardziej atrakcyjnych gmin obszaru (Stare Juchy, Ełk),
- inwestycje o charakterze liniowym, w tym głównie planowane inwestycje drogowe, znacząco wpływające na szlaki migracyjne zwierząt, tj.:
 - budowa węzła elektrycznego Ełk i linii przesyłowych Ełk–Narew, Ełk–Mątki, Ełk–Alytus (Litwa) – linia napowietrzna 400 kV,
 - przebudowa drogi krajowej nr 16,
 - budowa drogi Via-Baltica,
 - inwestycje drogowe: budowa obwodnicy Ełku, projektowane obejście miejscowości Niedźwiedzkie oraz Prostki,
- wysoki potencjał gospodarczy regionu, położenie Ełku na przecięciach wielu szlaków komunikacyjnych, drogowych i kolejowych, sprzyjający powstawaniu zakładów produkcyjnych,
- eksploatacja kopalni.

Szata zwierzęca

Duży obszar oraz jego znaczne zróżnicowanie siedliskowe warunkuje obecność na terenie EOF licznej, także zróżnicowanej gatunkowo fauny. Dzięki zachowaniu obszarów o charakterze naturalnym, przede wszystkim jezior, torfowisk i dużych kompleksów leśnych, na omawianym terenie spotkać można wiele gatunków zarówno kręgowców, jak i bezkręgowców. Zgodnie z danymi Nadleśnictwa Ełk, na obszarze tym stwierdzono możliwość występowania 94 gatunków zwierząt objętych ochroną prawną, z czego bezkręgowce reprezentuje 12 gatunków, a kręgowce 9 gatunków płazów, 5 gatunków gadów, 62 gatunki ptaków i 6 gatunków ssaków. Występowanie gatunków chronionych prawem świadczy o bogactwie i różnorodności siedlisk obszaru, ale skutkuje również pewnymi ograniczeniami w stosunku do wykorzystania terenu, na którym znajduje się siedlisko. Aczkolwiek obecność chronionych gatunków stanowi natomiast cenny walor przyrodniczy i edukacyjny obszaru, umożliwiając wykorzystanie terenu np. jako obszaru do rozwoju turystyki ukierunkowanej na edukację przyrodniczą i ekologiczną.

Bezkręgowce są najliczniejszą grupą zwierząt. Należy do nich przede wszystkim najbogatsza w gatunki gromada owadów. Na terenach przywodnych spotkać można wiele gatunków: jętek, ważek, chrząszczy wodnych, czy chruścików. Ponadto na łąkach i murawach natknąć się można na różne gatunki motyli, w tym gatunki rzadkie, takie jak czerwończyk nieparek.

Wody powierzchniowe obszaru stanowią miejsce życia i rozrodu ichtiofauny. W wodach tych spotkać można gatunki ryb m.in. z rodziny karpiowatych (leszcz, płoć, ukleja, lin, karp), łososiowatych (sielawa i sieja), czy okoniowatych (okoń, jazgarz).

Tereny podmokłe, brzegi zbiorników wodnych, łąki i bagna są typowymi biotopami płazów. Tereny przywodne na obszarze EOF zamieszkuje m.in. żaba wodna i kumak nizinny. Cieniste lasy i łąki to siedliska żaby trawnej i żaby moczarowej. Oprócz tego spotkać tu także można traszkę grzebieniastą, ropuchę szarą i ropuchę zieloną.

Z gadów na terenach EOF spotkać można jaszczurkę zwinę i żmiję zygzakowatą (tereny suche, nasłonecznione), jaszczurkę żyworodną (podmokłe łąki, wilgotne polany) oraz padalca zwyczajnego (cieniste lasy liściaste lub mieszane o wilgotnym podłożu). Na łąkach i w pobliżu wód natknąć się można na zaskrońca zwyczajnego.

W regionie stwierdzono występowanie wielu gatunków ptaków, z czego większość to gatunki lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe. Najliczniejszą grupę awifauny obszaru stanowią gatunki wodno-błotne. Na terenach tych licznie występuje kormoran czarny, którego gwałtowny wzrost populacji w ostatnich latach przyczynia się do powstawania wielu szkód w gospodarce jeziorowej (wysoka konsumpcja ryb, w tym gatunków cennych, co przyczynia się do zubożenia bioróżnorodności oraz spadku efektywności zarybień) i w gospodarce leśnej (nadmiar odchodów doprowadza do zmian fizykochemicznych gleb i obumierania porastających je drzew). Bardzo duża na tych terenach jest także populacja żurawia. Na terenie EOF występują ponadto: czapla siwa, bocian czarny, łabędź niemy, gągoł, kania ruda, jastrząb, mewa śmieszka, mewa pospolita, grzywacz, słowik szary, kos, srokoz, sroka, gawron, kruk i gil.

Ze względu na olbrzymie znaczenie dla awifauny, niektóre tereny uznano za ostoje ptaków o krajowym i europejskim znaczeniu. Do terenów tych można zaliczyć obszar Natura 2000 „Ostoja Poligon Orzysz” (PLB280014), stanowiący specjalny obszar ochrony takich gatunków ptaków, jak żuraw, orlik krzykliwy, bąk zwyczajny, lerka, kania ruda czy trzmielojad zwyczajny. Ponadto na terenie EOF zatwierdzone zostały cztery strefy gniazdowania ptaków: dwie to strefy ochronne bielika, jedna bociana czarnego, a jedna cietrzewia.

Spośród ssaków, charakterystycznym jest bóbr europejski, którego populacja osiąga obecnie ok. 55 tys. osobników, a który poprzez swoją działalność powoduje liczne szkody doprowadzając do zalewania lasów i pól, niszczenia systemów odwadniających i dróg. Na terenach przywodnych występuje także wydra. W lasach sporadycznie obserwowany bywa ryś i wilk. Zwierzyna drobna to przede wszystkim gryzonie (mysz zaroślowa, mysz polna, nornica ruda czy wiewiórka), spotkać także można ryjówkę aksamitną, kreta oraz jeża. Tereny te znane są także z dużego zagęszczenia zwierzyny grubej: sarny, której liczebność wynosi ok. 2000 sztuk, dzika – ok. 800 sztuk i jelenia szlachetnego – ok. 500–600 sztuk. Obserwuje się także wzrost populacji łosia – obecnie tereny te zamieszkuje w liczbie ponad 200 osobników.

Na obszarze Ełku – w części zurbanizowanej, fauna prezentowana jest głównie przez gatunki synantropijne.

Wiele gatunków zwierząt występujących na terenie EOF, w tym Nadleśnictwa Ełk, podlega ochronie. Część z nich znajduje się w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”, która zawiera opis gatunków zwierząt uznanych za zanikające, silnie zagrożone wyginięciem, rzadkie i narażone na wyginięcie. Spośród gatunków opisanych w tej publikacji na terenie Nadleśnictwa Ełk występuje m.in. pijawka lekarska, z ptaków cietrzew, a z ssaków: wiewiórka pospolita.

Korytarze ekologiczne

Celem ochrony walorów przyrodniczych konieczne jest zapewnienie ciągłości szlaków migracyjnych zarówno zwierząt, jak i roślin. W przypadku zwierząt zapewnienie ciągłości między ekosystemami umożliwia przemieszczanie się osobników i wymianę genową w obrębie lokalnych populacji, tworzących metapopulację. Zadania te spełniają węzły i korytarze ekologiczne. Węzły ekologiczne to tereny o najwyższych walorach przyrodniczych, które pozytywnie oddziałują na pobliskie, uboższe przyrodniczo obszary. Korytarze ekologiczne pełnią zaś funkcje łączników między węzłami. Stanowią one obszary mało przekształcone przez człowieka, głównie lasy i doliny rzeczne, cechujące się dużą bioróżnorodnością. W zależności od długości, wielkości i rangi, można mówić o węzłach i korytarzach o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym.

W obrębie EOF przyrodnicze ciągi lokalne, do których zaliczyć można mniejsze ciek i rowy melioracyjne, stanowią bazę dla występujących na tych terenach korytarzy ekologicznych o randze krajowej i obszarów węzłowych rangi międzynarodowej.

Zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL centralna część terenu EOF stanowi węzeł ekologiczny o znaczeniu krajowym. Składa się na niego układ jezior połączonych siecią cieków wodnych oraz tereny leśne znajdujące się w zasięgu Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Łęckiego, Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Łęgi i Obszaru Chronionego Krajobrazowego Jezior Rajgrodzkich (gm. Ełk, m. Ełk, częściowo gm. Kalinowo i gm. Prostki). Korytarz ten łączy dwa obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym. Północno-zachodnia część EOF to część wschodniomazurskiego obszaru węzłowego 15M (gm. Stare Juchy i fragment gm. Ełk), zaś wschodnie obrzeże EOF to część biebrzańskiego obszaru węzłowego 26M (fragment gm. Kalinowo i gm. Prostki).

We wstępnym opracowaniu Jędrzejewskiego i in. „Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską sieć Natura 2000 w Polsce” przyjęto, że wyznaczona sieć połączeń ekologicznych posiada charakter multifunkcyjny, bez podziału na obszary węzłowe i łączące je korytarze. Tereny wyznaczone przez Jędrzejewskiego pokrywają się z obszarami wskazanymi w koncepcji ECONET-PL, uzupełniając je o tereny Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich na zachodzie i Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich na południu. Ciągłość korytarzy zapewnia połączenie z dalszymi terenami cennymi przyrodniczo, tj.

Bagnami Biebrzańskimi i Puszcą Augustowską na wschodzie, Doliną Biebrzy i Puszcą Piską na południu i zachodzie oraz Puszcą Borecką i Doliną Rospudy na północy.

Schemat 8. Sieć połączeń ekologicznych wg Jędrzejowskiego i in.

 sieć połączeń ekologicznych

Priorytetem w kształtowaniu ciągłości ekologicznej terenu EOF powinno być zapewnienie prawidłowego funkcjonowania korytarzy ekologicznych na tym obszarze. Stanowi to jedno z wyzwań służących zachowaniu niezwykle cennych zasobów środowiska dla przyszłych pokoleń.

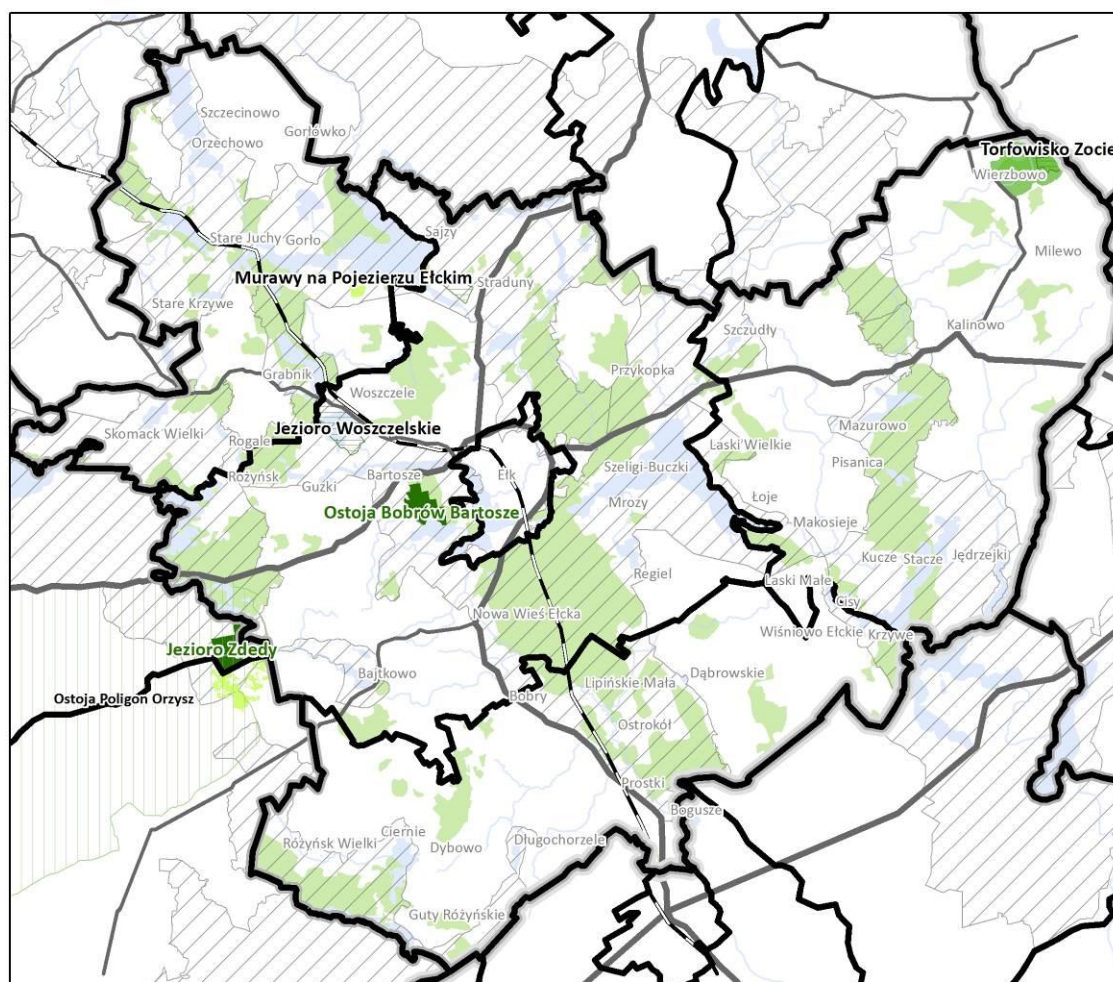
Formy ochrony przyrody

W granicach powiatu łęckiego, jak i na terenach sąsiadujących, zlokalizowane są tereny objęte obszarowymi oraz punktowymi formami ochrony przyrody. Dominują obszary chronionego krajobrazu i obszary Natura 2000, występują również rezerваты, zespół przyrodniczo-krajobrazowy użtyki ekologiczne, pomniki przyrody. W odległości ok. 10 km od zachodnich granic gminy znajduje się Biebrzański Park Narodowy.

REZERWATY

Rezerwat „Ostoja Bobrów Bartosze” został uznany za rezerwat na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w sprawie uznania za rezerwat przyrody z dnia 30 czerwca 1964 r. (MP nr 45, poz. 220 z 1964 r.). Powierzchnia rezerwatu wynosi 190,17 ha. Dla obszaru nie wyznaczono otuliny. Jest to rezerwat typu faunistycznego, celem utworzenia rezerwatu jest ochrona bobrów.

Schemat 9. Formy ochrony przyrody

formy ochrony przyrody

rezerwaty przyrody	obszary specjalnej ochrony	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
specjalne obszary ochrony	obszary chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

OChK „Pojezierza Elckiego” został powołany na mocy Rozporządzenia nr 154 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Elckiego (Dz. Urz. Woj. Warm-Maz. Nr 198, poz. 3105), zmienionego Uchwałą Nr VII/126/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Elckiego z dnia 24 maja 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 74 poz. 1295), która następnie została zmieniona

uchwałą Nr XXXVII/754/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 maja 2014r. OChK „*Pojezierze Etckie*” zajmuje obszar o powierzchni 49 297,2 ha.

OChK „*Doliny Legi*” został powołany na mocy Rozporządzenia Nr 155 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Legi z dnia 19 grudnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 198 poz. 3106 z dn. 24.12. 2008 r.). Powierzchnia OChK wynosi: 8 579,8 ha.

OChK „*Jezior Orzyskich*” został powołany na mocy Rozporządzenia Nr 152 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich z dnia 13 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 179 poz. 2637 z dn. 21.11.2008). OChK obejmuje powierzchnię 21 153,0 ha.

OChK „*Jezior Rajgradzkich*” został powołany na mocy Rozporządzenia nr 156 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Rajgradzkich z dnia 19 grudnia 2008 r. (Dz.Urz. Woj. Warm-Maz. Nr 198, poz. 3107). Powierzchnia OChK wynosi 7 423,0 ha.

OChK „*Wzgórz Dybowskich*” został powołany na mocy Rozporządzenia nr 134 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich z dnia 12 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 178 poz. 2612) zmieniony Rozporządzeniem nr 97 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie zmiany granic Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 105, poz. 1730). Powierzchnia obszaru wynosi 10 608 ha.

W granicach Obszarów Chronionego Krajobrazu wprowadzono m. in. zakaz wydobywania kopalin do celów gospodarczych, wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, dokonywania zmian stosunków wodnych, a także lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.

OBSZARY NATURA 2000

Obszar Natura 2000 „*Ostoja Poligon Orzysz*” PLB280014 (OSO). Znaczna część ostoi wchodzi w skład czynnego poligonu wojskowego Orzysz. Na obrzeżach ostoi znajduje się 6 jezior o różnej wielkości, gdzie zachowały się duże powierzchnie torfowisk niskich porośniętych zbiorowiskami turzycowisk czy szuwarami trzcinowymi. Lasy wraz z polanami śródleśnymi zajmują znaczną część ostoi. Ważnym elementem są rozległe, otwarte polany poligonowe z podmokłymi obniżeniami i piaszczystymi wyniesieniami. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 11 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 3 gatunków (cietrzewia, derkacza i żurawia) mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez Bird Life International. Ponadto 7 z wymienionych gatunków zostało zamieszczonych na liście ptaków zagrożonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Poligon Orzysz jest jedną z 10 najważniejszych w Polsce ostoi cietrzewia. Zidentyfikowanymi zagrożeniami dla Ostoi jest przede wszystkim wycinka lasu.

Obszar Natura 2000 „*Jezioro Woszczelskie*” PLH280034 (SOO). Obszar Natura 2000 utworzono w celu ochrony mezotroficznego jeziora Woszczelskiego oraz torfowiska przejściowego. Jezioro stanowi siedlisko występowania zbiorowisk ramienic oraz rzadkich gatunków naczyniowych roślin zanurzonych. W obrębie zbiorowisk ramienic zidentyfikowano pięć gatunków, które znajdują się w rejestrze Czerwonej Listy Glonów w Polsce (ramienica zwyczajna, ramienica przeciwstawna, ramienica krucha – zagrożone wymarciem, ramienica omszona, krysznica tępa – zaliczone do rzadkich). Brzegi jeziora oraz wypłacenia obficie porasta roślinność szuwarowa, która ma duże znaczenie dla występującej tu fauny. Zidentyfikowanymi zagrożeniami dla obszaru są:

- nadmierna urbanizacja i rozpraszanie zabudowy;
- modyfikowanie prądów wodnych i regulacja koryt rzecznych, zmiany stosunków wodnych;

UWARUNKOWANIA

- ruch samochodowy, wydeptywanie, turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych;
- zalesianie terenów otwartych;
- wydobycie piasku i żwiru;
- nieuregulowana gospodarka ściekowa i odpadowa.

Obszar Natura 2000 „Murawy na Pojezierzu Łęckim” PLH280041 (SOO). Obszar został powołany w celu ochrony kserotermicznych muraw z klasy Festuco-Brometea. W granicach obszaru odnotowano kilka rzadkich gatunków w skali całego kraju, a bardzo rzadkich dla flory lokalnej takich jak: zawilec wielkokwiatowy, centuria zwyczajna, goryczka krzyżowa, łyszczec baldachogronowy, ostrołódka kosmata, pierwiosnek lekarski, koniczyna pagórkowa. Zbiorowiska muraw kserotermicznych występują na wierzchołkach i południowych oraz południowo-zachodnich zboczach pagórków kemowych. Są to niewielkie powierzchnie do kilkudziesięciu arów, o charakterze barwnej, kwiecistej murawy, wykazującej największe podobieństwo do zespołu lebiodki i kłosownicy pierzastej. Na terenie muraw jest bardzo prawdopodobne występowanie motyla czerwończyka nieparka. Zidentyfikowanymi zagrożeniami dla obszaru są:

- zalesianie terenów otwartych, sukcesja;
- wydobycie piasku i żwiru;
- intensywne rolnictwo i intensywny wypas bydła;
- ruch samochodowy;
- nieuregulowana gospodarka ściekowa i odpadowa.

Obszar Natura 2000 „Torfowisko Zocie” PLH280037 (SOO). Obszar ten stanowią torfowiska o zróżnicowanej trofii (torfowisko przejściowe, torfowisko niskie). Centralna część obiektu ma postać trzęsawiska, co wskazuje, że powstał on w miejscu niedużego jeziora. Na torfowisku "Zocie" odnotowano liczne gatunki flory naczyniowej i mszaki, chronione oraz zagrożone w skali Polski i Europy. Roślinność torfowiska "Zocie" jest zróżnicowana. Obok zbiorowisk należących do kwaśnych niskoturzycowych torfowisk przejściowych, występują fragmenty torfowisk eutroficznym, żyznych, niskoturzycowych torfowisk niskich o zasadowym pH. Na torfowisku odnotowano niedużą ilość sosny i brzozy omszonej. Otaczające torfowisko lasy to głównie wilgotne drzewostany z przewagą sosny zwyczajnej z domieszką brzozy brodawkowatej i olszy czarnej, w zagłębieniach pojawia się okrzężnica bagienna. Na obszarze torfowiska "Zocie" odnotowano gatunki zwierząt chronione zarówno prawem krajowym, jak i wynikającym z Dyrektywy Ptasiej i Dyrektywy Siedliskowej. Z Dyrektywy Siedliskowej są tu bóbr europejski i kumak nizinny, a ponadto chronione gady i płazy. Zidentyfikowanym zagrożeniem dla obszaru jest przede wszystkim zmiana sposobu uprawy.

Zgodnie z ustawą z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w odniesieniu do obszarów Natura 2000, zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000;
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązań z innymi obszarami.

Na dzień 28 maja 2014 nie ma sporządzonych planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Tylko w przypadku jednego z obszarów (Murawy na Pojezierzu Łęckim PLH280041) istnieje projekt PZO. Projektowane ustalenia działań ochronnych ograniczają się głównie do usuwania gatunków drzew niezgodnych z siedliskami, ograniczania prac leśnych do niezbędnego minimum oraz konieczności pozostawiania drzew do naturalnego rozkładu.

UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytek „Torfowisko Sikora” został ustanowiony na mocy Rozporządzenia Nr 27/93 Wojewody Suwałskiego z dnia 26 kwietnia 1993 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne pozostałości ekosystemów (Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 13, poz. 81). Następnie został zastąpiony Rozporządzeniem Nr 92 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 października 2008 r. w sprawie użytku ekologicznego „Torfowisko Sikora” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008 r. Nr 173, poz. 2519), kolejno Rozporządzeniem Nr 76 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfowisko Sikora” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105 poz. 1709). Aktualnie obowiązującym aktem jest Uchwała Nr LII/286/2010 Rady Gminy Stare Juchy z dnia 9 sierpnia 2010 r. w sprawie zmiany granic użytku ekologicznego „Torfowisko Sikora” ustanowionego Rozporządzeniem nr 76 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r., z dnia 9 sierpnia 2010 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2010 r. Nr 136 poz. 1839). Celem ochrony jest śródpolne torfowisko wraz z oczkiem wodnym, będące stanowiskiem wielu gatunków roślin chronionych.

Użytek ekologiczny „Wyspy na jeziorach województwa warmińsko-mazurskiego” został ustanowiony na mocy Rozporządzenia Nr 96 Wojewody Warm.-Maz. z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Wyspy na jeziorach województwa warmińsko-mazurskiego” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105 poz. 1729). Granice użytku obejmują liczne wyspy, z czego w powiecie ełckim ogranicza się on do czterech wysp na jeziorze Druglin. Szczególnym celem ochrony użytku ekologicznego jest pozostawienie pozostałości ekosystemów wytworzonych na wyspach na jeziorach województwa warmińsko-mazurskiego.

ZESPÓŁ PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWY

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Torfowisko Zocie” został ustanowiony na mocy Rozporządzenia Nr 21 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 20 lipca 2007 r. w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Torfowisko Zocie" (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 109, poz. 1553 z 2007 r.). Powierzchnia obszaru to 660 ha. Teren ten obejmuje śródleśny kompleks torfowisk wraz z otaczającymi je terenami leśnymi i polnymi, położonymi na północ od wsi Zocie. Szczególnym celem ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego jest zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenów południowych z bardzo dobrze zachowanym torfowiskiem przejściowym.

POMNIKI PRZYRODY

Na terenie EOF zlokalizowane są 33 pomniki przyrody.

UWARUNKOWANIA

Tabela 9. Pomniki przyrody

Nr ew.	Obiekt	Gmina	Lokalizacja	Rok uznania
57	żywotnik olbrzymi	g. Ełk	Szarek, POHZ-Ełk, gospodarstwo Szarek	Dz. Urz. WRN w Białymstoku Nr 10, poz. 125 z 1962 r.
58	dąb szypułkowy	g. Ełk	Szarek, POHZ-Ełk, gospodarstwo Szarek	
59	lipa drobnolistna	g. Ełk	Szarek, POHZ-Ełk, gospodarstwo Szarek	
75	głaz narzutowy	g. Ełk	Ruska Wieś	
76	głaz narzutowy	g. Ełk	Kolonia Piaski na brzegu jez. Krzywe	Dz. Urz. WRN w Białymstoku Nr 7, poz. 77 z 1966 r.
179	klon pospolity	g. Ełk	Chełchy, cmentarz poniemiecki	Dz. Urz. WRN w Suwałkach Nr 11, poz. 46 z 1978 r.
180	lipa drobnolistna	g. Ełk	Straduny, przy drodze Ełk-Olecko	
181	dąb szypułkowy	g. Ełk	Chełchy, przy drodze do gospod. Lega II	
231	topola biała	g. Ełk	Lepaki, wzdłuż drogi wiejskiej do wsi Bartosze	Dz. Urz. WRN w Suwałkach Nr 2, poz. 10 z 1980 r.
327	dąb szypułkowy	g. Ełk	Mleczno, L-ctwo Mleczno, oddz. 242c	Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 2poz. 11 z 1993 r. Rozp. Nr 2 Woj. Suw. z 01.01.1993 r.
328	aleja 49 szt.: lipa drobnolistna	g. Ełk	Straduny, wzdłuż drogi do osiedla	
362	dąb szypułkowy	g. Ełk	Bobry, 200 m od szkoły	
527	głaz narzutowy, granit różowy, gruboziarnisty	g. Ełk	w. Ruska Wieś, ok. 250 m na N od szosy Ełk-Orzysz	Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 74 poz. 510 z 1998 r. Rozp. Nr 222/98 Woj. Suw. z 14.12.1998 r.
528	dąb szypułkowy	g. Ełk	Lega, przy budynku mieszkalnym nr 11	
529	lipa drobnolistna	g. Ełk	Janów, na terenie parku	
530	dąb szypułkowy	g. Ełk	Ruska Wieś, w parku podworskim	
521	klon jawor	m. Ełk	w parku przy ul. Słowackiego	
522	klon pospolity	m. Ełk	w parku przy ul. Słowackiego	
523	klon pospolity	m. Ełk	w parku przy ul. Słowackiego	
524	klon jawor	m. Ełk	w parku przy ul. 3 Maja	
525	buk zwyczajny	m. Ełk	w parku przy ul. 3 Maja	
526	buk zwyczajny „Adam”, „Ewa”	m. Ełk	w parku przy ul. 3 Maja	
1/05	dąb szypułkowy	m. Ełk	ul. Wojska Polskiego 47	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 106, poz. 1427 z dnia 17 sierpnia 2005 r.
2/05	dąb szypułkowy	m. Ełk	ul. Wojska Polskiego 47	
3/05	dąb szypułkowy	m. Ełk	park miejski przy ul. Małeckich-3 Maja	
4/05	buk zwyczajny	m. Ełk	park miejski przy ul. Małeckich-3 Maja	
5/05	dąb szypułkowy	m. Ełk	skwer przy ul. Grunwaldzkiej	
6/05	klon jawor	m. Ełk	skwer przy ul. Słowackiego	
101	dąb szypułkowy	Prostki	Ostrykół	Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 8 poz. 54 z 1986 r. Rozp. Nr 11/86 Woj. Suw. z 14.04.1986 r.
548	dąb szypułkowy	Prostki	Ostrykół, 30 m na N-W od kościoła, 4 m od drogi	
31	głaz narzutowy	Stare Juchy	Orla Jucha, prywatne gospodarstwo rolne	Dz. Urz. WRN w Białymstoku Nr 6 poz. 21 z 1954 r.
560	brzoza brodawkowata	Stare Juchy	Stare Juchy, przy ul. Kolejowej 17	Dz. Urz. Woj. Suw. Nr 74 poz. 510 z 1998 r. Rozp. Nr 222/98 Woj. Suw. z 14.12.1998 r.

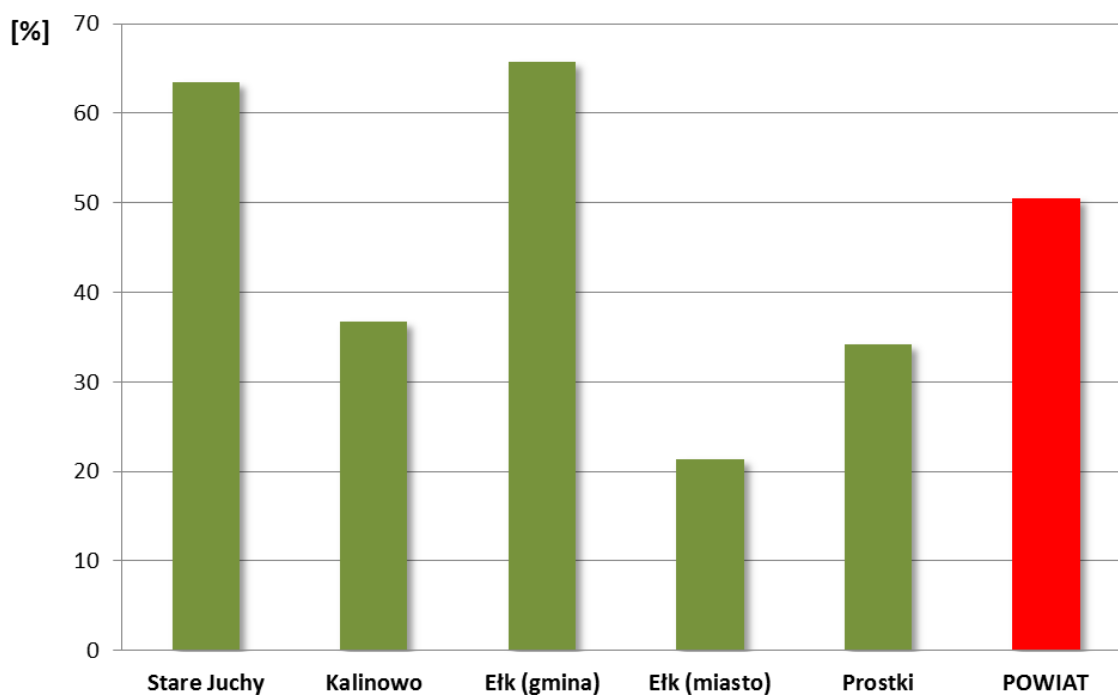
Na terenach graniczących bezpośrednio z powiatem ełckim zlokalizowane są ponadto trzy obszary chronionego krajobrazu, jeden użytek ekologiczny oraz jeden rezerwat przyrody:

- Rezerwat „Jezioro Zdedy”, uznane za rezerwat w dniu 30 maja 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 72, poz.1070 z 30.05.2003 r.). Powierzchnia rezerwatu wynosi 182 ha. Jest to rezer-

wat typu faunistycznego. Celem ochrony jest zachowanie walorów przyrodniczo- krajobrazowych wraz z przylegającymi do rezerwatu lasami, zabagnieniami, roślinnością szuwarową i siedliskami chronionych gatunków roślin i zwierząt.

- Obszar Chronionego Krajobrazu „*Pojezierze Rajgrodzkie*”, powołany na mocy Rozporządzenia nr 12/05 Wojewody Podlaskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Rajgrodzkiego z dnia 25 lutego 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego nr 54 poz. 725). Powierzchnia obszaru wynosi 12 027 ha.
- Obszar Chronionego Krajobrazu „*Dolina Rospudy*”, powołany na mocy Rozporządzenia nr 17/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Rospudy" (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 54, poz. 730) zmienionego Rozporządzeniem Nr 60/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 21 lipca 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „*Dolina Rospudy*” (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 180 Poz. 2095). Powierzchnia obszaru to 25 250 ha.
- Obszar Chronionego Krajobrazu „*Puszcza i Jeziora Augustowskie*”, powołany na mocy Rozporządzenia nr 21/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „*Puszcza i Jeziora Augustowskie*” (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 54 poz. 734). Powierzchnia OChK wynosi 65 475 ha.
- Użytek ekologiczny „*Ostoje ptasie nad Jeziorem Zdedy*”, powołany na mocy Rozporządzenia Nr 128 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „*Ostoje ptasie nad Jeziorem Zdedy*” (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008 r. Nr 177, poz. 2597). Użytek stanowi obszar o powierzchni 199,12 ha. Szczególnym celem ochrony użytku ekologicznego jest zachowanie naturalnych i zrenaturalizowanych oczek wodnych, bagien, torfowisk stanowiących miejsce występowania oraz ostoję lęgową licznych ptaków wodno-błotnych.

Wykres 2. Udział powierzchniowych form ochrony przyrody w powierzchniach poszczególnych gmin EOF

PODSUMOWANIE

Lasy występujące na terenie EOF stanowią wysoki potencjał turystyczny regionu, szczególną atrakcyjnością charakteryzują się gminy Stare Juchy i Ełk. Dominujące typy siedliskowe lasów są stosunkowo odporne na użytkowanie, charakteryzują się wysoką naturalną chłonnością terenu. Lesistość terenu kształtuje się na poziomie 22%, to nieco mniej niż średnia dla województwa. Teren EOF charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem kompleksów leśnych i skomplikowanymi stosunkami własnościowymi. W granicach EOF występują rozproszone po całym terenie lasy o szczególnych walorach przyrodniczych w Polsce (HCVF), których zagospodarowanie powinno być zgodne z przyjętymi zasadami gospodarowania, podporządkowane przede wszystkim funkcjom, które dane kompleksy pełnią.

Teren EOF pokrywa się w znacznej mierze z wyznaczonymi obszarami chronionego krajobrazu. Znajdują się one w każdej jednostce wchodzącej w skład EOF. Zakazy, nakazy ustanowione w aktach o utworzeniu form ochrony przyrody mogą wpłynąć na ograniczenie zagospodarowania znacznej części obszaru, szczególnie pod kątem zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej (OCHK obejmują głównie tereny lasów i jezior wraz z obszarami sąsiadującymi). Na EOF powiatu znajdują się ponadto obszary Natura 2000, które są objęte ochroną na mocy Europejskich Dyrektyw.

Podstawą ochrony chronionych prawem gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk jest zachowanie możliwości kontaktu pomiędzy płatami siedlisk (obszary występowania gatunku, miejsca rozrodu bądź żerowania), zachowanie drożności korytarzy migracyjnych oraz prowadzenie odpowiednich działań na terenach sąsiadujących, a mających pośredni negatywny wpływ na obszar chroniony np. regulacja stosunków wodnych, osuszenie obszaru, melioracje, zabudowa, lokalizacja dużej energetyki wiatrowej.

X. Naturalne i antropogeniczne zagrożenie wynikające ze stanu funkcjonowania środowiska

Zagrożenia ludzi i mienia

Czynnikami stanowiącymi potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców i ich mienia jest przede wszystkim wystąpienie powodzi, osuwisk oraz powstanie poważnej awarii.

Zagrożenie powodziowe wywołane wezbraniem wód dotyczy dwóch rzek – Ełku i Legi (Jegrznia). Zasięgi terenów zalewowych powodzi o prawdopodobieństwie 1% nie są duże, zwykle wylewają na naturalne tereny zalewowe. Woda występuje również z jezior, przez które przepływają te rzeki, jednak nie są to znaczne wylewy.

Zgodnie z *Mapą ryzyka powodziowego – negatywne konsekwencje dla ludności oraz potencjalne wartości strat powodziowych* (isok.gov.pl) dla powodzi na rzece Ełku o prawdopodobieństwie 1% w obszarze zalania wodami powodziowymi znajdują się pojedyncze budynki (miejscowość Barany, 2 budynki mieszkalne, głębokość wody <2 m), a wartość potencjalnych strat powodziowych zazwyczaj nie przekracza 1 zł/m², dla wielu obszarów nie oblicza się strat. Rzeka wylewa głównie na tereny rolnicze – użytki zielone, pola, nieużytki. W przypadku pozostałych terenów, których udział w terenach zalewanych jest niewielki, wartość potencjalnych strat powodziowych wynosi od 1 do 150 zł/m², dotyczy to przede wszystkim fragmentów działek budowlanych i dróg.

Zgodnie z *Przeglądową mapą osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie warmińsko-mazurskim* (SOPO, geoportal.pgi.gov.pl), na terenie EOF występują

jedynie tereny predysponowane do występowania ruchów masowych, wszystkie zlokalizowane są na stromych stokach rynien następujących jezior: Garbas Mały, Jędzelewo, Łaśmiady, Przytułskie, Zdrężno, Sunowo, Bajtkowskie, Szóstak.

Zgodnie z ustawą prawo ochrony środowiska przez poważną awarię rozumie się „*zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem*”. O zaliczeniu zakładu do kategorii o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii decyduje minister ds. gospodarki w porozumieniu z ministrem ds. zdrowia, ministrem ds. wewnętrznych i ministrem ds. ochrony środowiska. W granicach EOF nie występują zakłady o dużym ryzyku awarii przemysłowej, jedynie w Ełku znajdują się trzy zakłady o zwiększonym ryzyku awarii przemysłowej, są to: Zakład Energetyczny położony przy ul. Sportowej 1, Zakłady Mięsne w Ełku położone przy ul. Suwalskiej 86 oraz TRANSBUS znajdujący się przy ul. Łukasiewicza 1.

Działalność kontrolną w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom i stanu zabezpieczeń potencjalnych źródeł zagrożeń oraz inwentaryzację substancji niebezpiecznych prowadzą odpowiednio do zadań organy Państwowej Straży Pożarnej i Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ). Rejestr wszystkich awarii prowadzi WIOŚ. Każdy zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii ma obowiązek przygotować i wprowadzić system zarządzania gwarantujący ochronę ludzi, mienia i środowiska.

Wymagania ochrony przeciwpowodziowej

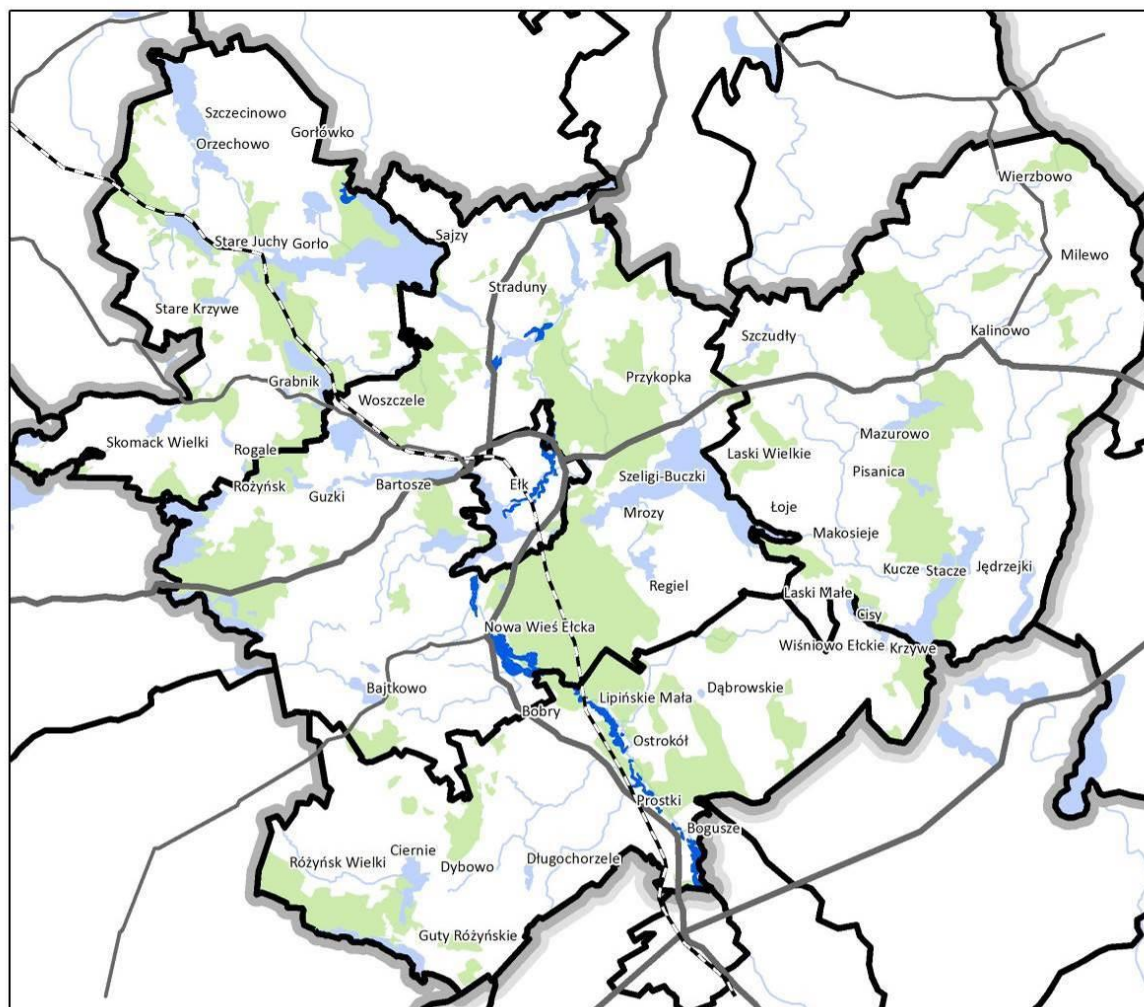
Na terenie powiatu ełckiego zgodnie z danymi RZGW wyznaczono obszar szczególnie narażony na niebezpieczeństwo powodzi (1%). Obejmuje on strefy przybrzeżne dwóch z trzech głównych rzek powiatu: Ełku oraz Legi.

Zgodnie z art. 88l ustawy Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 145 ze zm.) na terenie szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych;
- sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk;
- zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie.

Natomiast art. 40 ww. ustawy traktuje: „*zabrania się lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania*”. Jednakże Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej może, w drodze decyzji, zwolnić od zakazu, określając warunki niezbędne dla ochrony jakości wód, jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla jakości wód w przypadku wystąpienia powodzi.

Schemat 10. Zagrożenie powodzią

■ strefa szczególnego zagrożenia powodzią
o prawdopodobieństwie wystąpienia 1%

Hałas

Hałas stanowi problem również poza obszarami zabudowanymi, zwłaszcza na terenach pełniących funkcje turystyczne. Okolice zbiorników wodnych położonych na terenie powiatu są objęte strefami ciszy. Akweny nieobjęte strefą ciszy to Jezioro Ełckie, nad którym zlokalizowane jest miasto Ełk oraz zatoka na jeziorze Selmęt Wielki w miejscowościach Mrozy, Szeligi i Buczki.

Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM), w tym promieniowanie niejonizujące, zaliczane jest obecnie do podstawowych rodzajów zanieczyszczeń środowiska naturalnego. Do głównych źródeł promieniowania niejonizującego zaliczamy w głównej mierze elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia, stacje radiowe i telewizyjne, telefonię komórkową, stacje radiowe. Źródłem pól elektromagnetycznych na terenie opracowania są przeważnie urządzenia i linie energetyczne oraz maszty telefonii komórkowej. Przez teren opracowania przebiegają w kierunku Olsztyna sieci przesyłowe energii elektrycznej

o napięciu 220 kV i 400 kV wraz z węzłowymi stacjami elektroenergetycznymi. Ponadto wraz z rozwojem telefonii komórkowej i naziemnej telewizji cyfrowej wzrasta liczba masztów transmisyjnych.

W latach 2009, 2010 i 2012 WIOŚ w Olsztynie przeprowadził pomiary pola elektromagnetycznego na terenie Ełku. W żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomu pól elektromagnetycznych w 2012 r. nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnej wynoszącej 7 V/m. Wszystkie zmierzone wartości kształtowały się na niskim poziomie. W większości punktów pomiarowych zanotowano jednakże wzrost wartości poziomów pola elektromagnetycznego w stosunku do lat poprzednich.

XI. Turystyka i rekreacja

Atrakcyjność turystyczna obszaru

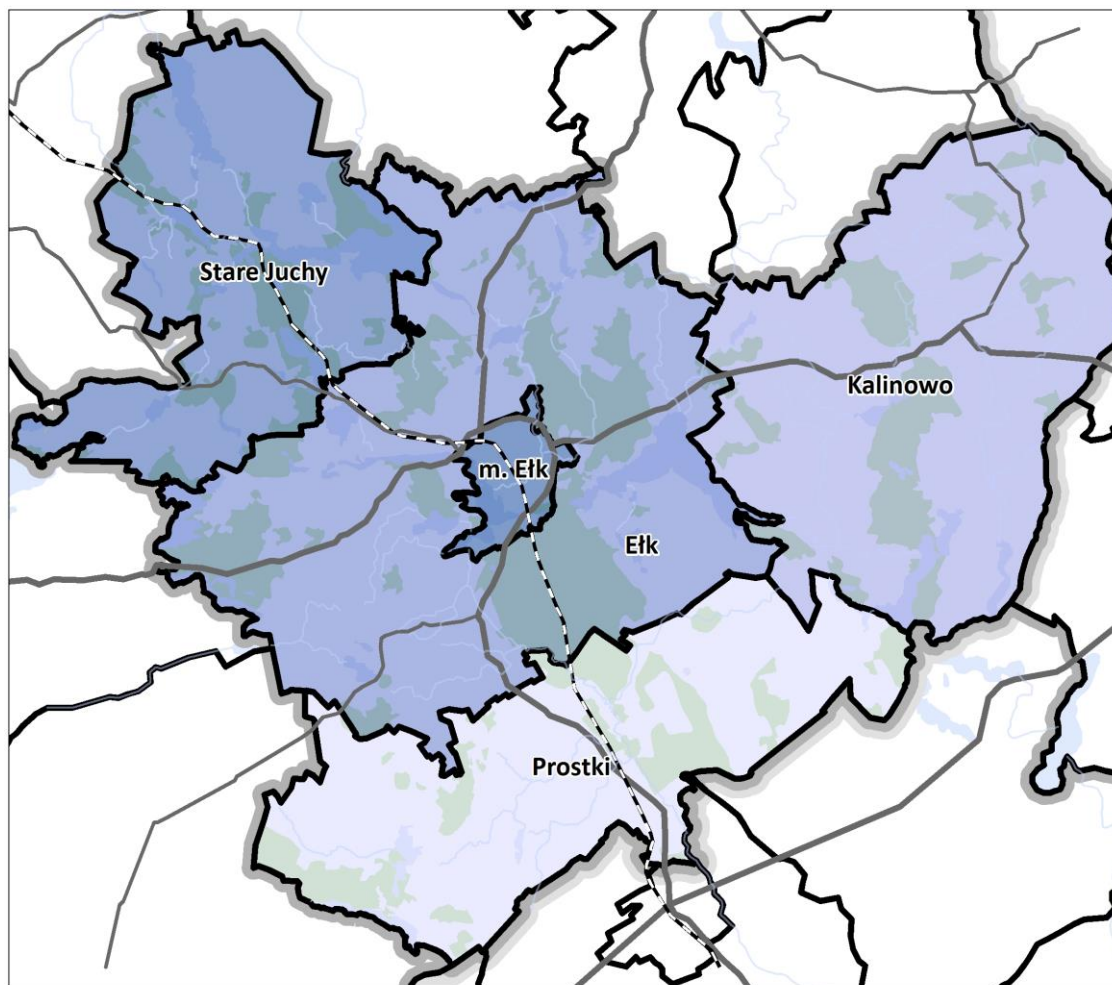
Największymi walorami warunkującymi rozwój turystyki i rekreacji na terenie EOF są liczne lasy i zbiorniki wodne, urozmaicona rzeźba terenu, niski stopień zanieczyszczenia gleb i powietrza oraz walory kulturowe.

Najważniejszym aspektem przyrodniczym tego obszaru są jeziora. Największą jeziornością wśród gmin wchodzących w skład EOF może pochwalić się miasto Ełk (18,5%), następną jest gmina Stare Juchy z jeziornością na poziomie 13,2%. Kolejne są gminy Ełk (7,9%), Kalinowo (4,3%) oraz Prostki (2,4%).

Ukształtowanie terenu, które jest wynikiem ostatniego zlodowacenia, dzieli teren na dwie części o odmiennej charakterystyce. Część północna i wschodnia EOF jest mocno pofałdowana, układają się tutaj na przemian wysoczyzny oraz doliny i kotliny morenowe, wypełnione najczęściej wodami jezior. Wysoczyzny ciągną się tu od kilku do kilkunastu kilometrów i najczęściej mają charakter łagodnych wzgórz. Czasami rzeźba staje się bardziej urozmaicona i tworzy wzniesienia o stromych stokach. Odmienna rzeźba terenu występuje w części środkowej i południowej, gdzie teren jest mniej pofałdowany, przechodzący w doliny, a następnie w obszary równinne stanowiące część wielkiej Równiny Augustowskiej.

Schemat 11. Jeziorność

jeziorność (w %)

2,4

4,3

7,9

13,2

18,5

O atrakcyjności regionu świadczą również elementy krajobrazu kulturowego. Na terenie EOF można znaleźć liczne obiekty stanowiące atrakcje turystyczne:

- ełcka promenada wraz z zagospodarowaniem, wzdłuż brzegu Jeziora Ełckiego, tworzy deptak i ścieżkę rowerową o długości ok. 7 km,
- Ełcka Kolej Wąskotorowa, wybudowana w latach 1910-1917, stanowi cenny zabytek kultury technicznej,
- Wieża Ciśnień, zbudowana w 1895 r., obecnie znajduje się w niej Muzeum Kropli Wody,
- ruiny dawnego zamku krzyżackiego z XIV w.,
- XIX-wieczna zabudowa centrum Ełku,
- liczne zabytki sakralne, w tym drewniany kościół w Ostrykole (gmina Prostki) z 1667 r.,
- tunel i podziemny kanał łączący jeziora Szóstak i Ułówki (gmina Stare Juchy),
- słup graniczny położony niedaleko wsi Bogusze (gmina Prostki), wzniesiony w 1545 r. na styku granic trzech państw: Korony Polskiej, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Prus,

- przykłady regionalnej zabudowy mazurskiej.

W poszczególnych gminach odbywa się wiele cyklicznych imprez kulturalnych, artystycznych i sportowych. Do najbardziej znanych i popularnych należą:

- Międzynarodowy Festiwal Folkloru Dzieci i Młodzieży „Tęcza”,
- Mazurskie Lato Muzyczne,
- Festiwal Sztuk Pirotechnicznych Ełk, Ogień & Woda,
- Mazurskie Lato Kabaretowe MULATKA,
- Mazurskie Zawody Balonowe,
- Międzynarodowe Koncerty Muzyki Organowej i Kameralnej w Różyńsku Wielkim
- Piknik Jaćwieski w Starych Juchach,
- Piknik Paralotniarski w Starych Juchach,
- Rekonstrukcja Bitwy pod Prostkami.

Infrastruktura turystyczna

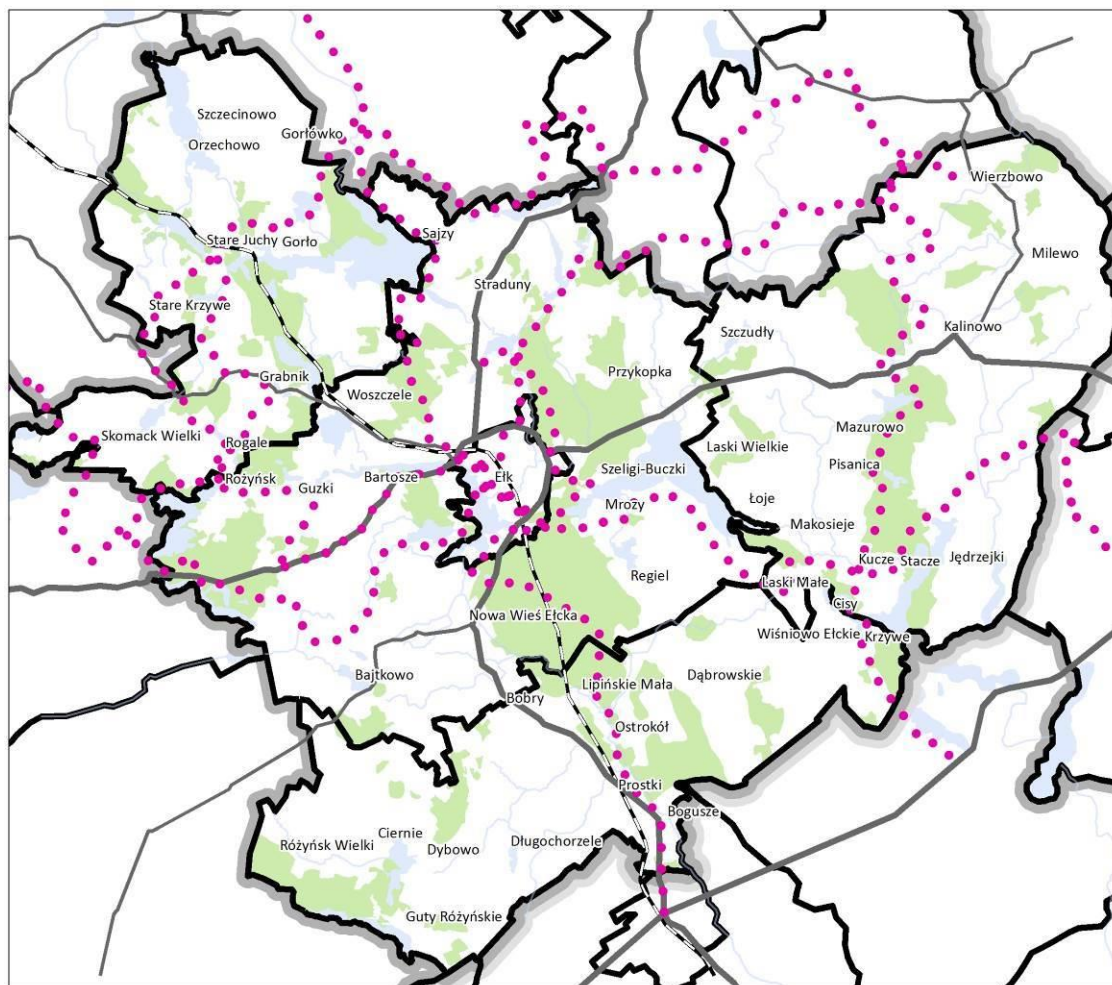
Na terenie EOF przygotowano i oznakowano sieć szlaków turystycznych: pieszych, rowerowych i wodnych.

Szlaki piesze:

- szlak im. Michała Kajki: Ełk – Chruściele – Tracze – Mostoły – Zdedy – Jezioro Zdeckie – Jezioro Kroksztyn – Ogródek – Skomack Wielki – jezioro Orzysz (37 km),
- szlak Mazur Garbatych: Ełk – Siedliska – Straduny – Malinówka – Stare Juchy – Szczecinowo – Gorłówko – Połom – Olecko – Czerwony Dwór – Gołdap (135 km),
- szlak Tatarski: Ełk – Szyba – Tatarska Góra – Chochołki – Ostrykót – Prostki – Bogusze (19 km),
- szlak spacerowy zielony: Stare Juchy – Kałatki (4,5 km),
- szlak spacerowy czerwony (okrężny): Stare Juchy – jezioro Garbas – Stare Juchy (7,5 km),
- szlak spacerowy Białej Lilii znajdujący się na terenie Miasta Ełk: Przebieg trasy: Dworzec Ełckiej Kolei Wąskotorowej – ul. Armii Krajowej – Park Solidarności – ul. Chopina – ul. T. Kościuszki – ul. Wojska Polskiego – ul. Zamkowa – ul. Pułaskiego – ul. 11 Listopada,
- szlak turystyczny zielony nr 6: Ogródek – Stare Juchy – Tama koło Rajgrodu (120 km),
- szlak Papieski (pieszy i rowerowy): Ełk – Bogusze – Rydzewo – Rajgród – Bargłów Kościelny,
- szlak Białobrzegi – Augustów – Studzieniczna – Mikaszówka – Sejny – Wigry,
- promenada pieszo-rowerowa usytuowana wzdłuż brzegu Jeziora Ełckiego (6 km),
- szlak „zabytkowe cmentarze”: Stare Juchy – Liski – Grabnik – Rogale – Guzki – Mołdzie – Ruska Wieś – Góra Pilchowa – Rękusy – Bartosze – Ełk,
- szlak czarny „Dookoła Ełku”: Ełk – Szeligi – Ełk – Miluki – Oracze,
- szlak czerwony nr 3: Ełk – Miluki – Płociczno – Kleszczewo – Szeszki – Wierzbowo,
- szlak żółty nr 4: Czerwony Dwór.

Schemat 12. Szlaki piesze

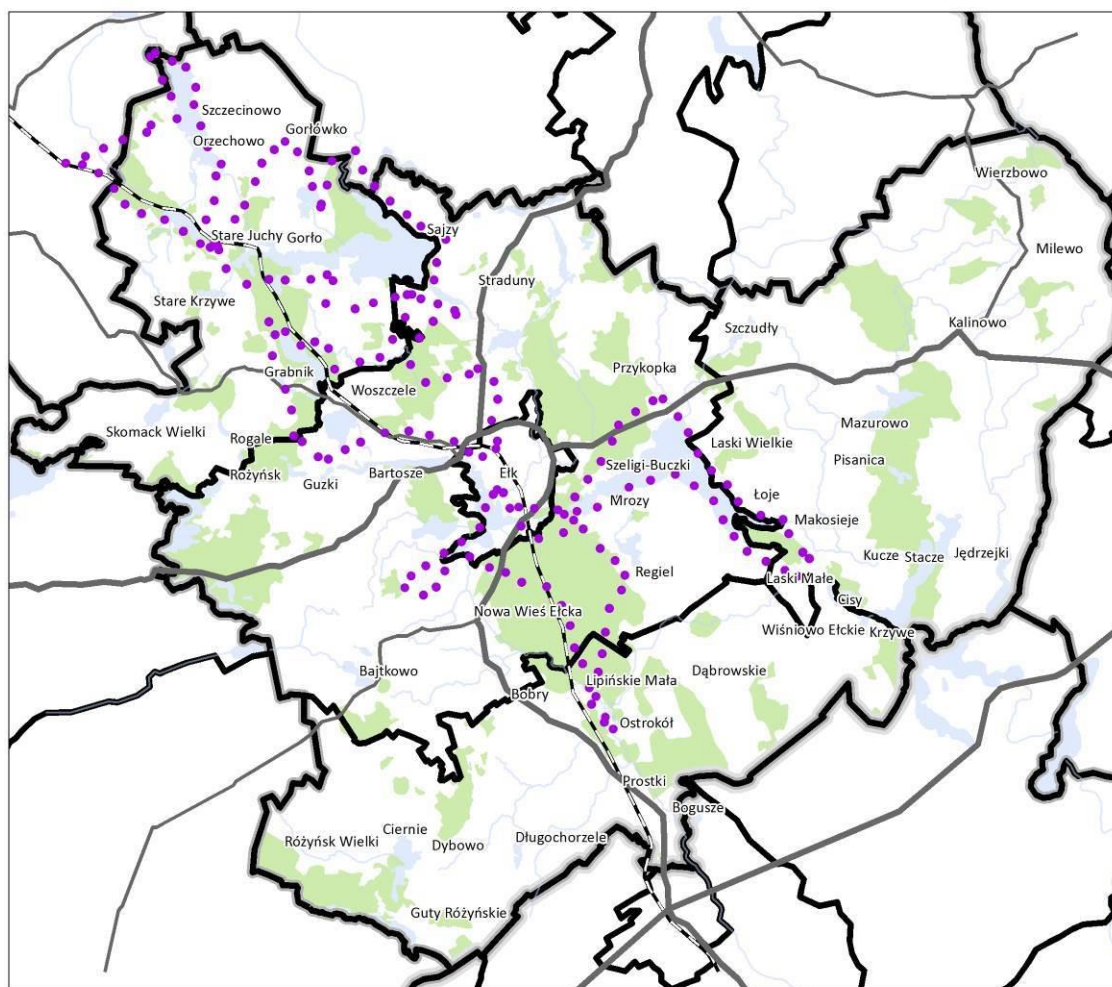

● ● ● szlaki piesze

Szlaki rowerowe:

- szlak rowerowy „Wokół łaśmiad” – ze szlaku widoczne są Jeziora: łaśmiady, Ułówki, Rekąty, Sawinda Mała oraz Jezioro Zawadzkie,
- szlak rowerowy „Miejsca Pamięci”: Ełk – Mrozy Wielkie – Sordachy – Koziki – Giże – Brodowo – Laski Małe – Sypitki – Makosieje – Łoje – Laski Wielkie – Sędki – Lega – Buczki – Szeligi – Ełk,
- szlak nr 28: Stare Juchy – Szczecinowo – Gawliki Małe – Kałtki – Stare Juchy (31 km),
- szlak nr 29: Stare Juchy – Zawady Ełckie – Goriówko – Stare Juchy (19,6 km),
- szlak rowerowy niebieski „Tatarskim szlakiem”: Ełk – Żabie Oczko – Nowa Wieś Ełcka – Bajtkowo – Nowa Wieś Ełcka – Prostki – Bogusze – Ostrokół – Ełk (46 km),
- szlak rowerowy żółty „Wokół Jeziora Selmęt Wielki” (49 km),
- szlak rowerowy „Morenowych Wzgórz”: Ełk – Oracze – Płociczno – Straduny – Piaski – Malinówka – Bałamutowo – Czerwonka – Woszczele – Chrzanowo – Ełk (47 km).

Schemat 13. Szlaki rowerowe

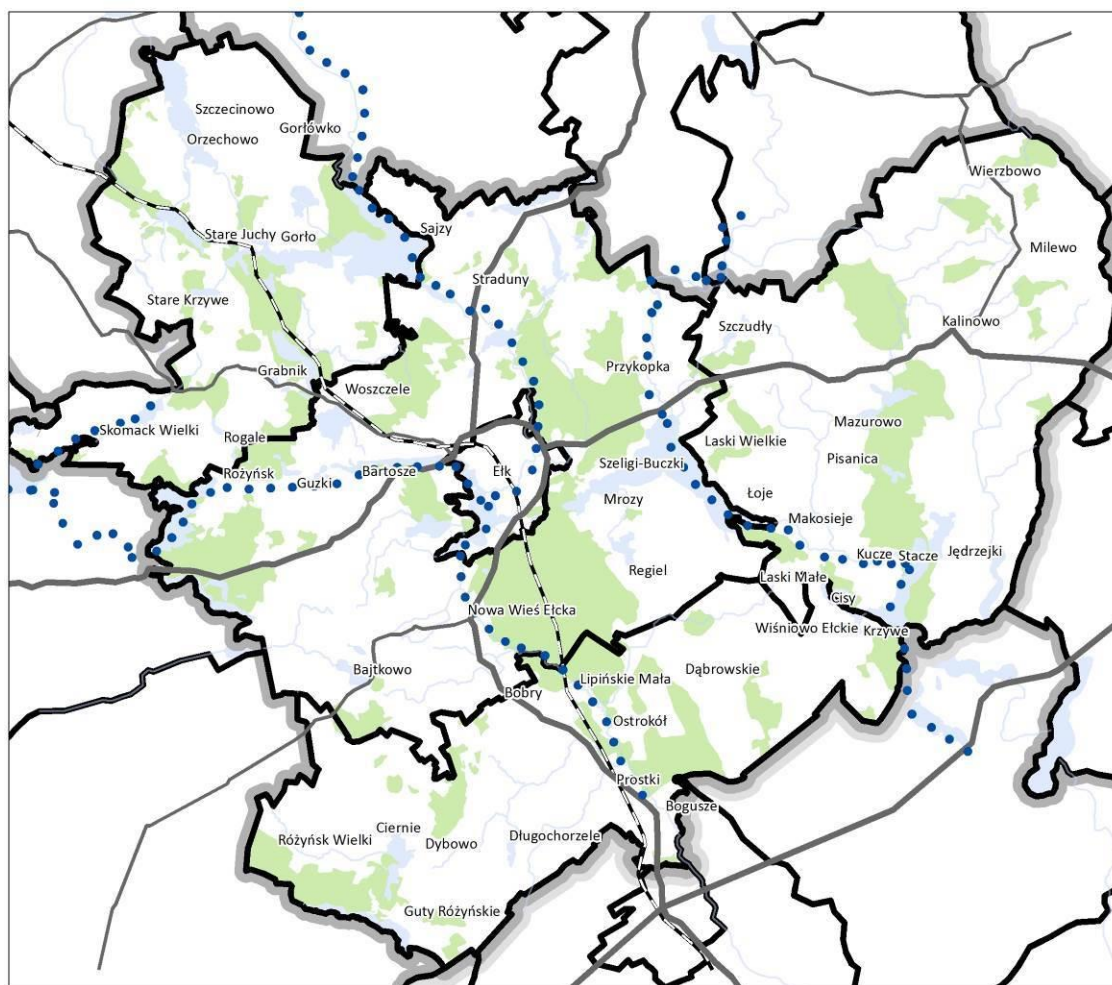

••• szlaki rowerowe

Szlaki wodne:

- szlak „Łażna Struga”: Mazury – Czerwony Dwór – J. Łażno – J. Litygajno – rzeka Łażna Struga – prawym brzegiem J. Łaśmiady – J. Straduńskie – rzeka Ełk – J. Haleckie – rzeka Ełk – J. Ełckie (57 km),
- szlak im. Michała Kajki: Ełk – Jezioro Ełckie – J. Sunowo – przewóz kajaków na Jezioro Druglin – J. Kroksztyn – rzeka Ogródek – J. Rostki – J. Orzysz,
- szlak mazursko-augustowski: Olecko – J. Olecko – rzeka Lega – J. Selmęt Wielki – rzeka Małkin – J. Stackie – J. Rajgrodzkie – rzeka Jegrznia – Kanał Augustowski – Augustów (40 km),
- szlak rzeki Legi: J. Oleckie Małe – Nowy Młyn – Starosty – Nory – Kleszczewo – Bartkowski Dwór – Gąsiorówko – Gąsiorowo – Pomiany – Babki Gądeckie – Chęty – Lega – Sędki – J. Selmęt Wielki – Makosieje – Sypitki – Kucze – Stacze – J. Stackie – J. Rajgrodzkie – Rajgród.

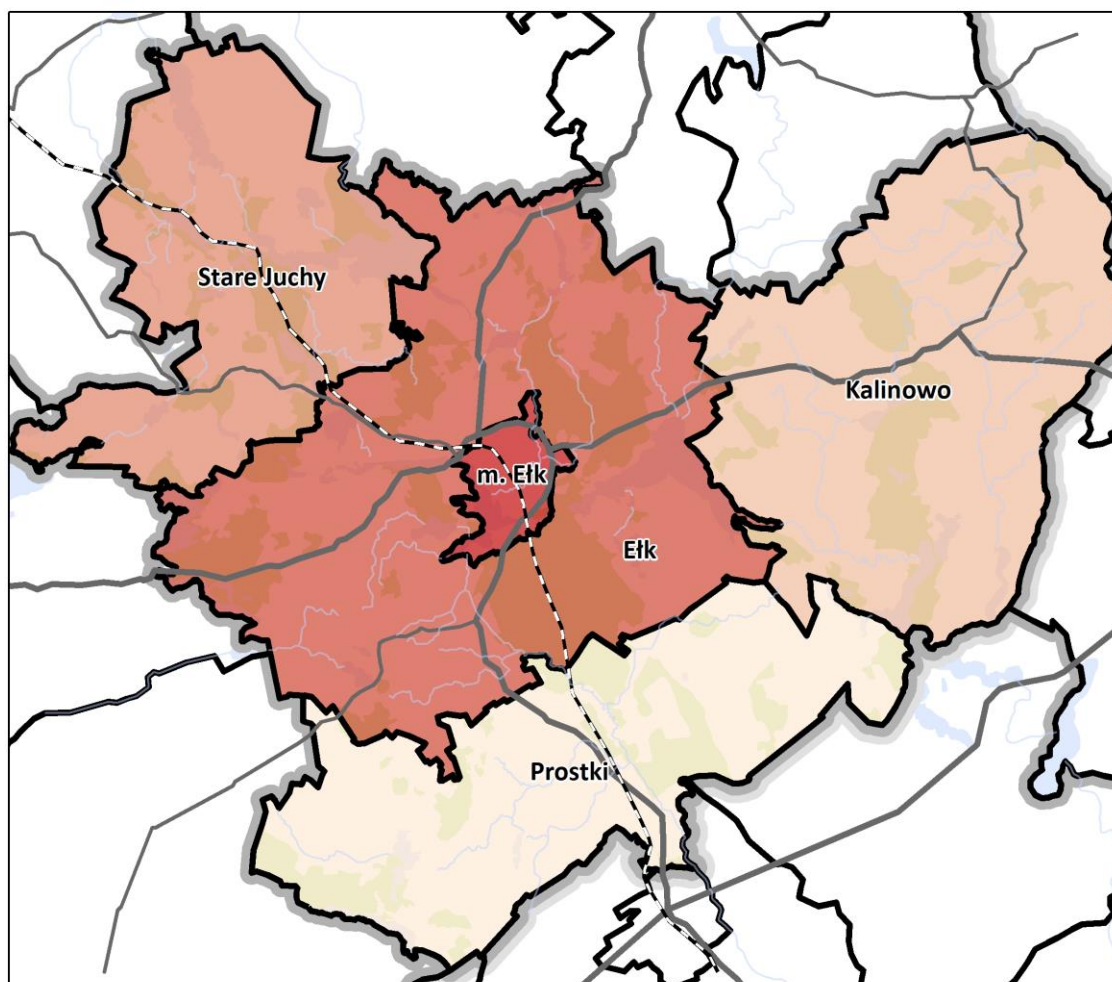
Schemat 14. Szlaki wodne

••• szlaki wodne

Poza szlakami, infrastrukturę turystyczną stanowi baza noclegowa i gastronomiczna. Sytuacja jest dość zróżnicowana, naturalnie największa oferta w tym zakresie dostępna jest w Ełku. Na terenie EOF w 2013 roku (dane GUS) dostępne były 1 123 miejsca noclegowe. Jest to spadek w porównaniu z 2012 r. o 40 miejsc noclegowych. Najwięcej miejsc oferuje Ełk – 551 (w tym 548 całorocznych), natomiast: gmina Ełk – 432 (w tym 132 całoroczne), Stare Juchy – 140 (w tym 118 całorocznych). Wg danych GUS Gminy Kalinowo i Prostki nie posiadają bazy noclegowej. Jednakże obecnie w miejscowości Stacze (gmina Kalinowo) dobiega końca budowa nowego hotelu oferującego ok. 50 miejsc noclegowych. Poza skategoryzowanymi obiektami noclegowymi, ujawnionymi w statystykach GUS, na terenie EOF funkcjonuje wiele kwater prywatnych i gospodarstw agroturystycznych oferujących miejsca noclegowe, najwięcej z nich zlokalizowanych jest w gminie Stare Juchy.

Schemat 15. Baza noclegowa

ilość miejsc noclegowych

wartości liczbowe wskazują ilość udzielonych noclegów w gminach

W 2013 r. udzielono ponad 68 tys. miejsc noclegowych, co stanowi spadek o ponad 14 tys. w porównaniu z rokiem 2012. Można to jednak tłumaczyć jednorocznym wzrostem liczby turystów związanym z EURO 2012. Ogólna tendencja udzielanych noclegów jest rosnąca. Ok. 9–10% wszystkich udzielanych noclegów udzielanych jest turystom zagranicznym, najwięcej obywatelom Niemiec i Litwy. Najwięcej noclegów udzielono w Ełku (ponad 45 tys., co stanowi ponad 66% wszystkich noclegów udzielonych w powiecie). Kolejnymi gminami pod tym względem są Ełk i Stare Juchy, które udzieliły odpowiednio 11 957 i 10 991 noclegów.

Według danych GUS w 2013 r. na obszarze EOF zlokalizowanych było 10 obiektów noclegowych (zgodnie z klasyfikacją ustawy o turystyce). 6 obiektów zostało sklasyfikowanych jako inne obiekty hotelowe, 2 jako hotele oraz po 1 ośrodku szkoleniowo-wypoczynkowym oraz obiekcie niesklasyfikowanym. Oba hotele ujęte w tym zestawieniu są kategorii dwugwiazdkowej. Jak już wcześniej było wspomniane, klasyfikacja ta nie obejmuje kwater prywatnych i agroturystycznych.

UWARUNKOWANIA

Tabela 10. Powiat ełcki na tle powiatów sąsiednich pod względem miejsc noclegowych, udzielonych noclegów i obiektów turystycznych

powiaty	miejsca noclegowe	udzielone noclegi	Kategorie obiektów turystycznych														RAZEM obiekty turystyczne		
			hotele	motele	pensjonaty	inne obiekty hotelowe	domy wycieczkowe	szkolne schroniska młodzieżowe	ośrodki wczasowe	ośrodki kolonijne	ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	domy pracy twórczej	zespoły domków turystycznych	kempingi	pola biwakowe	zakłady uzdrowiskowe		pozostałe obiekty niesklasyfikowane	
powiat ełcki (EOF)	1123	68160	2	0	0	6	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	10
powiat piski	3164	131348	6	1	2	2	0	4	6	0	2	1	4	3	2	0	2		35
powiat giżycki	4706	279661	7	1	4	6	1	4	4	1	2	0	9	4	0	0	3		46
powiat olecki	454	16136	3	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	15	0	0	1		22
powiat augustowski	2707	189140	3	0	2	4	0	1	2	1	4	0	5	2	2	1	4		31
powiat suwalski	981	39118	1	0	1	3	0	0	1	0	2	0	2	1	0	0	2		13
powiat grajewski	676	33268	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	2		6

Ogólnie w zakresie infrastruktury turystycznej na tle powiatów sąsiednich, EOF wypada dość słabo. Na tle powiatów sąsiadujących z powiatem ełckim, najlepiej pod względem bazy noclegowej wypada powiat giżycki. Ze wszystkich analizowanych powiatów udzielił on najwięcej noclegów, bo aż 279 tys. (powiat ełcki – 68 tys.) i ma najwięcej obiektów turystycznych – 46 (powiat ełcki – 10). EOF plasuje się niemal na końcu, tuż przed powiatem grajewskim, który jednak nie posiada tak bogatych zasobów przyrodniczych, jakimi dysponuje powiat ełcki. Niewielkie jest ponadto zróżnicowanie bazy noclegowej. Spośród 15 kategorii miejsc noclegowych na obszarze EOF funkcjonują tylko 4. Z pewnością wpływa to na mniejszą liczbę turystów wybierających powiat ełcki jako cel swojej podróży.

Na terenie EOF funkcjonuje 137 obiektów gastronomicznych. Najwięcej z nich koncentruje się w Ełku (117 obiektów) – głównie w centrum miasta wzdłuż promenady biegnącej brzegiem Jeziora Ełckiego. Pozostałe lokale gastronomiczne położone w gminach wiejskich przeważnie towarzyszą obiektom noclegowym.

Infrastruktura sportu i rekreacji

W zakresie infrastruktury sportu i rekreacji największy potencjał posiada miasto Ełk, w którym znajduje się m.in. park wodny, korty tenisowe, hala sportowo-widowiskowa, lodowisko czy stadion miejski, na których można organizować profesjonalne imprezy sportowe. Na terenie pozostałych gmin EOF infrastruktura sportowa ogranicza się głównie do boisk Orlik oraz przyszkolnych sal gimnastycznych. Spośród nich wyróżnia się hala widowiskowo-sportowa przy Zespole Szkół Samorządowych w Starych Juchach.

Ciekawą inicjatywą podjętą przez Zarząd Powiatu Ełckiego jest organizacja konkursu pn. „Plaża wiejska w każdej gminie powiatu ełckiego”, którego celem jest atrakcyjne zagospodarowanie terenów mogących stać się plażą wiejską. W ramach tej akcji powstają kąpieliska, plenerowe siłownie, pomosty, stojaki rowerowe itp. W przygotowywaniu takich miejsc widoczne są starania gmin Prostki, Stare Juchy, Ełku i Kalinowa. Z inicjatywy władz miasta Ełk, przygotowywana jest kompleksowa przebudowa plaży miejskiej.

PODSUMOWANIE

Widocznym problemem na terenie EOF jest niewystarczająca baza noclegowa – niewielkie zróżnicowanie i niedostateczna ilość obiektów noclegowych. Nierównomierne rozłożenie oferty noclegowej wynika w głównej mierze z mniej atrakcyjnych warunków środowiskowych gmin Prostki i Kalinowo – nie ma tu tak dużej liczby jezior jak w pozostałych gminach znajdujących się na terenie EOF.

Poza tym poszczególne elementy infrastruktury turystycznej nie są ze sobą należycie zintegrowane i powiązane. Nie widać w działaniach gmin wchodzących w skład EOF wspólnego planu działania dla polepszenia i uatrakcyjnienia oferty turystycznej tego regionu.

XII. Stan dziedzictwa kulturowego

1. Rys historyczny

Obszar powiatu ełckiego położony jest na ziemiach, które we wczesnym średniowieczu zamieszkiwały plemiona Jaćwingów. Lud ten z końcem XIII wieku został wymordowany bądź wysiedlony przez Zakon Krzyżacki. Po Jaćwingach pozostały zabytki archeologiczne i wiele nazw topograficznych. Pierwszą osadą była prawdopodobnie Ruska Wieś, założona w 1376 r. Pierwsze pisemne wzmianki o mieście Ełk pochodzą z 1405 r. Na wyspie Jeziora Ełckiego Krzyżacy wzniesli w latach 1398-1406 zamek, początkowo była to budowla drewniana, a następnie kamienna. Na przełomie XIV i XV w. w pobliżu grodu zaczęli się osiedlać przybysze z Mazowsza.

Gdy w 1525 r. wielki mistrz Albrecht Hohenzollern złożył Królestwu Polskiemu hołd lenny, państwo krzyżackie przekształciło się w świeckie Prusy Książęce. Mieszkańcami Mazur byli w tym okresie głównie luteranie posługujący się językiem polskim. W 1669 r. pruskiemu Ełkowi (niem. Lyck) nadano prawa miejskie. Ośrodek rozwijał się jednak dość powoli, z uwagi na peryferyjne położenie w na terenie Prus. Jednak doprowadzenie w 2. połowie XIX w. kolei łączącej Ełk z Piszem, dalej Olsztynem oraz z Korszami, dało początek intensywnemu rozwojowi miasta.

Po zniszczeniach obszarów pruskich wschodnich prowincji podczas I Wojny Światowej, podjęto starania odbudowy Ełku i jego okolic. W wyniku plebiscytu w 1920 r. region ełcki pozostał w granicy Niemiec. W 1939 ludność powiatu liczyła 56129 (w tym 52816 ewangelików, 2031 katolików, 555 innych chrześcijan, 30 żydów). Kolejna wojna przyniosła dalsze zniszczenia. W 1945 r. obszar ten znalazł się w granicach Polski. Ludność niemiecką przesiedlono, a nowi mieszkańcy przybyli głównie z Kresów – Grodzieńszczyzny i Wiłeńszczyzny.

Powojenny rozwój opierał się na przemyśle elektrotechnicznym, motoryzacyjnym i spożywczym. Atutem dla koniunktury był fakt, iż w Ełku zlokalizowany jest ważny dla północno-wschodniej części kraju węzeł kolejowy. Obecne granice administracyjne ustalone zostały w czasie reformy administracyjnej w 1999 r.

2. Charakterystyka wybranych zabytków

Zabytki stanowią najważniejszy z materialnych elementów dziedzictwa historycznego miast i gmin. Mają wpływ na gospodarkę określonego regionu podnosząc jego atrakcyjność turystyczną. Do analizy zabytków zlokalizowanych na terenie EOF wykorzystano dane pochodzące z gminnych ewidencji zabytków udostępnionych przez poszczególne urzędy gmin.

Na terenie powiatu zlokalizowanych jest 161 obszarów i obiektów zabytkowych objętych rejestrem zabytków. W tej grupie znajdują się:

- układ urbanistyczny,
- parki miejskie i parki dworskie,
- obiekty sakralne, w tym: kościoły, plebanie, cmentarze,
- obiekty użyteczności publicznej,
- obiekty zabudowy mieszkaniowej, w tym: budynki mieszkalne, budynki gospodarcze, kamienice,
- obiekty produkcyjne techniki, w tym: most drogowy, młyn, wieża ciśnień,
- obiekty zabudowy dworsko folwarcznej,
- obiekty związane z koleją,
- obiekty w zespole zamkowym, kwatera wojenna, słup graniczny,
- stanowiska archeologiczne.

Na listach zabytków nieobjętych rejestrem, a figurujących w gminnych ewidencjach zabytków znajdują się:

- parki i aleje drzew,
- obiekty sakralne, w tym: kościoły, plebanie, kaplice, krzyże, mogiły, cmentarze,
- obiekty usługowe i użyteczności publicznej w tym: budynki szkół, sądu, szpitala,
- obiekty zabudowy mieszkaniowej, w tym: budynki mieszkalne, kamienice, sześcióraki, czworaki, budynki gospodarcze,
- obiekty zabudowy zagrodowej i folwarcznej, w tym: kuźnie, gorzelnie, obory, spichlerze, chałupy, zespoły dworsko-folwarczne,
- obiekty związane z koleją, w tym: dworzec kolejowy, dróżnicówka, obiekty w zespole stacji kolejowej,
- obiekty produkcyjne, magazynowe, techniki, w tym: zespół młyński/młyn, obiekty w zespole rzeźni miejskiej, budynek przepompowni ścieków, zespół budynków piekarni, magazyn (zbożowy, paszowy, spirytusowy),
- obiekty w zespole koszar piechoty,
- pomniki, głąz narzutowy,
- stanowiska archeologiczne.

Liczbę zabytków w poszczególnych grupach przedstawiono w poniższej tabeli. Istotną grupę wśród zasobów zabytkowych stanowią obiekty sakralne. W mieście naturalnie liczna jest zabytkowa zabudowa mieszkaniowa, a także elementy związane z węzłem kolejowym, wybudowanym w 2. połowie XIX w.

Tabela 11. Zestawienie zabytków

ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	gmina Stare Juchy		gmina Prostki		gmina Kalinowo		gmina Ełk		miasto Ełk		OGÓŁEM	
	l. obiektów	% w gminie	l. obiektów	% w gminie	l. obiektów	% w gminie	l. obiektów	% w gminie	l. obiektów	% w gminie	l. obiektów	% w EOF
WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW												
<i>parki</i>	-	-	1	0,4	-	-	3	0,5	1	0,3	5	0,3
<i>obiekty produkcyjne, techniki</i>	-	-	-	-	-	-	2	0,4	2	0,7	4	0,2
<i>obiekty sakralne</i>	13	4,1	10	3,5	40	11,2	17	3,0	7	2,3	87	4,7
<i>obiekty użyteczności publicznej</i>	1	0,3	-	-	-	-	-	-	2	0,7	3	0,2
<i>obiekty zabudowy mieszkaniowej</i>	-	-	-	-	1	0,3	2	0,4	15	4,9	18	1,0
<i>obiekty zabudowy dworsko folwarcznej</i>	-	-	1	0,4	1	0,3	1	0,2	-	-	3	0,2
<i>obiekty związane z koleją</i>	-	-	1	0,4	3	0,8	-	-	21	6,8	25	1,4
<i>obiekty pozostałe</i>	-	-	1	0,4	-	-	1	0,2	3	1,0	5	0,3
<i>stanowiska archeologiczne</i>	4	1,3	2	0,7	1	0,3	2	0,4	2	0,7	11	0,6
ogółem w rejestrze zabytków	18		16		46		28		53		161	
NIWPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW												
<i>parki</i>	7	2,2	10	3,5	4	1,1	9	1,6	2	0,7	32	1,7
<i>obiekty sakralne</i>	19	6,0	41	14,5	54	15,1	60	10,5	6	2,0	180	9,8
<i>obiekty usługowe i użyteczności publicznej</i>	2	0,6	16	5,7	4	1,1	13	2,3	10	3,3	45	2,5
<i>obiekty zabudowy mieszkaniowej</i>	57	18,0	78	27,6	12	3,4	23	4,0	184	59,9	354	19,3
<i>obiekty zabudowy zagrodowej/dworsko – folwarcznej</i>	42	13,3	43	15,2	6	1,7	23	4,0	-	-	114	6,2
<i>obiekty związane z koleją</i>	1	0,3	1	0,4	-	-	5	0,9	6	2,0	13	0,7
<i>obiekty produkcyjne, magazynowe, techniki</i>	3	0,9	-	-	3	0,8	1	0,2	11	3,6	18	1,0
<i>obiekty pozostałe</i>	5	1,6	1	0,4	-	-	-	-	19	6,2	25	1,4
<i>stanowiska archeologiczne</i>	162	51,3	77	27,2	228	63,9	407	71,5	16	5,2	890	48,6
ogółem	316	100	283	100	357	100	569	100	307	100	1832	100

Tabela 12. Procentowy udział zabytków

GMINA	zabytki wpisane do rejestru zabytków		stanowiska archeologiczne		pozostałe zabytki w gminnej ewidencji zabytków	
	I. obiektów	%	I. obiektów	%	I. obiektów	%
Stare Juchy	18	11,2	162	18,2	136	17,4
Prostki	16	9,9	77	8,7	190	24,3
Kalinowo	46	28,6	228	25,6	83	10,6
Ełk	28	17,4	407	45,7	134	17,2
m. Ełk	53	32,9	16	1,8	238	30,5
Razem EOF	161	100	890	100	781	100

Najwięcej zabytków koncentruje się miście. Zespół substancji zabytkowej zlokalizowany w Ełku jest ponadto najbardziej różnorodny i generalnie pozostaje w relatywnie najlepszym stanie technicznym w skali terenu EOF. Najmniej zabytków wpisanych do rejestru posiadają gminy Prostki i Stare Juchy. Najwięcej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych jest w gminie wiejskiej Ełk.

Najważniejsze zabytki

Spośród ponad tysiąca obiektów zabytkowych (nie licząc zasobów archeologicznych), kilkanaście wartych jest zwrócenia uwagi. Ich wartościowy charakter, lokalizacja i stan zachowania wpływają na tożsamość ełckiej części Mazur, a także mają istotne znaczenie w zakresie rozwoju turystyki.

EŁCKA KOLEJ WĄSKOTOROWA

Zabytek zbudowany w latach 1910–1917 (jako kolej o szerokości 1000 mm), wpisany do rejestru zabytków. Linia prowadzi z Ełku przez rzekę Ełk, przesykiem pomiędzy Jeziorem Ełckim i Selmętem Wielkim, dalej przy Jez. Regielnickim, przez Regielnicę i Kałużyny do Lasek Małych, dalej rozdziela się – jedna trasa prowadzi przez Sypitki, Pisanicę i Kalinowo do granicznego Turowa, druga natomiast do wsi Zawady-Tworki nad Jeziorem Rajgrodzkim. W 1951 r. dokonano zmiany szerokości toru na 750 mm, trakcja parowa utrzymała się do 1968 r., po czym zastąpiono ją lokomotywami spalinowymi. W 1995 r. wprowadzono tzw. tramwaje szynowe. Obecnie realizowane są przewozy turystyczne, a kolej administruje Ełckie Muzeum Historyczne. Całkowita długość torów to 48 km.

KOŚCIÓŁ PW. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSOWEGO W EŁKU

Jedna z najbardziej charakterystycznych świątyni w mieście, stanowiąca zabytek wpisany do rejestru. Budowlę wzniesiono w latach 1847-1850 w stylu neogotyckim, posiada ona charakterystyczną wieżę wzorowaną na budynkach krzyżackich. Kościół przebudowano w latach 1922-1925 po zniszczeniach wojennych i pożarze z 1914 roku. Do 1945 była to świątynia ewangelicka, po II Wojnie Światowej została konsekrowana na kościół katolicki.

KATEDRA PW. ŚW. WOJCIECHA BISKUPA I MĘCZENNIKA Z XIX WIEKU W EŁKU

Kościół wzniesiono jako świątynię ewangelicką w 1853 r., by następnie ją przebudować w k. XIX w. Obecnie jest to kościół rzymskokatolicki parafialny, z cennymi rzeźbami późnogotyckimi i barokowymi. Neogotycka budowla jest orientowana, wybudowana z czerwonej cegły na fundamencie z kamienia ciosanego.

WIEŻA CISNIEŃ W EŁKU

Zabytkowa wieża została wzniesiona w 1895 r. jako jedno z urządzeń umożliwiających zaopatrzenie ludności w wodę. Wodę pozyskiwano z sześciu studni głębinowych zlokalizowanych w lesie, ok. 4 km od Ełku, następnie gromadzono w zbiorniku retencyjnym. Kolejno wodę tłoczono siedmiokilometrowym przewodem do wieży, gdzie wynoszono ją na maksymalną wysokość, aby nabrała odpowiedniego ciśnienia i poprzez 30-kilometrową sieć rozdzielczą popłynęła do odbiorców. Z wieży korzystano przez osiemdziesiąt lat, do czasu gdy w latach 70-tych wybudowano nowoczesny system wodociągowy. Obecnie w odrestaurowanym budynku znajduje się muzeum „Kropki Wody” oraz siedziba Ełckiej Mniejszości Niemieckiej. Ponadto, jako jeden z najwyższych budynków w Ełku pełni funkcję punktu widokowego.

ZAMEK KRZYŻACKI W EŁKU

Na wyspie Jeziora Ełckiego w latach 1398-1406 Krzyżacy wznieśli zamek, którego budowę nadzorował ówczesny komtur, późniejszy Wielki Mistrz Zakonu – Ulrich von Jungingen. Obiekt połączył z lądem drewniany most zwodzony. Lokalizacja zamku miała istotne znaczenie strategiczne. Budowla została wkrótce (w 1410 r.) zburzona przez wojska polskie pod wodzą Władysława Jagiełły, później zamek odbudowano. Po sekularyzacji zakonu w 1525 roku ełcki zamek stał się siedzibą starosty, potem także sądów. Pożar w 1833 roku wymusił remont, który zmienił zasadniczo wygląd dawnej warowni, zaadaptowanej na więzienie. W XIX wieku wyspę połączono z lądem groblą, czyniąc ją półwyspem. Od 1913 r. na wyspę zamkową na Jeziorze Ełckim prowadzi most z zachowanymi do dziś pozostałościami po oświetleniowych lampach gazowych.

OBIEKTY W ZESPOLE KOSZAR PIECHOTY W EŁKU

Koszary położone przy ul. Kościuszki w Ełku pochodzą z końca XIX i początku XX wieku. Są to budynki murowane (które pełniły m. in. funkcje mieszkalne, administracyjne, gospodarcze, magazynowe, więzienne i szpitalne). W 1884 r. wybudowano koszary piechoty, w 1887/88 r. były to już koszary kawalerii. W 1920 r. władze miejskie wynajęły na swoje potrzeby część koszar opuszczonych przez wojsko. W 2000 r. ostatnie oddziały Wojska Polskiego opuściły koszary. Obecnie część budynków w zespole koszar jest odrestaurowana i wykorzystywana na potrzeby Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, jak również zlokalizowane są w nich zakłady usługowo-handlowe. Zespół jest w trakcie rewitalizacji.

PARK SOLIDARNOŚCI W EŁKU

Park Solidarności położony jest w pobliżu ulicy Armii Krajowej. Powstał z inicjatywy Związku Upięszczenia Miasta na przełomie XX i XXI w., na terenach darowanych przez kupca Gustawa Kraska. Najcenniejszymi punktami parku są: zabytkowa fontanna oraz dwa pomniki na przeciwległych krańcach parku. W parku dominują drzewa liściaste. Do najstarszych drzew należą szpalery graniczne lip drobnolistnych oraz lipy i kasztanowce białe rosnące wokół fontanny. Obecna nazwa parku została nadana mu w 2000 r. przez Radę Miasta Ełku.

SZKOŁA ARTYSTYCZNA W EŁKU

Szkoła mieści się w zabytkowej kamienicy przy ul. Armii Krajowej 21. Budynek ten wzniesiono w latach 60-tych XIX wieku. Elewacja jest bogato zdobiona z rzeźbionymi drzwiami, jońskimi i korynckimi kapitelami oraz licznymi sztukateriami. Kamienica ta została odrestaurowana w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006, przy wsparciu Ministra Kultury.

KOŚCIÓŁ CHRZEŚCIJAN BAPTYSTÓW W EŁKU

Kościół został zbudowany w roku 1905 lub 1908 w stylu neogotyckim na planie prostokąta. Na elewacji kościoła widnieje napis: „Od ceni i pozorów do prawdy”. Zlokalizowany jest w centrum miasta przy Parku Solidarności przy ul. 3 Maja 8.

WIEŚ STRADUNY, KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI I MŁYN

Miejscowość położona jest na trasie z Ełku do Olecka. Przez wieś przepływa rzeka Ełk, a w pobliżu znajduje się Jezioro Straduńskie. Osada powstała w 1475 r. wraz z budową na skarpie rzeki Ełk zamku krzyżackiego. Na początku XI w. Straduny były siedzibą komornictwa (odpowiednik dzisiejszego powiatu). Jednak wraz z rozwojem sąsiedniego Olecka, miejscowość straciła na znaczeniu, a zamek zaczął podupadać. W czasie II Wojny Światowej wieś nie była miejscem bezpośrednich walk, w związku z czym do dnia dzisiejszego Straduny zachowały pierwotną architekturę i układ ulic. Jednak wycofująca się armia niemiecka zniszczyła mosty nad rzeką Ełk i plebanię. Przed 1944 r. w Stradunach mieszkało ok. 800 osób (Mazurów, Polaków, Niemców). W 1944 r. w obawie przed represjami ze strony zbliżającej się Armii Radzieckiej wielu mieszkańców opuściło wieś.

Straduńską świątynię wybudowano w latach 1736-1738 na miejscu wcześniejszej drewnianej budowli, jako kościół katolicki. Po sekularyzacji zakonu przekształcono ją w świątynię protestancką, by po 1945 r. przywrócić jej pierwotny katolicki charakter. Wewnątrz kościoła znajdują się zabytkowe organy z XVIII w., płyty nagrobne miejscowych rodów szlacheckich z XVI i XVII w. oraz obraz "Ukrzyżowanie" wykazujący wpływy szkoły Albrechta Dürera.

We wsi założono folwark i park krajobrazowy. Malowniczo położony zabytkowy młyn wodny obecnie pełni funkcję elektrowni wodnej.

KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ RÓŻAŃCOWEJ W BAJTKOWIE

Tę murowaną świątynię wzniesiono w 1895 r. z cegły i kamieni polnych. Jest to budowla trójnawowa na planie prostokąta z wieżą od strony zachodniej. Wyposażenie świątyni obejmuje m. in. prezbiterium z drewnianym ołtarzem soborowym oraz lektorium. W centralnym miejscu w prezbiterium ustawiona jest figura Matki Bożej Różańcowej.

CMENTARZ WOJENNY ŻOŁNIERZY NIEMIECKICH W BARTOSZACH

Cmentarz żołnierzy niemieckich, którzy polegali na terenie ob. województwa warmińsko – mazurskiego i podlaskiego, pochodzi z czasów I Wojny Światowej. Jest to starannie zakomponowany i bardzo dobrze utrzymany cmentarz z wydzielonymi numerowanymi polami, w których ustawione są granitowe stele. Wyryto na nich nazwiska, imiona oraz daty urodzin i śmierci poległych.

KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ W GRABNIKU

Parafia w Grabniku powstała w 1484 roku. W 1565 roku wybudowano drewnianą ewangelicką budowlę, która przetrwała do początku XVII wieku. Z pierwotnej świątyni zachowane zostały jedynie, pochodzące jeszcze z 1565 r., fundamenty oraz podpiwniczenie wieży. Zachowany do dzisiaj kościół pochodzi z 1865 roku. W 1946 roku świątynię przejęli katolicy. Obok kościoła znajduje się duży pomnik w kształcie walca z wypisanymi nazwiskami poległych w czasie I Wojny Światowej mieszkańców parafii. W pobliżu świątyni położony jest cmentarz wojskowy z I Wojny Światowej, na którym pochowano żołnierzy niemieckich i rosyjskich. W miejscu krzyża przed II Wojną Światową stał granitowy pomnik, który upamiętniał miejsce, z którego w 1915 roku cesarz Wilhelm II obserwował bitwę o Ełk. Pomnik wysadzono w powietrze w latach 60. XX wieku.

KOŚCIÓŁ PW. TRÓJCY PRZENAJSWIĘTSZEJ W STARYCH JUCHACH

Świątynia pochodzi z 1586 r. Wewnątrz znajduje się renesansowy ołtarz skrzydłowy z 1591 r., ośmio-boczna ambona z malowidłami renesansowymi z 1574 roku, późnogotycka grupa „Ukrzyżowania” z drugiej połowy XVI wieku, późnobarokowy prospekt organowy z 1730 roku, a na wieży dzwon barokowy z 1647 r.

GŁAZ NARZUTOWY W STARYCH JUCHACH

Głaz uznany jest jako pomnik przyrody. Skała utożsamiana jest z ołtarzem i pogańskim, jaćwieskim miejscem kultu. Położony na skraju lasu, na wschodnim stoku wzgórza, w odległości około 1000 m na północny wschód od centrum Starych Juch. Na powierzchni głazu umieszczona współcześnie inskrypcja: „Pomnik przyrody / głaz narzutowy / dawny ołtarz / ofiarny Jaćwingów”. Zgodnie z legendą nazwa miejscowości pochodzi od ściekającej krwi – juchy.

MIEJSCOWOŚĆ GORŁO

Pierwsze wzmianki o wsi spotykać można w dokumentach z 1475 r. Miejscowość zlokalizowana na północnym brzegu jeziora Ułówki w gminie Stare Juchy, stanowi udany przykład zachowania tradycyjnego rozplanowania wsi mazurskiej. Wieś położona jest na skarpie wzdłuż jeziora, zachowała się pruska, brukowana droga oraz wiele starych ceglanych zagród. Wieś, dawniej o charakterze rolniczym, ze względu na swoje atrakcyjne położenie, aktualnie przekształca się w miejscowość turystyczną, zlokalizowane są tu pensjonaty i domy letniskowe.

DWÓR W ZESPOLE DWORSKO-PARKOWO-FOLWARCZNYM W KALINOWIE

Dwór, położony w Wólce Golubskiej nad jeziorem Golubskim, wybudowano w stylu neomanierystycznym. Na fasadzie budynku widnieje rok 1894, jako data jego budowy. Dwukondygnacyjny dworek posiada bogato zdobione elewacje, pozostaje w dobrym stanie technicznym. Park o charakterze krajobrazowym jest dobrze zachowany i czytelny, dominuje starodrzew pochodzący z początków XX w. i okresu międzywojennego. Obecnie w zespole mieści się Dom Pomocy Społecznej.

KOŚCIÓŁ PW. WNIĘBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY W KALINOWIE

Budowla wzniesiona w latach 1924-1926 w miejscu poprzedniej ewangelickiej świątyni, zniszczonej podczas działań wojennych w 1914 r. Kościół zbudowano na planie prostokąta, z wydzielonymi miejscami na prezbiterium z zakrystią, lożę kolatorską i kruchty. Ołtarz główny z 1925 r. to dawny relikwiarz ewangelicki, przedstawiający Chrystusa ukrzyżowanego i stojących obok – Marię i św. Jana, dzieło katolickiego rzeźbiarza ze szkoły monachijskiej. Witraże zawierają nazwiska fundatorów kościoła, właścicieli ziemskich z Kalinowa i okolic.

KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI W PISANICY

Niegdyś zespół kościoła ewangelickiego obrządku rzymskokatolickiego. Kościół został zbudowany w stylu neogotyckim w 1894 r. na miejscu spalonego kościoła drewnianego. Świątynia osadzona na planie prostokąta, z usytuowaną centralnie wieżą oraz przylegającym prezbiterium i zakrystią. Podczas I Wojny Światowej zniszczeniu uległa wieża i część korpusu, po wojnie zostały odbudowane.

KOŚCIÓŁ PW. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO W OSTRYKOLE

Jest to najstarszy drewniany kościół w województwie warmińsko – mazurskim. Historia świątyni sięga XVI w. – w 1538 r. powstała pierwsza świątynia ewangelicka, zniszczona w 1656 r. przez Tatarów, wracających z łupami po krwawej bitwie pod Prostkami. Kościół odbudowano w 1667 r. i w niezmienionej formie przetrwał do dnia dzisiejszego. Jest to przykład drewnianej budowli barokowej. Główny ołtarz pochodzi

z 1683 r., a organy z 1799 r. Po II Wojnie Światowej kościół przejęty został przez ludność katolicką. Świątynia jest jedną z najpiękniejszych wzorów ludowego budownictwa na Mazurach.

SŁUP GRANICZNY W BOGUSZACH

Słup postawiono w 1545 r. na styku dawnej granicy Korony Polskiej, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Prus Książęcych, stanowi jeden z najstarszych zabytków tego typu w Polsce. Słup o wysokości 6 m tworzy murowana z cegły kolumna o podstawie kwadratu, otynkowana na biało, zwieńczona daszkiem z czerwonej dachówki. Na wschodniej ścianie słupa tablica z czarnego marmuru upamiętnia ustalenie na tych terenach granicy trzech państw. Na tablicy wyryty został łaciński napis, który w polskim przekładzie Antoniego Wiśniewskiego brzmi: *„Kiedy Zygmunt August sprawował rządy w państwie ojca a (jednocześnie) margrabia Albert I panował, ów nad Jagiełły dwojga imion starodawnymi grodami, ten nad krajem Prusów w pokoju piastował władzę, wzniesiony został ten słup, który miał oznaczać linię graniczną kraju oraz rozgraniczać tereny obu władców roku 1545 miesiąca sierpnia.”* Tablica z oryginalnym napisem i herbami została zdjęta przez Niemców i przewieziona do muzeum pruskiego w Królewcu. Na słupie umieszczone są kopie wykonane z piaskowca w roku 1907.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. SZCZEPANA W ROŻYŃSKU WIELKIM

Świątynię zbudowano na miejscu starszego, drewnianego kościoła ewangelickiego pochodzącego z ok. 1500 r., a rozebranego w 1894 r. z powodu złego stanu technicznego. Obecny budynek kościoła został zbudowany w latach 1889-1892 z czerwonej cegły w stylu neogotyckim. W kościele organizowany jest Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej.

PODSUMOWANIE

Dziedzictwo kulturowe, obok środowiska przyrodniczego, jest istotnym walorem EOF. Stan zachowania zabytków jest zróżnicowany, architektura sakralna pozostaje w relatywnie najlepszym stanie, historyczna zabudowa mieszkaniowa w wielu wypadkach potrzebuje pilnej ingerencji. Dawny zamek krzyżacki w Ełku od lat pozostaje w fatalnym stanie technicznym, są jednak plany na adaptację zabytków na nowe cele. Widoczne są również pozytywne działania w zakresie przystosowania elementów zabytkowych do nowych funkcji – d. szpital miejski w Ełku czy zespół koszar.

Większość zabytków architektury ma charakter lokalny, jednak kilka z nich można uznać za elementy o charakterze regionalnym, a nawet ogólnokrajowym. Za najcenniejsze obiekty należy uznać Ełcką Kolej Wąskotorową, drewniany kościół w Ostrykole, zamek krzyżacki w Ełku, ełckie koszary piechoty, wieś Straduny, cmentarz wojenny w Bartoszach i słup graniczny w Boguszach. Unikatowa w skali regionu wartość tych elementów zabytkowych, wraz z ich odpowiednim i różnorodnym zagospodarowaniem, uatrakcyjnić powinna ofertę turystyczną przygotowaną na terenie EOF.

XIII. Stan planistyczny i charakterystyka aktualnych polityk przestrzennych

1. Obowiązujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz ich aktualność

miasto Ełk

Miasto Ełk posiada studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałą Nr XVIII/170/2000 Rady Miasta w Ełku z dnia 26 kwietnia 2000 r., które było czterokrotnie zmieniane – uchwałami z lat 2003, 2010, 2012 oraz 2013. W trakcie aktualizacji dokumentu dostosowano jego treść do wymogów ustawy dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2012, poz. 647 ze zm.), wprowadzono punktowe zmiany w zakresie zagospodarowania przestrzennego przy zachowaniu wersji jednolitej, a także skorygowano granice administracyjne miasta, które uległy zmianie. Część graficzną studium przygotowano w skali 1:10 000.

Zgodnie z wytycznymi dokumentu, Ełk ma być regionalnym ośrodkiem równoważenia rozwoju, pełniącym ważną rolę w aktywizowaniu wschodnich obszarów województwa warmińsko – mazurskiego. Miasto stanowić ma ośrodek rozwoju wielofunkcyjnego, dysponujący potencjałem gospodarczym i usługowym o znaczeniu regionalnym w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, kultury, sportu, handlu, infrastruktury wspomagającej rozwój przedsiębiorczości, w tym jednostek innowacyjności i transferu nowych technologii. Priorytetem w zakresie rozwoju funkcji turystycznej jest stworzenie szlaku wodnego łączącego Ełk z Wielkimi Jeziorami Mazurskimi.

Ustalenia studium w dość zgeneralizowany sposób dzielą miasto na cztery strefy strukturalne o odmiennej polityce przestrzennej:

- A – strefa centralna, której głównym celem jest wykształcenie centralnej strefy miejskiej o najwyższej jakości przestrzeni publicznej z koncentracją usług śródmiejskich wraz z rewitalizacją istniejącej zabudowy,
- B – strefa nowomiejska (północna i południowa), gdzie należy stworzyć warunki do rozwoju terenów budowlanych oraz powstania nowego ośrodka tożsamości miasta,
- C – strefa ekonomiczna, która zapewnić ma możliwość rozwoju usług, przemysłu i wytwórczości, stanowiących podstawę rozwoju ekonomicznego miasta,
- D – strefa przyjeziorna (J. Ełckie i J. Selmęt Mały), gdzie najistotniejsza ma być ochrona i odpowiednie wykorzystanie środowiska przyrodniczego dla rozwoju funkcji wypoczynkowych, rekreacyjnych i turystycznych, w tym przestrzeni publicznych.

Dzięki kilkukrotnym zmianom studium dokument pozostaje aktualny w kwestii zrównoważonego rozwoju i potrzeb gospodarczo – społecznych. Jednakże wątpliwości może budzić aktualność studium w kwestii zgodności z przepisami prawa, szczególnie odniesieniu do Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. 2004 nr 118 poz. 1233). Zgodnie z wytycznymi rozporządzenia projekt studium powinien zawierać elementy, których brakuje w obowiązującym dokumencie, m. in. rysunek uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego, uzasadnienie zawierające objaśnienie przyjętych rozwiązań, syntezę ustaleń studium. W części kierunkowej brakuje ponadto wskaźników urbanistycznych i wskazanych terenów wyłączonych spod zabudowy. Na poszczególnych załącznikach graficznych występują wzajemne

rozbieżności w zakresie przebiegu układu komunikacyjnego, co powinno być poprawione przy kolejnych aktualizacjach dokumentu.

Gmina Ełk

Studium gminy wiejskiej Ełk przyjęte zostało Uchwałą Nr XXXII/207/2001 Rady Gminy Ełk z dnia 30 listopada 2001 r. Dokument w latach 2004 – 2013 zmieniany był 25-krotnie, częściowo jedynie w zakresie zmian na rysunku studium, częściowo wprowadzając również zmiany do tekstu. Dokument posiada wersję jednolitą, a jego część graficzna przygotowana została w skali 1: 25 000.

Celem generalnym działań planistycznych gminy jest ekorozwój, traktowany jako wszechstronny, zrównoważony i trwały rozwój społeczno – gospodarczy, zapewniający zaspokajanie bieżących potrzeb mieszkańców oraz tworzenie warunków umożliwiających wzrost cywilizacyjny bieżących i kolejnych pokoleń. Cele przestrzenne określone w dokumencie to ciągłe podnoszenie ładu przestrzennego na obszarach już zainwestowanych, harmonijne kształtowanie wykorzystania terenów, niekolidujące z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi, porządkowanie struktur funkcjonalno – przestrzennych, przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, dążenie do zmian w strukturze gospodarstw rolnych na rzecz gospodarstw większych obszarowo.

Studium szczegółowo określa uwarunkowania rozwojowe i kierunki zagospodarowania przestrzennego dla wyróżnionych 45 jednostek osadniczych. Niestety trudności nastęrcza niekiedy powiązanie ustaleń tekstu studium z częścią graficzną.

Na skutek bieżącej aktualizacji dokumentu, studium pozostaje dość aktualne względem zrównoważonego rozwoju i potrzeb gospodarczo – społecznych. W studium brakuje jednak bieżących rozwiązań w zakresie infrastruktury komunikacyjnej (m. in. planowana droga Via Baltica, połączenie drogi krajowej nr 16 i ul. Zamkowej w Ełku). Wątpliwość budzi aktualność studium w kwestii zgodności z przepisami prawa, szczególnie w odniesieniu do rozporządzenia ws. zakresu studium. Dokument nie zawiera uzasadnienia objaśniającego przyjętych rozwiązań i syntezy, wskaźników urbanistycznych czy odniesień do dokumentów wyższego szczebla. Niejasność wprowadza ponadto modyfikowana w trakcie zmian studium granica gminy, w wyniku czego dla części terenów nie zostały określone zasady polityki przestrzennej.

Studium powinno zostać poddane aktualizacji w zakresie ujednoczenia całości dokumentu, wraz z przygotowaniem nowej edycji tekstu i załączników graficznych, odpowiadającej aktualnym wymogom faktycznym i prawnym.

Gmina Kalinowo

W gminie Kalinowo obowiązuje studium przyjęte Uchwałą Nr XVII/99/2000 Rady Gminy Kalinowo z dnia 31 lipca 2000 r., zmieniane następnie kilkakrotnie. Podczas aktualizacji dokumentu dostosowano jego treść do wymogów z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2012, poz. 647 ze zm.), a także przygotowano nową edycję rysunku kierunków studium, sporządzoną w skali 1:25 000.

Cele rozwoju przestrzennego gminy ukierunkowane są na kształtowanie ładu przestrzennego przy zachowaniu walorów przyrodniczych i kulturowych oraz na podnoszenie walorów krajobrazowych, ze szczególnym uwzględnieniem efektywności wykorzystania zasobów. Studium wydziela dwie strefy funkcjonalne: A, o dominującej funkcji rolniczej oraz B, o dominującej funkcji rolniczej, turystycznej i rekreacyjnej. Część kierunkowa wyznacza poszczególne kierunki przeznaczenia terenów dla wyróżnionych 33 wsi, wraz ze wskaźnikami zagospodarowania i użytkowania terenów.

Dzięki aktualizacji dokumentu, studium pozostaje aktualne w zakresie zrównoważonego rozwoju, potrzeb gospodarczo – społecznych i bieżących rozwiązań komunikacyjnych. Na tle pozostałych gmin EOF jest najbardziej przejrzystym i czytelnym dokumentem planistycznym. Niemniej jednak nie może być uznane za w pełni zgodne z przepisami prawa w zakresie rozporządzenia ws. zakresu studium, gdyż nie zawiera wszystkich elementów w nim wymaganych.

Gmina Prostki

Gmina Prostki przyjęła dokument studium Uchwałą Nr X/74/99 Rady Gminy Prostki z dnia 30 czerwca 1999 r., następnie zmieniając go kilkakrotnie w latach 2004, 2006, 2011, 2012. Podczas aktualizacji studium zachowano wersję jednolitą, część graficzna sporządzona została w skali 1:25 000.

Studium określa utrzymanie podstawowych funkcji gminy – gospodarki rolnej i leśnej, wielokierunkowej działalności gospodarczej, w tym przemysłowej, a także turystyki i rybactwa. Funkcję towarzyszącą stanowić ma mieszkalnictwo i obsługa w zakresie usług, komunikacji i infrastruktury technicznej. Wyznaczone zostały trzy strefy polityki przestrzennej – I: strefa przekształceń przestrzennych i intensyfikacji rozwoju, IIA i IIB: zachodnia i wschodnia strefa zachowania istniejącego zagospodarowania oraz aktywizacji gospodarczej.

Zapisy studium są przeważnie aktualne pod względem zrównoważonego rozwoju i potrzeb gospodarczo – społecznych. Dokument nie jest jednak w pełni aktualny pod względem obowiązujących przepisów prawa, w tym rozporządzenia ws. zakresu studium. W studium brakuje m. in. analizy uwarunkowań, uzasadnienia zawierającego objaśnienie przyjętych rozwiązań i syntezy ustaleń.

Gmina Stare Juchy

Podstawowe studium gminy Stare Juchy przyjęte zostało Uchwałą Nr XXV/84/00 Rady Gminy Stare Juchy z dnia 30 października 2000 r. Dokument aktualizowano trzykrotnie: w latach 2003, 2010 i 2013. Studium nie posiada jednak jednoznacznej wersji jednolitej, część graficzna sporządzona została w skali 1:50 000, a także występują niekiedy rozbieżności w powiązaniu części tekstowej i rysunkowej dokumentu.

Studium wyodrębnia trzy strefy polityki przestrzennej gminy:

- S I – tereny potencjalnego rozwoju w oparciu o funkcję turystyczną położone w obrębie jezior,
- S II – tereny rolnicze, leśne i osadnicze zlokalizowane w północnej części gminy,
- S III – tereny rolnicze, leśne i osadnicze zlokalizowane w południowo - zachodniej części gminy.

Ponadto wprowadzono obszary i tereny o zróżnicowanych sposobach zagospodarowania, w tym m.in. obszary predysponowane do rozwoju funkcji rekreacyjnej, obszary predysponowane do rozwoju funkcji rolniczej, tereny skupionej zabudowy wsi, tereny usług turystycznych i zabudowy lotniskowej.

Aktualność studium względem zrównoważonego rozwoju i potrzeb gospodarczo – społecznych należy uznać za wystarczającą. Jednak pomimo trzykrotnej aktualizacji, dokument nie jest dostosowany do wymogów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2012, poz. 647 ze zm.) oraz rozporządzenia ws. zakresu studium, m. in. ze względu na skalę opracowania i zakres poruszanych zagadnień. Dokument wymaga zatem kompleksowej aktualizacji.

PODSUMOWANIE

Wszystkie dokumenty określające polityki przestrzenne w gminach nie są w pełni aktualne w zakresie obowiązujących przepisów prawa. Wynika to z kolejnych aktualizacji studiów sporządzonych w czasie funkcjonowania poprzedniego porządku prawnego dotyczącego zagospodarowania przestrzennego. Wszystkim

opracowaniom brakuje uwarunkowań przedstawionych w postaci graficznej, w części z nich nie umieszczono zagadnień wymaganych w ustawie i/lub rozporządzeniu ws. zakresu studium. Część rysunków kierunkowych jest mało czytelna, co dodatkowo może utrudniać jednoznaczne korzystanie z opracowania. Dostyc duży poziom ogólności i bieżąca aktualizacja sprawiają jednak, że określone polityki przestrzenne są nadal aktualne, korekt wymagać powinny głównie nowe rozwiązania komunikacyjne.

2. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

miasto Ełk

Miasto Ełk charakteryzuje się największym pokryciem planami miejscowymi – w mieście funkcjonuje 38 planów miejscowych (niespełna 50% powierzchni miasta), uchwalanych sukcesywnie na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. Plany miejscowe sporządzono dla większości nowych terenów inwestycyjnych w zakresie nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej, usługowej i działalności gospodarczej w obszarze strefy ekonomicznej. W trakcie opracowania jest kolejnych 10 planów miejscowych, przy czym w większości są to zmiany istniejących dokumentów planistycznych (jedyny nowy obszar, dla którego plan jest sporządzany to Osiedle Grunwaldzkie).

Gmina Ełk

Na terenie gminy wiejskiej Ełk obowiązuje 138 planów miejscowych o łącznej powierzchni stanowiącej niespełna 3% powierzchni gminy. Ponadto, 4 plany unieważniono wyrokami Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, rozstrzygnięcia Wojewody dotyczyły nieważności pojedynczych paragrafów. Plany funkcjonujące to opracowania sporządzone sukcesywnie przez ostatnie kilkanaście lat dla pojedynczych działek bądź grup działek głównie pod funkcje mieszkaniowe, turystyczne, rekreacyjne.

Gmina Kalinowo

Gmina Kalinowo posiada 19 obowiązujących planów miejscowych, których łączna powierzchnia równa się ponad 3% powierzchni ogólnej gminy. Ustalenia planu obejmują miejscowość gminną w zakresie terenów usługowych, mieszkaniowych i związanych z działalnością gospodarczą, a także wybrane obszary związane z zabudową mieszkaniową, rekreacyjną i turystyczną, położone w południowej części gminy. Planem obejmowane zwykle niewielkie obszary, częściowo również pojedyncze działki. Dla miejscowości Makosieje, Stacze i Jędrzejki sporządzone zostały opracowania dla większych obszarów. W trakcie sporządzania jest kolejnych 7 projektów planów miejscowych.

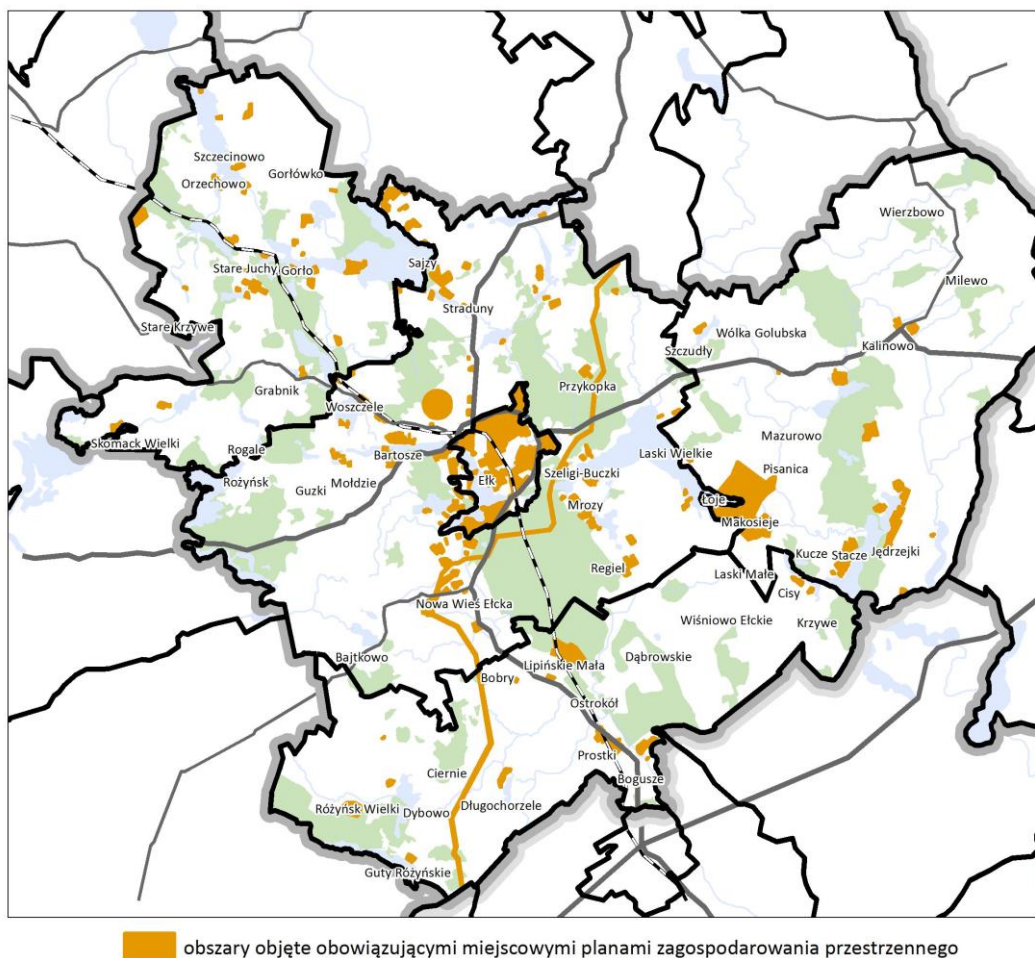
Gmina Prostki

W gminie Prostki funkcjonuje 25 planów miejscowych, których łączna powierzchnia stanowi niecałe 2% powierzchni gminy. Plany sporządzone zostały dla wybranych, dość niewielkich obszarów w miejscowości gminnej oraz w kilku innych miejscowościach, położonych głównie w sąsiedztwie jezior.

Gmina Stare Juchy

Na terenie gminy Stare Juchy sporządzonych zostało 30 planów miejscowych. Ich łączna powierzchnia zajmuje ok. 1,5% powierzchni ogólnej gminy. Plany sporządzone zostały dla niewielkich obszarów, częściowo dla pojedynczych działek, przeznaczając je przeważnie pod inwestycje z zakresu zabudowy lotniskowej, turystycznej, mieszkaniowej.

Schemat 16. Obszary objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

PODSUMOWANIE

Najlepsza sytuacja pod względem narzędzi planistycznych jakim są plany miejscowe panuje w mieście. Związane jest to naturalnie z nasileniem procesów inwestycyjnych właśnie w Ełku. Nie licząc powierzchni jezior, ustalenia planów obejmują ponad połowę powierzchni miasta, są one również na bieżąco aktualizowane, a kolejne opracowania są w przygotowaniu. Sytuacja w gminach wiejskich jest dużo gorsza. We wszystkich gminach obowiązujące plany to zaledwie kilka procent powierzchni, opracowane zostały dla pojedynczych, często odległych od siebie obszarów. Jeden z większych planów, jakie zostały opracowane to dokumenty związane z realizacją nowej linii elektroenergetycznej 400 kV (gmina Ełk i Prostki). Brak kompleksowego podejścia do problematyki sporządzania planów miejscowych utrudnia prowadzenie spójnej polityki przestrzennej, której kierunki określono w studiach poszczególnych gmin.

XIV. Stan prawny gruntów

Do analizy stanu prawnego gruntów terenu EOF wykorzystano dane z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie według stanu na dzień 1 stycznia 2014 r.

Stan prawny gruntów określa rozporządzenie w sprawie ewidencji gruntów i budynków, które wyróżnia 15 grup rejestrowych właścicieli nieruchomości. Na terenie EOF występują: grunty Skarbu Państwa, z wydzieleniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, grunty województw, grunty powiatów, grunty gminne, także z wydzieleniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, grunty osób fizycznych oraz inne. Grunty inne dodatkowo zawierają: grunty spółdzielni, grunty kościołów i grup wyznaniowych oraz wspólnoty gruntowe.

miasto Ełk

W Ełku własność Skarbu Państwa i własność prywatna ma niemalże taki sam udział w powierzchni miasta, odpowiednio 27,4% i 26,7%. Duża część z nich została oddana w użytkowanie wieczyste: 249 ha gruntów Skarbu Państwa (11,8% powierzchni miasta) oraz 61 ha gruntów prywatnych (2,9%). Grunty te są wyłączone z zasobów miasta oraz Skarbu Państwa. W chwili obecnej w użytkowaniu wieczystym znajduje się łącznie 310 ha (15%) gruntów.

Grunty należące do osób prywatnych stanowią tylko 20% powierzchni miasta, a 10% gruntów jest we władaniu innych instytucji. Grunty należące do województwa i powiatu oraz pozostałe formy własności stanowią nieznaczny odsetek powierzchni.

W mieście występuje sprzyjająca sytuacja pod kątem przyszłych inwestycji w zakresie uregulowanego stanu prawnego i własnościowego. Ograniczona powierzchnia miasta wymusza racjonalne wykorzystanie istniejących terenów i zasobów inwestycyjnych. Obecnie Ełk posiada 46 ha rezerwy terenów inwestycyjnych, które posiadają uregulowany stan prawny i własnościowy. W grudniu 2013 roku Rada Ministrów wyraziła zgodę, aby grunty należące do ełckiego Parku Naukowo-Technologicznego (PNT) zostały włączone w obszar Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Podstrefy Ełk. Tereny te położone są wzdłuż obwodnicy, zostały one uzbrojone oraz wyposażone w pełną infrastrukturę techniczną.

Tabela 13. Struktura własności gruntów w Ełku (gm. miejska), stan na dzień 01.01.2014 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	Udział w pow. gminy
1.	grunty Skarbu Państwa (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	577	27,4%
2.	grunty gminne (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	561	26,7%
3.	grunty osób fizycznych	425	20,2%
4.	grunty Skarbu Państwa (w użytkowaniu wieczystym)	249	11,8%
5.	grunty inne	204	9,7%
6.	grunty gminne (w użytkowaniu wieczystym)	61	2,9%
7.	grunty powiatów	27	1,3%
8.	grunty województw	1	0,0%

Gmina Ełk

W gminie Ełk dominuje własność prywatna, prawie połowa gruntów jest we władaniu osób fizycznych (49,5% powierzchni gminy). Bardzo duża część obszaru gminy jest we władaniu Skarbu Państwa (44,6%). Gmina Ełk jest właścicielem terenów o powierzchni 958 ha, co stanowi 2,5% powierzchni gminy. Udział pozostałych form własności jest nieznaczący.

W dokumentach planistycznych obowiązujących na terenie gminy funkcjonuje ok. 280 ha terenów potencjalnie inwestycyjnych (tereny wyznaczono niezależnie od struktury własności nieruchomości). Są to tereny w miejscowości Przykoppka, wzdłuż projektowanej trasy Via Baltica, trasy S61 i budowanej linii wyższego napięcia 400 kV. Gmina Ełk posiada także atrakcyjne tereny inwestycyjne po zachodniej stronie Jeziora Ełckiego, pomiędzy drogą krajową nr 16 a ulicą Olsztyńską (po byłym gospodarstwie POHZ, a także spory teren w Sajzach przylegający do Jeziora Krzywego (przeznaczony pod zagospodarowanie turystyczno – wypoczynkowe).

Tabela 14. Struktura własności gruntów w Ełku (gm. wiejska), stan na 01.01.2014 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	Udział w pow. gminy
1.	grunty osób fizycznych	18781	49,5%
2.	grunty Skarbu Państwa (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	16918	44,6%
3.	grunty gminne (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	958	2,5%
4.	grunty inne	768	2,0%
5.	grunty Skarbu Państwa (w użytkowaniu wieczystym)	286	0,8%
6.	grunty powiatów	169	0,4%
7.	grunty województw	39	0,1%
8.	grunty gminne (w użytkowaniu wieczystym)	24	0,1%

Gmina Kalinowo

W gminie Kalinowo dominuje własność prywatna, znacznie ponad połowa gruntów jest we władaniu osób fizycznych (65% powierzchni gminy). We władaniu Skarbu Państwa jest 30% powierzchni gminy, z czego 60% stanowią lasy. Gmina jest właścicielem terenów o powierzchni 484 ha (1,7% powierzchni gminy), z czego 380 ha stanowią tereny komunikacyjne. Udział pozostałych form własności jest nieznaczący.

Na terenie gminy wyznaczono ok. 150 ha terenów potencjalnie inwestycyjnych – wzdłuż projektowanej trasy Via Baltica przy węźle Kalinowo.

Tabela 15. Struktura własności gruntów w Kalinowie, stan na dzień 01.01.2014 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	Udział w pow. gminy
1.	grunty osób fizycznych	18525	65,1%
2.	grunty Skarbu Państwa (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	8602	30,2%
3.	grunty inne	542	1,9%
4.	grunty gminne (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	484	1,7%
5.	grunty powiatów	177	0,6%
6.	grunty Skarbu Państwa (w użytkowaniu wieczystym)	73	0,3%
7.	grunty województw	30	0,1%
8.	grunty gminne (w użytkowaniu wieczystym)	6	0,0%

Gmina Prostki

W gminie Prostki struktura własności jest analogiczna do struktury w Kalinowie. Dominuje własność prywatna, znacznie ponad połowa gruntów jest we władaniu osób fizycznych (65% powierzchni gminy). We władaniu Skarbu Państwa jest 31% powierzchni gminy, z czego 71% stanowią grunty leśne. Gmina jest właścicielem terenów o powierzchni 473 ha, co stanowi zaledwie 2% powierzchni gminy. Udział pozostałych form własności jest także nieznaczący.

W dokumentach planistycznych gminy Prostki wyznaczono ok. 220 ha terenów potencjalnie inwestycyjnych, w tym ok. 80 ha w miejscowości Bobry, ok. 80 ha terenów rekreacyjnych przy rzece Ełk w Boguszach oraz 40 ha w Ostrykole na zachód od dawnej fabryki chemicznej.

Tabela 16. Struktura własności gruntów w Prostkach, stan na dzień 1.01.2014 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	Udział w pow. gminy
1.	grunty osób fizycznych	14888	64,4%
2.	grunty Skarbu Państwa (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	7139	30,9%
3.	grunty gminne (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	473	2,0%
4.	grunty inne	396	1,7%
5.	grunty powiatów	128	0,6%
6.	grunty Skarbu Państwa (w użytkowaniu wieczystym)	78	0,3%
7.	grunty gminne przekazane (w użytkowaniu wieczystym)	22	0,1%
8.	grunty województw	4	0,0%

Gmina Stare Juchy

W gminie Stare Juchy także dominuje własność prywatna, ponad połowa gruntów jest we władaniu osób fizycznych (55% powierzchni gminy). We władaniu Skarbu Państwa jest 7 909 ha, co stanowi 40% powierzchni jednostki. Gmina jest właścicielem terenów o powierzchni 368 ha, co stanowi zaledwie 1,9% powierzchni gminy. Udział pozostałych form własności jest niezaczący.

Gmina nie wyznaczyła większych obszarów inwestycyjnych.

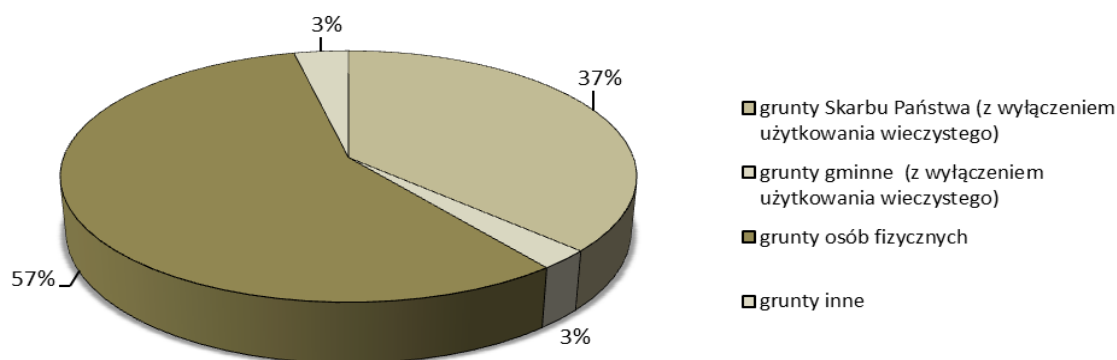
Tabela 17. Struktura własności gruntów w Starych Juchach, stan na dzień 01.01.2014 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)	Udział w pow. gminy
1.	grunty osób fizycznych	10785	54,7%
2.	grunty Skarbu Państwa (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	7909	40,1%
3.	grunty gminne (z wyłączeniem użytkowania wieczystego)	368	1,9%
4.	grunty inne	381	1,9%
5.	grunty powiatów	138	0,7%
6.	grunty Skarbu Państwa (w użytkowaniu wieczystym)	96	0,5%
7.	grunty województw	13	0,1%
8.	grunty gminne (w użytkowaniu wieczystym)	11	0,1%

PODSUMOWANIE

Na terenie EOF przestrzenna struktura własności charakteryzuje się dużą różnorodnością. W strukturze własności gruntów EOF dominuje własność prywatna, która obejmuje 57% powierzchni tego obszaru. Grunty Skarbu Państwa stanowią 37%, z czego 782 ha zostały przekazane w użytkowanie wieczyste (0,7% powierzchni EOF). Grunty gminne poszczególnych gmin o powierzchni łącznej 2 844 ha stanowią zaledwie 2,6% obszaru funkcjonalnego. Grunty należące do województwa i powiatu stanowią niewielki odsetek, odpowiednio 0,6% i 0,1% powierzchni obszaru. W zakresie powierzchni gruntów gminnych w poszczególnych gminach, największa powierzchnia jest w gminie wiejskiej Ełk – 958 ha, a najmniejsza w Starych Juchach – 368 ha.

Wykres 3. Struktura własności gruntów w Ełckim Obszarze Funkcjonalnym, stan na 01.01.2014 r.

XV. Potrzeby i możliwości rozwoju

Analiza uwarunkowań poszczególnych zagadnień poruszanych w powyższych rozdziałach pozwoliła na zdiagnozowanie najważniejszych problemów występujących na terenie EOF, a także na wyszczególnienie potrzeb i możliwości dalszego rozwoju. Szansą na pomyślne i kompleksowe rozwiązanie kwestii problemowych jest zintegrowane podejście, w którym pomagają narzędzia w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Zintegrowanych Przedsięwzięć Terytorialnych.

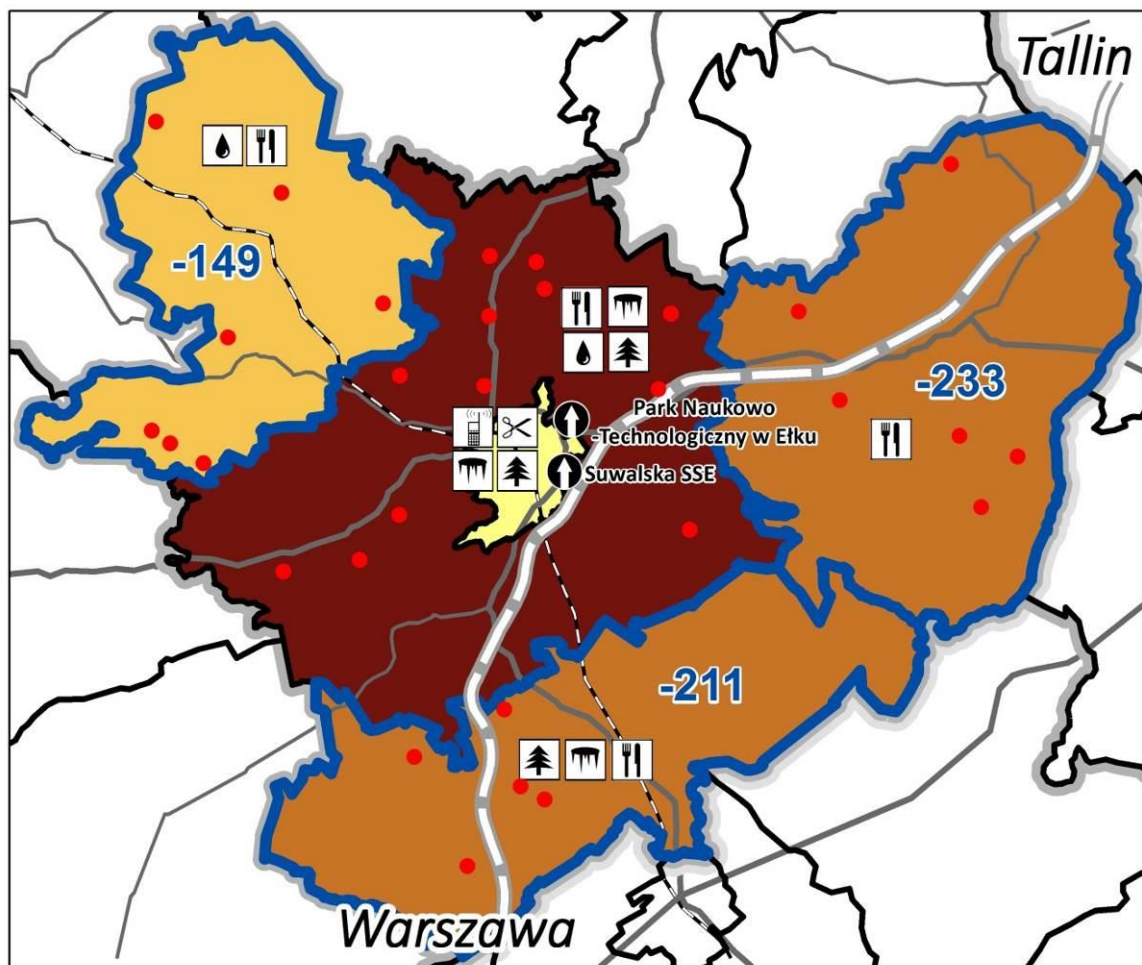
W zakresie sytuacji gospodarczej:

- Sytuacja demograficzna na terenie EOF jest korzystna, choć głównie za sprawą dodatnich wskaźników w mieście i strefie podmiejskiej. Problemem jest wyludnianie się obszarów wiejskich oraz emigracja młodych i wykształconych mieszkańców do większych miast lub za granicę w poszukiwaniu pracy.
- Kluczowym problemem w regionie od lat jest trudna sytuacja na rynku pracy. Dobrze funkcjonują działania mające na celu przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych przez gminy, a także bieżące wspieranie działalności gospodarczej, jak ma to miejsce w Parku Naukowo-Technologicznym w Ełku.
- Widoczna jest potrzeba zwiększenia przedsiębiorczości mieszkańców obszaru w zakresie prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców byłych PGR-ów.
- Wzrost popytu na produkty ekologiczne i tradycyjne może się przełożyć na aktywizację zawodową ludności z terenów wiejskich.

UWARUNKOWANIA

- Kierunkiem rozwoju powinna być specjalizacja w zakresie wyznaczonych w strategiach rozwoju obszarów: ekonomia wody, branża metalowa, tworzyw sztucznych, elektrotechniczna, żywność wysokiej jakości, drewno i meblarstwo.
- Szansą na poprawę sytuacji gospodarczej obszaru jest realizacja drogi ekspresowej Via Baltica, która poprawi dostępność komunikacyjną regionu i przybliży go do innych ośrodków rozwoju.
- Dla rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie EOF, szczególnie w zakresie turystyki, należy kontynuować współpracę w ramach EGO S.A. (platforma współpracy pięciu miast/gmin Polski północno- wschodniej: Miasta Ełku, Gminy Gołdap, Gminy Olecka, Miasta Suwałk i Miasta Augustowa) oraz EGO (stowarzyszenie powiatów miast i gmin „Stowarzyszenie EGO Kraina Bojana”).

Schemat 17. Potrzeby i możliwości rozwoju

szanse rozwoju

główne ośrodki rozwoju

możliwość specjalizacji gminy w branży:

ekonomii wody

żywności wysokiej jakości

metalowej

przetwórstwa drewna

elektrotechnicznej

meblarskiej

zagrożenia rozwoju

stopa bezrobocia w procentach (2012 r.)

13,3

15,5

17,0

19,0

• były PGR-y

gminy o ujemnym saldzie migracji (wartości w latach 2007-2012)

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

W zakresie obsługi ludności:

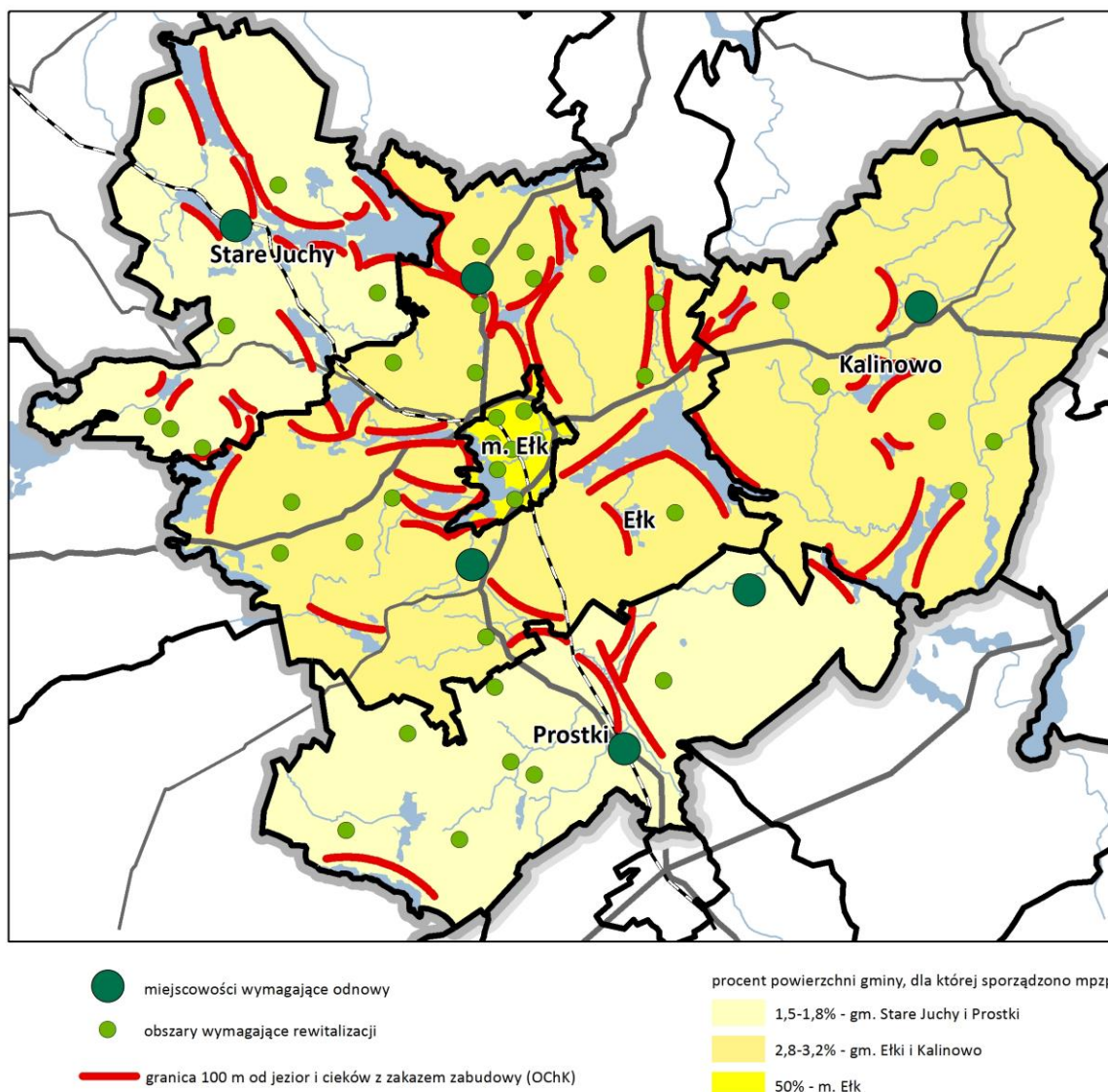
- Centrum obsługi ludności stanowi Ełk. W mieście należy uzupełniać i urozmaicać ofertę usługową. Widać działania wzbogacenia oferty w zakresie handlu, uzupełnienia wymaga podaż usług kultury, rekreacji.
- Dostęp do usług publicznych na terenie EOF jest dość dobrze realizowany przez istniejące placówki. Naturalnie niedobory widoczne są na terenach wiejskich, gdzie rozdrobnienie sieci osadniczej utrudnia pełną obsługę ludności. W tym celu należy zapewnić dogodne i niezawodne powiązania komunikacyjne, które zapewnią mieszkańcom obsługę w zakresie usług podstawowych.

W zakresie zagospodarowania przestrzennego i ładu przestrzennego:

- Największy ruch inwestycyjny ma miejsce w Ełku i na jego przedmieściach. W związku z tym należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednie przygotowanie terenów pod lokalizację nowej zabudowy, wraz z pełnym wyposażeniem w infrastrukturę komunikacyjną, techniczną, tereny zieleni i rekreacji. Istotna jest tu ścisła współpraca pomiędzy miastem i gminą, gdyż dotyczy to styku obu gmin. Ważne jest zapewnienie wspólnych przestrzeni publicznych i powiązań wzajemnych oraz zewnętrznych – w kierunku centrum miasta i terenów rekreacyjnych w gminie.
- Obszarem problemowym są tereny położone w odległości 100 m od rzek i jezior, zlokalizowane w obszarach chronionego krajobrazu. Położenie takich gruntów jest bardzo atrakcyjne dla nowych inwestycji mieszkaniowych, letniskowych czy usługowych, ale obowiązujące przepisy zabraniają ich realizacji. Należy zatem przyjąć spójną i skuteczną politykę przestrzenną regulującą tę kwestię i umożliwienie realizacji takich inwestycji – skoro widoczne jest na nie zapotrzebowanie, w alternatywnych, równie atrakcyjnych lokalizacjach, co pomoże zatrzymać niekontrolowany rozwój turystyki degradujący przestrzeń.
- W świetle niekorzystnej sytuacji na rynku pracy należy dążyć do przygotowania atrakcyjnych warunków zakładania nowych działalności gospodarczych i generalnej aktywizacji zawodowej – nowe tereny inwestycyjne, uzupełnianie przeznaczeń terenów o różnorodne usługi.
- Większej uwagi wymaga kwestia kształtowania ładu przestrzennego – dobrym przykładem są starania Ełku i Starych Juch.
- Przyroda jest największym atutem EOF, zagospodarowanie przestrzenne należy kształtować przy uwzględnieniu ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych – zwłaszcza w zakresie wysokości i gabarytów budynków.
- Kompleksowej rewitalizacji i uporządkowania wymagają obszary dawnych PGR-ów.

Schemat 18. Stan zagospodarowania przestrzennego

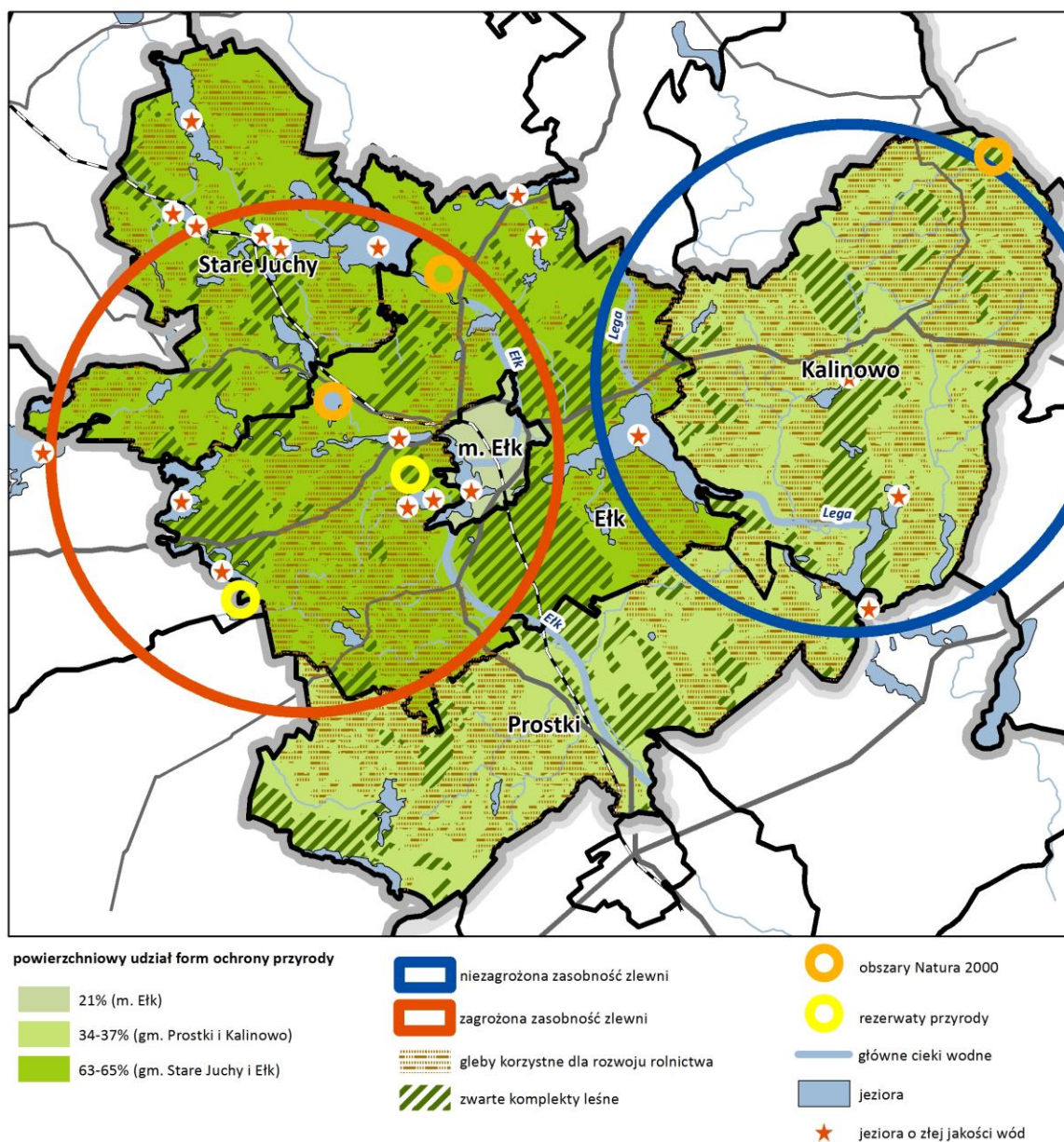
W zakresie ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego:

- Na terenie EOF występują dobre warunki fizjograficzne dla lokalizacji zabudowy (ograniczenia jedynie w terenach o znacznych spadkach i na gruntach organicznych) oraz korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego i upraw roślin energetycznych (dobre gleby).
- Elementem wyróżniającym się w krajobrazie powiatu łęckiego są liczne jeziora, jednak jakość wód powierzchniowych – zarówno jezior jak i rzek – jest zła, należy podjąć kroki zapobiegające dalszej degradacji wód oraz polegające na utrzymaniu i ochronie ich naturalnej fizjonomii.
- Teren EOF jest zasobny w wody podziemne, zalegające w kilku poziomach warstw wodonośnych, których stan ilościowy i jakościowy oceniono jako dobry. Sprzyja to rozwojowi mieszkalnictwa i działalności gospodarczej.
- Klimat panujący w EOF należy do najchłodniejszych w Polsce. Może mieć to wpływ na skrócenie sezonu turystycznego, szczególnie w przypadku atrakcji związanych z rekreacyjnym wyko-

rzystaniem jezior. Jakość powietrza oraz klimat akustyczny określane są jako dobre, co sprzyja rozwojowi funkcji turystycznej oraz mieszkaniowej.

- Potencjał turystyczny regionu stanowią również lasy występujące na terenie EOF. Dominujące typy siedliskowe lasów są stosunkowo odporne na użytkowanie, charakteryzują się wysoką naturalną chłonnością terenu, jednak jedynie właściwe zagospodarowanie turystyczne uchroni je przed niekontrolowaną penetracją i nadmiernym wydeptywaniem.
- Liczne walory przyrodnicze na terenie EOF podlegają ochronie prawnej, m. in. poprzez ustanowienie obszarowych form ochrony przyrody, dla których obowiązują zasady ustalone w dokumentach je powołujących, wpływające na ograniczenie możliwości rozwoju funkcji mieszkaniowej i turystycznej w najbardziej atrakcyjnych krajobrazowo miejscach.

Schemat 19. Uwarunkowania przyrodnicze

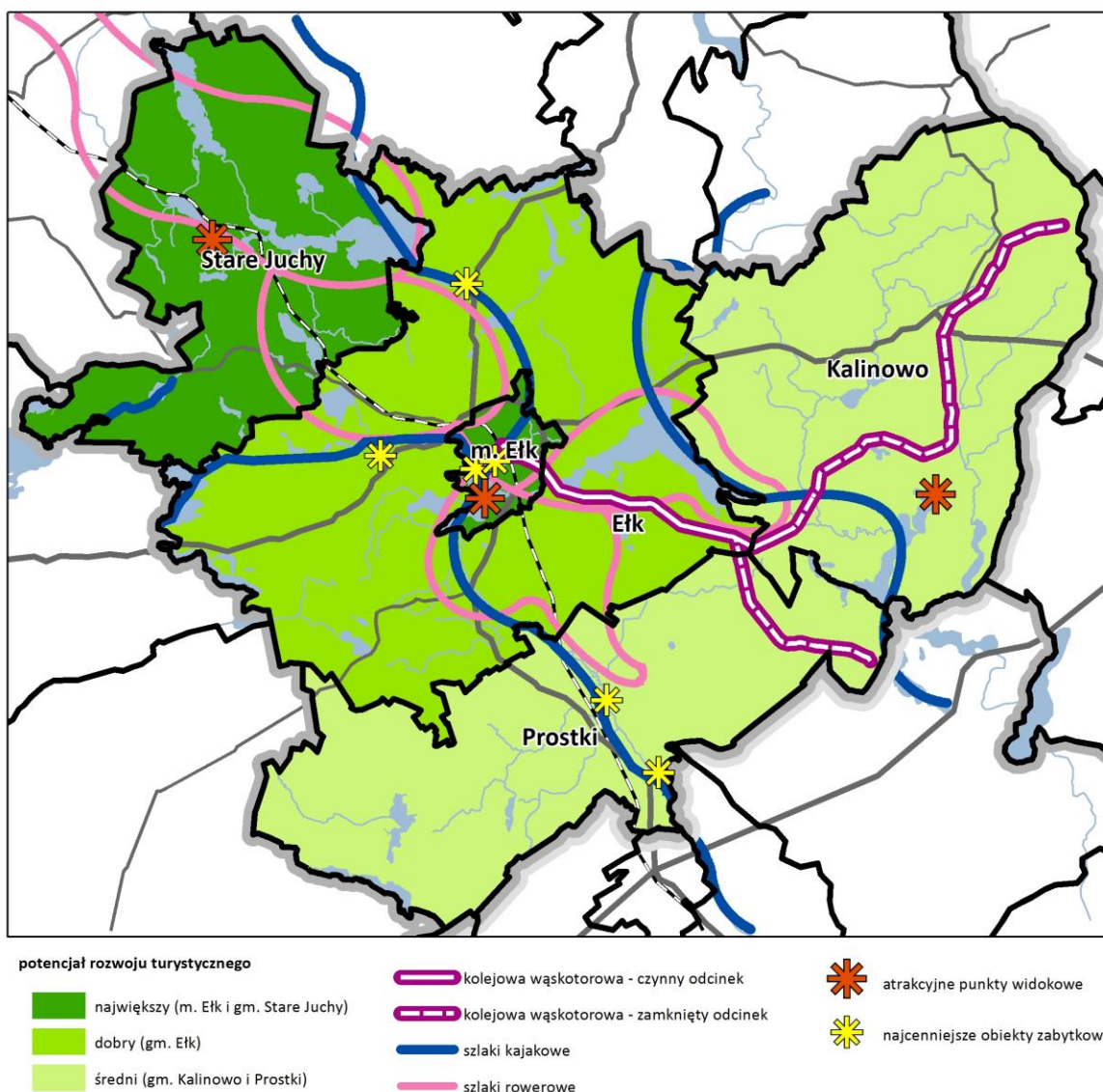
W zakresie dziedzictwa kulturowego:

- Dziedzictwo kulturowe ma znaczenie dla rozwoju turystyki oraz tożsamości regionalnej. Dlatego należy podejmować działania, które nie tylko będą służyły ochronie i konserwacji zabytków, ale także wspierały funkcjonowanie instytucji kultury i promowały dziedzictwo kulturowe w nowoczesnych, atrakcyjnych dla odbiorcy formach.
- Za najcenniejsze obiekty o charakterze regionalnym czy ogólnokrajowym należy uznać Ełcką Kolej Wąskotorową, drewniany kościół w Ostrykole, zamek krzyżacki w Ełku, ełckie koszary piechoty, wieś Straduny, cmentarz wojenny w Bartoszych i słup graniczny w Boguszech. Unikatowa w skali regionu wartość tych elementów zabytkowych, wraz z ich odpowiednim i różnorodnym zagospodarowaniem, uatrakcyjnią ofertę turystyczną przygotowaną na terenie EOF.
- Liczne obiekty na terenie powiatu ełckiego o wysokiej wartości kulturowej można zaadaptować dla nowych funkcji z zachowaniem ich walorów. Dotyczy to np. dawnych koszar wojskowych w Ełku, zabudowy tradycyjnej – mazurskie zagrody przekształcane na letniska i domy całoroczne, czy zamku ełckiego, który może stać się ważnym obiektem turystycznym na mapie regionu.
- Należy poszukiwać sposobów na finansowanie działań na rzecz rozpowszechniania kultury i historii regionu, rozwoju zasobów kultury w tym rewitalizacji zabytków, m.in. poprzez wykorzystywanie środków unijnych, partnerstwo publiczno-prywatne, organizację imprez typu pikniki, festiwale, które przyciągną turystów, a kapitał zdobyty w ten sposób będzie wykorzystany na inwestowanie w utrzymanie dóbr kultury.

W zakresie rozwoju turystyki:

- Zdecydowanym atutem w zakresie turystyki jest zróżnicowanie terenu EOF. Ełk zapewnia ofertę kulturalną i imprezy plenerowe, a także ofertę usługową. Amatorzy aktywnego wypoczynku znaleźć powinni w terenie odpowiednią infrastrukturę w zakresie turystyki i rekreacji. Natomiast szukający ciszy i spokoju mogą odpoczywać w miejscu oddalonym od gwaru atrakcji.
- Niewystarczająca baza noclegowa wymaga uzupełnienia. Przygotowanie szerszej oferty noclegowej i gastronomicznej na różnych poziomach standardu (kempingi, ośrodki wczasowe, pensjonaty, agroturystyka, hotele wyższej i najwyższej klasy), przyczynić się powinna do zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.
- Uzupełnienia wymaga infrastruktura turystyczna. Przygotowanie dobrze oznakowanych szlaków turystycznych w zakresie turystyki rekreacyjnej i kwalifikowanej, uzupełnionej obiektami noclegowymi i gastronomicznymi, wypożyczalnią sprzętu sportowego, wykreowanie wzajemnych powiązań pomiędzy poszczególnymi elementami oraz odpowiednia promocja przygotowanej bazy turystycznej jest szansą dobrze funkcjonującej branży. Ofertę turystyczną należy kształtować w ujęciu całorocznym, wymaga ona uzupełnienia o atrakcje zimowe.
- Czasowa i przestrzenna integracja działań w zakresie przygotowania oferty turystycznej poprawi jej konkurencyjność w skali kraju.
- Wykorzystanie na potrzeby turystyki istniejącego, lecz zdegradowanego zagospodarowania. Adaptacji na nowe cele wymagają przede wszystkim stare wiejskie zagrody (agroturystyka, zabudowa letniskowa), ełcki zamek (usługi hotelarstwa i gastronomii), tereny leśne po dawnej fabryce chemicznej w Prostkach (np. w kierunku turystyki alternatywnej, sportów ekstremalnych).

Schemat 20. Uwarunkowania w zakresie turystyki

W zakresie komunikacji:

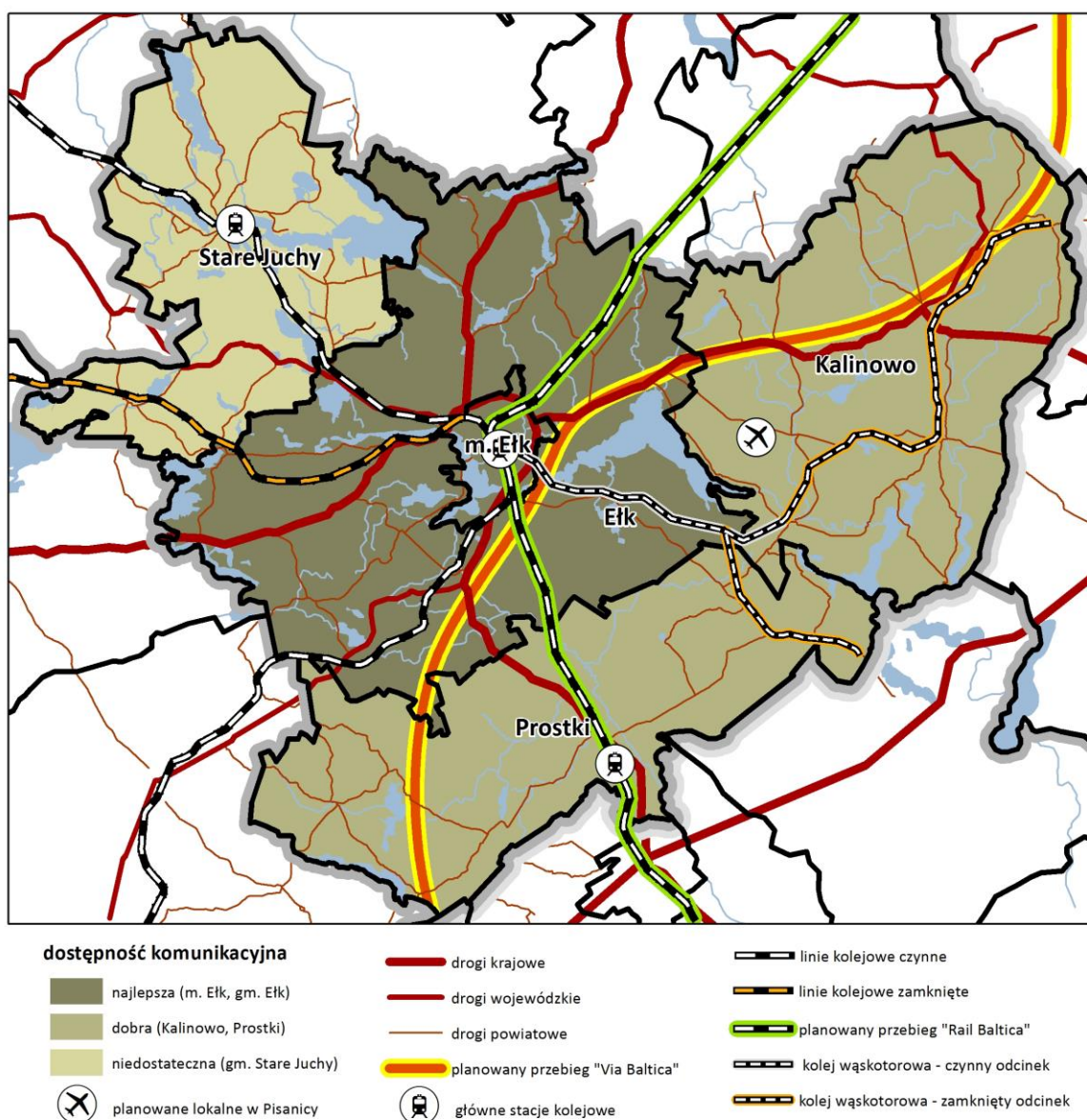
- Podstawowy układ komunikacyjny ma typowy układ promienisty, gdzie punktem ciężenia jest miasto Ełk, z obwodnicą okalającą go od strony północnej i wschodniej. Układ ten wpływa na systemy sieci drogowej w poszczególnych gminach, naturalnie kreując miejsce o największej dostępności komunikacyjnej – Ełk. Należy uzupełniać układ drogowy EOF w miejscach najbardziej obsługiwanych, m.in. o połączenie drogowe pomiędzy ul. Zamkową a drogą krajową nr 16 na wysokości jeziora Sunowo.
- Układ sieci kolejowej na terenie EOF, w porównaniu do innych obszarów województwa warmińsko-mazurskiego oraz tzw. ściany wschodniej, jest dobrze rozwinięty. Aktualny stan infrastruktury nie jest jednak wystarczający, co przekłada się na dopuszczalną prędkość pociągów i doprowadza do wygaszania popytu na przewozy pasażerskie.
- Jedną z najważniejszych inwestycji dotyczących EOF jest planowany przebieg drogi ekspresowej S61 Via Baltica, stanowiący część I paneuropejskiego korytarza transportowego (Warsza-

wa-Helsinki). Inwestycja jest istotna ze względu na planowane zlokalizowanie trzech węzłów drogowych na obszarze EOF we właściwej lokalizacji.

- Przebudowa drogi krajowej nr 16 zwiększy dostępność komunikacyjną z zachodnią częścią województwa warmińsko-mazurskiego oraz ze stolicą regionu. Jednocześnie realizacja przebudowy w istniejącym śladzie w sposób kompleksowy wpisuje się w potrzeby i planowane zagospodarowanie terenów EOF.
- W granicach EOF planowany jest przebieg trasy Rail Baltica na linii nr 38 i 41, w ramach której zaplanowano modernizację linii kolejowej leżącej w paneuropejskim korytarzu transportowym wraz z całkowitą przebudową infrastruktury towarzyszącej. Dzięki planowanej inwestycji miasto Ełk oraz pośrednio EOF zyskałyby możliwość szybkich połączeń kolejowych w ruchu pasażerskim i towarowym z resztą kraju i Europy.
- Na analizowanym obszarze brakuje zintegrowanego systemu działań wspierających transport kombinowany, potrzebna jest zintegrowana taryfa biletowa w ramach usług przewozu autobusowego i kolejowego.
- Na terenie EOF zlokalizowana jest Ełcka Kolejka Wąskotorowa, która stanowi atrakcję turystyczną wykorzystywaną jedynie na odcinku Ełk Wąskotorowy – Sypitki. Na pozostałych odcinkach kolej pozostaje w złym stanie technicznym, odcinki te należy jednak zagospodarować w kierunku turystycznym (np. szlak rowerowy).
- Obecnie samorząd województwa warmińsko-mazurskiego prowadzi budowę nowego lotniska regionalnego w Szymanach k. Szczytna. Zgodnie z prognozami we wstępnym etapie działalności będzie obsługiwało ok. 57 tys. pasażerów rocznie. Planowane połączenie kolejowe z budowanym portem lotniczym pozwoli na wykorzystanie potencjału realizowanej inwestycji oraz wpłynie pozytywnie na rozwój EOF.
- Plany samorządowe zakładają budowę lotniska lokalnego w Pisanicy (gmina Kalinowo) nakierowanego na obsługę Podregionu Ełckiego w ramach ruchu turystycznego i biznesowego.
- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz sąsiadującego województwa podlaskiego nie funkcjonuje żadne regionalne lotnisko obsługujące połączenia krajowe oraz międzynarodowe. Plany samorządowe zakładają budowę lotniska lokalnego w Pisanicy (gmina Kalinowo) nakierowanego na obsługę Podregionu Ełckiego w ramach ruchu turystycznego i biznesowego.

Schemat 21. Układ komunikacyjny

W zakresie infrastruktury technicznej:

- Stopień zwodociągowania terenu EOF jest zadowalający, jednak na niektórych obszarach występują niedobory wody. Modernizacji wymagają stacje uzdatniania wody (uzupełnienie w instalacje skuteczniej usuwające żelazo i mangan z wody).
- Konieczna jest rozbudowa sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich, pozwoli to chronić stan wód gruntowych oraz powierzchniowych, które stanowią znaczący walor środowiska w EOF.
- Potrzebne jest systematyczne odstępowanie od pozyskiwania energii z kotłowni opalanych węglem na rzecz bardziej przyjaznych środowisku instalacji wykorzystujących gaz oraz olej opałowy, a także źródła z OZE.
- Trwająca budowa transgranicznego połączenia energetycznego między Polską a Litwą jest inwestycją niezbędną do prawidłowego funkcjonowania zasilania w energię elektryczną odbiorców zarówno z EOF jak i północno-wschodniej części Polski.

- Potrzebne jest doprowadzenie gazu ziemnego do EOF poprzez odgałęzienie od istniejącego systemu gazowego.

W zakresie polityki planistycznej:

- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z reguły pozostają aktualne w zakresie polityki przestrzennej. Jest to wynikiem bieżących aktualizacji dokumentów oraz dość elastycznej formuły stosowanych zapisów. Korekt wymaga aktualność studiów pod względem formalno-prawnym, gdyż żaden nie jest w pełni aktualny w zakresie obowiązujących przepisów prawa. Część opracowań jest mało czytelna ze względu na dużą ilość punktowych zmian.
- Narzędzia planistyczne najlepiej są wykorzystywane w Ełku – prawie 50% powierzchni miasta posiada obowiązujące plany miejscowe. Gminy wiejskie natomiast nie wykorzystują w pełni dostępnych instrumentów prawnych w celu regulacji zagospodarowania przestrzennego na swoim terenie, co może zaburzyć ład przestrzenny.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA EŁCKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

K I E R U N K I

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

XVI. Wizja i kierunki rozwoju przestrzennego EOF

Za punkt wyjścia do opracowania koncepcji zagospodarowania przestrzennego terenu EOF przyjęto cele i kierunki rozwoju określone w Zintegrowanej strategii rozwoju Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2025. Dokument nakreślił następujące wizję i misję rozwoju EOF.

Wizja rozwoju EOF 2025: *EOF 2025 miejscem wysokiej jakości życia i dynamicznego rozwoju konkurencyjnej, przyjaznej środowisku gospodarki lokalnej opartej na synergii lokalnych potencjałów, strategicznym obszarem wzrostu Polski Północno-Wschodniej, rozpoznawalną w kraju i za granicą marką terytorialną.*

Misja rozwoju EOF 2025: *Spółeczność EOF kierując się zasadami partnerskiej współpracy i solidarności społecznej wspiera aktywne obywatelstwo i ducha lokalnej wspólnoty, efektywnie wykorzystuje regionalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze do realizacji ambitnych projektów inwestycyjnych i przedsięwzięć społecznych, zachowując otwartość na otoczenie zewnętrzne (regionalne, krajowe i międzynarodowe).*

Sformułowanie misji podkreśla zasadę współpracy partnerskiej i otwartość na otoczenie zewnętrzne. Współpraca powinna odbywać się na wielu poziomach – od samorządu, poprzez biznes, organizacje pozarządowe, po inicjatywy lokalne. Otwartość zachęci ma nowych inwestorów, turystów i mieszkańców do przyjazdu na teren EOF.

Strategia zidentyfikowała ponadto kluczowe problemy rozwojowe EOF. Zadaniem kierunków rozwoju określonych w strategii oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego określonych w koncepcji zagospodarowania jest działalnie ukierunkowane na rozwiązanie owych problemów rozwojowych:

- *dysproporcja rozwoju EOF, głównie pomiędzy ośrodkiem subregionalnym i gminami peryferyjnymi:* negatywne aspekty biegunowości procesów rozwojowych powinny być rekompensowane specjalizacją kierunków rozwoju stosowną do możliwości obszaru (intensywny i wieloaspektowy rozwój miasta i przedmieść oraz równomierny i ukierunkowany rozwój obszarów wiejskich),
- *niski poziom wykorzystania potencjału przyrodniczego pod kątem turystyki, gospodarki i rolnictwa:* rozwój aktywności gospodarczej wykorzystującej potencjał środowiska przyrodniczego – turystyka, rolnictwo ekologiczne, ekonomia wody i drewna, przy założeniu przygotowania kompleksowych i zintegrowanych ofert dla turystów i przedsiębiorców,
- *ograniczone możliwości rozwoju biznesu na obszarze EOF:* wyznaczenie i kompleksowe przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych w poszczególnych gminach, których dostęp komunikacyjny znacznie się poprawi na skutek realizacji inwestycji regionalnych (Via Baltica, Rail Baltica, lotnisko regionalne w Szymanach i lokalne w Pisanicy),
- *niski lub niewystarczający poziom współpracy w ramach EOF i w strukturach ponadlokalnych:* wykształcenie nowych formuł współpracy i stałe współdziałanie na polu gospodarki, obsługi ludności, przygotowania oferty turystycznej, planowania przestrzennego.

Przestrzenne aspekty działań w ramach wytyczonych w Zintegrowanej strategii rozwoju EOF na lata 2014-2025 celów strategicznych są następujące:

1. Poprawa jakości życia i integracja społeczna

- kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym (obszary problemowe) – zwłaszcza wybranych terenów miejskich, terenów byłych PGR-ów, centrów wsi,
- polepszenie dostępu do usług publicznych na terenach gmin wiejskich – rozwój działalności gospodarczej w zakresie usług podstawowych na terenach wsi wraz z polepszeniem dostępności komunikacyjnej gmin w celu korzystania z usług w mieście,
- aktywizacja gospodarcza na wyznaczonych terenach inwestycyjnych, wspomagana działalnością instytucji doradczych (m.in. sieć centrów obsługi inwestorów),
- wzrost jakości i poszerzenie oferty usług publicznych w zakresie administracji (w tym elementy smart city, e-administracja, cyfrowa informacja przestrzenna), edukacji, kultury, sportu i rekreacji.

2. Wzrost konkurencyjności gospodarki bazującej na lokalnych potencjałach

- kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów i odpowiednia promocja w celu ich pozyskania przez przedsiębiorców,
- poprawa innowacyjności lokalnego biznesu na bazie funkcjonującego w Ełku Parku Naukowo-Technologicznego,
- rozwój instytucji otoczenia biznesu, wspomaganych działaniem samorządów, placówek oświatowych, organizacji pozarządowych,
- wspieranie innowacyjności lokalnych przedsiębiorstw,
- rozwój rolnictwa specjalistycznego,
- rozwój oparty na ekonomii wody (w tym turystyka) i drewna.

3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów

- poprawa efektywności energetycznej budynków i obiektów użyteczności publicznej, a także promocja energooszczędnych rozwiązań wśród inwestorów indywidualnych,
- wzrost wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnych w celu ochrony środowiska przyrodniczego,
- poprawa skuteczności gospodarki odpadami, zwłaszcza w zakresie selektywnej zbiórki odpadów i ich ponownego wykorzystania,
- zachowanie i ochrona bogactwa przyrodniczego i krajobrazowego,
- rozwój infrastruktury turystycznej uwzględniający poszanowanie walorów środowiska przyrodniczego

4. Poprawa spójności terytorialnej

- poprawa funkcjonowania sieci komunikacyjnej EOF poprzez budowę trasy Via Baltica wraz z węzłami drogowymi oraz modernizację dróg powiatowych i gminnych,
- priorytetowy rozwój transportu publicznego w zakresie kolei, przejazdów autobusowych, transportu multimodalnego, w tym na terenach wiejskich tworzenie lokalnych rozwiązań w zakresie transportu publicznego,
- budowa kompleksowego systemu tras i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,

- zintegrowana polityka przestrzenna wszystkich jednostek wchodzących w skład EOF przy wykorzystaniu wspólnych narzędzi,
- realizacja formuły Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Zintegrowanych Przedsięwzięć Terytorialnych.

5. Wzrost rozpoznawalności EOF jako marki terytorialnej

- stała współpraca jednostek samorządowych na bazie wspólnych instytucji i podmiotów działających na rzecz rozwiązywania zagadnień problemowych wspólnych dla EOF,
- przygotowanie zintegrowanej oferty w zakresie komunikacji publicznej, turystyki i obsługi biznesu,
- właściwa promocja skierowana do wewnątrz i na zewnątrz terenu EOF,
- rozwój różnorodnych form współpracy, obejmujących wiele form partnerstwa i zakresów działania w sektorze publicznym i prywatnym.

XVII. Osadnictwo i ład przestrzenny

Struktura osadnicza Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego ukształtowana została na przestrzeni wieków. Centralnie położony Ełk stanowi główny ośrodek administracyjny, gospodarczy i mieszkaniowy powiatu łęckiego.

Przyjęta w niniejszej koncepcji hierarchiczna struktura układu osadniczego wynika z historycznie ukształtowanej sieci miejscowości i pełnionych przez nie funkcji, istniejącego i planowanego systemu komunikacji, a także z zachodzących procesów demograficznych i migracji. Podstawowy układ komunikacyjny zmieni się na skutek realizacji drogi ekspresowej Via Baltica. Polepszeniu ulegnie dostępność miejscowości położonych przy węzłach drogowych Ełku, Nowej Wsi Łęckiej i Kalinowa, a także miejscowości z nimi skomunikowanych.

Głównym ośrodkiem funkcjonalnym terenu EOF jest Ełk – rdzeń obszaru. Miasto stanowi ośrodek subregionalny, trzeci pod względem wielkości w województwie warmińsko-mazurskim, po Olsztynie i Elblągu. Położenie we wschodniej części województwa, w znacznej odległości od pozostałych głównych miast województwa, daje znaczną samodzielność Ełkowi w kształtowaniu lokalnych powiązań. Z tego powodu wyraźny jest biegunowy rozwój Ełku i wyraźna dysproporcja z obszarami peryferyjnymi. Wskazane jest zatem dążenie do intensywnego i wielostronnego rozwoju ośrodka subregionalnego, przy jednoczesnym zrównoważonym i równomiernym rozwoju obszarów peryferyjnych.

Ełk – rdzeń terenu EOF

Ełk stanowi główny ośrodek w zakresie mieszkalnictwa, gospodarki, dostępu do usług publicznych średniego i wyższego rzędu. Polityka regionalna ma na celu zwiększenie znaczenia gospodarczego i społecznego miast wielkości Ełku, co zapewnić ma bardziej efektywne wykorzystanie potencjału całego regionu. Rozwój przestrzenny i gospodarczy miasta, a więc nowe miejsca pracy i wzbogacona oferta usługowa, decydują o możliwościach rozwojowych ludności zamieszkującej tereny wiejskie sąsiadujące z Ełkiem. W celu optymalnego kształtowania sieci osadniczej i uniknięcia zwiększenia wskaźników migracji ze wsi do miasta, należy zapewnić sprawną sieć komunikacyjną, w tym transport publiczny, oraz rozbudowywać możliwość świadczenia usług drogą elektroniczną. Przy zapewnieniu takich powiązań tereny wiejskie podniosą swoją atrakcyjność jako miejsce zamieszkania czy prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach dalszych inwestycji należy wzmacniać potencjał kształtujący regionalny charakter miasta – edukację, w tym szkolnictwo wyższe, ochronę zdrowia, kulturę, sport i rekreację, infrastrukturę wspomagającą rozwój

i przedsiębiorczość. W aspekcie rozwoju przedsiębiorczości i wdrażania innowacji kluczowe znaczenie będzie miała działalność Parku Naukowo-Technologicznego w Łtku.

Na terenie miasta widoczny jest intensywny rozwój przestrzenny. Suburbanizacji ulegają tereny położone przy granicach miasta oraz zlokalizowane na terenach wiejskich. Z uwagi na bariery przestrzenne zlokalizowane po południowej i wschodniej części Łtku (tereny strefy aktywności gospodarczej, zwarte kompleksy leśne, a także planowane przebiegi drogi Via Baltica i linii elektroenergetycznej 400 kV) dalsza urbanizacja w kierunku mieszkaniowym będzie się rozwijała po zachodniej i północnej części miasta. Kontrolowany rozwój przestrzenny terenów miejskich powinien objąć tereny po zachodniej stronie Jeziora Łckiego: miejscowości Łtk-Osada, Chruściele, Barany, a także obszary na północ od miejskiej obwodnicy w Konieczkach. Tereny aktywności gospodarczej (przemysł, składy i magazyny, uciążliwe usługi) należy lokalizować jedynie w sąsiedztwie istniejącej strefy przemysłowej, zlokalizowanej we wschodniej części Łtku.

Z uwagi na niewielkie rezerwy terenów inwestycyjnych w mieście, w perspektywie czasu wskazana będzie zmiana granic administracyjnych Łtku w celu zapewnienia efektywnego zarządzania jednostką administracyjną. Wszelkich zmian granic administracyjnych należy dokonywać zgodnie z rzeczywistymi zmianami przestrzennymi wskazanymi obszarów, na zasadzie porozumienia samorządów i przy aprobacie społeczności lokalnych.

Istotne jest, by rozwój przestrzenny miasta opierał się o ustalone zasady w zakresie zapewnienia prawidłowej obsługi komunikacyjnej i inżynierskiej, a także wyposażenia w urozmaicony program usługowy i tereny zieleni, sportu i rekreacji. Zasady kształtowania nowych zespołów mieszkaniowych powinny być opracowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych dla obszarów spodziewanej wzmożonej urbanizacji.

Ważnym kierunkiem rozwoju miasta powinno być wzbogacanie oferty usługowej – zwłaszcza w zakresie infrastruktury turystycznej (bazy noclegowej, gastronomicznej, sportowej). Wysokim potencjałem w tym zakresie cechują się zabytkowe obiekty, które przy odpowiedniej adaptacji do nowej funkcji dają możliwość urządzenia nowych i atrakcyjnych obiektów usługowych i przestrzeni publicznych.

W zakresie rozwoju przestrzennego miasta bardzo istotną kwestią jest odpowiednie kształtowanie sylwety miasta widzianej z zachodniego brzegu Jeziora Łckiego, a także zagospodarowanie punktów widokowych nad jeziorem we wskazanych na planszach graficznych miejscach. Wszelkie działania inwestycyjne powinny uwzględniać historycznie ukształtowaną sylwetę, nie należy dopuścić do jej degradacji. Generalnie, z uwagi na charakter miasta, wskazuje się ograniczenie wysokości nowej zabudowy do 25 m.

W Łtku zlokalizowanych jest kilka obszarów, dla których program rewitalizacji wyznaczył kierunki działań mających na celu renowację zabudowy, rehabilitację zespołów mieszkaniowych i aktywizację życia społecznego i zawodowego mieszkańców. Obszary wymagające rewitalizacji obejmują m. in. tereny, dla których wskazana jest zmiana przeznaczenia – tereny powojenne, poprzemysłowe. Widoczne są już pozytywne efekty działań rewitalizacyjnych, zwłaszcza w obrębie dawnych koszar wojskowych. Drugą grupę stanowią zespoły zabudowy mieszkaniowej – m. in. śródmiejskiej (cz. zabytkowej), blokowej. Regeneracja tych części miasta powinna się opierać głównie o renowację zabudowy pozostającej w złym stanie technicznym, urządzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, dających możliwość większej integracji mieszkańcom, a także aktywizacji społeczno-gospodarczej społeczności lokalnej. Trzecia grupa terenów wskazanych do rewitalizacji to cenne obszary zieleni łckiej, położone nad jeziorem i rzeką. Należy wzmacniać działania mające na celu zagospodarowanie promenady nadjeziornej i nadrzecznej, gdyż to właśnie te obszary stanowią wizytówkę miasta. Wszelkie działania rewitalizacyjne należy kontynuować w oparciu o aktualizację Programu rewitalizacji Łtku.

Główne ośrodki lokalne – Nowa Wieś Łęcka, Straduny, Kalinowo, Prostki, Stare Juchy

Tereny wiejskie stanowią obszary peryferyjne wobec prężnie rozwijającego się Łęku. Niemniej jednak należy tworzyć dogodne warunki dla integracji funkcjonalnej i przestrzennej miasta i wsi poprzez włączanie obszarów wiejskich w procesy rozwojowe zachodzące w Łęku. Dogodne powiązania komunikacyjne i poszerzenie dostępu do usług w zakresie obsługi elektronicznej wpłyną na zwiększenie wykorzystania zasobów ludzkich mieszkańców wsi i zwiększą ich mobilność zawodową i przestrzenną, również w wymiarze wahałowym. Obszary wiejskie powinny zatem stać się atrakcyjnym miejscem zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, bazującym na lokalnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, ściśle powiązanych z miastem.

Głównymi ośrodkami lokalnymi na terenie gmin wiejskich EOF są miejscowości gminne: Kalinowo, Prostki, Stare Juchy oraz dwie największe miejscowości w gminie Łęka – Straduny i Nowa Wieś Łęcka. Kierunki rozwoju dla tych miejscowości obejmować powinny utworzenie dogodnych powiązań drogowych i kolejowych z Łękiem, również w zakresie transportu publicznego. Wskazane wsie powinny koncentrować funkcje usługowe na poziomie podstawowym – w zakresie usług handlu, administracji, opieki zdrowotnej, bezpieczeństwa, sportu i rekreacji. Niniejsza koncepcja wskazuje również rozwój w zakresie aktywności gospodarczej w określonych miejscowościach – Nowej Wsi Łęckiej, Prostkach, Kalinowie i w Starych Juchach (w mniejszym zakresie). Wsie o charakterze ośrodków lokalnych stanowić będą ważne węzły komunikacyjne w kierunkowym układzie transportowym EOF.

Część z powyższych miejscowości (Nowa Wieś Łęcka, Prostki, Straduny i Kalinowo) wymagać będą działań w zakresie poprawy ładu przestrzennego. Zagospodarowanie wsi należy uzupełnić o atrakcyjne przestrzenie publiczne, które wykorzystywać powinny lokalne walory poszczególnych miejscowości, jasno określać miejsca centralne i skupiać działalność społeczną mieszkańców.

Większe miejscowości – obszary węzłowe

Wskazany w niniejszej koncepcji zagospodarowania przestrzennego układ transportu publicznego wraz z systemem węzłów przesiadkowych wyznacza kilka wsi o charakterze obszarów węzłowych: Skomack Wielki, Woszczelce, Różyńsk, Bajtkowo, Różyńsk Wielki, Wiśniowo Łęckie, Pisanica, Borzymy i Milewo. Kierunki zagospodarowania tych wsi powinny mieć na uwadze urządzenie wygodnego punktu przesiadkowego oraz lokalizację podstawowych punktów usługowych.

Pozostałe miejscowości

Uzupełnieniem układu osadniczego są pozostałe miejscowości zlokalizowane przy ważniejszych szlakach komunikacyjnych, ale także oddalone znacznie od wskazanych głównych powiązań. W zależności od lokalizacji wsie mają zróżnicowany charakter – mieszkańcy prowadzą gospodarstwa rolne, zajmują się również działalnością turystyczną. W miejscowościach położonych nad jeziorami rozwijają się tereny rekreacji indywidualnej.

Generalnie rozwój przestrzenny zabudowy na terenach wiejskich powinien być ukierunkowany na zrównoważone wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych. Należy unikać rozpraszania zabudowy – nowe inwestycje należy lokalizować w obrębie istniejących miejscowości lub na ich obrzeżach. W kontekście ograniczenia antropopresji na zasoby środowiska przyrodniczego konieczne jest uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich. Realizacji nowych zespołów zabudowy należy dokonywać wraz z uporządkowanym systemem dostarczania wody i odbierania ścieków.

Ponadto respektować należy zasady zagospodarowania brzegów rzek i jezior położonych w granicach obszarów chronionego krajobrazu – w zasięgu 100 m od brzegów zbiorników wodnych obowiązuje zakaz lokalizacji nowej zabudowy. Obostrzenie to dotyczy większości miejscowości położonych nad jeziorami i utrudnia często rozwój terenów budowlanych. Sankcjonowanie tego nadrzędnego ustalenia pozwoli na zrównoważone zagospodarowanie wsi nadjeziornych, daje również okazję do wykorzystania na nowe cele starych zagród wiejskich. Adaptacja dawnych budynków do nowych funkcji pozwoli również na zachowanie cennych układów ruralistycznych ulicówek nadjeziornych.

W zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych, największym problemem są osiedla mieszkaniowe w dawnych PGR-ach, zlokalizowane równomiernie na terenach wiejskich EOF. W zakresie zagospodarowania terenów byłych PGR-ów, należy oprócz sukcesywnej modernizacji zabudowy, wdrażać programy społeczne, które aktywizować będą społeczność lokalną pod kątem przedsiębiorczości, wzmacniać będą kapitał ludzki i lokalny mieszkańców. Konkretnie działania mające na celu przekształcenia zmierzające do zapewnienia mieszkańcom takich warunków zamieszkiwania, które w pełni zaspokoją ich potrzeby, należy wdrażać na podstawie opracowanego kompleksowo dla obszaru EOF Programu rewitalizacji terenów byłych PGR-ów.

Istotną funkcją w kierunkach rozwoju przestrzennego wsi jest turystyka. Rozwijać należy różnorodne formy bazy noclegowej i gastronomicznej (hotele, ośrodki wczasowe, pensjonaty, kwatery prywatne, agroturystyka, kempingi, budynki rekreacji indywidualnej), a także infrastruktury towarzyszącej – plaże wiejskie, miejsca odpoczynku, urządzenia sportu i rekreacji. Przy nowym zainwestowaniu należy mieć na uwadze zasady ochrony środowiska przyrodniczego – realizację inwestycji przy zapewnieniu poprawnej obsługi komunikacyjnej i inżynierskiej oraz wskaźniki chłonności turystycznej dla poszczególnych terenów.

Kontrolowany rozwój sieci osadniczej powinien odbywać się w oparciu i sporządzane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, wskazujące obszary do zainwestowania i wykluczające właściwe tereny z możliwości zabudowy.

XVIII. Rozwój społeczno-gospodarczy

Istotnym problemem na terenie EOF, podobnie jak w całym regionie warmińsko-mazurskim jest wysoka stopa bezrobocia. Powiat łęcki charakteryzuje się znacznie wyższym poziomem bezrobocia niż wskaźniki dla kraju, przy czym w samym mieście sytuacja jest dużo korzystniejsza niż na terenach wiejskich. Jest to przejawem spolaryzowanego rozwoju terenu EOF, którego rdzeń w postaci ośrodka powiatowego, skupia i intensyfikuje aktywność mieszkańców. Odbywa się to kosztem terenów wiejskich, na których obserwuje się deficyt oferty usługowej, niewystarczającą obsługę komunikacyjną, niską przedsiębiorczość, a co za tym idzie odpływ ludności.

Tego rodzaju biegunowość jest zjawiskiem naturalnym. Tereny miejskie i ich suburbia są zdecydowanie bardziej atrakcyjną lokalizacją pod kątem mieszkalnictwa i prowadzenia działalności gospodarczej. Wynika to z relatywnie najlepszej dostępności komunikacyjnej w skali danego obszaru, a także z wysokiego popytu na produkty i usługi. Z uwagi na fakt, iż nie ma skutecznych narzędzi na walkę z polaryzacją procesów rozwojowych, należy prowadzić aktywną politykę wspierającą rozwój ośrodka centralnego oraz zrównoważony rozwój obszarów peryferyjnych.

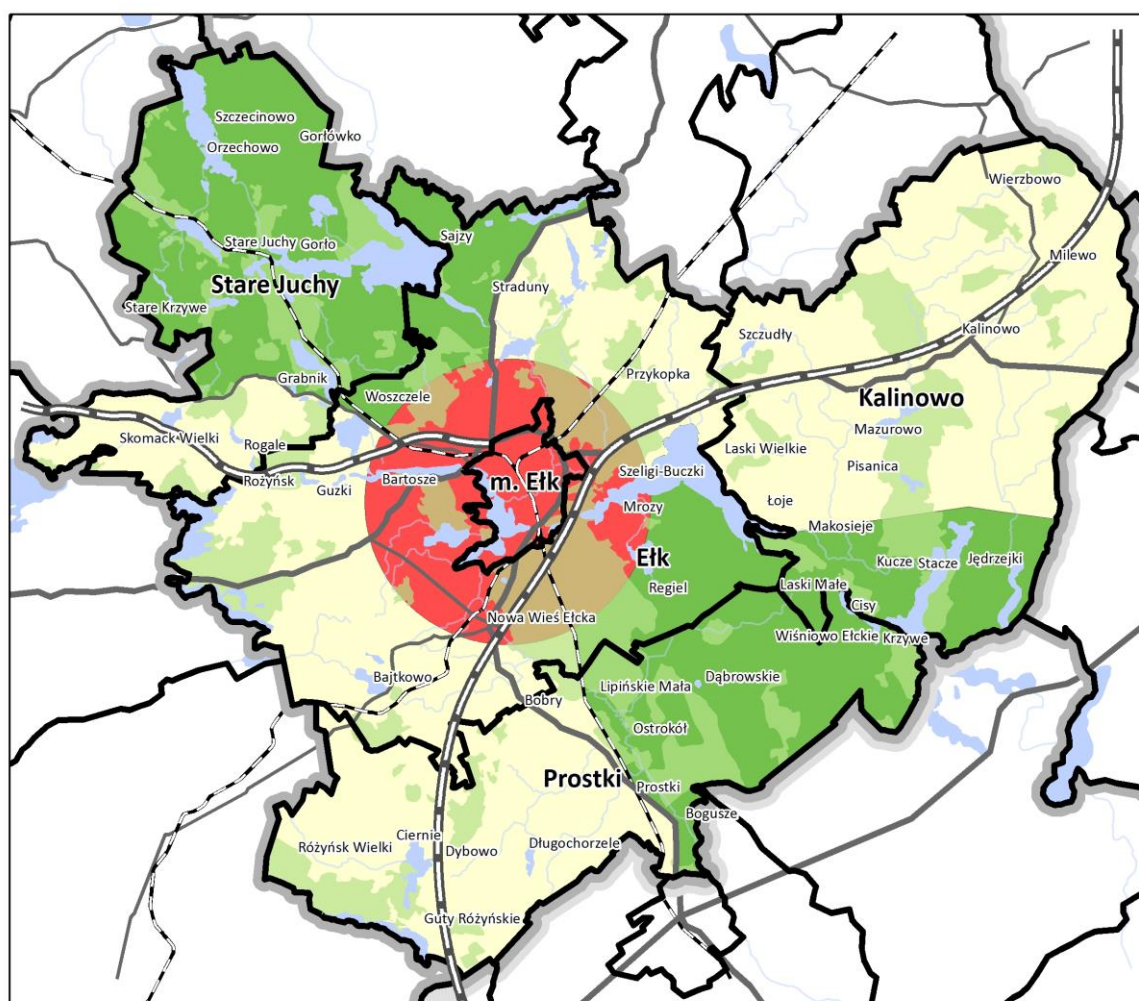
Łęk wraz ze strefą podmiejską, jako rdzeń obszaru stanowić powinien wielofunkcyjny ośrodek subregionalny. Tereny wiejskie EOF tworzyć powinny obszary komplementarne względem rdzenia, ich rozwój powinien być równomierny, ukierunkowany jednak na konkretne kierunki, przesądzające o ich atrakcyjności.

Rozwój gospodarczy

Rozwój społeczno-gospodarczy terenu EOF nakreślony w niniejszej koncepcji oraz wynikający z ustaleń Zintegrowanej strategii rozwoju Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2025 opierać się powinien na trzech podstawowych kierunkach:

- rozwój aktywności gospodarczej (produkcyjno-usługowej) w wyznaczonych strefach inwestycyjnych, wspomagany działalnością instytucji otoczenia biznesu,
- przygotowanie kompleksowej i zintegrowanej oferty turystycznej (w zakresie obiektów noclegowych i gastronomicznych, transportu publicznego, oferty usługowej i kulturalnej, wyznaczonych szlaków i powiązań, terenów sportu i rekreacji, przygotowywanych atrakcji),
- rozwój rolnictwa specjalistycznego, w tym ekologicznego.

Schemat 22. Główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego

główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego

■ gospodarka

■ rolnictwo

■ turystyka

Na możliwości rozwojowe zdecydowanie wpłyną planowane i realizowane inwestycje regionalne. Budowa trasy Via Baltica wraz z trzema węzłami drogowymi poprawi dostępność komunikacyjną terenu EOF ze środkową częścią kraju (Warszawa) oraz z krajami bałtyckimi (Litwa, Łotwa, Estonia). Powiązania komunikacyjne usprawni ponadto modernizacja linii kolejowej na szlaku Rail Baltica, co jeszcze wzmocni skomunikowanie na trasie paneuropejskiego korytarza transportowego. Ponadto poprawie ulegną warunki bezpieczeństwa energetycznego i wzrośnie rezerwa mocy niezbędnej do prawidłowego rozwoju działalności gospodarczej. Zapewni to realizacja dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej najwyższych napięć 400 kV, łącząca Litwę z obszarem północno-wschodniej Polski.

Rozwój aktywności gospodarczej koncentrować się powinien na wyznaczonych w koncepcji zagospodarowania obszarach inwestycyjnych. Z uwagi na walory środowiska przyrodniczego oraz funkcje turystyczne wskazuje się ograniczenie zabudowy produkcyjno-usługowej poza wskazanymi strefami.

Obecnie na terenie EOF tereny produkcyjno-usługowe koncentrują się w łęckiej Podstrefie Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSSE) – w 33 firmach zatrudnionych jest ok. 2000 osób. Działalność firm prosperujących na tym terenie wspomaga oferta Parku Naukowo-Technologicznego. W ramach łęckiej strefy aktywności gospodarczej miasto dysponuje jeszcze 46 ha wolnych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

Pozostałe gminy nie dysponują zasobem przygotowanych gruntów inwestycyjnych. W koncepcji zagospodarowania przestrzennego wskazano obszary predysponowane do lokalizacji stref aktywności gospodarczej na terenach wiejskich. Ich rozmieszczenie wynika bezpośrednio z dostępności komunikacyjnej i bliskości ośrodków usługowych.

W gminie Ełk nowe tereny aktywności gospodarczej lokalizować należy w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej SSSE w mieście, przy węźle drogowym Ełk Wschód, jako uzupełnienie istniejącej strefy gospodarczej. Jednakże w związku z planowaną realizacją trasy oraz przebiegiem linii elektroenergetycznej najwyższych napięć 400 kV, obszar ten nie stanowi wystarczającej rezerwy terenu. W związku z tym na terenie gminy Ełk wyznaczono tereny inwestycyjne w południowej części miejscowości Nowa Wieś Ełcka, w sąsiedztwie węzła trasy Via Baltica z drogą krajową nr 65 i drogą wojewódzką nr 667 oraz linii kolejowej prowadzącej do lotniska regionalnego w Szymanach.

Na terenie gminy Kalinowo obszary aktywności gospodarczej koncentrować się powinny w lokalizacji wyznaczonej w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, tj. w zachodniej części miejscowości gminnej, w rejonie węzła drogowego Kalinowo na trasie Via Baltica i drogi krajowej nr 16. Planowana budowa lotniska lokalnego w Pisanicy będzie dodatkowym atutem w zakresie powiązań komunikacyjnych.

Na etapie wytyczania przebiegu trasy Via Baltica, jako jeden z wariantów rozpatrywano lokalizację węzła drogowego na terenie gminy Kalinowo w sąsiedztwie planowanego lotniska w Pisanicy. W niniejszej koncepcji uznano jednak taką lokalizację za niewłaściwą z punktu widzenia funkcjonowania obsługi komunikacyjnej wymaganej dla lotniska i terenów aktywności gospodarczej. Węzeł w Pisanicy ułatwiłby powiązanie drogowe lotniska z Ełkiem, znacznie skomplikowałby jednak funkcjonowanie strefy aktywności gospodarczej w Kalinowie z uwagi na konieczność budowy układu drogowego dla transportu ciężkiego. Przyjęte w niniejszej koncepcji rozwiązanie z węzłem drogowym w Kalinowie nie obciąży układu dróg lokalnych transportem związanym z działalnością produkcyjno-usługową planowaną w miejscowości gminnej. Lotnisko zlokalizowane będzie w równej odległości pomiędzy węzłami Ełk Wschód i Kalinowo, obsługiwane będzie za pośrednictwem drogi powiatowej powiązanej z trasą Via Baltica i drogą krajową nr 16.

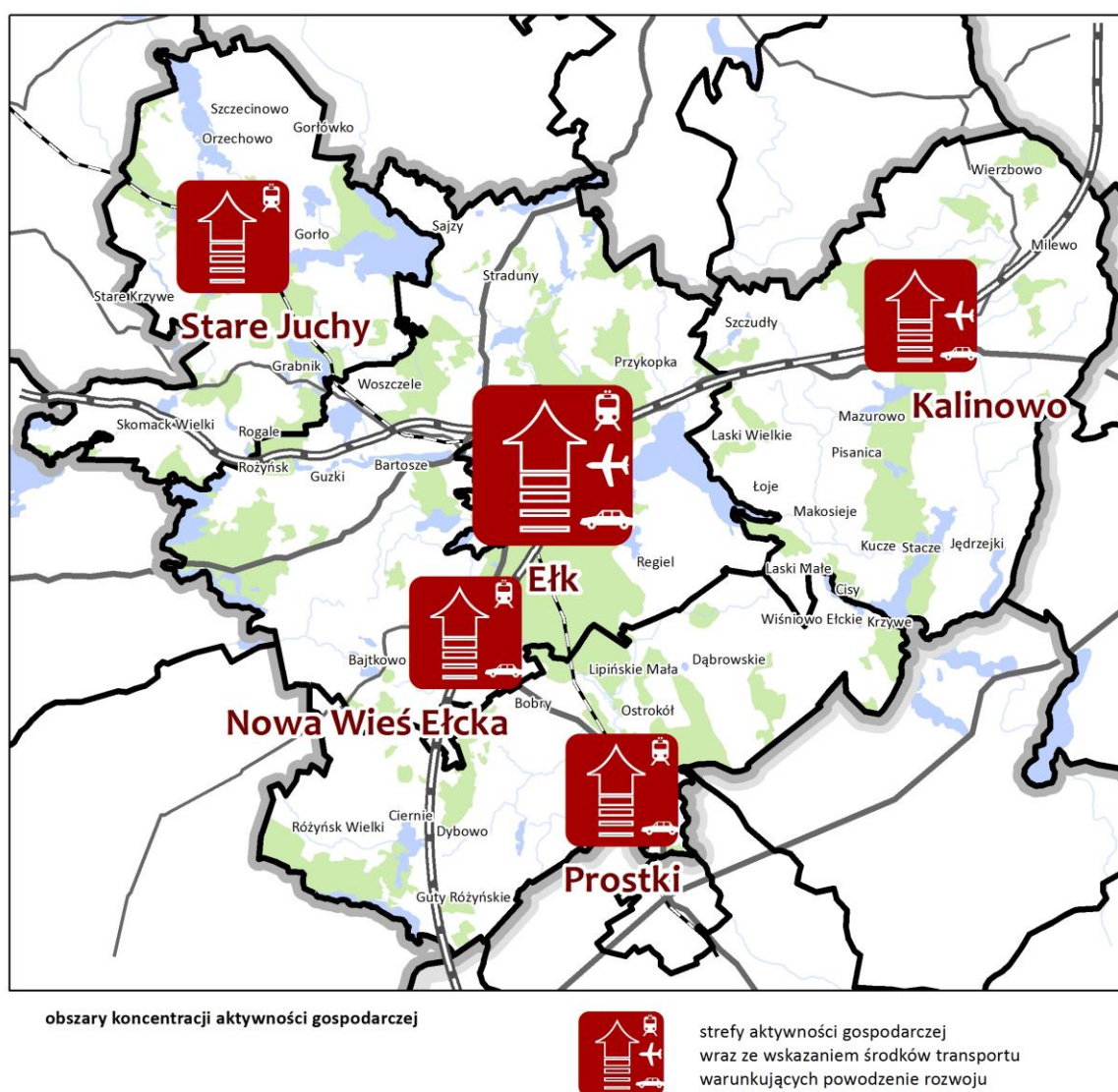
W gminie Prostki tereny predysponowane do rozwoju funkcji produkcyjno-usługowych wyznaczono w południowo-zachodniej części miejscowości gminnej, bezpośrednio przy szlaku linii kolejowej Rail Baltica.

W sąsiedztwie przebiega droga krajowa nr 65 prowadząca do Grajewa. Bliskość miasta powiatowego stanowi szansę na powiększenie rynku zbytu i możliwość współpracy z tamtejszymi przedsiębiorstwami.

Gmina Stare Juchy posiada najmniejsze możliwości rozwoju terenów aktywności gospodarczej. Wpływa na to niedostateczna dostępność komunikacyjna za pośrednictwem szlaków drogowych oraz wysokie walory przyrodnicze gminy. Niemniej jednak szansą na rozwój w zakresie niezwiązanym z turystyką są tereny zlokalizowane w Starych Juchach, po północnej stronie linii kolejowej do Korsza.

Kluczową kwestią w zakresie kształtowania oferty inwestycyjnej jest pełne przygotowanie terenów inwestycyjnych. Działania te obejmować powinny przygotowanie dokumentów planistycznych, uporządkowanie struktury własności, wybudowanie infrastruktury komunikacyjnej i technicznej oraz właściwą promocję. Z uwagi na fakt, iż proces przygotowania oferty inwestycyjnej wymaga czasu i nakładów, należy realizować ją stopniowo, zależnie od postępującego zainwestowania, przy udziale różnorodnego wsparcia finansowego i merytorycznego.

Schemat 23. Obszary koncentracji aktywności gospodarczej

Analizy dokonane na etapie sporządzania dokumentów poprzedzających nakreślenie koncepcji zagospodarowania przestrzennego (delimitacja EOF oraz strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025) wskazują obszary gospodarczej specjalizacji EOF. Jest to ekonomia wody, realizowana głównie w formie turystyki wodnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, wskazana do rozwijania na terenie wszystkich jednostek samorządowych wchodzących w skład EOF. Z kolei specjalizacje w zakresie branży metalowej, tworzyw sztucznych i elektrotechniki koncentrować się powinny w wyznaczonych strefach aktywności gospodarczej, przy czym miasto jest lokalizacją najbardziej atrakcyjną pod tym względem. Działalność związana z ekonomią drewna – przetwórstwo, dostarczanie surowców, produktów i półproduktów rozwijać się powinna w mieście i na obszarach wiejskich, ponieważ w tym przypadku istotna może być bliskość surowca. Ważnym kierunkiem rozwoju ma być produkcja żywności wysokiej jakości, w tym produktów ekologicznych. Produkcja roślinna i zwierzęca wymagać będzie lokalizacji nowych zakładów przetwórstwa spożywczego. Inwestycje w zakresie poprawy dostępności komunikacyjnej regionu z pewnością rozszerzą rynek zbytu dla produktów wytwarzanych na terenie EOF.

Wsparcie dla inwestorów

Poza twardymi działaniami w zakresie pozyskania nowych inwestorów konieczne jest ponadto wdrażanie działań miękkich w postaci zorganizowanego wsparcia. Obecnie funkcje takie pełni Park Naukowo-Technologiczny w Łęku. Planowany rozwój przestrzenny terenów aktywności gospodarczej, związany z potrzebą poprawy sytuacji na rynku pracy, wymagać będzie poszerzenia działalności w zakresie doradztwa, stymulacji, promocji i bieżącej obsługi. W tym celu postulowane jest stworzenie wspólnego dla terenu EOF Centrum Obsługi Inwestorów wraz z gminnymi punktami obsługi stworzonymi w ramach struktur samorządowych. Organy te powinny zająć się analizami dotyczącymi potencjału inwestycyjnego poszczególnych obszarów, pracować nad poprawą oferty inwestycyjnej, aktywnym poszukiwaniem inwestorów, a także współpracą z przedsiębiorcami.

Rozwój różnorodnych form wsparcia biznesu z pewnością przełoży się na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej przygotowanych terenów. Formuły stworzenia przyjaznych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej na terenie EOF określa Zintegrowana strategia rozwoju EOF na lata 2014-2025.

Zintegrowana oferta turystyczna

Z uwagi na walory środowiska przyrodniczego terenu EOF, turystyka stanowi jeden z podstawowych filarów działalności gospodarczej. Wyraźnie zauważalne jest niedostateczne zainwestowanie w zakresie infrastruktury turystycznej i brak odpowiednich wspólnych działań promocyjnych.

Należy podkreślić potrzebę rozwoju infrastruktury turystycznej w kierunku ukształtowania zintegrowanej i komplementarnej oferty turystycznej, obejmującej zarówno infrastrukturę w postaci systemu komunikacji, bazy noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjnej, ale także ofertę kulturalną, stosowną promocję i integrację poszczególnych elementów, które składają się na atrakcyjność turystyczną EOF.

Rolnictwo specjalistyczne

Teren EOF zakwalifikowany został jako obszar o potencjale wielofunkcyjnego rozwoju rolnictwa, co oznacza możliwość wkomponowania w wiejską przestrzeń dodatkowych funkcji pozarolniczych. W związku z walorami przyrodniczymi i turystycznymi obszaru promowane powinny być kierunki działalności rolniczej nastawione na produkty ekologiczne oraz lokalne, tradycyjne dla regionu Mazur Wschodnich.

Rozwój produkcji rolniczej powinien być powiązany z rozwojem przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym. Istotną kwestią jest organizacja wsparcia skierowanego do gospodarstw rolnych w zakresie współpracy producentów rolnych, rozwoju gospodarstw agroturystycznych, promocji żywności wysokiej jakości i wyrobów lokalnych, a także programów scalania gruntów rolnych.

Wzrost jakości oferty usługowej

Wysoki kapitał społeczny, rozumiany jako wartość oparta na wzajemnych relacjach i zaufaniu, prowadzący do osiągnięcia przez społeczeństwo większych korzyści, to element określonej misji rozwoju EOF. Rozwój kapitału społecznego opiera się na polepszających się warunkach zamieszkania i dostępnej ofercie usługowej.

Zintegrowana strategia rozwoju EOF na lata 2014-2025 jako cele operacyjne określa wspieranie aktywności obywatelskiej, rozwój usług i poprawę infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz wzrost jakości i poszerzenie oferty usług administracji, placówek edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjno-sportowych.

Obecnie dostęp do oferty usługowej w najpełniejszym wymiarze zapewniony jest na terenie miasta. Przedmieścia korzystają głównie z usług zlokalizowanych w Ełku. Gminy wiejskie położone peryferyjnie mają niestety niewystarczający poziom dostępności do usług podstawowych, tym bardziej do ich rozszerzonego wymiaru. Tę dostępność utrudnia niedostateczne skomunikowanie niektórych wiejskich terenów EOF z miastem.

Faktyczne zróżnicowanie przestrzenne dostępu do usług publicznych może być barierą dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego. Z ekonomicznego punktu widzenia, równomierny dostęp do oferty usługowej na terenie ośrodków miejskich i na obszarach wiejskich nie jest możliwy. Istotne jest skupienie się na przygotowaniu oferty usług wysokiej jakości zlokalizowanej w punktach węzłowych oraz zapewnienie odbiorcom sprawnej i dogodnej komunikacji w sensie fizycznym i przenośnym. Oznacza to realizację pełnego programu usługowego przede wszystkim w Ełku oraz zróżnicowanej oferty usług podstawowych w miejscowościach gminnych, przy jednoczesnym usprawnieniu funkcjonowania transportu zbiorowego (zunifikowane taryfy, dogodny rozkład jazdy, częste przystanki) oraz zapewnieniu możliwości świadczenia usług drogą elektroniczną. Model ten pozwoli na sprawną i efektywną obsługę ludności zamieszkującej powiat ełcki.

W ramach usprawnień funkcjonowania programu usługowego należy podjąć następujące działania:

- poprawa funkcjonowania usług zdrowotnych – tworzenie poradni specjalistycznych, poprawa dostępności do bazy szpitalnej w zakresie dziedzin deficytowych, programy profilaktyki zdrowotnej skierowane do grup zagrożonych chorobami cywilizacyjnymi (Ełk i miejscowości gminne),
- tworzenie infrastruktury integracji społecznej – kluby, centra integracji, podmioty aktywizacji zawodowej, przestrzenie publiczne (Ełk, centra większych wsi),
- nastawienie na pomoc ukierunkowaną na grupy wrażliwe – starsi, niepełnosprawni, ubodzy, bezrobotni, chorzy (Ełk i miejscowości gminne),
- działania wspomagające aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców, w tym wsparcie podmiotów pomagających w poszukiwaniu pracy, zdobyciu doświadczenia zawodowego, podnoszeniu kwalifikacji, ułatwianiu mobilności zawodowej (Ełk),
- rozwój działalności organizacji pozarządowych, które zajmują się infrastrukturą społeczną, przedsiębiorczością, głównie osób zagrożonych wykluczeniem – bezrobotni, seniorzy (Ełk i miejscowości gminne),
- powołanie centrum wolontariatu, którego zadaniem będzie aktywizacja społeczna mieszkańców, lepsze rozeznanie i zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej i wykorzystanie jej zasobów (Ełk),

- działania zmierzające do poprawy jakości i dostępności usług oświaty na wszystkich szczeblach kształcenia, w tym inwestycje w zakresie infrastruktury szkolnej i przedszkolnej oraz zapewnienie sprawnego dowozu dzieci i młodzieży do szkół (Ełk i większe miejscowości),
- wspieranie rozwoju inicjatyw popularyzujących naukę, kreatywność i innowację, na bazie funkcjonowania Parku Naukowo-Technologicznego w Ełku,
- działania zmierzające do ochrony dziedzictwa kulturowego i optymalnego wykorzystania substancji zabytkowej do pełnienia nowych funkcji, zgodnych z bieżącymi potrzebami,
- wsparcie rozwoju i uatrakcyjnienie oferty sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców i turystów poprzez realizację inwestycji w zakresie poprawy rozwoju tego rodzaju usług oraz organizację i promocję wydarzeń sportowo-rekreacyjnych (Ełk i miejscowości gminne),
- urozmaicenie i podniesienie jakości dostępnej oferty kulturalnej poprzez inwestycje w nowe obiekty i ich wyposażenie oraz przygotowanie wydarzeń artystycznych, festiwali (Ełk i miejscowości gminne),
- inwestycje w zakresie zwiększenia wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych na terenie EOF – ułatwienie dostępu do szerokopasmowego internetu, rozwój e-usług, e-administracji, informacja przestrzenna, elementy smart city, zwłaszcza w komunikacji i dostępie do mediów (cały teren EOF),
- ukształtowanie systemu zarządzania usługami społecznymi – monitoring jakości świadczonych usług, wprowadzenie zasad koordynacji działań pomiędzy podmiotami, wdrożenie systemu certyfikacji jakości usług.

Współpraca jednostek wchodzących w skład EOF

Ełcki Obszar funkcjonalny, obejmujący 5 gmin powiatu ełckiego, stanowi powiązany historycznie, gospodarczo, infrastrukturalnie, przyrodniczo i kulturowo teren. Wzajemne powiązania są silne i czytelne, różnią się jednak pod względem funkcji poszczególnych obszarów oraz słabną w miarę oddalania się od Ełku. Kluczowym narzędziem mającym na celu podniesienie rangi ośrodka subregionalnego na tle województwa warmińsko-mazurskiego oraz północno-wschodniej Polski jest wszechstronna współpraca samorządów i innych podmiotów działających na terenie EOF. Wspólna aktywność przyczynić się ma do wytworzenia przewagi konkurencyjnej obszaru, zbudowania silnej, jednoznacznej i atrakcyjnej marki EOF.

Działania w zakresie wspólnego marketingu terytorialnego dotyczyć powinny budowania oferty biznesowej, turystycznej, zintegrowanej polityki przestrzennej oraz strategicznego planowania rozwoju.

Pierwszym krokiem w kierunku efektywnej współpracy było przygotowanie Zintegrowanej strategii rozwoju EOF na lata 2014-2025. Kolejnym jest opracowanie niniejszej koncepcji zagospodarowania przestrzennego, która będzie przestrzennym odzwierciedleniem celów wytyczonych w strategii. Następnymi posunięciami powinno być opracowanie wspólnych i jednolitych narzędzi planistycznych i stworzenie optymalnych mechanizmów przeprowadzania konsultacji społecznych. Wiąże się to z aktualizacją gminnych dokumentów planistycznych i wdrożenie nowych rozwiązań w ich opracowaniu.

Równie istotnymi działaniami w zakresie współpracy powinno być budowanie wspólnej oferty kulturalnej, turystycznej i gospodarczej. To m. in. ustalanie kalendarzy imprez kulturalnych, gospodarczych czy sportowych i ich wspólna organizacja, w tym wykreowanie kilku dużych wspólnych imprez, również cyklicznych, które stanowić będą wizytówkę EOF. Istotne będzie tworzenie sieciowych produktów turystycznych. W zakresie obszaru społeczno-gospodarczego kluczowa będzie organizacja instytucji i podmiotów na rzecz rozwiązywania problemów sektorowych. Na tym polu należy podjąć starania o utworzenie inkubatorów e-biznesu, lokalnych centrów obsługi inwestora, klastrów gospodarczych i społecznych, ośrodków społecznej i centrów pomocy, klubów integracyjnych, think-tanków, instytucji analitycznych i doradczych.

XIX. Kierunki rozwoju systemów komunikacji

Dostępność komunikacyjna, zarówno w aspekcie dostępności zewnętrznej jak i wewnętrznej, jest podstawą rozwoju ośrodków funkcjonalnych. Na terenie EOF dostępność zewnętrzna jest spełniana przez system dróg krajowych i wojewódzkich oraz powiązanie z krajową siecią kolejową. Dostępność wewnętrzna przejawia się w jakości i spójności sieci transportowej zapewniając dogodny dojazd do nadrzędnej sieci transportowej. Niestety zły stan techniczny części dróg i wybranych odcinków linii kolejowych wymusza podjęcie decyzji o przystąpieniu do ich modernizacji. Działania te wpłyną korzystnie na poziom bezpieczeństwa i jakość życia mieszkańców oraz zwiększą atrakcyjność terenów w aspekcie lokalizacji nowych inwestycji, w tym turystyki i rekreacji.

Transport drogowy

Kluczową inwestycją z punktu widzenia poprawy dostępności komunikacyjnej EOF będzie realizacja drogi ekspresowej S61 Via Baltica, stanowiącej część I paneuropejskiego korytarza transportowego (Warszawa-Helsinki). Na terenie EOF planowane są 3 węzły drogowe – Nowa Wieś Łęcka, Łęka Wschód oraz Kalinowo. Proponowane lokalizacje węzłów są właściwie, wpisują się w układ komunikacyjny oraz strukturę zagospodarowania EOF. Przewidywany termin realizacji całej trasy S61 (Ostrów Mazowiecka - Łomża - Łęka - Budziska) to 2020 r.

Kolejną kluczową inwestycją jest przebudowa istniejącej drogi krajowej nr 16. W aktualnie sporządzonych opracowaniach przewiduje się 7 wariantów. Trzy z wariantów zakładają przebieg w istniejącym śladzie drogi krajowej natomiast cztery pozostałe przewidują nowy przebieg na terenie EOF. Biorąc pod uwagę stopień zagospodarowania oraz inne powiązania wynikające istniejącego i planowanego układu drogowego, najoptymalniejszym rozwiązaniem jest przebudowa drogi krajowej nr 16 w istniejącym śladzie wraz z obejściem mniejszych miejscowości, czyli wariant 1,2,4a. Wspomniany przebieg gwarantuje, możliwość realizacji domknięcia obwodnicy Łęki, bez ponoszenia zbędnych kosztów związanych z budową nowych odcinków dróg jak również zwiększa dostępność transportową terenów położonych na zachód od Jeziora Łęckiego.

Podstawowy układ komunikacyjny na terenie EOF wyznaczają istniejące drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Część dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) nie spełnia wymaganych warunków technicznych, posiada złą jakość nawierzchni, wymaga zatem przebudowy i modernizacji. Powinno się dążyć do poprawy jakości dróg lokalnych na odcinkach wymagających pilnej ingerencji, gdyż sprawny układ dróg lokalnych przyczyni się do aktywizacji społeczno-gospodarczej mieszkańców obszarów o utrudnionej, jak dotychczas, obsłudze komunikacyjnej.

Łęka aktualnie posiada obejście drogowe od strony północnej, wschodniej i południowej. Brakuje domknięcia obwodnicy od zachodu. Rozwój przestrzenny miasta zaowocował zjawiskiem suburbanizacji. Dotyczy to terenów położonych głównie po północnej i zachodniej części Łęki. Urbanizacja terenów wiejskich w bezpośrednim sąsiedztwie miasta wymusza potrzebę budowy alternatywnego obejścia drogowego po zachodniej stronie miasta, omijającego ulicę Zamkową.

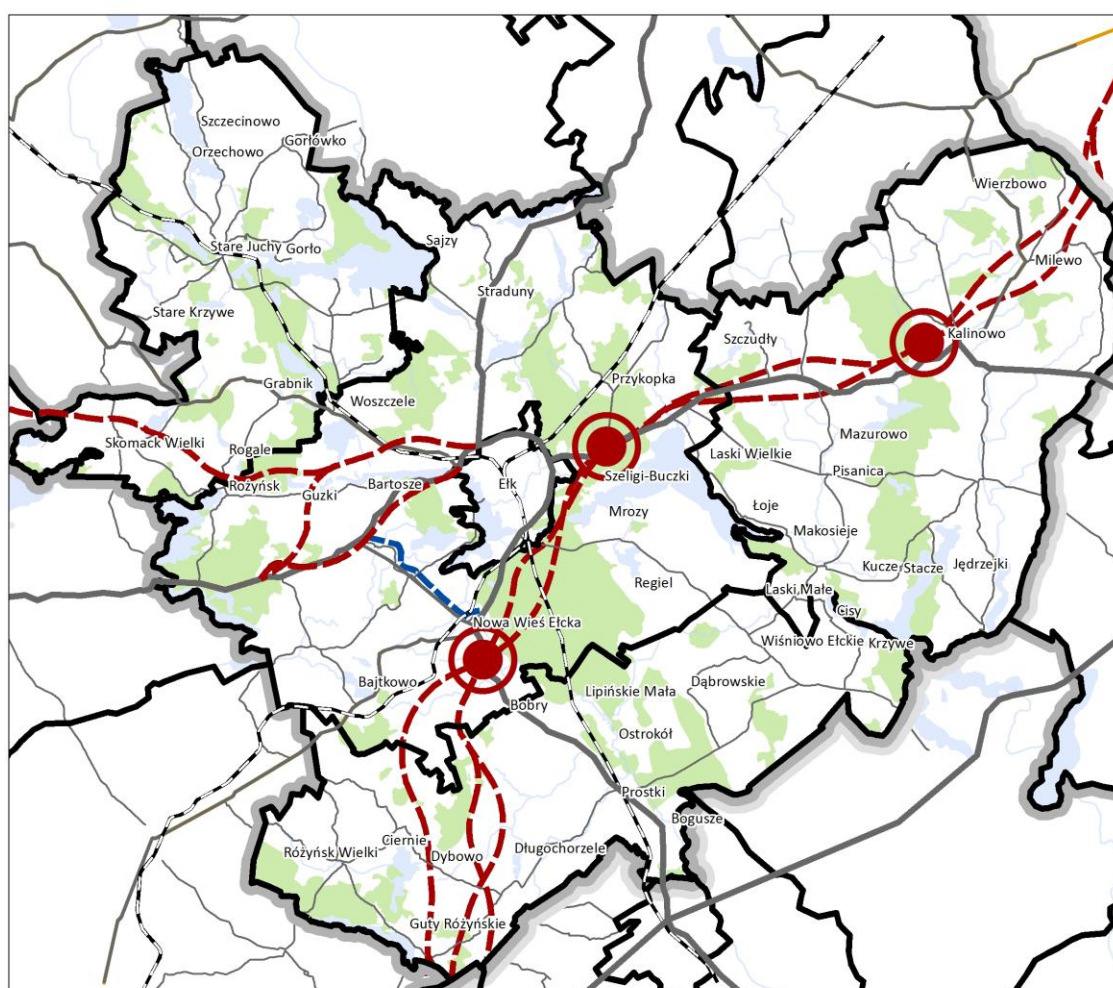
Wobec powyższego postuluje się budowę nowego łącznika drogowego pomiędzy drogami krajowymi na zachód od Łęki. Uzupełnienie trasy obwodowej wpłynęłoby na zmniejszenie ruchu na istniejącym odcinku obwodnicy. Wskazuje się przebudowę/modernizację drogi powiatowej 1925N łączącej drogi krajowe nr 16 (Rękusy) i nr 65 (Nowa Wieś Łęcka), która stanowiłaby domknięcie dużej obwodnicy Miasta Łęka oraz nie kolidowałaby z terenami przeznaczonym w dokumentach planistycznych pod zabudowę oraz terenami chronionymi (rezerwat Ostoja Bobrów Bartosze). Taki przebieg domknięcia obwodnicy wynika ponadto

z lokalizacji nowego węzła Nowa Wieś Łécka na trasie Via Baltica. Przebudowa drogi powiatowej 1925N wymagać będzie poprawy parametrów technicznych trasy (m.in. wyprostowanie niektórych odcinków).

W zakresie poprawy funkcjonowania układu komunikacyjnego na terenie miasta i obszarach podmiejskich, w wyniku przyjętych kierunków rozwoju przestrzennego terenów zurbanizowanych, wskazuje się budowę trasy obwodowej wokół Jeziora Łéckiego. Fragment wymagający uzupełnienia to odcinek położony po zachodniej stronie akwenu – pomiędzy ul. Zamkową a drogą krajową nr 16. Odcinek ten stanowić będzie główną oś komunikacyjną rozbudowującego się zespołu mieszkaniowego.

Istotną kwestią są również działania miękkie, polegające na współpracy pomiędzy poszczególnymi samorządami w celu stworzenia optymalnego układu drogowego na terenie EOF. Taka wspólna aktywność powinna ponadto dotyczyć wszelkich inwestycji ponadlokalnych, które wpływają na poprawę funkcjonowania układu komunikacyjnego powiatu.

Schemat 24. Kierunki rozwoju transportu drogowego

układ drogowy

planowane węzły drogi Via Baltica

planowane: droga Via Baltica
i droga krajowa nr 16

drogi krajowe

planowane domknięcie
obwodnicy Łéku

drogi wojewódzkie

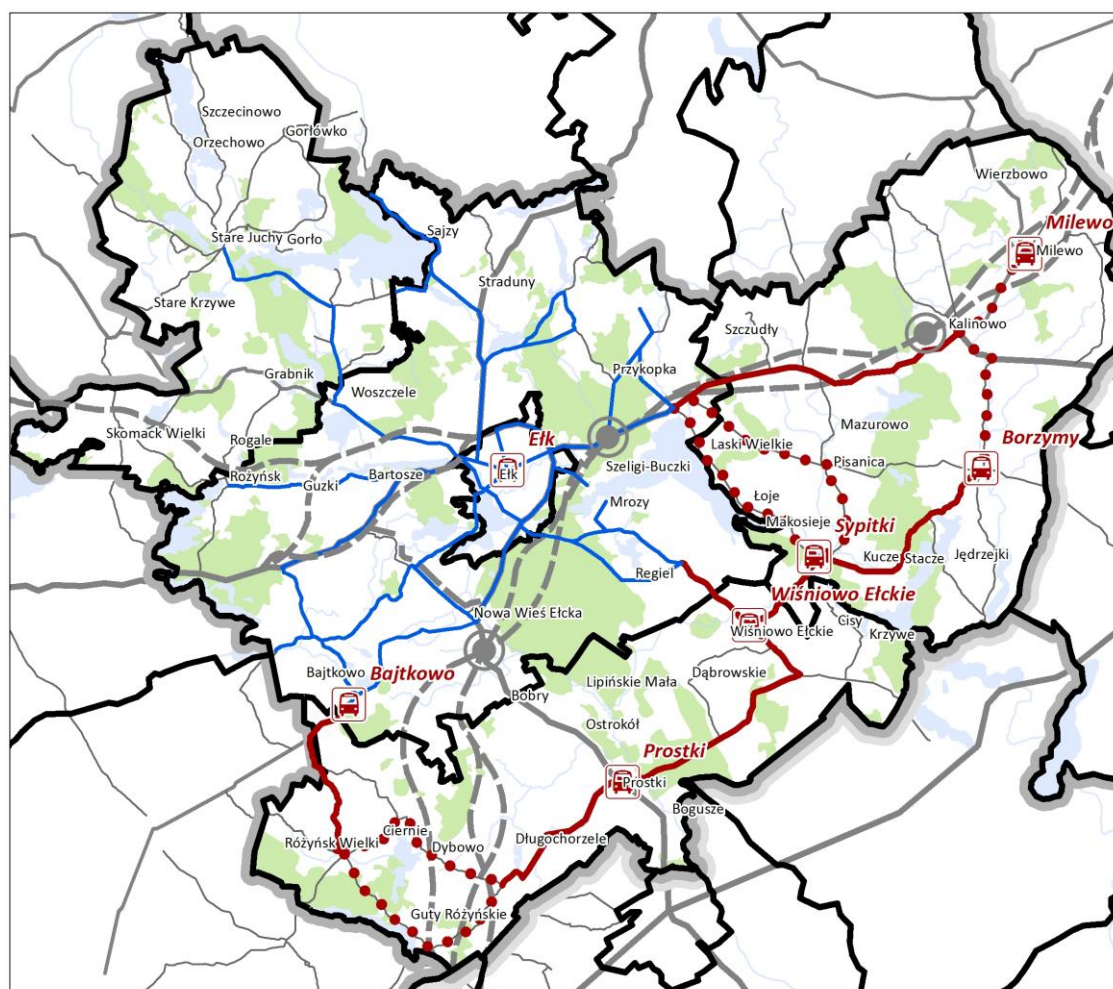
drogi powiatowe

Komunikacja autobusowa

Obecnie na terenie EOF komunikacja autobusowa w ramach zintegrowanych powiązań funkcjonuje na obszarze trzech gmin: miasto Ełk, gmina Ełk oraz gmina Stare Juchy. Rozwój transportu publicznego zakłada utworzenie multimodalnego systemu transportowego, bazującego na integracji form transportu i współpracy poszczególnych operatorów.

Schemat 25. Kierunki rozwoju komunikacji autobusowej

komunikacja autobusowa

— istniejące połączenia autobusowe

— proponowane połączenia autobusowe

••• proponowane wariantowe przebiegi połączeń autobusowych

W związku z powyższym postuluje się uzupełnienie siatki linii autobusowych o stałe połączenia (zintegrowane z innymi środkami transportu) lub porozumienie z aktualnymi operatorami autobusowymi, łączącymi lokalne punkty i węzły multimodalne, w szczególności na trasach:

- Ełk – Kalinowo – Milewo/Borzymy,
- Ełk – Pisanica/Łoje – Sypitki,
- Prostki – Guty Różynskie – Różynsk Wielki – Bajtkowo,
- Prostki – Wiśniowo Ełckie – Sypitki – Stacze – Borzymy,

- wydłużenie istniejącej linii autobusowej na odcinku Kałużyny – Wiśniowo Łęckie.

Ponadto, zgodnie z zapotrzebowaniem, wspólne działania samorządów powinny prowadzić do uruchomienia lokalnych (wiejskich) linii dowozowych docierających do wskazanych w koncepcji węzłów przesiadkowych. Dotyczy to w szczególności obszarów wiejskich o skrajnie niskiej dostępności komunikacyjnej.

Istotnym elementem z punktu widzenia integralności systemu transportu publicznego jest dostosowanie taboru autobusowego do możliwości przewozu rowerów. Zależnie od rodzaju taboru, może być to realizowane wewnątrz pojazdu lub na zewnątrz na instalacjach dołączanych na tyle pojazdu.

Transport kolejowy

Poprawę sytuacji w kwestii regionalnych i krajowych powiązań kolejowych ma zapewnić modernizacja linii kolejowych nr 38 i 41 w ramach realizacji trasy Rail Baltica, stanowiąca powiązanie Warszawy z Kownem, Rygą, Tallinem i Helsinkami. Odcinki na terenie EOF objęte inwestycją to linie łączące Grajewo z Łękiem i Łęk z Oleckiem.

Kolejną inwestycją usprawniającą regionalny ruch kolejowy będzie intensyfikacja połączeń kolejowych na linii kolejowej nr 219 na odcinku Szczytno – Pisz – Łęk, w związku z planowaną budową nowego lotniska regionalnego w Szymanach k. Szczytna.

W ramach powiązań regionalnych i lokalnych należy dążyć do zwiększenia liczby połączeń kolejowych (par pociągów) na odcinkach:

- Prostki – Łęk – wydłużenie obecnych relacji pociągów Olsztyn – Łęk i Korsze – Łęk do stacji Prostki (do 10 par dziennie),
- na odcinku Łęk – Stare Juchy – wydłużenie relacji planowanych pociągów Szczytno – Łęk do stacji Stare Juchy (do 10 par dziennie).

Pożądana jest ponadto reaktywacja połączeń kolejowych prowadzonych na linii nr 223 relacji Czerwonka – Mrągowo – Mikołajki – Łęk. Szlak ten łączy ośrodki o największym potencjale turystycznym regionu, wznowienie połączeń zwiększy dostępność komunikacyjną EOF, zwłaszcza w podróżach turystycznych.

W ramach budowania systemu powiązań dla ruchu codziennego należy podjąć próby reaktywacji kolei wąskotorowej dla ruchu pasażerskiego na odcinku Łęk – Sypitki. Odcinek ten jest ważnym powiązaniem przestrzennym wschodniej części EOF. Ponadto wskazuje się następujące działania mające na celu usprawnienie lokalnych powiązań kolejowych:

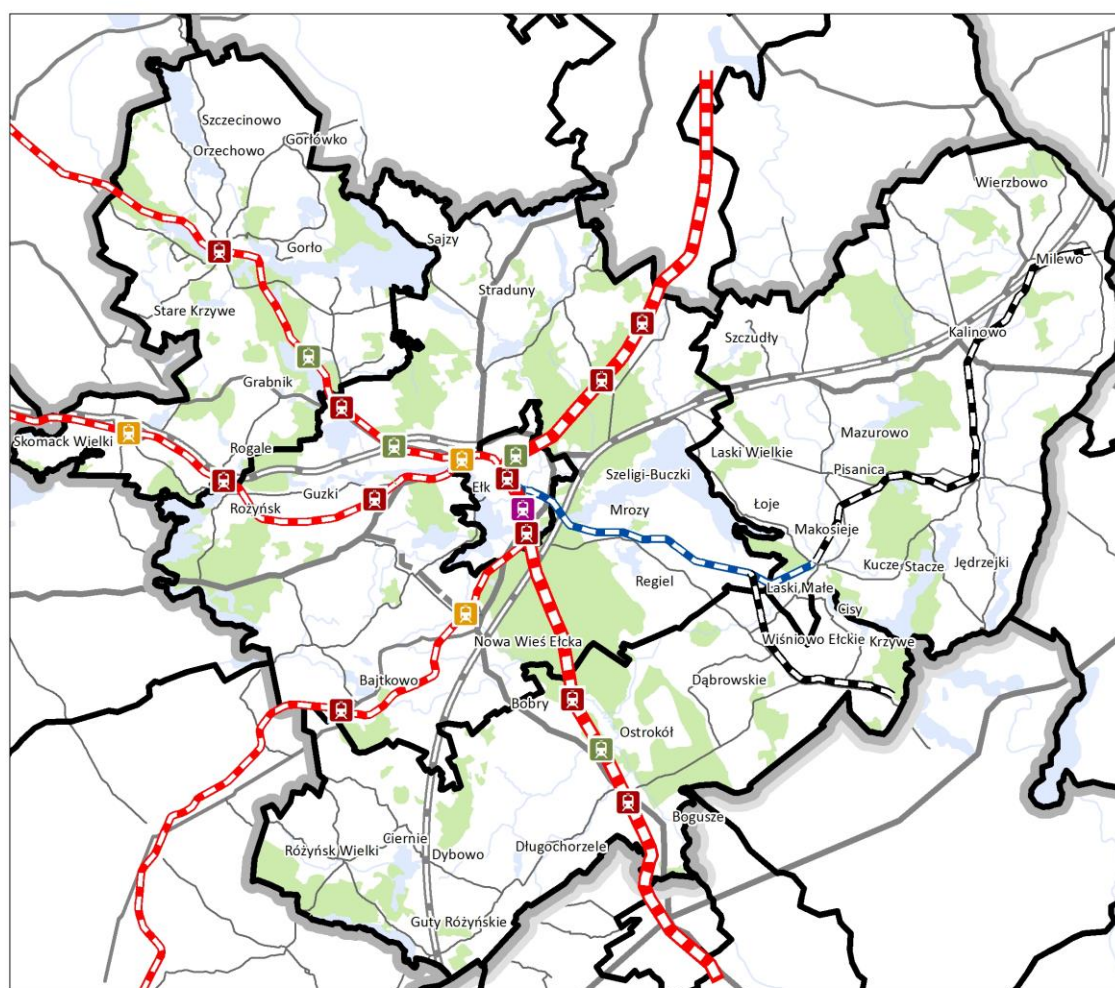
- budowa nowego przystanku kolejowego Łęk Zachód Bis na linii nr 38 przy skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 656;
- budowa nowego przystanku kolejowego Łęk Północ na linii nr 41 (na wysokości skrzyżowania ul. Witosza / Bora-Komorowskiego);
- budowa nowego przystanku kolejowego Chrzanowo na linii nr 38 przy skrzyżowaniu z drogą wojewódzką 656;
- budowa nowego przystanku kolejowego Czerwonka na linii nr 38;
- budowa nowego przystanku kolejowego Ostryków na linii nr 38;
- przebudowa przystanku kolejowego Łęk Zachód na linii nr 223 (przesunięcie pomiędzy wiadukty DK 16 i DW 656) wraz z powiązaniem z układem pieszo-drogowym;
- przebudowa lub nowa lokalizacja przystanku kolejowego Skomack Wielki na linii nr 223 – zbliżenie do terenów zabudowanych;

- przebudowa lub nowa lokalizacja przystanku kolejowego Nowa Wieś Łęcka na linii nr 219 – zbliżenie do terenów zabudowanych.

W celu skutecznej realizacji powyższych zamierzeń należy podjąć działania miękkie w zakresie współpracy z innymi samorządami. Współpraca dotyczyć powinna organizacji przewozów kolejowych na trasach regionalnych i lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem reaktywacji zawieszonych połączeń kolejowych na liniach nr 41 i 223.

Schemat 26. Kierunki rozwoju transportu kolejowego

transport kolejowy

istniejące stacje kolejowe	proponowana lokalizacja nowych stacji kolejowych	Rail Baltica	etčka kolej wąskotorowa
istniejąca stacja towarowa	proponowana zmiana lokalizacji stacji kolejowych	linie kolejowe	- odcinek do przebudowy na drogę rowerową

Komunikacja rowerowa

Istotnym codziennym środkiem transportu jest również rower. Zintegrowanie tras rowerowych i zapewnienie infrastruktury towarzyszącej uzupełnić powinien dobrze funkcjonujący system transportowy EOF. Określa się następujące wytyczne dotyczące budowy lub przebudowy układu drogowego w celu prowadzenia ruchu rowerowego:

- na drogach o dużym natężeniu ruchu (średni dobowy ruch > 3000 pojazdów) poprzez kontynuację rozbudowy dróg pieszo-rowerowych i rowerowych poza jezdniami dróg, którymi prowadzony jest ruch samochodowy,
- na drogach o średnim natężeniu ruchu (średni dobowy ruch 3000-1000 pojazdów) w miarę możliwości, wprowadzenie wydzielonych pasów rowerowych w jezdni lub dróg rowerowych poza jezdniami dróg (w uzależnieniu od warunków lokalnych),
- na drogach o małym natężeniu ruchu (średni dobowy ruch < 1000 pojazdów) prowadzenie ruchu rowerowego na zasadach ogólnych, po jezdni wraz z odpowiednim oznakowaniem kierunkowym.

Z uwagi na fakt, iż od dłuższego czasu nie wszystkie odcinki Łęckiej Kolei Wąskotorowej są wykorzystywane, a ich stan techniczny ulega degradacji, postuluje się przebudowanie nieużytkowanych szlaków na trasy rowerowe. Dotyczy to odcinków Sypitki – Turowo oraz odnogi Laski Małe – Zawady-Tworki. Sposób zagospodarowania tras rowerowych powinien umożliwiać codzienne wykorzystanie w celach dojazdu do pracy/szkoły, a także posiadać stosowne oznakowanie informujące o pierwotnej funkcji szlaku.

Transport multimodalny

Istotną rolę w rozwoju gospodarczym stanowi dostępność komunikacyjna, reprezentowana również przez transport publiczny, funkcjonujący w formie multimodalnej, co oznacza połączenie różnorodnych środków transportu.

Tereny EOF o najsłabszej obsłudze komunikacyjnej, w tym przy udziale transportu publicznego, cechują się wysokim bezrobociem oraz niską aktywnością gospodarczą. W związku z powyższym priorytetem powinien być rozwój zintegrowanej komunikacji publicznej na terenie EOF. Podstawą działania sprawnej zintegrowanej komunikacji publicznej jest integracja taryfowa wszystkich środków transportu wchodzących w obszar funkcjonalny. Integracja warunków przewozowych powinna opierać się na wydzieleniu 3 stref biletowych w ramach EOF – pierwsza strefa obejmie Ełk, druga tereny gminy Ełk, natomiast trzecia gminy peryferyjne: Stare Juchy, Prostki i Kalinowo

W zintegrowanym systemie komunikacji istotne funkcje pełnią obszary węzłowe. Na terenie EOF rolę węzła centralnego pełni integracyjny punkt węzłowy zlokalizowany w Ełku przy ul. Dąbrowskiego, obejmujący dworzec kolejowy (po przebudowie w 2014 r.) oraz dworzec autobusowy, oba o funkcji regionalnej. Uzupełnieniem węzła powinien być system Park&Ride, Bike&Ride i Kiss&Ride oraz dworzec autobusowy obsługujący połączenia lokalne.

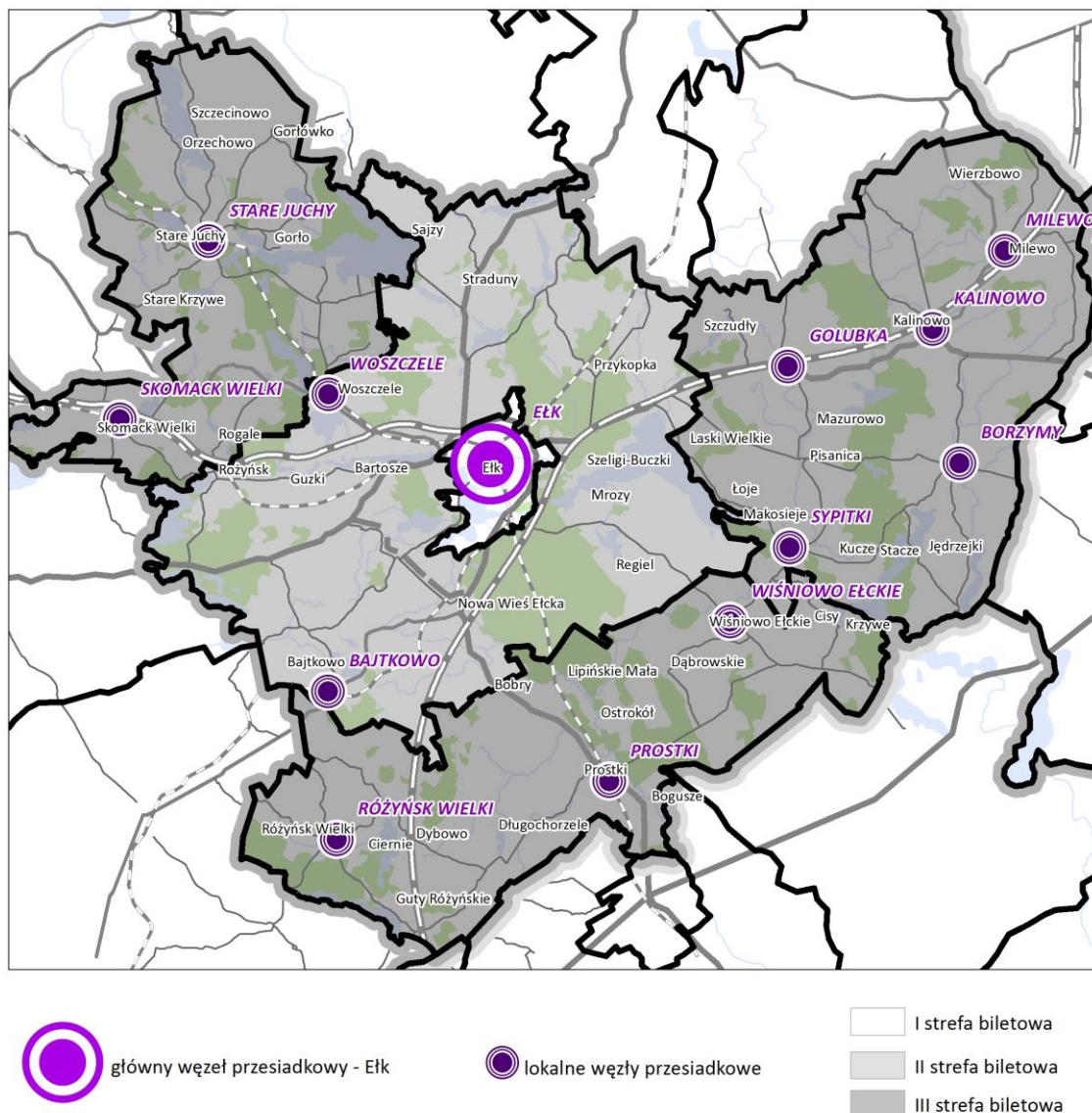
Określono ponadto sieć lokalnych punktów węzłowych, powiązanych z węzłem głównym w Ełku. Są to punkty przesiadkowe w Kalinowie, Wysokich, Borzymach, Sypitkach, Milewie, Prostkach, Wiśniowie Ełkim, Bajtkowie, Różyńsku Wielkim, Starych Juchach, Skomacku Wielkim i Woszczelach.

Warunkiem koniecznym do sprawnego funkcjonowania systemu multimodalnego jest skomunikowanie połączeń kolejowych i autobusowych w węzłach przesiadkowych. Dogodna możliwość przesiadki powinna być standardem opracowanym przez współpracujących ze sobą przewoźników. Węzły przesiadkowe, poza przystankami kolejowymi i/lub autobusowymi powinny być w miarę potrzeby uzupełnione parkingami dla samochodów osobowych i rowerów (Park&Ride, Bike&Ride).

Osobnym zagadnieniem jest towarowy transport multimodalny. Obejmuje on integracje drogowych i kolejowych przewozów towarowych w relacjach transgranicznych i międzynarodowych. Z punktu widzenia lokalizacji i istniejącej infrastruktury optymalną lokalizacją dla platformy logistycznej jest obszar Miasta Ełk ponieważ leży na styku dwóch województw oraz w niedużej odległości od granicy z Obwodem Kaliningradzkim, Białorusią oraz Litwą. Wskazaną lokalizacją jest kwartał niezagospodarowanego terenu w obrębie ulic:

Ciepłej, Przemysłowej, Przytorowej na terenach przeznaczonych pod rozwój przemysłu wraz z rozbudową układu torowego istniejącej stacji towarowej.

Schemat 27. Transport multimodalny

Transport lotniczy

W ramach powiązań lotniczych planuje się budowę lotniska lokalnego, w pierwszym etapie trawistego (docelowo nawierzchnia utwardzona), zlokalizowanego w Pisanicy w gminie Kalinowo. Prognozy przewidują obsługę 56 tys. pasażerów w 2040 r. Budowa lotniska ma przyjąć formę partnerstwa publiczno-prywatnego. W przypadku powodzenia inwestycji i osiągnięcia prognozowanego ruchu lotniczego, zakłada się możliwość rozbudowy lotniska.

Samorząd województwa warmińsko-mazurskiego realizuje rozbudowę lotniska regionalnego w Szymanach k. Szczytna, oddalonych 130 km od Ełku. Zgodnie z prognozami port będzie obsługiwał 57 tys. pasażerów rocznie, w ciągu 20 lat ma nastąpić wzrost do 731 tys. rocznie. Początkowo liczba lotów ma wynosić 5,6 tys. rocznie, by w ciągu dwóch dekad wzrosnąć do 17 tys. rocznie. Planowana reaktywacja połączeń

kolejowych pomiędzy Ełkiem a portem lotniczym w Szymanach wpłynie pozytywnie na dostępności komunikacyjną EOF.

XX. Rozwój sieci infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie w wodę

Dostęp do sieci wodociągowej jest jednym z elementów decydujących o komforcie życia mieszkańców. Realizacja usług z tego zakresu powinna obejmować budowę nowej i modernizację istniejącej sieci wodociągowej, modernizację istniejących ujęć wód oraz stacji uzdatniania wody, prawidłową eksploatację sieci oraz urządzeń wodociagowych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Modernizacja oraz kontrola sieci wodociągowej jest konieczna w celu zapobiegania awariom sieci oraz infiltracji wody do gruntu. Woda wydostająca się z nieszczelnego wodociągu wymywa grunt w miejscu awarii, co może prowadzić do zapadania się terenu. Jest to szczególnie niebezpieczne w przypadku, gdy wodociąg znajduje się w pobliżu dróg bądź budynków. Wskazuje się również na konieczność płukania oraz czyszczenia sieci wodociągowej. Usuwanie nagromadzonych w przewodach osadów i kamienia zapewnia stabilizację jakości dostarczanej wody, zmniejsza chropowatość przewodów oraz zwiększa ich średnicę wewnętrzną. Proces starzenia się przewodów wodociagowych jest niekorzystny dla całego systemu i należy mu skutecznie zapobiegać.

Działania powinny opierać się na dążeniu do objęcia siecią wodociagową wszystkich obszarów zainwestowanych, zapewnienia ciągłości dostaw wody, zapobieganiu awariom oraz dostarczaniu wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi odpowiadającej wymaganiom określonym w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r.

W celu zaopatrzenia w wodę większej liczby mieszkańców EOF konieczna jest dalsza rozbudowa systemów wodociagowych. Ełk jest zwodociagowany niemal w 100%, jednak w pozostałych gminach występują obszary niebędące w zasięgu zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Poprawa warunków dostaw wody dla miasta i gminy Ełk nastąpi poprzez planowaną modernizację stacji uzdatniania wody i sieci wodociagowej oraz rozbudowę sieci wodociagowej w gminie Ełk na odcinkach:

- Ełk – Szeligi – Buczki – etap I;
- Mrozy Wielkie – Sordachy – Koziki – Giże – Brodowo – etap III;
- Śniepie – Niekrasy, Lepaki Wielkie, Mołdzie, Mrozy Wielkie, Pistki (Ruska Wieś) – Mołdzie i w miejscowości Ruska Wieś.

W gminie Kalinowo planowana jest przebudowa hydroforni (w miejscowości gminnej) oraz rozbudowa sieci wodociagowej. Rozbudowy sieci wodociagowej wymaga również gmina Stare Juchy. Gmina ta planuje budowę 15 km sieci do gospodarstw kolonijnych oraz modernizację SUW w Grabniku Osadzie. W gminie Prostki przewidziana jest modernizacja ujęć w Prostkach, Wiśniowie Ełckim, Bobrach, Borkach, Dybówku i Różyńsku Wielkim. W pierwszej kolejności woda powinna być doprowadzona do miejscowości Długochorzele, Gorce, Guty Rożyńskie, Kurzątki, Lipińskie, Marchewki, Ostrykół i Wojtele oraz Osiedle Leśne w Prostkach.

W perspektywie przewiduje się połączenie sieci wodociagowej Prostek z systemem Ełku i Grajewa. Takie rozwiązanie pozwoli na zmniejszenie awaryjności sieci oraz zapobieganie przerwom w dostawie wody.

System kanalizacji

Stosownie do obowiązujących w ochronie środowiska przepisów, ścieki przed wprowadzeniem do środowiska (do wód lub gruntu) powinny zostać oczyszczone do wymaganych warunków. Działania związane z odprowadzaniem oraz oczyszczaniem ścieków powinny obejmować przede wszystkim: rozbudowę sieci kanalizacyjnej, modernizację oraz kontrolę istniejącej sieci, modernizację oczyszczalni ścieków, kontrolę nad indywidualnymi rozwiązaniami w zakresie gromadzenia i oczyszczania ścieków.

Uporządkowanie gospodarki ściekowej jest najważniejszym kierunkiem rozwoju infrastruktury technicznej w Łęckim Obszarze Funkcjonalnym. EOF charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi oraz atrakcyjnością turystyczną, gdzie główną rolę odgrywają licznie występujące jeziora. Nieuporządkowana gospodarka ściekowa może prowadzić do zanieczyszczeń środowiska, w tym wód powierzchniowych i podziemnych. Jednym ze skutków zanieczyszczeń wód powierzchniowych ściekami jest zjawisko eutrofizacji. W związku z powyższym priorytetowe w szczelnym skanalizowaniu są obszary znajdujące się w pobliżu linii brzegowej jezior. Ponadto, przedostające się do wód gruntowych ścieki mogą stwarzać zagrożenie z uwagi na występujące w nich bakterie, wirusy i jaja pasożytów, a także siarkowodór i amoniak.

Jako główny kierunek mający na celu uporządkowanie gospodarki ściekowej wskazuje się rozwój sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki do oczyszczalni. Takie rozwiązanie jest najbardziej korzystne pod względem ekologicznym. Stosunek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej do ogółu mieszkańców na obszarze EOF jest niski, dotyczy to w szczególności obszarów wiejskich. W związku z powyższym należy przeprowadzić inwestycje związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej. Takie przedsięwzięcia powinny być prowadzone na obszarach o zwartej zabudowie, bądź zabudowie wielorodzinnej (po dawnych PGR-ach), gdzie realizacja sieci jest uzasadniona ze względów ekonomicznych. Istniejące oczyszczalnie ścieków mają rezerwę przepustowości, w związku z powyższym umożliwiają rozwój zbiorowego odprowadzenia ścieków.

Obszary charakteryzujące się rozproszoną zabudową bądź znacznym oddaleniem od istniejącej sieci, przed skanalizowaniem wymagają analizy ekonomicznej pod kątem opłacalności przedsięwzięcia. W przypadku negatywnego wyniku analizy alternatywnie proponuje się budowę małych – zbiorczych oczyszczalni lub indywidualnych rozwiązań (oczyszczalnie przydomowe).

Trudne warunki gruntowe (wysoki poziom wód gruntowych i grunt słabo przepuszczalny), jak też brak odpowiedniego odbiornika ścieków może wskazywać na konieczność gromadzenia ścieków w zbiornikach bezodpływowych oraz wywożenie ich do stacji zlewczej, położonej na terenie najbliższej oczyszczalni ścieków przystosowanej do przyjęcia takich ścieków. W takim przypadku sugeruje się zarówno indywidualne, jak i grupowe rozwiązania w zakresie gospodarki ściekowej.

Działanie zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni powinno być monitorowane. Modernizacja oraz kontrola istniejącej sieci jest szczególnie ważna, ponieważ w wyniku różnego rodzaju uszkodzeń sieć kanalizacyjna nie pracuje prawidłowo. Źle działające kanały mogą spowodować zanieczyszczenia środowiska, wiele zniszczeń, a także być przyczyną wypadków. Uszkodzenia kanałów prowadzą do niekorzystnych zjawisk polegających na wypłukiwaniu gruntu: infiltracji oraz eksfiltracji. Infiltracja polega na przedostaniu się wód gruntowych do kanału i spowodowana jest przez źle uszczelnione lub pęknięte połączenia kanałów, uszkodzenia ścianek kanałów lub studzienek. Woda infiltracyjna w kanale skutkuje wzrostem kosztów odprowadzenia i oczyszczenia ścieków, niedrożnością kanałów oraz obniżeniem zwierciadła wód podziemnych. Eksfiltracja to przedostanie się ścieków z nieuszczelnionego kanału do gruntu. Takie zjawisko prowadzi do zanieczyszczeń środowiska, w szczególności wód podziemnych oraz uszkodzeń konstrukcji kanałów.

We wszystkich gminach EOF prowadzone są działania inwestycyjne mające na celu rozbudowę sieci kanalizacyjnej. Mimo tego na terenie gmin wiejskich odczuwalne jest niedoinwestowanie. Rozbudowa sieci wodociągowej bez jednoczesnego rozwiązania gospodarki ściekowej, wobec braku świadomości ekologicznej mieszkańców, często stanowi zagrożenie dla jakości wód podziemnych i powierzchniowych. Nieszczelne zbiorniki powodują przesiąkanie ścieków do gruntu.

Na terenie Ełku przewiduje się modernizację oczyszczalni ścieków oraz modernizację i rozbudowę istniejącej sieci towarzyszącą zabudowie nowych terenów. Ponadto projekt „Ochrona jeziora Selmęt Wielki” zakłada budowę Stacji Uzdatniania Wody w Nowej Wsi Ełckiej oraz kanalizacji sanitarnej na trasie:

- Ełk – Szeligi – Buczki – etap I,
- Sędki – Lega – Chełchy – Przykopa – Ełk – etap II,
- Mrozy Wielkie – Sordachy – Koziki – Giże – Brodowo – etap III.

Oczyszczanie ścieków na terenie gminy Ełk będzie opierało się głównie na oczyszczaniu ścieków w Nowej Wsi Ełckiej oraz oczyszczalniach przyosiedlowych w Rożyńsku, Ruskiej Wsi, Chełchach i Ledze. W gminie tej należy rozwijać gospodarkę ściekową przede wszystkim:

- w miejscowościach o funkcji turystyczno-wypoczynkowej położonych bezpośrednio nad brzegami wód otwartych, tj. na kierunkach:
 - Chruściele – Ełk,
 - Woszczele – Chrzanowo – Siedliska – Ełk,
 - Płociczno – Miluki – Oracze – Kolektor Sanitarny Sajzy – Ełk.
- w miejscowościach o wysokiej koncentracji mieszkalnictwa i usług – Małkinie, Bienie, Chojniak, Janowo, Skup, Maleczewo, Zdunki.
- w miejscowościach położonych w obszarze nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych.

Na terenie gminy Kalinowo planowana jest przebudowa oczyszczalni ścieków w Kalinowie oraz przebudowa odcinka kanalizacji w miejscowości Borzymy. Należy podjąć działania w celu rozwijania gospodarki ściekowej w miejscowościach: Piętki, Ryczywół, Mikołajki, Wierzbowo.

Na terenie gminy Stare Juchy planowana jest budowa przepompowni ścieków przy ul. Długiej oraz dalsza rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Starych Juchach. W szczególności należy zaprojektować oraz wykonać kanalizację grawitacyjną w miejscowościach Szczecinowo oraz Orzechowo wraz z przepompowniami ścieków, umożliwiającymi odprowadzenie ścieków do oczyszczalni w Starych Juchach. Są to miejscowości położone w pobliżu jeziora Szóstak, drugiego pod względem wielkości jeziora w gminie, w związku z powyższym są to inwestycje priorytetowe dla zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem wód jeziora. W miejscowościach popegeerowskich t.j.: Skomack Osada, Rogalik, Grabnik Osada oraz w miejscowości Grabnik gospodarka ściekowa jest nieuregulowana. Należy pobudować tam małe, lokalne oczyszczalnie ścieków. Na terenie gminy Stare Juchy należy podłączyć wszystkich producentów ścieków do istniejącej sieci kanalizacyjnej w obrębie aglomeracji Stare Juchy.

W gminie Prostki system kanalizacji działać będzie głównie w oparciu o oczyszczalnię ścieków w Prostkach. Do 2015r. planowane jest podłączenie do sieci kanalizacyjnej ok 90% mieszkańców aglomeracji. Odprowadzanie ścieków z obszarów charakteryzujących się rozproszoną zabudową będzie opierać się na istniejących oczyszczalniach w Wiśniowie Ełckim i Bobrach oraz na budowie przydomowych oczyszczalni.

Zaopatrzenie w ciepło

Podstawowym założeniem dla kierunków rozwoju infrastruktury ciepłowniczej jest poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Należy dążyć do wykorzy-

stania nośników przyjaznych środowisku takich jak: olej opałowy, gaz, energia elektryczna wraz z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii jak: pompy ciepłe, kolektory słoneczne, biomasa. Należy przy tym dążyć do eliminowania paliw węglowych wykorzystywanych do celów grzewczych. Poprawa efektywności energetycznej, będąca jednym ze szczegółowych celów Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN) zakłada podjęcie szerokich działań dotyczących termomodernizacji istniejącej infrastruktury mieszkalnej, a także dalsze zaostrożenie standardów w stosunku do nowych budynków. Podjęte powinny zostać działania zmierzające do powszechnego wprowadzania budynków pasywnych. Ponadto wskazuje się uzupełnianie sieci ciepłowniczych na obszarach miejskich przeznaczonych do zabudowy.

Sytuacja w zakresie ciepłownictwa na terenie miasta jest dobra. Planowana jest modernizacja Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Ełku oraz Zakładu Ciepłowniczego Spółdzielni Mieszkaniowej Świt. Efektem tej inwestycji będzie redukcja emisji zanieczyszczeń do środowiska poprzez rozbudowę i modernizację sieci ciepłej oraz modernizację kotła i instalacji odpylania.

Po modernizacji miejskich ciepłowni miasto Ełk będzie miało zapewnioną stabilną i wydajną dostawę energii ciepłej. Potrzebne jest systematyczne odstępowanie od pozyskiwania energii z kotłowni opalanych węglem na rzecz bardziej przyjaznych środowisku instalacji wykorzystujących gaz oraz olej opałowy, a także źródła z OZE.

Elektroenergetyka

Na terenie EOF zostanie przeprowadzona inwestycja o znaczeniu międzynarodowym, polegająca na rozbudowie Krajowej Sieci Przesyłowej w zakresie połączenia Polska – Litwa. Jest to jeden ze strategicznych projektów zarówno Polski jak i Unii Europejskiej. Transgraniczne połączenie między Polską a Litwą ma na celu wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz państw sąsiednich. W przyszłości powyższa inwestycja stanie się częścią Elektroenergetycznego Pierścienia Bałtyckiego. Na projekt pod nazwą „*Połączenie elektroenergetyczne Polska - Litwa*” składa się kilkanaście inwestycji realizowanych równocześnie na obszarze Polski północno – wschodniej. Realizacja inwestycji obejmie województwa: lubelskie, mazowieckie, kujawsko – pomorskie, podlaskie oraz warmińsko – mazurskie.

W granicach EOF zostaną zrealizowane przedsięwzięcia polegające na:

- budowie linii 400 kV Ełk – Łomża,
- budowie stacji 400/110 kV Ełk Bis,
- budowie linii 400 kV Ełk – granica RP (kierunek Alytus - Litwa).

Kluczową inwestycją projektu jest budowa linii 400 kV Ełk Bis – Alytus, jako dwutorowej linii napowietrznej o długości około 112 km. W powiecie ełckim linia przebiegać będzie przez gminę Ełk. Linia Ełk Bis – Łomża została zaprojektowana jako dwutorowa linia napowietrzna 400 kV, o długości 85 km. Linia połączy nową stacją Ełk Bis z nową stacją w Łomży. W granicach EOF linia przebiegać będzie przez gminy Ełk i Prostki. Aby móc wprowadzić do systemu energetycznego nowe linie 400 kV z Łomży oraz z Alytus na Litwie, należy wybudować stację Ełk Bis 400/110 kV i połączyć ją linią 110 kV z istniejącą stacją Ełk. Stacja Ełk Bis powstanie w Nowej Wsi Ełckiej.

Wykonanie transgranicznego połączenia energetycznego między Polską a Litwą jest inwestycją niezbędną do prawidłowego funkcjonowania zasilania w energię elektryczną odbiorców zarówno z EOF jak i północno-wschodniej części Polski. Obszary te charakteryzują się wzrostem popytu na energię, jednakże istniejąca infrastruktura jest przestarzała i niewystarczająca, by zaspokoić potrzeby rozwijającego się regionu.

Do czasu realizacji inwestycji istnieje zagrożenie przerw w zasilaniu ze względu na stan techniczny istniejącej linii 220kV Ostrołęka – Ełk, będącej jedynym źródłem zasilania EOF. Konieczne jest zapewnienie wzrostu niezależności dostaw energii elektrycznej (dwustronne zasilanie, zwiększenie przekrojów przewodów, nowocześniejsze urządzenia), co będzie możliwe po zrealizowaniu mostu energetycznego Polska – Litwa.

Jednym z celów szczegółowych Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN) jest poprawa efektywności energetycznej. W związku z tym istotną kwestią będzie przeprowadzenie kompleksowych działań w zakresie modernizacji obecnie funkcjonującej sieci energetycznej i rozwój inteligentnych sieci energetycznych (ISE). Zgodnie z definicją grupy zadaniowej ds. inteligentnych sieci powołaną przez Komisję Europejską sieci ISE to - "sieci elektroenergetyczne, które są w stanie efektywnie integrować zachowanie i działania wszystkich podłączonych do nich użytkowników – wytwórców, konsumentów i użytkowników będących zarówno wytwórcami, jak i konsumentami – w celu stworzenia oszczędnego pod względem gospodarczym i zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju systemu energetycznego, charakteryzującego się niskim poziomem strat oraz wysoką jakością i bezpieczeństwem dostaw".

Zakłada się, iż liczba odbiorców energii elektrycznej w EOF będzie się zwiększała. Modernizacja oraz rozbudowa urządzeń elektroenergetycznych powinna być prowadzona zgodnie z wymaganiami stawianymi ISE.

Gazownictwo

Budowa stacji regazyfikacji w Ełku stanowi ważną inwestycję z zakresu zaopatrzenia w gaz. Potrzebne jest doprowadzenie gazu ziemnego do EOF poprzez odgałęzienie od istniejącego systemu gazowego. W planach rozwojowych Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. przewidywana jest budowa systemu przesyłowego gazociągów wysokiego ciśnienia do terenów wschodniej części województwa warmińsko – mazurskiego, w tym do Ełku. Doprowadzenie gazu sieciowego do obszaru EOF może zostać zrealizowane przez odgałęzienie od gazociągu jamalskiego w okolicach Zambrowa i biegnące przez Łomżę, Grajewo, Prostki. O ostatecznej decyzji o realizacji, kierunku i trasie gazociągu zadecydują stosowne organy administracji rządowej.

Energia odnawialna

Zagadnienia związane z pozyskiwaniem energii z odnawialnych źródeł poruszono w rozdziale *Zasady ochrony przyrody i środowiska przyrodniczego. Wspieranie efektywności energetycznej oraz upowszechnienie wykorzystania OZE*.

Gospodarka odpadami

Działania w zakresie poprawy gospodarki odpadami powinny polegać na:

- monitoringu i likwidacji dzikich składowisk odpadów funkcjonujących na terenie EOF,
- poprawie systemu gromadzenia i wywozu odpadów, umożliwiającego odzysk (recycling) surowców wtórnych w drodze selekcji odpadów u ich producentów lub na składowisku gminnym, pozwoli to również na wydłużenie okresu użytkowania składowiska,
- stworzeniu systemu zbytu i zagospodarowania odzyskanych surowców,
- bezwzględnym przestrzeganiu obowiązujących przepisów odnośnie gromadzenia odpadów na składowiskach, w celu eliminowania uciążliwości i zagrożeń wynikających z jego funkcjonowania,

- poprawie gospodarki odpadami niebezpiecznymi (ze szczególnym uwzględnieniem usuwania i unieszkodliwiania azbestu),
- działaniu edukacyjnym na rzecz poprawy gospodarki odpadami (w tym edukacja w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, promowanie ponownego ich użycia, selektywnej zbiórki),
- budowie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Siedliskach.

XXI. Zasady ochrony przyrody i środowiska przyrodniczego

Wspieranie efektywności energetycznej oraz upowszechnienie wykorzystania OZE

W porównaniu do terenów sąsiednich, w granicach EOF zużycie energii nie jest wysokie. Mimo to należy dążyć do zwiększenia efektywności w zakresie wykorzystywania energii elektrycznej, m.in. na cele grzewcze i ciepłej wody użytkowej. Wskazuje się na konieczność przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, szczególnie na terenach miejskich. Ważne zadanie stanowi podnoszenie świadomości energetycznej mieszkańców w tym dot. oszczędzania energii i wykorzystania OZE w gospodarstwach domowych i rolnych oraz przedsiębiorstwach. Zadanie to należy realizować m.in. poprzez organizowanie szkoleń w placówkach publicznych dla pracowników związane z efektywnym zarządzaniem energią. W celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię ciepłą wskazane jest docieplanie budynków, modernizacja systemów grzewczych, jak i wykorzystanie OZE.

W granicach obszaru EOF powinna następować redukcja emisji CO₂, ograniczenie zużycia nośników energii, a także zmniejszenie kosztów zaopatrzenia w energię, poprzez np. wymianę oświetlenia na ulicach z lamp wysokoprężnych sodowych, rtęciowych i innych niskowydajnych na energooszczędne (w tym LED), optymalizację rozmieszczenia punktów oświetleniowych. Powinno dojść do wymiany taboru MZK w Ełku na niskoemisyjny. Istotne jest również propagowanie zamiany samochodu na transport publiczny lub rower – w tym celu powinna powstać zintegrowana sieć ścieżek rowerowych.

W granicach EOF powinna następować poprawa stanu sieci dróg publicznych w celu zwiększenia płynności jazdy, a co za tym idzie – mniejszego zużycia paliwa. Przebudowa dróg – zwłaszcza powiatowych o nawierzchni gruntowej na drogi o nawierzchni twardej, przyczyni się do zredukowania emisji zanieczyszczeń do powietrza. Analogicznie powinny następować remonty nawierzchni na odcinkach o złej jakości nawierzchni twardej. Sieci transportu publicznego na obszarze EOF powinna być systematycznie rozbudowywana – m.in. istotna jest budowa małej obwodnicy Ełku w celu stworzenia alternatywy komunikacyjnej z centrum i do centrum miasta.

Na poprawę jakości powietrza będzie miała również wpływ modernizacja przedsiębiorstw zajmujących się dostawą energii do sieci miejskiej. Celem zwiększenia efektywności energetycznej oraz zmniejszenia uciążliwości dla powietrza wskazuje się modernizację Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Ełku oraz Zakładu Ciepłowniczego Spółdzielni Mieszkaniowej Świt. Redukcja zanieczyszczeń nastąpi po modernizacji sieci oraz kotłów, należy wziąć pod uwagę możliwość wykorzystania biomasy, jako nośnika energii, oraz po zainstalowaniu instalacji odpylania.

Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) to jedno z podstawowych zadań określonych w „*Polityce energetycznej Polski do 2030*”. Do 2020 roku Polska powinna zwiększyć udział energii opartej o źródła odnawialne do 15%⁵. W myśl definicji zawartej w Prawie energetycznym odnawialne źródła energii to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię: wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal,

⁵ zgodnie z „*Polityką Energetyczną Polski do 2030 roku*” oraz „*Strategią Rozwoju Energetyki Odnawialnej*”

prądów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu. Województwo warmińsko-mazurskie, w tym EOF, charakteryzuje się odpowiednimi warunkami przyrodniczymi do rozwoju energii pozyskiwanej z odnawialnych źródeł energii.

BIOMASA

Biomasa stanowi odnawialne źródło energii charakteryzujące się największym potencjałem energetycznym. Biomasa definiuje się jako substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które podlegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej, leśnej oraz przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także inne części odpadów, które podlegają biodegradacji (rozporządzenie Ministra Gospodarki).

EOF charakteryzuje się korzystnymi warunkami dla rolnictwa, pozostaje ono jedną z głównych dziedzin gospodarki obszaru. Warunki glebowe i klimatyczne występujące w regionie wpłynęły na ukształtowanie się profilu produkcji roślinnej obejmującej głównie zboża (65% struktury zasiewów), z czego największa powierzchnia gruntów pod zasiew spośród gmin EOF występuje w Kalinowie i gminie Ełk (ok. 7,0 tys. ha). Na terenie województwa występuje znaczna nadwyżka w produkcji zbóż względem potrzeb rolniczych. Istnieją zatem duże możliwości w wykorzystaniu zbóż jako źródła energii. Wartościowe pod względem wykorzystania energetycznego są również rośliny okopowe korzeniowe, a także lucerna i trawy łąkowe. Produkcja zwierzęca ukierunkowana jest na produkcję drobiu, żywca wołowego i wieprzowego. Szacuje się, iż opłacalność produkcji biogazu występuje w gospodarstwach rolnych o chowie zwierząt powyżej 100 DJP. EOF daje duży potencjał do rozwoju OZE opartych o biomasa, zarówno w postaci biopaliw stałych, ciekłych, jak i gazowych.

Dominujący udział w uprawach polowych zbóż wskazuje chociażby na możliwość wykorzystania słomy jako źródła energii. Zgodnie z „*Programem energetycznym województwa warmińsko-mazurskiego...*” nadwyżka słomy w stosunku do jej produkcji po uwzględnieniu wszystkich potrzeb rolniczych na terenie województwa wynosi 52%. Wykorzystanie słomy do produkcji energii z biomasy niesie ze sobą wiele zalet:

- zmniejszenie produkcji CO₂,
- poprawę opłacalność produkcji rolniczej,
- zmniejszenie zagrożenia pożarowego
- obniżenie kosztów produkcji energii cieplnej,
- dodatkowym atutem jest wykorzystanie lokalnego źródła energii i wsparcie finansowe lokalnych społeczności.

Wśród negatywnych aspektów tego nośnika energii wymienia się niską gęstość przy dużej objętości, co podnosi koszty transportu i magazynowania, a także wymaga budowy specjalnych kotłów. W celu zagęszczenia słomy poddaje się ją sprasowaniu. Znaczący wpływ na możliwość wykorzystania słomy ma jej wilgotność, która nie powinna przekraczać 25%.

EOF charakteryzuje się także odpowiednimi warunkami glebowymi dającymi możliwość prowadzenia plantacji roślin energetycznych. Zakładanie plantacji roślin energetycznych daje możliwość wykorzystania powiększających się powierzchni gruntów niewykorzystywanych rolniczo. Pomimo licznych ograniczeń i zagrożeń uprawy na cele energetyczne mają w Polsce największy potencjał spośród źródeł biomasy.

Potencjalne możliwości pozyskiwania biogazu występują w oczyszczalniach ścieków komunalnych z fermentacji metanowej osadów pościekowych oraz wysypisk odpadów komunalnych. W obrębie EOF instalacja taka występuje w oczyszczalni ścieków w Ełku, gdzie nadwyżki biogazu wykorzystywane są do produkcji energii elektrycznej i cieplnej.

Wykorzystanie biomasy wskazuje się jako jeden z najbardziej perspektywicznych kierunków rozwoju OZE w obrębie EOF. Należy jednak pamiętać, iż stosowanie biomasy ma zarówno pozytywne, jak i negatywne strony. Zagrożenie stanowi chociażby emisja związków chemicznych uwalnianych w procesie spalania, z surowców organicznych (np. pestycydy).

Wykorzystanie tego nośnika powinno odbywać się po wykonaniu bilansu energetycznego uwzględniającego zapotrzebowanie energetyczne/ciepłownicze odbiorcy oraz wydajność projektowanej biogazowni z uzyskanej biomasy. Należy wziąć również pod rozwagę, iż transport nośnika energii do biogazowni nie może być długi, gdyż traci się wtedy efekt ekologiczny przedsięwzięcia. Wskazuje się tym samym, by biogazownie były lokalizowane w miejscach, gdzie występują dogodne uprawy, bądź produkcja rolnicza i zaspokajały potrzeby energetyczne/ciepłownicze lokalnych odbiorców.

Z uwagi na ekonomię produkcji energii w kogeneracji, korzystne jest podłączenie biogazowni do sieci ciepłowniczej lub do obiektów o dużym zapotrzebowaniu na ciepło (szklarnie, zakłady przemysłowe). Niezbędnymi warunkami przydatności terenu pod budowę biogazowni jest również dostępność do infrastruktury, w szczególności sieci elektroenergetycznej lub gazowej oraz komunikacji drogowej. Energia elektryczna może być dostarczana do sieci średniego (15 kV) lub niskiego (0,4 kV) napięcia w zależności od wielkości biogazowni. Biogaz oczyszczony do parametrów jakościowych gazu ziemnego może również stanowić alternatywne źródło zasilania sieci gazowej.

Lokalizacja biogazowni wiąże się z takimi uciążliwościami jak: hałas, spaliny, nieprzyjemny zapach oraz możliwość awarii, dlatego celem ochrony należy je lokalizować z dala od terenów zabudowy mieszkaniowej i wrażliwej na tego typu uciążliwości. Celem zminimalizowania uciążliwości zapachowych należy stosować zamknięte technologie transportu i rozładunku substratu, produkcji biogazu i załadunku odpadów pofermentacyjnych.

ENERGIA WODNA

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w tym w obrębie EOF, brak dużych cieków o znaczącym potencjale energetycznym. Ponadto, realizacja stopni wodnych oraz elektrowni wodnych wiąże się ze zmianą stosunków wodnych cieków, co w warunkach EOF jest utrudnione z uwagi na występowanie form ochrony przyrody, głównie obszarów chronionego krajobrazu, gdzie obowiązuje zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych.

ENERGIA WIATRU

Jedną z form realizacji polityki energetycznej Polski jest wprowadzenie energetyki wiatrowej przy jak najmniejszych stratach wynikających z jej negatywnego oddziaływania na środowisko. Miejsca do lokalizacji farm wiatrowych powinny być wskazywane bardzo rozważnie, z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, zobowiązującej do respektowania uwarunkowań przyrodniczych i społecznych na równi z gospodarczymi. Zgodnie z opracowaniami wojewódzkimi wymienia się następujące przyrodnicze obszary ograniczeń lokalizacji energetyki wiatrowej:

- całkowite wykluczenie terenów z rozwoju energetyki wiatrowej:
 - powierzchniowe formy ochrony przyrody: parki narodowe, rezerваты, parki krajobrazowe, użytki ekologiczne, obszary Natura 2000,
 - lasy i skupiska drzew, wraz ze strefą buforową do 200 m, z uwagi na potencjalne kolizje z przedstawicielami chiropterofauny, również miejsca występowania nietoperzy,
 - obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i archeologicznych, miejsca upamiętniające ważne wydarzenia historyczne,

- panoramy krajobrazowe, punkty i ciągi widokowe oraz ich przedpola, strefy ekspozycji widokowej: obiektów i zespołów zabytkowych, dominant architektonicznych i alei przydrożnych,
- obszary potencjalnych miast resortów, obszary uzdrowiskowe, szlaki turystyczne oraz międzynarodowe trasy rowerowe,
- obszar w promieniu 500 m od zabudowy mieszkaniowej,
- sąsiedztwo linii kolejowych z przyjęciem buforu 20 m, drogi wraz z buforem (odległość stanowiąca 1,5 razy wysokość planowanej turbiny od dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych,
- przebieg sieci elektroenergetycznych wraz ze strefą: dla linii SN – 15 m od osi symetrii pasa technicznego; dla linii WN i NN wartość większą bądź równą trzykrotnej średnicy koła zataczanego przez najbardziej skrajny element turbiny wiatrowej według wzoru, tj. minimum 270 metrów,
- obszary, na których mogą wystąpić ograniczenia w rozwoju energetyki wiatrowej⁶:
 - obszary chronionego krajobrazu oraz strefy buforowe wokół granic form ochrony przyrody – rezerwaty: 5000 m, obszary Natura 2000: 3000-5000 m,
 - obszary, na których licznie występuje awifauna,
 - strefy konserwatorskiej ochrony zabytków wyznaczone w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin, na terenach których występują obiekty zabytkowe,
 - strefy ochrony krajobrazu (w szczególności: miejsc ważnych wydarzeń historycznych, panoram, stref ekspozycji widokowej, dominant architektonicznych, alei przydrożnych, punktów i ciągów widokowych) wyznaczone na podstawie studiów architektoniczno-krajobrazowych oraz analiz krajobrazu kulturowo-przyrodniczego,
 - ponadregionalne trasy rowerowe,
 - obszar 500-1000 m od zabudowań⁷,
 - w sąsiedztwie zbiorników wodnych w odległości: w przypadku zbiorników o powierzchni większej niż 10 ha – bufor 500 m, w przypadku zbiorników o powierzchni mniejszej bądź równej 10 ha – bufor 200 m, w przypadku rzek: dla rzek głównych (z nazwami) bufor 200 m, dla rzek małych (bez nazw) oraz strumyków – 10 m, dla dróg wodnych rekomenduje się zastosowanie buforu o wielkości 2 000 m.

Lokalizacja elektrowni wiatrowych wiąże się z koniecznością uwzględnienia szeregu ograniczeń, które wskazano powyżej, dodatkowym, równie ważnym czynnikiem, jest wykluczenie z zainwestowania budowlanego gleb organicznych. Po uwzględnieniu wszelkich predyspozycji i ograniczeń, na załączniku graficznym wskazano obszary na terenie EOF, na których mogą rozwijać się alternatywne źródła energii, w tym energetyka wiatrowa i energia pochodząca z biomasy.

INNE OZE

W granicach EOF nie występują złoża geotermalne, stąd nie jest możliwe pozyskiwanie energii z tego rodzaju zasobów.

⁶ Lokalizowanie turbin wiatrowych powinno być poprzedzone pełną procedurą oceny oddziaływania na środowisko.

⁷ Na potrzeby decyzji lokalizacyjnych urzędów energetyki wiatrowej zaleca się sporządzenie analizy akustycznej obejmującej m.in. hałas słyszalny, dźwięki o niskich częstotliwościach i infradźwięki dla konkretnych lokalizacji z uwzględnieniem ukształtowania terenu. Szczegółowe obliczenia zgodne z normą PN-ISO 9613-2:2002 powinny dokładnie wyznaczać miejsca lokowania turbin wiatrowych względem różnych typów zabudowy.

W przypadku energii słonecznej, opłaca się ją pozyskiwać tylko w okresie letnim, przy czym znaczna część EOF (Ełk, gmina Kalinowo, ponad 50% powierzchni gmin: Ełk, Stare Juchy, Prostki) znajduje się w strefie o małym potencjale energii słonecznej. Jedynie zachodni skraj EOF odznacza się średnim potencjałem energii słonecznej. Nie uznaje się zatem za perspektywiczne uzyskiwanie na szeroką skalę energii słonecznej. Zaleca się wykorzystywanie energii słonecznej sezonowo, m.in. do ogrzewania wody w basenach kąpielowych i w suszarnictwie. Na terenie EOF z tego rodzaju energii korzysta m.in. Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej – posiada instalację słoneczną o łącznej powierzchni 320 m² oraz Park Wodny. Szacuje się, iż w budownictwie jednorodzinny kolektory słoneczne mogą zaspokoić 75% zapotrzebowania na ciepłą wodę użytkową i do 40% na ogrzewanie. Energię słoneczną w ogniwach fotowoltaicznych można również wykorzystywać do samodzielnych urządzeń jak np. światła drogowe.

Inną alternatywą dla nieodnawialnych źródeł energii są pompy ciepła, które pobierają ciepło z gruntu i nie są ograniczone terytorialnie. Pompy ciepła to urządzenia, które wymuszając przepływ ciepła z obszaru o niższej temperaturze do obszaru o temperaturze wyższej, zapewniają m.in. ogrzewanie pomieszczeń.

Mniejsze instalacje wykorzystują najczęściej jako źródło ciepła powietrze, większe zaś – grunt i przyległe zbiorniki wodne. Pompy o mocy grzewczej 5-20 kW zaspokajają potrzeby domów jednorodzinnych, duże obiekty wymagają pomp o mocy 50-500 kW. Z pomocą pomp można ogrzewać i chłodzić budynki, ogrzewać wodę. Rozwiązanie to sprawdza się przy ogrzewaniu zabudowy rozproszonej oraz obiektów w rolnictwie jak np. suszarnie, szklarnie.

Zaletą pomp ciepła jest to, iż zasoby surowcowe dla tego systemu są praktycznie nieograniczone. Do minusów należy wysoki koszt inwestycyjny (zakup urządzeń i montaż instalacji). Poziom technologii jest aktualnie wysoki – urządzenia są niezawodne, w pełni zautomatyzowane. Na terenie EOF funkcjonuje aktualnie zabudowa wykorzystująca tę technologię do pozyskiwania ciepła.

Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej

Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej pozytywnie wpłynie na stan fauny i flory EOF, a co za tym idzie, na tereny otaczające obszary objęte powierzchniowymi formami ochrony przyrody. Znaczna część powiatu znajduje się w granicach obszarów chronionego krajobrazu (ok. 50%), w tym również tereny zabudowy mieszkaniowej. W granicach OChK znajdują się liczne jeziora i rzeki, wokół których obowiązuje zakaz lokalizowania nowej zabudowy (w odległości 100 m od brzegu). Uregulowanie gospodarki ściekowej wpłynie pozytywnie na stan wody w jeziorach, a co za tym idzie – terenów je otaczających. Od prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej zależne są również przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 – w szczególności torfowiska (Jezioro Woszczelskie, Torfowisko Zocie, Ostoja Poligon Orzysz), jeziora (Jezioro Woszczelskie) oraz murawy (Murawy na Pojezierzu Ełckim). Wysoka jakość wód niezbędna jest do funkcjonowania rezerwatu „Ostoją Bobrów Bartosze”, użytków ekologicznych: „Torfowisko Sikora”, „Wyspy na jeziorach województwa warmińsko-mazurskiego” oraz zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Torfowisko Zocie”.

Gminy wiejskie charakteryzują się niewystarczającym poziomem skanalizowania. Problem postępowania ze ściekami pozostaje nadal nierozwiązany. Niski stopień skanalizowania stanowi dużą przeszkodę w rozwoju turystyki, której rozwój powinien być promowany z uwagi na wysokie walory krajobrazowe i kulturowe EOF.

Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w granicach OChK powinno opierać się na budowie infrastruktury sanitarnej na terenach rekreacyjnych wokół cieków i zbiorników wodnych (w tym na terenach biwaków, przystani kajakowych oraz przystani jachtowych). Infrastruktura turystyczna może opierać o rozwiązania przenośnych toalet, pod warunkiem sukcesywnego ich opróżniania i czyszczenia.

Plany realizacji inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej są różne w gminach, np. w gminie Kalinowo położono nacisk na podłączanie wszystkich mieszkańców do sieci kanalizacyjnej, natomiast w gminie Prostki postawiono na rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach zabudowy rozproszonej. Z ekologicznego punktu widzenia najlepszym rozwiązaniem jest podłączenie jak największej liczby mieszkańców do zbiorowej sieci kanalizacyjnej. Jednakże z uwagi na możliwość uzyskania wsparcia finansowego na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, stały się one popularne na terenie całej Polski. Z przyrodniczego punktu widzenia ważne jest, by wybór lokalizacji, budowa i funkcjonowanie takiej oczyszczalni było monitorowane. Kontrola dotyczy głównie częstotliwości i sposobu opróżniania zbiorników będących integralną częścią oczyszczalni z nagromadzonych w nich osadów ściekowych oraz powstałych odpadów, które wymagają zagospodarowania. W przypadku zbyt długiego przetrzymywania osadów ściekowych mogą one pogarszać zakładany efekt ekologiczny.

Obecny system instytucjonalny zakłada, że poprawnie wykonane oczyszczalnie ścieków pod względem technicznym i budowlanym oraz ich właściwa eksploatacja powinny zagwarantować zakładany efekt ekologiczny. W związku z czym uznano, iż nieuzasadnione jest obciążanie osób użytkujących przydomowe oczyszczalnie ścieków na potrzeby własnego gospodarstwa domowego obowiązkiem wykonywania drogich badań analitycznych. Wskazuje się zatem, by obowiązek badań prawidłowego funkcjonowania przydomowych oczyszczalni ścieków (głównie kontrola jakości wód) spoczywał na gminie.

Ważnym elementem gwarantującym prawidłowe funkcjonowanie oczyszczalni przydomowych jest ich lokalizacja. Przy wyborze lokalizacji oraz zastosowanego rozwiązania należałoby brać pod uwagę: lokalne warunki gruntowo – wodne, ze szczególnym uwzględnieniem położenia poziomu wody gruntowej oraz jego wahań, charakterystykę potencjalnego odbiornika ścieków.

Innym rozwiązaniem z zakresu indywidualnych sposobów oczyszczania ścieków jest zastosowanie zbiorników na nieczystości ciekłe. W przypadku braku systemu sieciowego, konieczność realizacji szczelnych zbiorników na nieczystości powinna być wskazana w dokumentach planistycznych gminy, a w szczególności w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Podsumowując, realizacja indywidualnych rozwiązań dotyczących gospodarki ściekami powinna odbywać się pod pewnymi warunkami. Przydomowe oczyszczalnie ścieków mogą być realizowane na terenach o ustabilizowanym, nisko zalegającym zwierciadle wód podziemnych, najlepiej chronionym przed zanieczyszczeniami nieprzepuszczalnymi utworami geologicznymi. Ważny jest również system kontroli powstających osadów, odcieków oraz sposobu postępowania z odpadami. W przypadku realizacji zbiorników na nieczystości wskazane jest, by były one szczelne oraz sukcesywnie opróżniane przez wyspecjalizowane jednostki, a ścieki powinny być odwożone do punktów zlewnych bądź bezpośrednio do oczyszczalni ścieków.

Na terenach wiejskich rolnicy nagminnie składują obornik bezpośrednio na gruncie, co stanowi zagrożenie sanitarne dla jakości wód i gleb. Działanie takie jest niezgodne z prawem, prawidłowe rozwiązanie zakłada obowiązek stosowania płyt obornikowych i gnojowych. W tym względzie należy kłaść nacisk na edukację ekologiczną rolników oraz kontrolę gospodarstw rolniczych w zakresie gospodarowania odpadami powstającymi w gospodarstwie zajmującym się produkcją zwierzęcą.

Racjonalizacja zagospodarowania odpadów

Ze względu na ochronę powietrza atmosferycznego, część odpadów rolniczych może być przekształcona w paliwo czyste ekologicznie, dzięki rolniczym biogazowniom.

Uporządkowanie gospodarki odpadami wpłynie pozytywnie na tereny objęte obszarowymi formami ochrony przyrody, szczególnie w zakresie czystości wód i gleb. Na terenie powiatu łęckiego znajdują się dwa

składowiska odpadów, które są zlokalizowane w obszarze chronionego krajobrazu: w gminie Prostki oraz Stare Juchy, oba wskazane do rekultywacji. Składowisko odpadów w Ostrykole jest ponadto zlokalizowane w zasięgu GZWP oraz jego stref ochronnych. Zgromadzone odpady zalegają na niezabezpieczonym podłożu, bez monitoringu odcieków. Składowisko to powinno zostać zrehabilitowane w sposób niezagrażający środowisku przyrodniczemu, np. w kierunku leśnym oraz z poszanowaniem walorów krajobrazowych. Ponadto wskazane jest, by składowisko było poddane stałemu monitoringowi odcieków. Składowisko odpadów w Starych Juchach, w związku z powstaniem nowoczesnego zakładu unieszkodliwiania odpadów, nie przyjmuje już odpadów i jest wskazane do rekultywacji.

Niezbędne jest monitorowanie i likwidacja dzikich wysypisk, szczególnie na terenach leśnych oraz w pobliżu cieków i zbiorników wodnych. Pozwoli to na zachowanie w dobrym stanie walorów przyrodniczych, w tym fauny, flory i całych siedlisk związanych z ekosystemem wodnym i wodno-leśnym (w szczególności terenów torfowisk).

Racjonalna gospodarka odpadami jest bardzo istotna tam, gdzie teren objęty powierzchniowymi formami ochrony przyrody jest użytkowany turystycznie. Należy zadbać o dostępność pojemników na odpady oraz sprawny system ich opróżniania. Najlepszym sposobem zbiórki odpadów w sposób selektywny jest system „u źródła”.

Selektywnie powinny być również zbierane odpady z terenów centrów miejscowości, miejsc odpoczynku np. plaż, parków, skwerów. W miejscach skupisk ludzi należy umieszczać pojemniki na odpady z podziałem na odpady mogące być poddane odzyskowi bądź recyklingowi.

Rewitalizacja miejsc o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych

Tereny objęte obszarowymi formami ochrony przyrody odznaczają się znacznymi walorami środowiskowymi. Ok 50% terenu EOF zlokalizowana jest w granicach obszarów chronionego krajobrazu. Obszary te w większości stanowią tereny lasów i jezior, jednak ze względu na szeroki zasięg, obejmują również tereny częściowo zabudowane, w tym związane z zabudową turystyczną. Wśród tych obszarów mogą znaleźć się tereny, dla których wskazana jest rewitalizacja bądź renaturyzacja.

Rewitalizacja wskazana jest dla brzegów rzek i jezior, które wykorzystywane są na cele turystyczne. Poprzez rewitalizację rozumie się takie działania jak: urządzenie i rekultywacja plaż (w tym infrastruktura sanitarna), urządzenie miejsc biwakowych, przystani jachtowych, przystani kajakowych. W szczególności należy zwrócić uwagę na Jezioro Woszczelskie (przedmiot ochrony obszaru Natura 2000) i Druglin Duży (wyspy na jeziorze stanowią użytek ekologiczny). Dodatkowo jeziora te muszą być zagospodarowane zgodnie z zaleceniami dla obszarów chronionego krajobrazu (m.in. ograniczenie zabudowy w pasie 100 m od brzegów jezior). Nie należy zabudowywać zbiorników wodnych, a zabudowa pojawiająca się w ich sąsiedztwie powinna być harmonijna. W zagospodarowaniu należy uwzględnić otwarcia i punkty widokowe.

Rewitalizacja powinna również dotyczyć jezior wskazanych jako zanieczyszczone i zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Rewitalizacja powinna polegać na usunięciu osadów jeziornych, w których znajduje się duża ilość substancji biogennych.

Rekultywacji i renaturyzacji wymaga również obszar położony w gminie Prostki – teren byłej fabryki chemicznej, który funkcjonował również jako rozlewnia wody źródlanej „Leśna”. Pozostała infrastruktura – drogi, budynki, mogą zostać zagospodarowane bądź wyburzone, na ich miejscu mogłyby powstać domki letniskowe, camping z sanitariatami oraz dodatkowe atrakcje turystyczne (m.in. park linowy). Teren ten stanowi obszar leśny o funkcji gospodarczej. Nie jest lasem ochronnym ani nie przedstawia unikatowych walorów krajobrazowych ani przyrodniczych, dlatego może być wykorzystany na cele bazy turystycznej.

Zagospodarowanie terenów inwestycyjnych z poszanowaniem przyrody

Okolo 50% powierzchni EOF obejmują powierzchniowe formy ochrony przyrody. Podczas szczegółowego wyznaczania terenów inwestycyjnych w granicach EOF na etapie sporządzania dokumentów planistycznych, tam gdzie jest to wymagane należy przeprowadzać inwentaryzacje środowiskowe. Priorytetem powinno być opracowanie miejscowych planów dla obszarów, które odznaczają się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi oraz objęte są powierzchniowymi formami ochrony przyrody (lub z nimi graniczą).

Ze względu na ochronę powietrza atmosferycznego, powinno się promować ekologiczne rozwiązania, które ograniczą zanieczyszczenia punktowe (kotłownie, ciepłownie, paleniska domowe) i liniowe (transport drogowy). Dodatkowo powinno się korzystać z energooszczędnych technologii. Podczas lokalizacji terenów inwestycyjnych należy mieć również na względzie normy dotyczące emisji hałasu. Przede wszystkim dotyczy to takich obiektów jak: drogi, kolej, przemysł oraz oddziaływanie skumulowane. W celu redukcji zanieczyszczeń powietrza oraz tworzenia barier akustycznych, powinno się urządzać miejsca zieleni w przestrzeni publicznej, jak: parki miejskie, skwery, ogród botaniczny, ogród dendrologiczny. Szczególnie dotyczy to terenów miasta Ełk.

Wskazuje się również zachowanie korytarzy napowietrzających i przewietrzających miasto Ełk. Główne korytarze napowietrzające to tereny otwarte oraz doliny. Głównym korytarzem napowietrzającym jest rzeka Ełk. Należy unikać wprowadzania zabudowy rozproszonej oraz zabudowywania dolin, przegradzania oraz zawężania korytarzy ekologicznych.

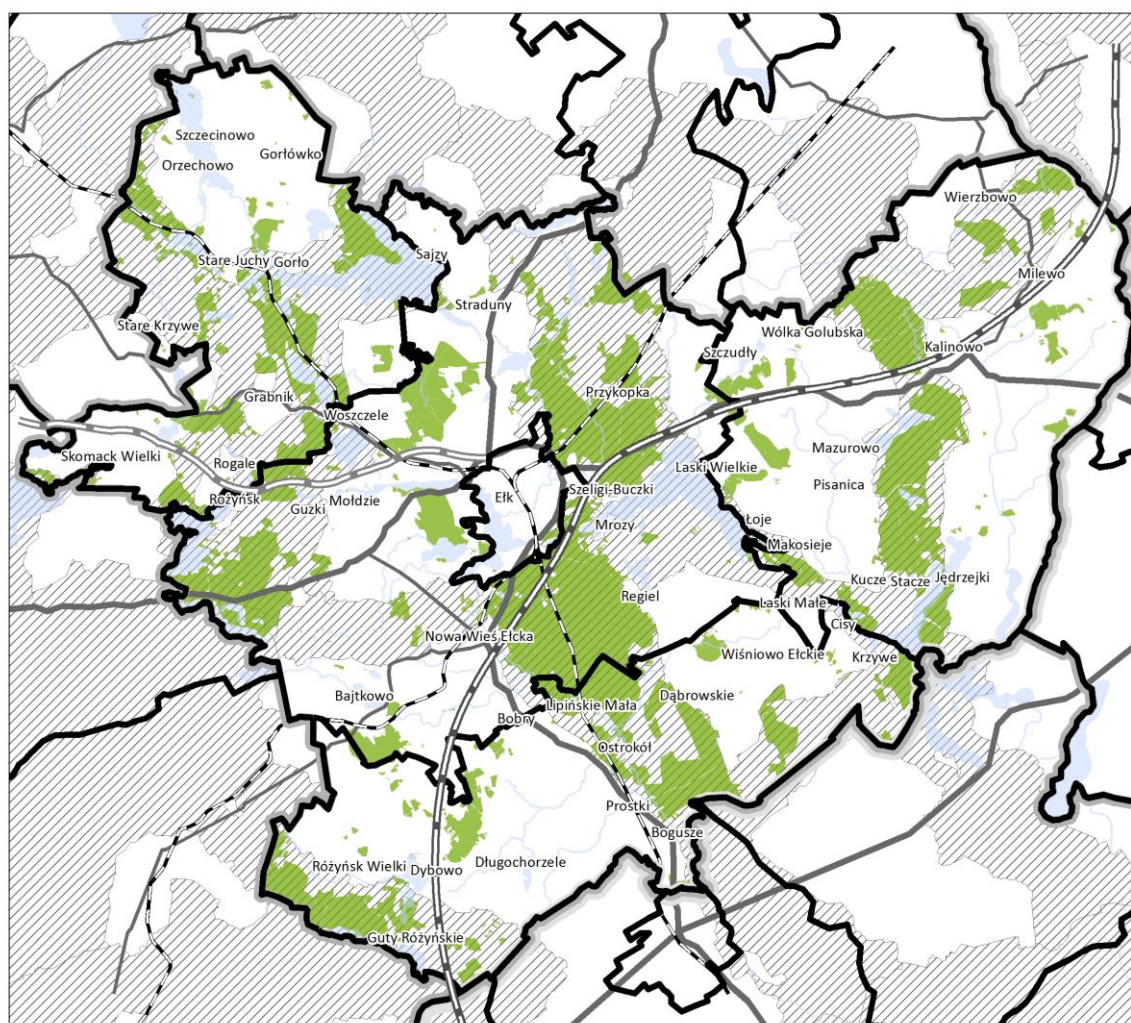
Lesistość EOF kształtuje się na poziomie 22%, i odbiega od średniej wojewódzkiej, która wynosi 30,9%. EOF charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem kompleksów leśnych i skomplikowanymi stosunkami własnościowymi. Najniższą lesistością (18%), a także znacznym rozczłonkowaniem zbiorowisk leśnych, charakteryzuje się gmina Stare Juchy. Zasady gospodarki leśnej, zgodnie z przepisami odrębnymi w zakresie lasów, określa plan urządzenia lasów państwowych oraz uproszczone plany urządzania lasów prywatnych.

Z punktu widzenia ochrony lasów podstawowym zadaniem jest ich trwałe utrzymanie i zapewnienie ciągłości ich użytkowania. Planowane inwestycje liniowe czy powierzchniowe nie powinny powodować fragmentacji i rozdrobnienia kompleksów leśnych, szczególnie w obrębie powiązań ekologicznych. Obszarami, w których szczególnie istotne jest utrzymanie istniejących zbiorowisk, a także dążenie do wzmacniania ich ciągłości poprzez prowadzenie zalesień, są tereny położone w części zachodniej EOF, w obrębie korytarza Puszcza Borecka – Puszcza Piska (gminy Stare Juchy, Ełk), oraz centralnej i wschodniej, wchodzącej w granice korytarza Pojezierza Ełckiego.

Zalesienia powinny być prowadzone przede wszystkim na glebach niższych klas bonitacyjnych, nieużytkach. Jednocześnie nie powinny one powodować zniszczenia cennych zbiorowisk nieleśnych (łąk, torfowisk). Należy unikać również wprowadzania monokultur oraz zadrzewień pasowych powodujących dysharmonię krajobrazową. Racjonalna gospodarka leśna i ochrona przyrody możliwa jest do przeprowadzenia w zwartych, rozgraniczonych kompleksach leśnych o dobrze wykształconej strefie ekotonowej na styku dwóch biocenoz: lasu i pola.

W granicach EOF lasy ochronne występują w rozproszeniu na całym terenie, ich zagospodarowanie powinno być zgodne z zasadami gospodarowania w lasach o szczególnych walorach przyrodniczych w Polsce (HCVF), podporządkowane przede wszystkim funkcjom, które dane kompleksy pełnią. W lasach wodochronnych zabronione są czynności mogące niekorzystnie wpłynąć na stan chronionych zasobów wodnych.

Schemat 28. Powiązania ekologiczne

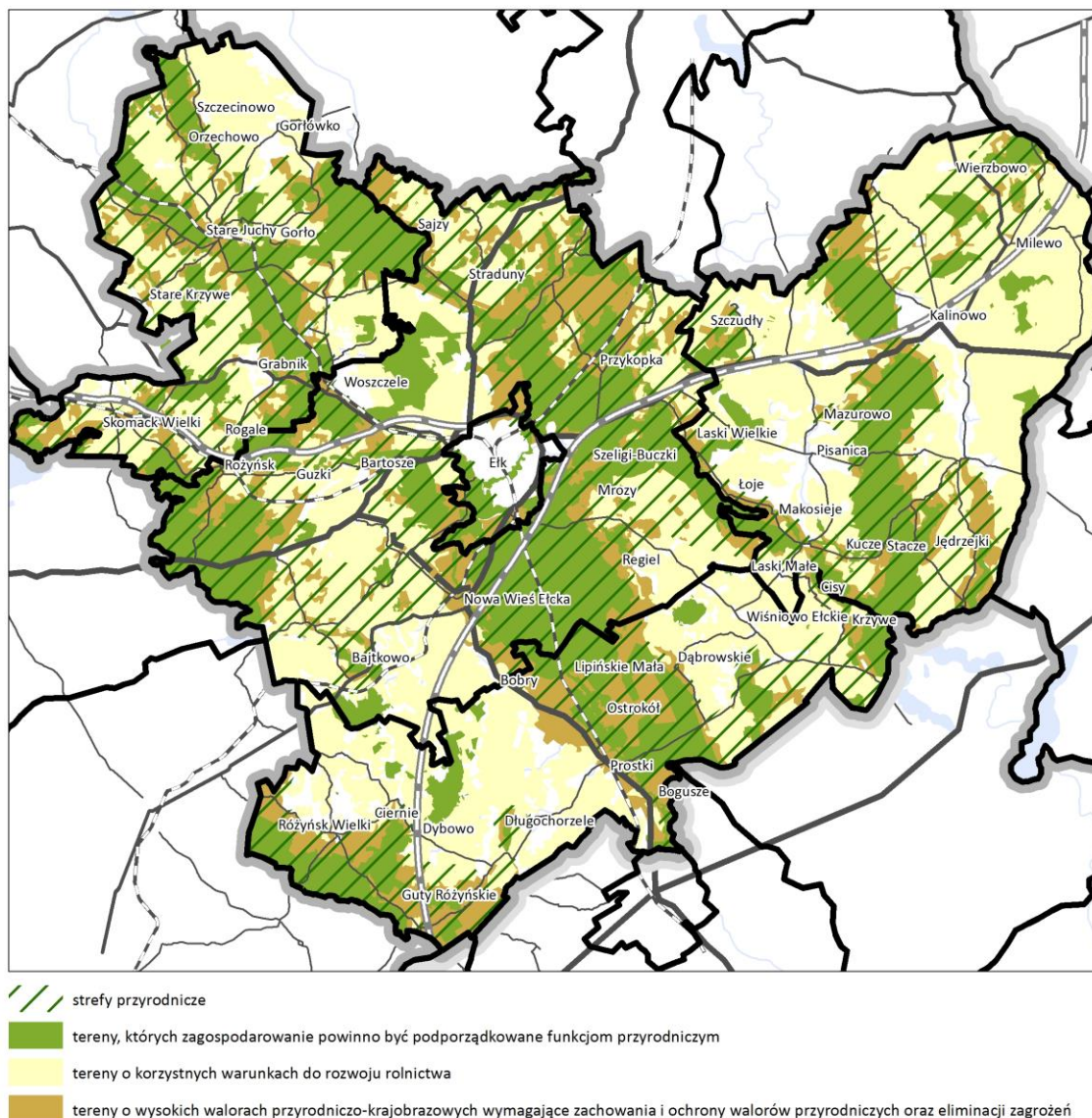

■ lasy stanowiące własność Skarbu Państwa

▨ powiązania ekologiczne, obszar w granicach których szczególnie należy dążyć do zachowania trwałości i ciągłości kompleksów leśnych

Teren EOF charakteryzuje się dobrymi warunkami dla rolnictwa ekstensywnego, ekologicznego, zintegrowanego. Zgodnie z waloryzacją województwa ze względu na preferowane kierunki rozwoju rolnictwa przez Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie, obszar powiatu łęckiego należy do obszarów o potencjalnie wielofunkcyjnym rolnictwie (typ A, oznaczający wkomponowanie w wiejską przestrzeń funkcji pozarolniczych). EOF charakteryzuje się wysokimi walorami środowiskowymi i związanym z tym wysokim potencjałem do rozwoju turystyki, kierunek rozwoju rolnictwa powinien zatem uwzględniać powyższe uwarunkowania. Wobec powyższego wskazuje się na rozwój rolnictwa ekologicznego, wytwarzanie produktów rolno-spożywczych tradycyjnych i specyficznych dla obszaru. Należy również rozwijać rolnictwo specjalistyczne. Alternatywne źródło dochodu i kierunek rozwoju gminy może stanowić agroturystyka, wykorzystująca piękno krajobrazu wiejskiego, a także występujące tu jeziora oraz lasy.

Schemat 29. Zagospodarowanie na terenach pełniących funkcje przyrodnicze

Koncepcja zagospodarowania wskazuje zróżnicowaną możliwość ingerencji inwestycyjnej w środowisko przyrodnicze terenu EOF. Poniższa tabela określa zasady zagospodarowania na terenach, na których podstawową funkcją powinna być ochrona wartości przyrodniczych, terenach o ograniczonych możliwościach inwestycyjnych, a także na terenach o korzystnych warunkach do rozwoju rolnictwa.

Tabela 18. Zasady zagospodarowania na terenach pełniących funkcje przyrodnicze

TERENY, KTÓRYCH ZAGOSPODAROWANIE POWINNO BYĆ PODPORZĄDKOWANE FUNKCIOM PRZYRODNICZYM	
tereny przyrodnicze wymagające zachowania i ochrony walorów przyrodniczych	
<p>rezerwat przyrody „Ostoja Bobrów Bartosze” (las HCVF 1.1.)</p>	<p>Obszary przyrodnicze wymagające bezwzględnego zachowania i ochrony walorów środowiska. Zgodnie z przepisami odrębnymi, tereny te wyróżniają się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, kulturowymi lub walorami krajo-brazowymi. Udostępniany może być szczególnie w celach dydaktycznych. Na obszarze rezerwatu przyrody zabrania się m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wycinania drzew osiki, topoli, wierzby i wszelkich krzewów, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin; ▪ niszczenia domów i nor bobrowych; ▪ pasania zwierząt gospodarskich; ▪ zanieczyszczania wody i terenów rezerwatu oraz zakłócania ciszy; ▪ umieszczania tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem znaków związanych z ochroną przyrody; ▪ wznoszenia budowli oraz zakładania lub wznoszenia urządzeń komuni-kacyjnych i innych urządzeń technicznych.
<p>użytek ekologiczny „Torfowisko Sikora”</p>	<p>Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Na obszarze użytków ekologicznych zabrania się m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niszczenia, uszkodzenia, przekształcania terenu, ▪ wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, ▪ uszkodzenia i zanieczyszczania gleby, ▪ dokonywania zmian stosunków wodnych, ▪ likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych, ▪ zmiany sposobu użytkowania ziemi, ▪ wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamie-niałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minera-łów i bursztynu, umieszczania tablic reklamowych.
<p>obszar Natura 2000:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ostoja Polygon Orzysz PLB280014 ▪ Jezioro Woszczel-skie PLH280034 ▪ Murawy na Poje-zierzu Łęckim PLH280041 ▪ Torfowisko Zocie PLH280037 	<p>Zgodnie z ustawą z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w odniesieniu do obszarów Natura 2000, zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000; ▪ wpływając negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000; ▪ pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązań z innymi obszarami. <p>Dla obszarów Natura 2000 nie zostały opracowane plany zadań ochrony, jedynie dla obszaru Murawy na Pojezierzu Łęckim przygotowano projekt PZO. Pro-jektowane ustalenia działań ochronnych ograniczają się głównie do usuwania gatunków drzew niezgodnych z siedliskami, ograniczania prac leśnych do nie-zbędnego minimum oraz konieczności pozostawiania drzew do naturalnego</p>

	rozkładu.
las	<p>Obszary przyrodnicze wymagające bezwzględnej zachowania i ochrony walorów środowiska.</p> <p>Strefy ochronne, miejsca rozrodu i regularnego przebywania ptaków chronionych (bielik, bocian czarny, cietrzew). W okresie całego roku, a w strefie ochrony okresowej – czasowo, zabronione jest przebywanie osób w ich obrębie.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ lasy HCVF 1.2.: ostoje zagrożonych i ginących gatunków: obszary wskazane do ograniczenia ruchu turystycznego ze względu na ochronę szczególnie cennych ekosystemów, obszary wymagające ukierunkowania ruchu turystycznego, ▪ lasy HCVF 3.1.: obszary skrajnie rzadkich i ginących ekosystemów, marginalnych z punktu widzenia gospodarki leśnej i lasy HCVF 3.2. obszary rzadkich, ginących lub zagrożonych ekosystemów w skali Europejskiej: ochrona lasów, a w szczególności lasów ochronnych (glebo-, wodochronnych), zagospodarowanie, użytkowanie i ochrona lasów stosownie do uznanych kategorii ochronności zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz planem zarządzania lasów; w lasach wodochronnych zabronione są czynności mogące niekorzystnie wpłynąć na stan chronionych zasobów wodnych, ▪ lasy wodochronne (HCVF 4.1.) i lasy glebochronne (HCVF 4.2.): naturalne zbiorniki retencyjne, możliwość wykorzystania rekreacyjnego.
jeziora	<p>Obszary przyrodnicze wymagające bezwzględnej zachowania i ochrony walorów środowiska. Strefy ochronne, miejsca rozrodu i regularnego przebywania ptaków chronionych (bielik, bocian czarny, cietrzew). W okresie całego roku, a w strefie ochrony okresowej – czasowo, zabronione jest przebywanie osób w ich obrębie.</p>
gleby organiczne, torfowiska	<p>Chronione na mocy ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Pozytywny wpływ na bilans wodny poprzez magazynowanie i regulację odpływu wód, siedliska rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt.</p>
tereny naturalnych zagrożeń	
obszary szczególnego zagrożenia powodzią (1%)	<p>Obszary zalewowe, naturalne obszary retencjonowania oraz oczyszczania wód, siedlisko cennych zbiorowisk roślinnych oraz gatunków zwierząt. Obowiązują zakazy wynikające z art. 88 l ust. 1 oraz art. 40 ust. 1 pkt 3 ustawy Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 ze zm.).</p> <p>Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych; ▪ sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej elementy zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk; ▪ zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykony-

	<p>wania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymaniem wód (...), a także utrzymaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z ich funkcjonowaniem;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ w drodze decyzji dyrektor RZGW może zwolnić z powyższych zakazów, jeśli nie utrudni to ochrony przed powodzią.
TERENY O OGRANICZONYCH MOŻLIWOŚCIACH ZAGOSPODAROWANIA	
tereny o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych wymagające zachowania i ochrony walorów przyrodniczych, eliminowania zagrożeń z dopuszczeniem niezbędnych form zagospodarowania, w tym infrastruktury	
<p>zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Torfowisko Zocie”</p>	<p>Fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe i estetyczne.</p> <p>Na obszarze zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zabrania się m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obszaru, ▪ wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, ▪ uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, ▪ dokonywania zmian stosunków wodnych, ▪ likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych, ▪ zmiany sposobu użytkowania ziemi, ▪ wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu, ▪ umieszczania tablic reklamowych.
<p>obszary chronionego krajobrazu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pojezierza Łęckiego ▪ Doliny Legi ▪ Jezior Orzyskich ▪ Jezior Rajgrodzkich ▪ Wzgórz Dybowskich 	<p>Tereny o stosunkowo wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Grunty rolne, leśne i inne pozostają w gospodarczym użytkowaniu w warunkach zrównoważonego rozwoju. W granicach niniejszych obszarów obowiązują ustalenia zgodnie z przepisami odrębnymi. Zakazuje się lokalizacji inwestycji zakłócających walory krajobrazowe. Ochronie podlegają ekosystemy leśne, nieleśne (łąki, pastwiska, torfowiska), oraz ekosystemy wodne.</p> <p>W granicach OChK wprowadza się m. in. następujące zakazy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227), ▪ likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, ▪ wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów, ▪ wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu; ▪ dokonywania zmian stosunków wodnych, ▪ likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych, ▪ lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.

korytarze migracji	<p>Tereny o stosunkowo dobrze zachowanych walorach przyrodniczych tworzące połączenia pomiędzy obszarami stanowiącymi podstawowe siedliska zwierzyzny i umożliwiające przemieszczanie się w ramach aktywności dobowej, sezonowych wędrówek, migracji oraz kolonizacji obszarów przez młode osobniki.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zachowanie zwartych kompleksów leśnych w części wschodniej, centralnej oraz zachodniej EOF, ▪ szczególnej ochronie powinien podlegać obszar węzłowy Puszcza Piska, którego fragment zajmuje zachodnio-południową część EOF, ▪ utrzymanie odpowiednich warunków siedliskowych w obrębie obszarów ostojowych oraz korytarzy ekologicznych oraz zachowanie drożności na całym ich przebiegu, ▪ zachowanie płatów leśnych w obrębie korytarzy ekologicznych, które dla przemieszczających się gatunków leśnych zapewniają osłonę i ochronę termiczną, ▪ kształtowanie i ochrona mozaiki siedliskowej, z większą różnorodnością siedliskową wiąże się możliwość dyspersji większej liczby różnych gatunków, szczególnej ochronie powinny podlegać torfowiska, oczka wodne, ▪ kształtowanie struktury rolno-leśnej sprzyjającej migracji gatunków leśnych, czyli takiej, gdzie płyty lasu w terenach bezleśnych, stanowiących korytarze ekologiczne, są w odległości nie większej niż zasięg jego wzroku; wskazane dodatkowo kształtowanie pasowych zadrzewień, nawiązujących do korytarzy ciągłych stanowiących lepszą ochronę dla poruszających się zwierząt, ▪ w przypadku migrujących gatunków leśnych ogólny stopień lesistości powinien być na poziomie ok. 40%, stąd wskazuje się na potrzebę zwiększenia lesistości w obrębie EOF, a w szczególności w gminie Stare Juchy oraz Kalinowo, ▪ zachowanie i odtwarzanie grup drzew i krzewów związanych z ciekami, nawet niewielkimi, zagłębieniami terenu, śródpolnymi zabagnieniami czy oczkami wodnymi, ▪ zapobieganie powstawaniu barier i wprowadzanie ułatwień w ich pokonywaniu; w przypadku grodzenia dróg udroźnienie polega na wprowadzeniu przejść dla zwierząt górnych lub dolnych o odpowiednich parametrach; w przypadku przejść górnych należy wprowadzić roślinność pochodzenia miejscowego, ▪ w przypadku barier powierzchniowych zabezpieczenie drożności korytarzy ekologicznych na etapie opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zachowanie pasów gruntów nie podlegających zainwestowaniu, pełniących funkcje korytarzowe, ▪ ograniczenie rozpraszania się zabudowy, poprzez intensyfikację wykorzystania terenów w ramach istniejącego zainwestowania.
tereny wymagające ochrony zasobów środowiska	
GZWP nr 217 Pradolina rzeki Biebrzy wraz ze strefami ochronnymi	<p>Na podobszarze A i podobszarze B proponuje się następujące zakazy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalizowania składowisk odpadów komunalnych, niebezpiecznych, innych niż niebezpieczne i obojętne, ▪ lokalizowania podziemnych składowisk odpadów komunalnych, niebezpiecznych oraz innych niż niebezpieczne i obojętne, ▪ składowania lub przechowywania odpadów promieniotwórczych, ▪ stosowania komunalnych osadów ściekowych.

oraz nakazy:

- uzgadniania z właściwym dyrektorem RZGW: studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla obszarów gmin i miast, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz warunków zabudowy,
- sporządzenia przeglądu ekologicznego instalacji, których lokalizacja na obszarze ochronnym zbiornika jest okolicznością wskazującą na możliwość negatywnego oddziaływania na jeden z elementów środowiska – wody podziemne,
- przeprowadzania oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko każdego planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, w szczególności na wody podziemne,
- stosowania urządzeń chroniących wody podziemne przed wpływem zanieczyszczeń pochodzących z dróg i parkingów - systemów szczelnych w połączeniu ze stawami odparowującymi lub separatorów,
- uznania za wodochronne lasów położonych na obszarze zbiornika,
- uwzględnienia w planie urządzenia lasu lub uproszczonym planie urządzenia lasu zasad ochrony wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych.

Na terenie podobszaru B należy ponadto wprowadzić nakaz:

- wyznaczenia terenu aglomeracji obejmującej wszystkie zabudowania znajdujące się w granicach podobszaru, z których ścieki komunalne będą zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych i rozpoczęcia działań zmierzających do objęcia całego terenu systemem kanalizacji zbiorowej. Po ustanowieniu obszaru ochronnego należy wprowadzić zmiany w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), w zakresie ponownego zweryfikowania zasięgu terenu aglomeracji i ewentualnej zmiany zapisów,
- stosowania urządzeń chroniących wody podziemne przed wpływem zanieczyszczeń pochodzących z dróg i parkingów - systemów szczelnych zakończonych separatorami.

Z uwagi na rolniczy charakter obszaru na uwagę zasługują następujące dobre praktyki zmierzające do ograniczenia zagrożenia zanieczyszczenia wód zbiornikowych:

- nie budować nowych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach skanalizowanych lub przewidzianych, zgodnie z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, do skanalizowania, a także na obszarach o bardzo wysokiej podatności tzn. o czasie migracji zanieczyszczeń poniżej 5 lat,
- przy dopuszczeniu stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków poza obszarami aglomeracji i zwartej zabudowy wiejskiej dla pojedynczych gospodarstw w zabudowie rozproszonej,
- w rejonach, w których budowa systemów kanalizacji zbiorczej powodowałaby nadmierne koszty, a na pozostałych terenach do czasu wybudowania kanalizacji zbiorowej wymagać gromadzenia ścieków w zbiornikach szczelnych i przeprowadzania ich utylizacji w najbliższej położonych oczyszczalniach,
- dokonywać systematycznej kontroli stanu i funkcjonowania przydomowej gospodarki ściekowej oraz rygorystycznie egzekwować wymogi prawne w tym zakresie. W tym, bezpośrednio po ustanowieniu obszaru

	<p>ochronnego GZWP, dokonać kontroli przestrzegania regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy - w szczególności zgodności z zapisami regulaminu częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych zlokalizowanych na nieruchomościach lub częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych z istniejących przydomowych oczyszczalni ścieków,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nie lokalizować na terenie obszaru ochronnego instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, ▪ nie prowadzić rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych lub powierzchni terenu odpadami, ▪ rekultywować tereny pogórnice i zdegradowane (w tym wyrobiska poeksploatacyjne – np. torfu, nieczynne składowiska odpadów, rejony skażone na skutek awarii, itp.) w taki sposób, aby nie stanowiły zagrożenia dla jakości wód podziemnych, ▪ na właścicieli nieużytkowanych studni wierconych będących urządzeniami wodnymi, w przypadku gdy nie są utrzymywane w należytym stanie nakładać kary grzywny w celu nakłonienia właścicieli do likwidacji takich studni, ▪ właścicieli nieużytkowanych studni kopanych, położonych w obrębie terenu zwodociągowanego zachęcać do likwidacji studni, ▪ nie stosować środków ochrony roślin innych niż dopuszczone do stosowania w strefach ochronnych ujęć wody, ▪ nie stosować nawozów naturalnych w postaci płynnej na terenach wskazanych na mapie zagrożeń wód podziemnych jako tereny o braku izolacji poziomu zbiornikowego, ▪ prowadzić szkolenia rolników w zakresie stosowania dobrych praktyk w szczególności użytkowania i przechowywania nawozów, zwłaszcza naturalnych nawozów w postaci płynnej. <p>Ważnym elementem gwarantującym przestrzeganie nakazów, zakazów oraz stosowanie dobrych praktyk na terenie wrażliwym na zanieczyszczenia antropogeniczne jest edukacja rolników głównie z zakresu stosowania i przechowywania nawozów, zwłaszcza naturalnych w postaci płynnej.</p>
TERENY O KORZYSTNYCH WARUNKACH DO ROZWOJU ROLNICTWA	
<p>tereny o korzystnych warunkach do rozwoju rolnictwa, kompleksy 2, 3, 4, 8 przydatności rolniczej, dominacja gleb III i IVa klasy bonitacyjnej</p>	<p>Wskazana jest ochrona zwartych kompleksów terenów rolnych o wysokich wartościach bonitacyjnych przeznaczonych do produkcji rolnej. Wprowadzanie zabudowy trwałej na tereny pokryte glebami o wysokich klasach, powinno mieć miejsce tylko w przypadku braku innych rozwiązań.</p> <p>W celu zapobiegania erozji gleb na stokach należy podejmować działania minimalizujące zagrożenie, poprzez m.in. zachowanie oraz zakładanie pasów zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, na liniach spływu wód.</p> <p>Wskazuje się na konieczność zachowania torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, siedlisk cennych gatunków roślin oraz zwierząt.</p>

XXII. Rozwój turystyki, sportu i rekreacji

Rozwój turystyki, sportu i rekreacji na terenie EOF powinien oprzeć się o walory przyrodnicze: liczne jeziora, urozmaiconą rzeźbę terenu, dużą lesistość. Walory te nie są wykorzystywane na wystarczającym poziomie, głównie z powodu niedoinwestowania w infrastrukturę turystyczną – bazę noclegową i gastronomiczną oraz system obsługi ruchu turystycznego. Ruch turystyczny odbywa się w sposób niekontrolowany, co generować może presję na środowisko.

Potrzeba rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji wiąże się ściśle z szansą na poprawę sytuacji na rynku pracy, ale także z koniecznością poprawnego kształtowania ładu przestrzennego oraz niedopuszczenia do negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze.

W zakresie polityki na rzecz kształtowania i rozwoju turystyki wyodrębniono następujące kierunki rozwoju:

- przygotowanie zintegrowanej i komplementarnej oferty turystycznej,
- rozwój turystyki kwalifikowanej i krajoznawczej,
- rozbudowa infrastruktury związanej z turystyką – baza noclegowa, gastronomiczna, szlaki turystyczne, centra i punkty turystyczne, obiekty kultury,
- uporządkowany rozwój turystyki i rekreacji indywidualnej,
- stworzenie systemu ułatwień i zachęt dla inwestorów i organizatorów usług turystycznych oraz promocji oferty turystycznej,
- wprowadzenie jednolitego systemu informacji wizualnej na terenie EOF.

Tereny predysponowane do rozwoju turystyki i rekreacji obejmują pas terenu rozciągający się od północno-zachodnich granic gminy Stare Juchy, poprzez Ełk, do południowo-wschodnich granic terenu EOF. Lokalizacja ta wynika z przestrzennego rozmieszczenia walorów przyrodniczych obszaru – jeziorności i lesistości.

Miasto, jako największy ośrodek, naturalnie pełni funkcję głównego punktu w zakresie obsługi ruchu turystycznego. W Ełku należy poszerzać ofertę turystyki i rekreacji, głównie miejsc noclegowych, obiektów gastronomicznych, atrakcji kulturalnych, imprez i festiwali, atrakcyjnych przestrzeni publicznych, obiektów handlowych, urządzeń sportu i rekreacji.

W koncepcji zagospodarowania przestrzennego wskazano turystyczne punkty węzłowe. Powinny one koncentrować funkcje turystyczne w danych rejonach EOF, dotyczy to organizacji punktów informacji turystycznej, przygotowania miejsc odpoczynku, wypożyczalni sprzętu turystycznego, lokalizacji parkingów czy bazy gastronomicznej. Lokalizacja punktów węzłowych wynika ponadto z wytyczonych w koncepcji kierunków komunikacyjnych w zakresie transportu zbiorowego, w tym zintegrowanych punktów przesiadkowych. Turystyczne punkty węzłowe powinno się kształtować w następujących miejscowościach: Ełk, Stare Juchy, Różyńsk, Straduny, Ostrykół, Sypitki.

W zakresie sieci szlaków turystycznych, obecny system należy uzupełnić o poniższe powiązania:

- szlak rowerowy zbudowany po śladzie nieczynnych odcinków nieczynnej Ełckiej Kolei Wąskotorowej – Sypitki – Kalinowo – Turowo oraz Laski Małe – Zawady Tworki,
- szlak pieszo-rowerowy łączący miejscowości Kalinowo – Lega – Płociczno,
- szlak pieszo-rowerowy łączący miejscowości Prostki – Guty Różyńskie – Bajtkowo – Nowa Wieś Ełcka,
- szlak kajakowy łączący szlak Łażna Struga z miejscowością Stare Juchy,
- szlak kajakowy łączący szlak rzeki Legi z miejscowością Jędrzejki.

Ważnym planowanym przedsięwzięciem jest idea rozbudowy drogi wodnej łączącej Wielkie Jezioro Mazurskie z Kanałem Augustowskim. W pierwszych etapach prac nad wytyczeniem trasy przygotowano 22 warianty drogi wodnej, z których finalnie wybrano 2 optymalne rozwiązania do dalszych analiz (wariant 21 i wariant 22). Realizacja tego zamierzenia będzie bardzo istotną kwestią dla gmin wchodzących w skład EOF w zakresie rozwoju turystyki. Szlak żeglowny łączący najbardziej atrakcyjny rejon żeglarski w kraju z obszarami wschodnich Mazur i północnej części Podlasia wpłynie na liczbę turystów odwiedzających poszczególne gminy powiatu łęckiego.

W miejscowościach nadjeziornych widoczny jest ruch inwestycyjny w zakresie lokalizacji obiektów noclegowych i zespołów zabudowy rekreacji indywidualnej. Rozwój różnorodnej bazy noclegowej jest bardzo pożądany. Rozwój przestrzenny terenów zabudowy lotniskowej musi odbywać pod ścisłą kontrolą – w oparciu o zasięgi wyznaczone w planach miejscowych i przy zapewnieniu odpowiedniej obsługi komunikacyjnej i infrastrukturalnej. Takie podejście zapewni trwałość walorów środowiska przyrodniczego, które są głównym czynnikiem wpływającym na wybór miejsca odpoczynku właśnie na tych terenach.

W koncepcji wyznaczono miejsca o dużym potencjale do wykorzystania na cele turystyczno-rekreacyjne. W gminie Prostki to miejscowość Guty Różyńskie, osada położona nad jeziorem Borowe, nieco na uboczu względem głównych atrakcji turystycznych, gdzie funkcjonują ośrodki turystyczne i gospodarstwa agroturystyczne. Drugim miejscem w tej gminie są tereny po dawnych zakładach chemicznych, zlokalizowane w lesie na wysokości miejscowości Ostrykół. Tereny te mogą być zaadaptowane na ośrodki lotniskowe lub pełnić funkcje rekreacyjne w kierunku turystyki alternatywnej (np. sportów ekstremalnych). Kolejne miejsce to zespół budynków w miejscowości Jędrzejki położonej nad jeziorem Białym w gminie Kalinowo, w pobliżu nowourządzanej plaży. Budynki te wyróżniają się w otoczeniu swoją kubaturą i ciekawą architekturą, dzięki czemu dają możliwość stworzenia atrakcyjnego i ciekawego obiektu (noclegowego, kulturalnego), który uatrakcyjni tę część terenu EOF.

Kluczowym elementem wzbogacającym atrakcyjność turystyczną EOF jest również odpowiednie zagospodarowanie najciekawszych zabytków położonych na terenie miasta i gmin. Nową funkcję powinny znaleźć ruiny zamku w Ełku. Ełcka Kolej Wąskotorowa wraz z systemem szlaków turystycznych powinna zachęcać przyjezdnych do miasta na zwiedzanie bardziej peryferyjnych części EOF.

Istniejąca infrastruktura sportowa na obszarze EOF rozłożona jest równomiernie i nie wymaga znacznego uzupełnienia o nowe elementy. Należy jedynie modernizować istniejące już obiekty i przystosować je do wymagań, jakie mieszkańcy stawiają przed nowoczesnymi obiektami wielofunkcyjnymi.

Największa kumulacja terenów sportowych znajduje się w mieście (hala widowiskowa, lodowisko, boiska wielofunkcyjne, korty tenisowe, basen, skatepark, park linowy, park wodny, stadion). Obiekty te w przyszłości będą prawdopodobnie wymagać rozbudowy. W miejscowościach na obszarze wiejskim, poza boiskami, istnieją również plaże zrealizowane przez program „Plaża wiejska w każdej gminie powiatu łęckiego”. Akcja ta powinna być kontynuowana, ponieważ w znaczny sposób przyczynia się do uatrakcyjnienia i ożywienia miejscowości, w których plaże powstają. W niektórych lokalizacjach towarzyszą im siłownie plenerowe.

Każdy walor turystyczny cechuje pewien okres aktywności, czyli czas w ciągu roku, w jakim może być wykorzystany przez potencjalnych turystów. Na terenie EOF nasilenie ruchu turystycznego będzie występować w sezonie wiosennym i letnim. Należy zatem rozważyć starania w zakresie przygotowania oferty zimowej, np. biegowych szlaków narciarskich, bojerów, kuligów, szlaków konnych.

Z ogólnych zasad zrównoważonego rozwoju wynika, że żaden z elementów biorących udział w rozwoju turystycznym nie powinien ulegać zmniejszeniu, a sposoby zagospodarowania i użytkowania tury-

stycznego powinny uwzględniać lokalne uwarunkowania. Wielkość i forma planowanych obiektów powinna być dostosowana do otaczającego krajobrazu, a liczba użytkowników powinna uwzględniać naturalną chłonność terenu.

Bardzo ważnym elementem w dziedzinie kształtowania kierunków rozwoju turystyki na terenie EOF jest współpraca między poszczególnymi ośrodkami i przygotowanie komplementarnej i atrakcyjnej oferty turystycznej.

Rozwój turystyki z poszanowaniem walorów środowiska przyrodniczego

Turystyka rozwija się na terenach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, które w dużej mierze pokrywają się z zasięgiem powierzchniowych form ochrony przyrody. W celu ochrony potencjału przyrodniczego należy skanalizować ruch turystyczny, m.in. poprzez stworzenie ścieżek turystycznych (rowerowych, edukacyjnych, zdrowotnych), zaopatrzonych m.in. w urządzone miejsca do odpoczynku, kosze na śmieci. Ukierunkowanie turystyki ma również na celu likwidację lub unikanie ingerencji w przyrodę.

Rozwój turystyki powinien być ograniczony wokół terenu rezerwatów, użytków ekologicznych, obszarów Natura 2000, których przedmiotem ochrony są wrażliwe ekosystemy, jak np. torfowiska czy murawy. Wokół Torfowiska Zocie nie powinno się wprowadzać terenów turystycznych, w celu jego ochrony, wokół należy utrzymywać dotychczasowy sposób zagospodarowania – tereny rolne. W rezerwacie „Ostoja Bobrów Bartosze” obowiązuje m.in. zakaz zakłócania ciszy. W granicach OChK, które stanowią ok. 50% powierzchni EOF, obowiązuje zakaz lokalizowania zabudowy w pasie do 100 m od granic brzegów rzek i jezior. Ostoja Poligon Orzysz jest w dużej mierze zamknięta dla ruchu turystycznego, ze względu na to, iż jest to teren wojskowy. W przypadku Jeziora Woszczelskiego i Druglin Duży (wyspy na jeziorze stanowią użytek ekologiczny, nie powinny być zagospodarowane), należy regulować ruch kołowy, turystykę pieszą oraz jazdę konną. Wraz z rozwojem infrastruktury turystycznej, powinno się zapewniać zabudowie odpowiedni rozwój infrastruktury sanitarnej.

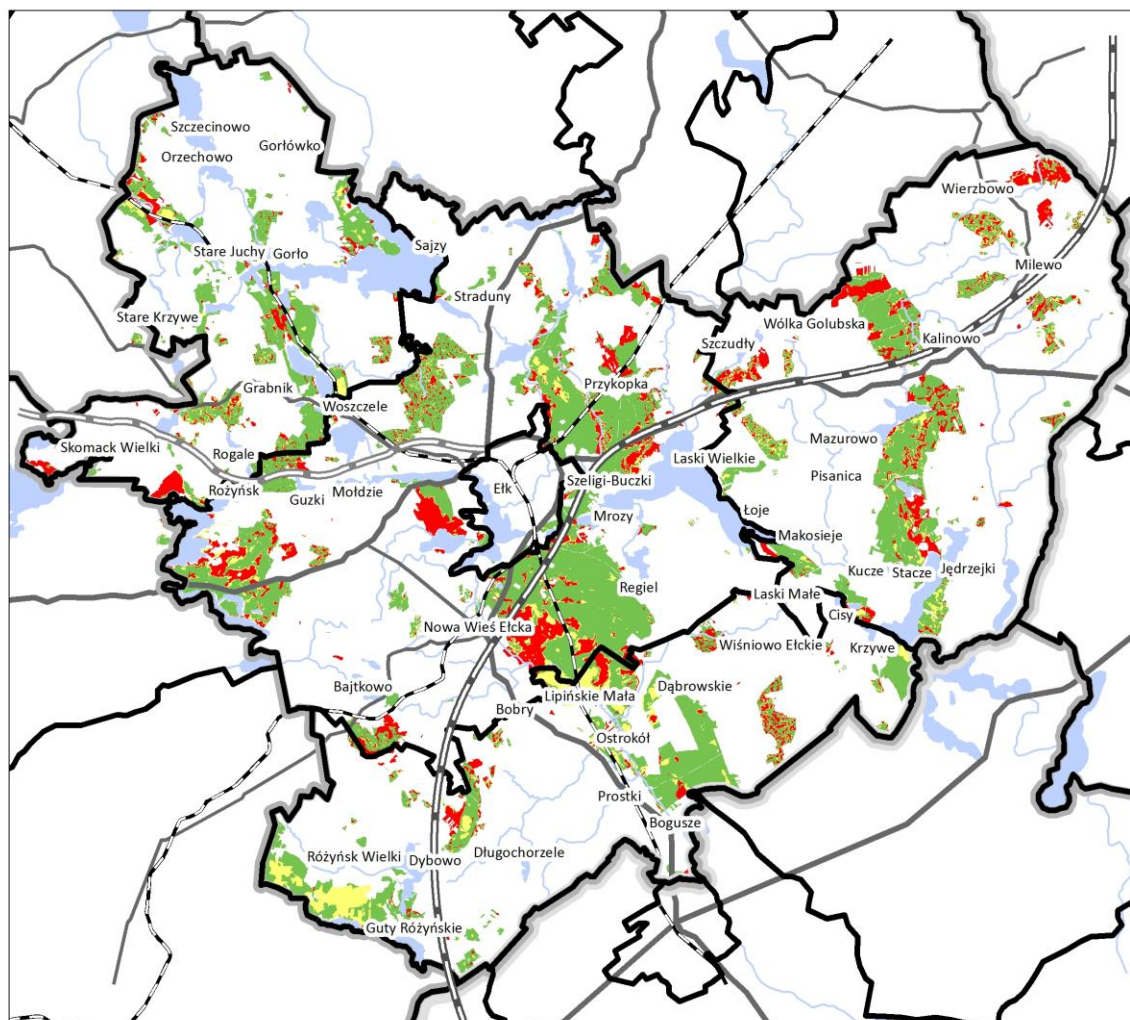
Ze względu na ochronę powietrza atmosferycznego, powinno się promować turystykę rowerową oraz organizować transport publiczny wykorzystujący tabor niskoemisyjny. Dodatkowo infrastruktura turystyczna powinna być optymalnie oświetlona, z użyciem energooszczędnych rozwiązań.

Występujące lasy oraz jeziora na terenie EOF stanowią wysoki potencjał turystyczny regionu. Szczególną atrakcyjnością charakteryzują się gminy Stare Juchy i Łęka. Do najatrakcyjniejszych obiektów przyrody, punktów widokowych oraz zabytków prowadzą szlaki piesze, rowerowe, konne i kajakowe. Wyznaczono również ścieżki edukacyjne. Na terenach użytkowanych rekreacyjnie roślinność narażona jest na wiele oddziaływań ze strony przebywających tam ludzi. Szkody wywoływane przez użytkowników terenów rekreacyjnych to przede wszystkim mechaniczne niszczenie żywych roślin i ściółki, zaśmiecanie (gospodarka odpadami i gospodarka ściekowa), ugniatanie gleby (zmiany wilgotnościowe i powietrzne podłoża). Różna jest podatność na te czynniki poszczególnych gatunków roślin. Najmniej odporna na użytkowanie jest roślinność na siedliskach wilgotnych i mokrych, a także suchych. Najwyższą odpornością, chłonnością naturalną, odznaczają się rośliny siedlisk świeżych. Chłonność naturalną definiuje się jako dopuszczalną liczbę użytkowników, którzy przebywając na danym terenie nie wywołują przekształceń środowiska przyrodniczego. Na potrzeby oceny odporności lasów w obrębie EOF wykorzystano metodę oceny odporności siedlisk zaproponowaną w 1971 r. przez Ministerstwo Gospodarki Komunalnej w „Wytucznych przystosowania lasów komunalnych do wypoczynku ludzi”. W metodzie tej posłużono się skalą 3-stopniową (odporne, średnio odporne, mało odporne). Naturalną chłonność uzależniono również od prowadzonej formy wypoczynku:

- najbardziej agresywne formy wypoczynku: zbieractwo, biwakowanie,

- średnio agresywne formy wypoczynku: plażowanie, wypoczynek na runie, zabawy ruchowe, gry sportowe,
- najmniej agresywne formy wypoczynku: spacer po drogach, mała turystyka piesza i narciarska, wypoczynek na ławkach, obserwacja przyrody.

Schemat 30. Odporność lasów na użytkowanie rekreacyjne

stopień odporności lasów na użytkowanie rekreacyjne

■ mało odporne

■ średnio odporne

■ odporne

Najwyższą odpornością na użytkowanie charakteryzują się leśne siedliska żyzne, natomiast najniższą siedliska suche lub mocno uwilgotnione. Ponieważ nie wszystkie typy siedliskowe lasów występujące na terenie EOF uwzględniono w powyższej metodzie, siedliska nieuwzględnione zostały ocenione w zależności od stopnia żyzności i wilgotności podłoża. Dominujące w obrębie EOF typy siedliskowe lasów (BMśw, LMśw, Lśw) są stosunkowo odporne na użytkowanie. Do lasów średnio odpornych zaklasyfikowano las mieszany wilgotny (LMw) oraz las wilgotny (Lw), a do mało odpornych występujące na torfach olsy (OI), czy lasy mieszane bagienne (Lmb).

Tabela 19. Wskaźniki naturalnej chłonności terenu w osobach/ha

charakterystyka siedliska leśnego	siedliskowe typy lasu	stopień odpor-ności	wskaźniki naturalnej chłonności terenu w osobach/ha (przyjmuje się tygodniowy okres)		
			najmniej agre-sywne	średnio agre-sywne	najbardziej agresywne
suche, zacienione lub mroczne	BMśw, LMśw, Lśw	odporne	32	16	8
wilgotne, widne	Bw	średnio odporne	8	4	2
wilgotne, zacienione	BMw, Lw	średnio odporne	8	4	2
suche, widne	Bśw	średnio odporne	8	4	2
bardzo suche	Bs	mało odporne	4	zakaz	zakaz
mokre, zacienione	Ol, Olj	mało odporne	4	zakaz	zakaz
bagienne, widne	Bb, Lb	mało odporne	4	zakaz	zakaz

Właściwe zagospodarowanie turystyczne uchroni lasy przed niekontrolowaną penetracją kompleksów leśnych i nadmiernym ich wydeptywaniem. Rozwój turystyki krajoznawczej, edukacyjnej i specjalistycznej (np. ornitologicznej) powinien odbywać się przy maksymalnym poszanowaniu zasobów przyrodniczych.

XXIII. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego

Za krajobraz kulturowy uważa się naturalny krajobraz przyrodniczy przekształcony przez człowieka w wyniku rozwoju cywilizacyjnego. Jego ochrona ma zatem na celu poszanowanie elementów przyrodniczych i kulturowych – odrębności etnicznych, własnej historii i tradycji lokalnej.

Teren EOF położony jest we wschodniej części Mazur – regionie o zdecydowanie odmiennym charakterze niż inne obszary kraju. Ukształtowany krajobraz kulturowy regionu łęckiego jest wynikiem zastanych warunków fizjograficznych i historycznych procesów osadniczych, których początek datuje się na XIV w. Dobra kultury materialnej o zabytkowym charakterze zlokalizowane na terenie EOF są wyrazem lokalnego krajobrazu kulturowego i jako takie wymagają ochrony podczas wszelkich działań w zakresie planowania przestrzennego.

Do ogólnych zasad w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego należy zachowanie i ochrona elementów zabytkowych przy uwzględnieniu wymogów współczesności. Jednakże konieczność adaptacji substancji zabytkowej do aktualnych potrzeb nie może odbywać się kosztem utraty elementów wartościowych, wartych zachowania. Na dewastację krajobrazu kulturowego na terenie EOF narażone są zarówno poszczególne obiekty zabytkowe, jak i układy urbanistyczne i ruralistyczne, a także ogólna fizjonomia obszaru.

Do głównych celów polityki przestrzennej należy ochrona historycznej tożsamości regionu poprzez odpowiednie kształtowanie zagospodarowania przestrzennego. Ochrona ta ma na celu zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wyeksponowanie obszarów i obiektów o istotnych wartościach kulturowych. Ważną kwestią jest ponadto zahamowanie procesów degradacji obiektów zabytkowych i ich otoczenia.

Zasady ochrony wszystkich zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego (w tym 161 obiektów objętych rejestrem), którym podporządkować należy sposób kształtowania zagospodarowania przestrzennego terenu EOF są następujące:

- zachowanie i regularna konserwacja zasobu zabytkowego obszaru, w tym zabytkowego układu urbanistycznego łęckiego śródmieścia, zabudowy mieszkaniowej, rezydencjonalnej, sakralnej, użyteczności publicznej, wojskowej i technicznej,

- wyeksponowanie historycznej fizjonomii Ełku o zachowanym układzie urbanistycznym i sylwetą widzianą od strony Jeziora Ełckiego wraz z wypełniającą go zabudową o wartości zabytkowej,
- rewaloryzacja historycznych elementów zabytkowych i dostosowanie jej do nowych potrzeb i współczesnych wymogów w oparciu o szczegółowe wytyczne konserwatorskie, opracowane w wyniku analiz konserwatorskich dla całych zespołów przestrzennych, a także podporządkowanie wymogom konserwatorskim przekształceń elementów zabytkowych,
- harmonijne komponowanie nowej zabudowy i nowego zagospodarowania terenu w zabytkowy krajobraz wsi,
- wykluczenie lokalizowania obiektów dysharmonizujących z zabytkowym sąsiedztwem i przesłaniających obiekty zabytkowe (dotyczy to również lokalizacji naziemnych obiektów infrastruktury technicznej).

Niniejsze opracowanie wyszczególnia siedem elementów zabytkowych, których charakter uznano za ponadlokalny. Są to: Ełcka Kolej Wąskotorowa, drewniany kościół w Ostrykole, zamek krzyżacki w Ełku, ełckie koszary piechoty, wieś Straduny, cmentarz wojenny w Bartoszach i słupek graniczny w Boguszach. Działania rewaloryzacyjne i promocyjne skupione wokół tych obiektów powinny być podstawą do przygotowania atrakcyjnej oferty turystycznej na terenie EOF.

Największych interwencji wymaga zamek w Ełku, którego program rewitalizacji przygotowywany jest od kilku lat. Powinny się tu koncentrować funkcje usługowe (hotelarstwo, gastronomia, rekreacja, konferencje, wystawiennictwo).

Rewitalizacja zabytkowych koszar na terenie miasta jest w trakcie realizacji. Zespół powinien mieć wielofunkcyjny charakter. Ze względu na centralne położenie na szlaku prowadzącym z dworca kolejowego w stronę ełckiej promenady, powinien pełnić funkcję ważnej przestrzeni publicznej w mieście, skupiając mieszkalnictwo oraz bogatą i różnorodną ofertę usługową, pozwalającą na żywotne funkcjonowanie tego miejsca o różnych porach dnia/tygodnia/roku.

Pewnych działań przestrzennych i organizacyjnych wymaga również Ełcka Kolej Wąskotorowa. Na odcinku Ełk–Sypitki prowadzony jest obecnie ruch turystyczny, pozostałe odcinki przebudować należy na oznakowane trasy rowerowe, w zagospodarowaniu których widoczna będzie również pierwotna funkcja szlaku. Czynny odcinek kolei należy na bieżąco modernizować i wzbogacać ofertę turystyczną, m. in. poprzez zintegrowanie z innymi atrakcjami.

Malownicza wieś Straduny jest przykładem starej mazurskiej osady z zachowanym układem przestrzennym i wartościowymi elementami zabytkowymi (kościół, młyn). Miejscowość wymaga jednak dalszych działań w zakresie poprawy ładu przestrzennego i uzupełnienia oferty turystycznej, zarówno czasowej jak i pobytowej.

Obiekty punktowe – cmentarz wojenny w Bartoszach, słupek graniczny w Boguszach i drewniany kościół w Ostrykole są dobrze zachowane. Uzupełnień wymagają powiązania między nimi a innymi zabytkowymi elementami, zarówno w postaci przestrzennej (turystyczne szlaki tematyczne, drogi rowerowe), jak i informacyjnej (właściwa promocja obiektów i budowanie oferty turystycznej i rekreacyjnej).

Wartościowymi układami ruralistycznymi cechują się wsie położone nad brzegami jezior – tzw. ulicówki nadjeziorne (bądź szeregówki nadbrzeżne) – Szczecinowo, Orzechowo, Gorło, Sajzy, Sikory Juskie, Woszczele, Rogale, Różyńsk, Malinówka, Guty Różyńskie, Długochorzele, Szeligi-Buczki, Koziki, Mrozy, Lisowo, Skrzyпки, Jędrzejki, Laski Wielkie, Łoje, Makosieje, Szczydły, Wólka Golubska. Najciekawszym przykładem zachowania i utrzymania takiego układu ruralistycznego jest wieś Gorło nad jeziorem Ułówek. Rozwój przestrzenny wsi o tym charakterze powinien uwzględniać historyczny układ ruralistyczny, tj. linię zabudo-

wy, rozmieszczenie zabudowy po jednej lub po dwóch stronach drogi, gabaryty budynków i elementy zagospodarowania.

Znaczną część zabudowy wiejskiej stanowią typowe mazurskie domy – murowane, nieotynkowane budynki lokalizowane frontem do drogi, na rzucie prostokąta o proporcjach długości do szerokości 5:3, parterowe, z dachem dwuspadowym, symetrycznym o kącie nachylenia połaci dachowych ok. 45°, krytym czerwoną dachówką ceramiczną.

Zgodnie z wytycznymi „*Studium różnicowania regionalnego zabudowy wiejskiej regionu warmińsko-mazurskiego*” wskazane jest przygotowanie katalogu regionalnych projektów architektonicznych, które formą nawiązywać będą do tradycji architektonicznej regionu. Z propozycji zawartych w takim zestawieniu czerpać powinny przede wszystkim samorządy w trakcie przygotowywania inwestycji publicznych. Przygotować należy także system zachęt dla inwestorów indywidualnych w celu pełnego wykorzystania opracowanych wskaźników. Takie narzędzie przyczyni się do poprawy ładu przestrzennego na terenie EOF. Dotyczy to szczególnie zabudowy mieszkaniowej, w tym inwestycji polegających na adaptacji dawnych zagród mazurskich na cele mieszkaniowe i/lub rekreacyjne.

W dokumencie wskazano również rekomendacje dla samorządów, aby w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego projektować rozwój przestrzenny miejscowości w oparciu o zasadę kontynuacji rozwoju istniejących układów ruralistycznych z uwzględnieniem ich formy i zasięgu. Postuluje się również stosowanie w planach miejscowych wskaźników architektonicznych i urbanistycznych opracowanych we ww. katalogu. Przeciwdziałać należy ponadto budowaniu w osadach wiejskich zabudowy mieszkaniowej niepowiązanej przestrzennie ze wsią. Unikać należy projektowania nowych zespołów zabudowy, których plan urbanistyczny nie ma uzasadnienia kulturowego i krajobrazowego, pozbawionych urządzeń ogólnospołecznych i przestrzeni publicznych.

Tym samym wskazano potrzebę stosowania narzędzia polityki przestrzennej w postaci planu miejscowego jako najbardziej skutecznego w kwestii zachowania wartości krajobrazu kulturowego. Przy czym zapisy planów miejscowych wynikać powinny z wypracowanych wcześniej zasad kształtowania zabudowy o charakterze tradycyjnym dla wschodniej części Mazur.

Stan techniczny wielu obiektów zabytkowych jest niezadowolający. Dotyczy to szczególnie tradycyjnej zabudowy wiejskiej – murowanych budynków mieszkalnych, często wraz z murowanym obejściem. Z uwagi na fakt, iż elementy dziedzictwa kulturowego na terenie EOF zagrożone degradacją, wskazuje się potrzebę przygotowania we wszystkich jednostkach Gminnych Ewidencji Zabytków wraz z Gminnym programem opieki nad zabytkami. Obecnie taki dokument funkcjonuje w Ełku, widać również starania miasta w zakresie rewaloryzacji poszczególnych obiektów zabytkowych i przekształcania ich w kierunku nowych funkcji (m.in. d. szpital miejski, koszary). W programach gminnych należy objąć ochroną (również w planach miejscowych) oraz wskazać działania rewitalizacyjne przede wszystkim w zakresie zachowania tradycyjnej formy zabudowy murowanej – obiektów mieszkaniowych i użyteczności publicznej, gdyż stanowi ona charakterystyczny element mazurskiego krajobrazu. W obliczu ograniczonej możliwości lokalizacji nowej zabudowy w pasie 100 m od brzegów rzek i jezior w obszarach chronionego krajobrazu, często adaptuje się stare zagrody na cele mieszkalne i rekreacyjne. Ważne, by taka adaptacja nie zatarła zabytkowej formy obiektów.

Opracowanie gminnych ewidencji zabytków i wdrożenie gminnych programów opieki nad zabytkami są narzędziem mającym na celu weryfikację stanu zachowania zabytkowych zasobów gminy oraz, co najważniejsze, ułatwiają właściwe utrzymanie i gospodarowanie zabytkami, wykorzystanie ich na potrzeby społeczne, gospodarcze, mieszkaniowe i edukacyjne.

Bardzo cennym elementem fizjonomii Łęku jest sylweta miasta widoczna z ulicy Zamkowej i zachodniego brzegu Jeziora Łęckiego. Uporządkowania wymagają zaplecza budynków zlokalizowanych przy ul. Wojska Polskiego. Panorama miasta podlegać powinna ochronie – lokalizacja wszelkich obiektów o wysokości powyżej 20 m powinna być analizowana pod tym kątem. Inne punkty widokowe – cypel na osiedlu Jeziorna, cypel przy ul. Grunwaldzkiej, rondo na skrzyżowaniu ul. Jana Kilińskiego, Grajewskiej i Przemysłowej, powinny zostać odpowiednio zagospodarowane, przy zachowaniu widoku na jezioro i sylwetę miasta.

XXIV. Założenia i wytyczne do zmiany studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Obowiązujące Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin EOF nie są dokumentami w pełni zgodnymi z obowiązującymi przepisami. Część z nich była aktualizowana w sposób punktowy, a ich wersja jednolita nie stanowi czytelnego i łatwego w stosowaniu dokumentu. Na skutek przyjętego poziomu ogólności, studia przeważnie pozostają aktualne w zakresie ustalonych kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wszystkie dokumenty strategiczne wyrażające politykę przestrzenną gmin należy w pełni zaktualizować pod kątem wymagań ustawy dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2012, poz. 647 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. 2004 nr 118 poz. 1233). Dotyczy to w szczególności dołączenia do studium części analizującej uwarunkowania, przygotowanie jednoznacznej wersji jednolitej, określenia wskaźników urbanistycznych dla wyznaczonych terenów inwestycyjnych, opracowania syntezy i uzasadnienia przyjętych rozwiązań.

W zakresie ustaleń przestrzennych, studia Łęku i gminy Kalinowo pozostają aktualne. Natomiast dokumenty planistyczne pozostałych gmin wymagają uzupełnienia w kwestii wyznaczenia nowych terenów inwestycyjnych – mieszkaniowych i aktywności gospodarczej oraz rozwiązań komunikacyjnych.

Podczas aktualizacji studiów pożądane jest opracowanie każdego z dokumentów w nowej edycji, uwzględniającej wszystkie formalne wymagania i aktualne kierunki zagospodarowania przestrzennego. Ponieważ widoczna jest potrzeba bieżących aktualizacji studiów w zakresie poszczególnych terenów, nowe dokumenty powinny być tak skonstruowane, aby łatwa była edycja danych tekstowych i graficznych. Istotne znaczenie w kreowaniu wspólnej polityki przestrzennej terenu EOF ma ponadto wypracowanie zbieżnego systemu oznaczeń. Wystandaryzowany system symboli i sposobu określania przeznaczenia terenów ułatwi wspólne zarządzanie rozwojem obszaru funkcjonalnego, zmniejszy ryzyko wystąpienia konfliktów na obszarach granicznych i ułatwi pracę na dokumentach. Zaktualizowane dokumenty planistyczne powinny być dostępne w gminnych systemach informacji przestrzennej, co jest narzędziem rozwoju e-administracji. Standaryzacja zapisu planistycznego ułatwi ponadto dokonywanie punktowych zmian dokumentów.

XXV. Ustalenia i zalecenia dla przygotowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz zasady ich wdrażania

Plany miejscowe są podstawowym narzędziem planistycznym umożliwiającym kontrolowany proces rozwoju przestrzennego gminy. Odpowiednio przygotowane projekty planów pozwalają na kształtowanie efektywnych zespołów zabudowy, w których skład wchodzi tereny usług i zieleni, miejsca pracy i przestrzenie publiczne, a całość obsługiwana jest przez sprawny system komunikacyjny. Tak ukształtowane miejsca stanowią zdrowe środowisko mieszkaniowe, w których trudniej rozwijają się problemy społeczne.

Miasto Łęka sprawnie wykorzystuje narzędzie do kształtowania polityki przestrzennej, jakim jest plan miejscowy. Dla większości obszarów miasta sporządzone zostały plany miejscowe, a więc rozwój terenów inwestycyjnych opiera się na wyznaczonych w nich zasadach.

Sytuacja w gminach wiejskich jest dużo gorsza. We wszystkich jednostkach samorządowych jedynie kilka procent powierzchni gminy posiada opracowania planistyczne stanowiące prawo lokalne. Zwykle są to plany dla pojedynczych obszarów obejmujących kilka działek budowlanych. Kilka miejscowości objęto zwartymi opracowaniami – Makosieje, Stacze i Jędrzejki w gminie Kalinowo. Tak prowadzona polityka planistyczna nie zapewnia ciągłości struktur przestrzennych, prowadzi do niekontrolowanego rozwoju zabudowy w miejscach nieobjętych planami, a w efekcie utrudnia zarządzanie danym terenem.

Dla gmin wiejskich wskazane jest przystąpienie do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Będzie to wyrazem wdrażania kierunków polityki przestrzennej określonych w studiach gminnych i w niniejszej koncepcji. Plany powinny obejmować zwarte obszary planowane pod inwestycje – obszary miejscowości, obszary rozwoju turystyki, strefy gospodarcze.

W pierwszej kolejności należy opracować projekty planów dla miejscowości, w których zauważalny jest największy ruch inwestycyjny. Dotyczy to głównie obszarów podmiejskich zlokalizowanych po zachodniej i północnej stronie miasta, wskazanych do kontrolowanej suburbanizacji – miejscowości Konieczki, Oracze, Siedliska, Chrzanowo, Łęka-Osada, Chruściele, Barany. W planach tych należy kształtować dogodne powiązania komunikacyjne z miastem, uwzględnić otwarcia widokowe Jeziora Łęckiego, a zespoły zabudowy mieszkaniowej uzupełniać funkcjami usługowymi i rekreacyjnymi.

Kolejnym obszarem problemowym w zakresie kształtowania zabudowy są miejscowości nadjeziorne. Skupia się w nich mieszkalnictwo, zabudowa rekreacji indywidualnej i obiekty turystyczne. Kwestią problemową jest próba ominięcia zakazu zabudowy w odległości 100 m od zbiorników wodnych, silna presja na środowisko przyrodnicze, brak dostosowania skali inwestycji do chłonności turystycznej obszarów. Opracowanie planów miejscowych jest również pilne, jak dla obszarów wskazanych powyżej. W dokumentach tych należy określić zasady lokalizacji zabudowy w pobliżu wód powierzchniowych, zasady obsługi komunikacyjnej i inżynierskiej poszczególnych rejonów wsi, a także sankcjonować walory zabytkowe – wykształcone układy ruralistyczne ulicówek nadjeziornych. Należy zacząć od opracowania planów dla terenów położonych nad jeziorami Selmęt Wielki, Regielskie, Sunowo, Lepaki, Guzki, Woszczelskie, Ułówki, Łasmiady, Szóstak, Borowe.

Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych wymaga opracowania planów miejscowych określających wielkość planowanych stref aktywności gospodarczej oraz zasady obsługi komunikacyjnej terenów. Plany należy opracowywać dla obszarów wskazanych w niniejszej koncepcji w miejscowościach

Nowa Wieś Ełcka, Kalinowo, Prostki, Stare Juchy, a także na wschodnich obrzeżach Ełku. Dokładna lokalizacja stref wynikać powinna z faktycznego przebiegu trasy Via Baltica, realizowanej w najbliższych latach.

W celu ochrony przed zabudową najcenniejszych pod względem przyrodniczym terenów EOF można opracować plany zakazujące lokalizowania zabudowy. Dotyczyć to może m.in. rejonu Rezerwatu Bobrów w Bartoszach.

Podobnie jak w przypadku studium, wskazane jest przyjęcie opracowanego standardu oznaczeń planistycznych wspólnych dla wszystkich gmin EOF. Pożądane jest ponadto wprowadzenie ustaleń planów miejscowych do lokalnych geoportali prezentujących informacje przestrzenne.

XXVI. Określenie sposobu realizacji koncepcji i jej zarządzania

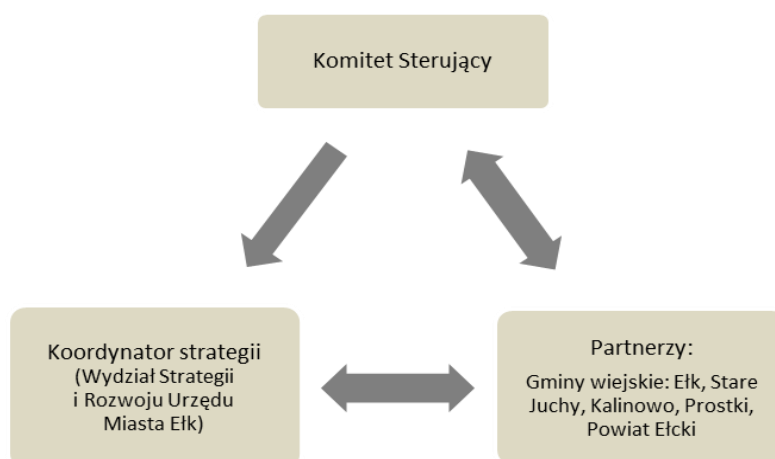
Ze względu na wielość interesariuszy uczestniczących w przygotowaniu i realizacji koncepcji zagospodarowania przestrzennego EOF, współpraca powinna opierać się o współdziałanie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w celu osiągnięcia zamierzonych celów. W przyjętej Zintegrowanej strategii rozwoju dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2025 przyjęto założenia dotyczące wdrażania przedmiotowego dokumentu. Ze względu na bezpośrednie powiązanie koncepcji zagospodarowania EOF ze strategią, zakłada się ujednoczenie struktury zarządzania koncepcją zagospodarowania i modelu zarządzania przyjętego w strategii.

EOF, jako związek powołany na podstawie zawiązanej umowy partnerstwa, będzie pełnił funkcje reprezentacji władz wchodzących w skład obszaru. Wspólne działanie jest podstawą zintegrowanego podejścia i działań mających na celu urealnienie postawionych celów do wykonania.

W związku z powyższym przyjmuje się następującą strukturę organizacyjną:

- Komitet Sterujący,
- Koordynator – Miasto Ełk,
- Partnerzy – Gmina Ełk, Gmina Kalinowo, Gmina Prostki, Gmina Stare Juchy, Powiat Ełcki.

Wykres 3. Struktura zarządzania realizacją Koncepcji zagospodarowania Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego
źródło: Zintegrowana strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2025

Skład poszczególnych grup uczestników, ilość osób wchodzących w ich skład, częstotliwość spotkań oraz zakres przedmiotowy podejmowanych decyzji i działań został szczegółowo przedstawiony w Zintegrowanej strategii rozwoju EOF na lata 2014-2025. Poniżej zostały przytoczone najważniejsze elementy.

Przewodniczącym Komitetu Sterującego jest Prezydent Miasta Ełku, zaś członkami sześć osób (po jednym przedstawicielu z każdej gminy EOF oraz przedstawiciel powiatu ełckiego). Częstotliwość spotkań ustalono na minimum co trzy miesiące. Zakres zadań obejmuje zatwierdzanie projektów, planów działań, planów realizacji, koordynację wdrażania strategii.

Koordinator strategii - Wydział Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta Ełku, prowadzi działalność administracyjną, koordynację przygotowania i realizacji projektów, monitoring, opracowuje sprawozdania, materiały informacyjne i promocyjne.

Partnerami w przedsięwzięciu są gminy wiejskie oraz powiat ełcki, ich zadania polegają na wspieraniu w działaniu koordynatora, prowadzeniu poszczególnych działań, dostarczaniu informacji dotyczących komponentów istotnych z punktu zagospodarowania przestrzennego poszczególnych obszarów EOF.

XXVII. Opis organizacji monitoringu i ewaluacji realizacji koncepcji zagospodarowania przestrzennego

Monitoring

Monitoring to działanie mające na celu regularne pomiary (jakościowe i ilościowe) w danej jednostce czasu w oparciu o przyjęte kryteria. Do cech monitoringu należy zaliczyć cykliczność pomiarów, unifikację narzędzi, dzięki którym pozyskuje się informacje oraz unifikację interpretacji wyników. Monitoring służy przede wszystkim bieżącej ocenie postępów w realizowanych celach oraz pozwala na elastyczne i dynamiczne podejmowanie interwencji lub zmian w przypadku nieosiągnięcia zamierzonych efektów częściowych.

W Zintegrowanej strategii rozwoju EOF na lata 2014-2025 przyjęto, że przedstawiony zespół działań będzie realizowany przez Wydział Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta Ełk. Wydzielono szereg celów strategicznych i operacyjnych. Monitoring dla przedsięwzięć wykonywanych w danym roku będzie realizowany do końca kwietnia roku następnego. Monitoring będzie bazował na wskaźnikach własnych oraz uzyskiwanych z Banku Danych Lokalnych (GUS).

Ewaluacja

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości lub cech konkretnego działania lub zespołu działań z punktu widzenia założonych efektów, jakim mają służyć. Jest również narzędziem służącym do wyciągania wniosków, samocenzury się organizacji, co prowadzi od ulepszenia podejmowania działań i wypracowania optymalnego modelu podejmowania decyzji.

W przeciwieństwie do monitoringu, który powinien być działaniem ciągłym, w zakresie wykonania ewaluacji możemy wyznaczyć punkty charakterystyczne w czasie (zazwyczaj są to kamienie milowe projektu lub zespołu projektów). Do typowych ewaluacji oznaczonych w czasie zalicza się:

- ewaluację ex-ante – wykonywana przed przystąpieniem, w czasie inicjacji projektu, mająca na celu określenie potrzeb, a więc zakresu podjętych działań, zagadnień i zagrożeń instytucjonalnych,

- ewaluację mid-term – średniookresowa, wykonywana w połowie czasu realizacji projektu lub horyzontu czasowego zespołów projektów, mająca na celu wyciągnięcie wniosków w trakcie trwania projektu (zespołu projektów),
- ewaluację końcową – wykonywana w terminie zakończenia projektu – mająca na celu określenie efektów i wyciągnięcie wniosków w momencie skończenia projektu/projektów, wskazująca również na dalsze kierunki działania – kontynuację obranego kierunku działań oraz jego zakres lub też zmianę,
- ewaluację post-ante – wykonywana do 3 lat po zakończeniu projektu, mająca na celu sprawdzenie trwałości efektów podjętych działań.

W zakresie analizy danych ewaluację możemy podzielić na ewaluację jakościową i ilościową. Ewaluacja jakościowa opiera się na analizie zjawisk oraz zależności pomiędzy nimi. Zazwyczaj wymaga kosztochłonnych i czasochłonnych badań zawierających badania ankietowe i pytania otwarte. Ewaluacja ilościowa bazuje na danych statystycznych, może również obejmować zespół pytań zamkniętych, gdzie sygnalizuje się zaistniałe problemy. Zarówno w monitoringu jak i ewaluacji jedną z najistotniejszych rzeczy jest standaryzacja danych, na podstawie których będą opracowywane. Muszą być to dane pewne, obarczone jak najmniejszym ciężarem subiektywizmu, posiadające jasne kryteria opracowywania.

W związku ze złożonością działań, jakie powinny być podjęte w ramach ewaluacji, proponuje się przeprowadzenie ewaluacji mid-term (w roku 2020), ewaluacji końcowej w roku 2025 oraz ewaluacji post-ante w 2026 roku). We wszystkich przypadkach będzie to ewaluacja ilościowa oparta o wiarygodne wskaźniki przyjęte dla monitoringu, uzupełniona o pytania zamknięte z możliwością uzasadnienia odpowiedzi. Poniżej zostały przedstawione przykładowe zestawy pytań zamkniętych dla każdego rodzaju ewaluacji założonego w projekcie.

Wykres 4. Zależności czasowe pomiędzy monitoringiem a ewaluacją wraz z czasem ich wykonania

Tabela 20. Przykładowe pytania dla działań ewaluacyjnych dla poszczególnych wskaźników według kryteriów ewaluacji

SKUTECZNOŚĆ		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie
Czy uzyskane efekty prowadzą do osiągnięcia zamierzonych rezultatów?		
Czy obrane wskaźniki dostarczają wiarygodnych informacji?		
WYDAJNOŚĆ		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie
Czy aktualne i zaplanowane działania/produkty uzasadniają poniesione koszty i czy były wydawane najgospodarniej?		
Czy podjęte działania w celu osiągnięcia konkretnych celów/produktów nie powtarzają się z działaniami/produktami dostarczonymi przez inne projekty?		
Czy istnieją inne wydajniejsze sposoby działania (np. zmiana technologii), które doprowadzą do osiągnięcia tych samych lub lepszych celów?		
ZGODNOŚĆ		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie
Czy zaplanowane rezultaty odpowiadają potrzebom organizacji?		
Czy interesariusze projektu uważają zidentyfikowane i osiągnięte rezultaty za użyteczne?		
Czy jakieś rezultaty powinny zostać przeformułowane, usunięte, dodane z powodu nowych potrzeb lub zmiany priorytetów lub polityki organizacji?		
DŁUGOTRWALNOŚĆ		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie
Czy wyniki/osiągnięte rezultaty będą wykorzystywane w dłuższej perspektywie po ustaniu finansowania projektu?		
Czy zaangażowane strony (interesariusze) są zainteresowane śledzeniem celów w dłuższej perspektywie?		
Czy potrzebne są jakiegokolwiek zasoby do utrzymania rezultatów projektu/projektów?		
PRZYCZYNOWOŚĆ		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie
Czy w ramach działania wystąpiły odchylenia od planowanego harmonogramu i co sprawiło to działanie?		
Czy w trakcie realizacji wystąpiły problemy techniczne, organizacyjne mające wpływ na odchylenie od harmonogramu?		
NIEOCZEKIWANE REZULTATY		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie
Czy były jakiegokolwiek pozytywne lub negatywne niezaplanowane rezultaty lub skutki projektu?		
Czy podjęto działania związku z wystąpieniem nieoczekiwanych rezultatów, jeżeli tak to jakie?		
ALTERNATYWNE STRATEGIE		
Przykładowe pytanie	Odpowiedź (TAK/NIE)	Uzasadnienie

Czy istnieje bardziej wydajna metoda / sposób organizacji, która może rozwiązać lub odpowiedzieć na dane zagadnienia?		
Czy założone cele są wciąż aktualne i czy dane priorytety są nadal aktualne i czy nie powinny zostać zmienione?		

Wskaźniki przedstawione w Zintegrowanej strategii rozwoju na lata 2014-2025 są skorelowane z przewidzianymi działaniami na terenie EOF w ramach realizacji koncepcji zagospodarowania przestrzennego. Tabela wskaźników monitoringu zaprezentowana w strategii przedstawia działania bezpośrednio wynikające z zamierzeń podjętych w ramach obszaru funkcjonalnego. Zakres wskaźników powinien zostać rozszerzony o działania wynikające z inwestycji twardych zewnętrznych (ponadlokalnych, centralnych). Dotyczy to głównie inwestycji infrastruktury komunikacyjnej lub pokrewnych. Istotną kwestią jest odpowiednie podejście do osiągniętych wyników – nieosiągnięcie zamierzonych celów nie powinno przesądzać o stopniu powodzenia realizacji koncepcji zagospodarowania i strategii, pełnić ma informację komplementarną.

Tabela 21. Wskaźniki monitoringu – propozycja uzupełnienia Zintegrowanej strategii rozwoju EOF na lata 2014 - 2025

Cel inwestycyjny w ramach koncepcji zagospodarowania lub inwestycja centralna (ponadlokalna) niezależna od członków EOF	Wskaźnik	Jednostka miary	Źródło	Wartość bazowa (2012)	Wartość docelowa w 2020	Wartość docelowa w 2025 roku
Skomunikowanie z krajową siecią dróg ekspresowych i autostrad poprzez budowę drogi ekspresowej S61 „Via Baltica”	Liczba wybudowanych węzłów na projektowanej trasie	[liczba]	dane własne	0	3	3
Integracja taryfowa na terenie EOF	Liczba podmiotów uczestniczących w związku komunikacyjnym	[liczba]	dane własne	3	6	6
Zwiększenie dostępności komunikacyjnej w ramach zintegrowanej taryfy na terenie gminy Prostki i Kalinowo	Zwiększenie liczby połączeń autobusowych na terenie gminy Prostki i Kalinowo	[liczba]	dane własne	0	4	4
Zwiększenie dostępności komunikacyjnej do transportu publicznego	Budowa centralnego węzła przesiadkowego/ multimodalnego w Ełku	[liczba]	dane własne	0	1	1
	Budowa węzłów lokalnych przesiadkowych/ multimodalnych na terenie EOF	[liczba]	dane własne	0	6	13
Zwiększenie dostępności komunikacyjnej w ramach połączeń kolejowych	Liczba wydłużonych relacji par pociągów na trasie Prostki – Ełk i Ełk – Stare Juchy	[liczba]	dane własne	0	6	10
	Liczba nowo wybudowanych przystanków kolejowych na terenie EOF	[liczba]	dane własne	0	3	5
	Liczba przebudowanych przystanków kolejowych na terenie EOF	[liczba]	dane własne	0	1	2
	Liczba reaktywowanych połączeń kolejowych	[liczba]	dane własne	0	1	2
Zwiększenie dostępności komunikacyjnej transportu lotniczego	Budowa lotniska lokalnego na terenie EOF	[liczba]	dane własne	0	1	1

XXVIII. Opis przeprowadzonych konsultacji społecznych

Rozdział zostanie opracowany po przeprowadzeniu konsultacji społecznych, planowanych na wrzesień – październik 2014 r.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis schematów

Schemat 1. Obszary zdegradowane	38
Schemat 2. Stopień zwodociągowania oraz lokalizacja ujęć wody	52
Schemat 3. Stopień skanalizowania oraz lokalizacja oczyszczalni ścieków	54
Schemat 4. Zaopatrzenie w energię elektryczną	57
Schemat 5. Hydrogeologia.....	66
Schemat 6. Lesistość.....	71
Schemat 7. Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych (HCVF).....	72
Schemat 8. Sieć połączeń ekologicznych wg Jędrzejowskiego i in.	76
Schemat 9. Formy ochrony przyrody.....	77
Schemat 10. Zagrożenie powodzią	85
Schemat 11. Jeziorność	87
Schemat 12. Szlaki piesze	89
Schemat 13. Szlaki rowerowe.....	90
Schemat 14. Szlaki wodne	91
Schemat 15. Baza noclegowa	92
Schemat 16. Obszary objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego ..	106
Schemat 17. Potrzeby i możliwości rozwoju	111
Schemat 18. Stan zagospodarowania przestrzennego	113
Schemat 19. Uwarunkowania przyrodnicze	114
Schemat 20. Uwarunkowania w zakresie turystyki	116
Schemat 21. Układ komunikacyjny.....	118
Schemat 22. Główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego	129
Schemat 23. Obszary koncentracji aktywności gospodarczej	131
Schemat 24. Kierunki rozwoju transportu drogowego.....	136
Schemat 25. Kierunki rozwoju komunikacji autobusowej.....	137
Schemat 26. Kierunki rozwoju transportu kolejowego	139
Schemat 27. Transport multimodalny	141
Schemat 28. Powiązania ekologiczne	155
Schemat 29. Zagospodarowanie na terenach pełniących funkcje przyrodnicze	156
Schemat 30. Odporność lasów na użytkowanie rekreacyjne	166

Spis tabel

Tabela 1. Stopień rozwoju funkcji turystycznej.....	17
Tabela 2. Charakterystyka sieci wodociągowej w powiecie Ełckim, stan na koniec 2013 r.....	51
Tabela 3. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej.....	53
Tabela 4. Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu, GUS (10.06.2014 r.).....	58
Tabela 5. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu, GUS (10.06.2014 r.)	58
Tabela 6. Instalacje wykorzystujące energię odnawialną	59
Tabela 7. Klasyfikacja jakości powietrza.....	68
Tabela 8. Powierzchnia lasów oraz lesistość.....	71
Tabela 9. Pomniki przyrody.....	81
Tabela 10. Powiat ełcki na tle powiatów sąsiednich pod względem miejsc noclegowych, udzielonych noclegów i obiektów turystycznych.....	93
Tabela 11. Zestawienie zabytków	96
Tabela 12. Procentowy udział zabytków.....	97
Tabela 13. Struktura własności gruntów w Ełku (gm. miejska), stan na dzień 01.01.2014 r.	107
Tabela 14. Struktura własności gruntów w Ełku (gm. wiejska), stan na 01.01.2014 r.	108
Tabela 15. Struktura własności gruntów w Kalinowie, stan na dzień 01.01.2014 r.	108
Tabela 16. Struktura własności gruntów w Prostkach, stan na dzień 1.01.2014 r.....	109
Tabela 17. Struktura własności gruntów w Starych Juchach, stan na dzień 01.01.2014 r.....	109
Tabela 18. Zasady zagospodarowania na terenach pełniących funkcje przyrodnicze	157
Tabela 19. Wskaźniki naturalnej chłonności terenu w osobach/ha.....	167
Tabela 20. Przykładowe pytania dla działań ewaluacyjnych dla poszczególnych wskaźników według kryteriów ewaluacji.....	175
Tabela 21. Wskaźniki monitoringu – propozycja uzupełnienia Zintegrowanej strategii rozwoju EOF na lata 2014 - 2025	176

Spis wykresów

Wykres 1. "Dom strategiczny" - cele strategiczne i operacyjne.....	25
Wykres 2. Udział powierzchniowych form ochrony przyrody w powierzchniach poszczególnych gmin EOF	82
Wykres 3. Struktura zarządzania realizacją koncepcji zagospodarowania Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego źródło: a strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego.....	172
Wykres 4. Zależności czasowe pomiędzy monitoringiem a ewaluacją wraz z czasem ich wykonania.....	174

W ramach projektu „Przygotowanie dokumentów strategicznych dla Łęckiego Obszaru Funkcjonalnego województwa warmińsko-mazurskiego”. Projekt współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 – 2013.
(„Konkurs dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych”, ogłoszony przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).